

Бухгалтерлерге арналған Әдеп
стандарттары жөніндегі
Халықаралық кеңес[®]

*Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық
Әдеп кодексі
анықтамалығы*

*тәуелсіздіктің халықаралық
Стандарттарын қоса алғанда*

2020 жылғы басылым

®Халықаралық бухгалтерлер федерациясы®

529 Бесінші даңғыл

Нью-Йорк, Нью-Йорк 10017 АҚШ

Бұл жариялым Халықаралық бухгалтерлер федерациясымен жарияланды (IFAC®). Оның миссиясы қоғамның мүддесіне келесі жолдар арқылы қызмет етуді көздейді: жоғары сапалы халықаралық стандарттарды жасауға қолдау көрсету; осы стандарттарды қабылдауға және енгізуге әрекет жасау; кәсіби бухгалтерлердің әлеуетін арттыру; қоғамдық мүдделер бойынша мәселелерге пікірлер айту. Бұл жарияланымды жеке мақсатта пайдалану үшін жүктеп алуға немесе Бухгалтерлердің халықаралық әдеп этикасы бойынша Кеңестің веб-сайтынан сатып алуға болады: (IESBA®):www.ethicsboard.org.

Халықаралық Кәсіби Бухгалтерлер Әдеп Кодексі™ (Халықаралық Тәуелсіз Стандарттарды™ қоса алғанда) алдын ала жобаларды, кеңес беру құжаттарын және IESBA жарияланымдарын IFAC жариялайды және оған тиесілі.

IESBA және IFAC жарияланған материалдарына негіздей отырып немқұрайлылық немесе өзге де жолдармен кез келген тұлғаның шеккен зиянына жауап бермейді.

Бухгалтерлердің Халықаралық Әдеп Стандарттары бойынша Кеңес, *Халықаралық Кәсіби Бухгалтерлердің Әдеп Кодексі™ (Халықаралық Тәуелсіз стандарттарды™ қоса алғанда)* Халықаралық Бухгалтерлер Федерациясы, IESBA, IFAC, IESBA логотипі және IFAC логотипі IFAC тауар белгісі немесе АҚШ және өзге де елдердегі IFAC қызмет көрсететін белгі және тіркелген тауар белгісі болып табылады.

Авторлық құқық© 2020 жылы желтоқсан. Халықаралық Бухгалтерлер Федерациясы (IFAC). Барлық құқықтар қорғалған. Бұл құжатты жеке коммерциялық емес мақсатта пайдалануды қоса алмағанда қайта жасау, сақтау немесе беру, я болмаса пайдалану БХФ жазбаша рұқсатымен талап етіледі. Байланыс permissions@ifac.org.

ISBN: 978-1-60815-483-8

Кәсіби бухгалтерлердің әдеп Кодексі бойынша осы Нұсқаулықты, Халықаралық бухгалтерлер Федерациясы (IFAC) 2021 жылғы ақпанда ағылшын тілінде жариялаған бухгалтерлерге арналған халықаралық Әдеп стандарттары жөніндегі кеңестің (IESBA) 2020 жылғы басылымын Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі 2022 жылғы қаңтарда қазақ тіліне аударып, IFAC рұқсатымен шығарып отыр. Бухгалтерлерге арналған халықаралық Әдеп стандарттары жөніндегі кеңестің башылығын 2020 жылғы кәсіби бухгалтерлердің әдеп Кодексі бойынша аудару процесін IFAC қарады және аударма «саясат туралы мәлімдеме — IFAC шығарған стандарттарды аудару және қайта шығару саясаты» бойынша жасалды. Кәсіби бухгалтерлердің әдеп Кодексі бойынша бухгалтерлерге арналған халықаралық Әдеп стандарттары жөніндегі кеңес басшылығының бекітілген мәтіні, IFAC ағылшын тілінде жариялаған 2020 жылғы басылым.

Кәсіби бухгалтерлердің Әдеп кодексі анықтамалығы бойынша ағылшын тіліндегі мәтіні, 2020 жылғы басылым © 2021 Халықаралық бухгалтерлер Федерациясы (IFAC). Барлық құқықтар қорғалған.

Кәсіби бухгалтерлердің әдеп кодексі анықтамалығы бойынша қазақ тіліндегі мәтіні, 2020 жылғы басылым © 2022 Халықаралық бухгалтерлер Федерациясы (IFAC). Барлық құқықтар қорғалған.

Түпнұсқа атауы: Handbook of the Code of Ethics for Professional Accountants, 2020 Edition, ISBN: 978-1-60815-455-5

Байланыс Permissions@ifac.org қайта шығаруға, сақтауға немесе беруге рұқсат алу үшін немесе осы құжатты басқа ұқсас пайдалану үшін.

Жарияланған:

КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕРДІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ӘДЕП КОДЕКСІ АНЫҚТАМАЛЫҒЫ (ТӘУЕЛСІЗДІКТІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТТАРДТАРЫН ҚОСА АЛҒАНДА)

БАСЫЛЫМ 2020

Анықтама қалай құрылған

Бұл нұсқаулықтың мазмұны бойынша келесідей бөлімдерге бөлінген:

Бухгалтерлердің халықаралық әдеп стандарттары бойынша Кеңеспен танысу.....	1
Халықаралық Бухгалтерлер Федерациясының рөлі.....	2
Бұл нұсқаулықтың қолданылу аясы.....	3
2018 жылғы басылыммен салыстырғанда мазмұны бойынша өзгерістер.....	4
Кодекс бойынша нұсқаулық.....	5
Мазмұны.....	10
Алғы сөз.....	13
1-бөлік - Кодекстің сақталуы, негізгі қағидалар мен тұжырымдамалық негіздер.....	14
2-бөлік - Бизнестегі кәсіби бухгалтер.....	31
3-бөлік – Көпшілік алдында жұмыс істейтін кәсіби бухгалтер.....	72
Халықаралық Тәуелсіздік стандарттар (4А және 4В бөлімдері)	
4А-бөлігі - Аудиттің және шолу облысындағы тәуелсіздікке тұжырымдамалық негізді қолдану.....	122
4В-бөлігі - Аудит және шолу тексерісі бойынша тапсырмадан басқа сенімділік білдіру бойынша тапсырмалар үшін тәуелсіздік.....	218
Қысқартулар тізімін қоса алғандағы Глоссарий.....	263
Күшіне ену күні.....	283
Кодекстегі өзгерістер.....	284

Авторлық құқық және аударма

IFAC IESBA анықтамаларын, стандарттарын және басқа жарияланымдарын шығарады және авторлық құқықтарға ие.

БХФ қаржылық есептілікті құрастырушылар мен пайдаланушылардың, аудиторлар мен басқа да кәсіби бухгалтерлердің, реттеуші органдардың, ұлттық стандарттарды әзірлеушілердің, БХФ-ға мүше органдардың, заңгерлердің, ғылыми топтардың, студенттердің және ағылшын тілінде сөйлемейтін елдердегі басқа да мүдделі топтардың ана тіліндегі стандарттарға қол жеткізуінің маңыздылығын мойындайды. Сондықтан БХФ өз жарияланымдарын көбейтуге немесе аударуға және таратуға шақырады және ықпал етеді.

БХФ-ның авторлық құқықпен қорғалған жарияланымдарды аударуға және қайта шығаруға қатысты саясаты *Халықаралық бухгалтерлер федерациясы жариялаған стандарттарды аудару және қайта шығару саясатында және Халықаралық бухгалтерлер федерациясының жарияланымдарын қайта шығару, аудару және қайта шығару саясатында* баяндалған. Осы нұсқаулықты қайта шығарғысы келген немесе аударғысы келетін және қайта басып шығарғысы келетін мүдделі тараптар permissions@ifac.org байланысуы керек.

БУХГАЛТЕРЛЕРДІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ӘДЕП СТАНДАРТТАРЫ БОЙЫНША КЕҢЕСКЕ КІРІСПЕ®

Бухгалтерлердің Халықаралық Әдеп Стандарттары бойынша Кеңес® (IESBA®) - *Кәсіби Бухгалтерлердің Халықаралық Әдеп Кодексін™* жасайтын және стандарттарды қалыптастыратын тәуелсіз ұйым. (*Халықаралық тәуелсіздік Стандарттарын қоса алғанда™*) (Кодекс).

IESBA міндеті оның Мандатында жазылғандай кәсіби бухгалтерлер үшін жоғары сапалы әдеп стандарттарын қалыптастыра отырып, қоғамдық мүддеге қызмет ету. IESBA ұзақ мерзімді мақсаты - кәсіби бухгалтерлердің әдеп стандарттарының Кодексін аудиторлардың тәуелсіздік стандарттарын қоса алғанда, реттеуші органдар мен ұлттық стандарт жасаушылардың басылымдарымен жақындастыру болып табылады. Стандарттарды біртұтас жиынға конвергенциялау дүние жүзі бойынша кәсіби бухгалтерлердің ұсынатын қызметтерін келістіруге және сапасын арттыруға мүмкіндік береді, сондай-ақ жаһандық капитал нарығының тиімділігін арттыруы мүмкін.

IESBA дүние жүзілік 18 басқарма мүшесінен тұрады, оның 9 практиктер және 3 кем емес жариялық мүше болып табылады (қоғамның мүддесіне ұсынылатын тұлғалар). Мүшелерді БХФ Тағайындау бойынша Комитеттің ұсынысы негізінде және IESBA қызметін бақылайтын Қоғамдық мүддені қадағалау бойынша Кеңестің (PIOB) мақұлдауымен БХФ Басқармасы тағайындалады.

IESBA стандарттарды қадыптастыру үрдісі PIOB және IESBA қатысуымен жүзеге асады. Кеңесші-Кеңес беруші топ (CAG) стандарттарды жасауға және IESBA жетекшілігіне қоғамдық үлесті қамтамасыз етеді.

Стандарттарды жасау кезінде IESBA ашық болуға және PIOB бекіткен тиісті рәсімдерді ұстануға тиісті. Директорлар Кеңесінің жиналысы оның ішінде телеконференция форматындағы кездесулер қоғам үшін ашық өтеді, күн тәртібіндегі құжаттар веб-сайтта қол жетімді болып табылады.

Мархаббат, www.ethicsboard.org сайтына қосымша ақпараттар үшін кіріңіздер.

БУХГАЛТЕРЛЕРДІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ФЕДЕРАЦИЯСЫ

Бухгалтерлердің Халықаралық Федерациясы (IFAC) өзінің үлесін ұйымдарды, нарықтар мен экономиканы мықты және тұрақты дамуына үлес қоса отырып, қоғамдық мүддеге қызмет ету болып табылады. Ол ашықтықты, есеп беруді және қаржылық есептіліктің салыстырмалылығын қолдайды; бухгалтерлік кәсіптің дамуына көмек береді; жаһандық қаржылық құрылым үшін бухгалтердің маңыздылығы мен құндылығын хабардар етеді. IFAC 1977 жылы құрылды, қазіргі таңда 130 астам елдер мен юрисдикциялардан 175 астам мүшелері мен серіктестері бар, жариялы практиктер, білім беру, мемлекеттік қызметтер, өнеркәсіп және сауда аясында жұмыс жасайтын 3 миллионнан астам бухгалтерлерді қамтыған.

IFAC қоғамдық мүдделерді қорғау мандаты шегінде бірінші кезекте IESBA қолдау көрсету арқылы бухгалтерлер үшін жоғары сапалы халықаралық бухгалтерлердің әдеп стандарттарын жасауға, қабылдауға және енгізуге үлес қосады. БХФ адами ресурстар стандарттарын қалыптастыру, ғимараттарды басқару, коммуникациялық қолдау және қаржыландыру, сонымен қатар кеңес мүшелерін таңдау және тағайындау үрдісін жеңілдету бойынша тәуелсіз комитетке ұсыныс береді.

IESBA өзінің күн тәртібін белгілейді және өзінің жарияланымдарын белгіленген рәсімдерге сәйкес және БХФ-ның қатысуынсыз бекітеді. МФБ күн тәртібіне немесе жарияланымдарға әсер ете алмайды. IFAC нұсқаулықтар, стандарттар және басқа Жарияланымдар шығарады және авторлық құқыққа ие.

IESBA тәуелсіздігі бірнеше тәсілдермен кепілдендіріледі:

- қатаң тиісті рәсімдерді, соның ішінде қоғамдық кеңестерді қамтитын PIOB стандарттарын белгілеу үшін қоғамдық мүдделерді ресми, тәуелсіз қадағалау (www.ipiob.org қосымша ақпарат алу үшін қараңыз);
- кандидатураны ұсынуға ашық шақыру және ұсыну үрдісіне ресми тіуелсіз қадағалау жасау / PIOB тарапынан іріктеу;
- стандарттарды қалыптастырудың тиісті рәсімдері тұрғысынан да, күн тәртібіндегі материалдарға, кездесулерге және әрбір соңғы стандарт бойынша қорытынды үшін жарияланған негіздерге қоғамдық қол жетімділік тұрғысынан да толық ашық болуы;
- стандарттарды қалыптастыру үрдісінде Кеңес беруші топтарға және қадағалауға қатысу;
- IESBA мүшелері, сондай-ақ тағайындалған / жалға алынған ұйымдар тәуелсіздік, әділдік және директорлар кеңесінің қоғамдық мүддесін сақтау қағидаларын ұстануды талап ету.

БХФ www.ifac.org сайтына қосымша ақпараттар алу үшін кіріңіздер.

АНЫҚТАМАЛЫҚТЫҢ ҚОЛДАНЫЛУ АЯСЫ

2020 ЖЫЛҒЫ БАСЫЛЫМ

Бұл анықтамалықта IESBA шығарған (*Халықаралық тәуелсіздік стандарттарын қоса алғанда*) БХФ рөлі туралы анықтамалық ақпараттар және *Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп Кодексінің (әрі қарай кодекс)* арнайы мәтіні тұтас жинақталған.

2018 ЖЫЛҒЫ БАСЫЛЫММЕН САЛЫСТЫРУ БОЙЫНША ӨЗГЕРІСТЕР

Бұл нұсқаулық 2018 жылғы *Кәсіби бухгалтерлердің әдеп кодексінің анықтамалығын* алмастырады.

Өзгерістер

2020 жылғы анықтамалықтың мазмұны мынандай:

- *Сенім білдіру жөніндегі келісімдердің халықаралық стандартында (ISAE) пайдаланылатын терминдер мен тұжырымдамаларды көрсету үшін Кодекстің 4В бөлігіндегі өзгерістер 3000 (қайта қаралған). Кезеңдерді қамтитын келісімнің бағаланатын нысанасына қатысты сенім білдіру жөніндегі келісімдердің тәуелсіздігіне қатысты қайта қаралған 4В бөлігі 2021 жылғы 15 Маусымда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін күшіне енеді; олай болмаған жағдайда, ол 2021 жылғы 15 маусымнан бастап күшіне енеді, мерзімінен бұрын қолдануға рұқсат етіледі. Кодекстің Глоссарийіне тиісті өзгерістер енгізілді. Өзгерістер IESBA веб-сайтында 2020 жылдың қаңтарында жарияланды. Өзгерістерге IESBA eCode көмегімен қол жеткізуге болады.*
- *Кәсіби бухгалтерлерден күтілетін рөл мен ойлауды арттыруға арналған өзгерістер. Сонымен қатар, өзгерістер адалдық, объективтілік және кәсіби мінез-құлық қағидаларының аспектілерін күшейтеді; барлық кәсіби бухгалтерлердің мінез-құлқына деген үміттерін арттыру, олардың кәсіби іс-әрекеттерін орындау кезінде олардан ақыл-ойды талап ету; бухгалтерлерге олардың пікірлері мен шешімдеріндегі жағымсыздықтың ықтимал әсерін түсіну қажеттілігін атап өту; және ұйымдастырушылық мәдениеттің әдеп мінез-құлық пен бизнесті алға жылжытуда атқаратын рөлін атап өту. Рөлі мен ойлау тәсілі кодекстің 100, 110, 120, 220-бөлімдері мен Глоссарий өзгертіліп, 2021 жылдың 31 желтоқсанынан бастап күшіне енді. Мерзімінен бұрын қабылдауға рұқсат етіледі. Өзгерістер IESBA веб-сайтында 2020 жылдың қазан айында жарияланды. Өзгерістерге IESBA eCode көмегімен қол жеткізуге болады.*

2020 жылдың желтоқсаннан кейін шығарылған кодекстегі өзгерістер және алдын ала жобалар

Соңғы оқиғалар туралы ақпарат алу үшін, сондай-ақ 2020 жылдың желтоқсанынан кейін шығарылған соңғы есептіліктер немесе аяқталмаған жобалар үшін [iesba веб-сайтына www.ethicsboard.org](http://www.ethicsboard.org) кіріңіз.

КОДЕКС БОЙЫНША НҮСҚАУЛЫҚ

(Бұл нұсқаулық кодексті пайдалану үшін беделді құрал емес.)

Кодекстің мақсаты

1. *Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп Кодексі (Халықаралық тәуелсіздік стандарттарын қоса алғанда)* қоғамдық мүдде алдында кәсіптің жауапкершілігін мойындауды сипаттай отырып, кәсіби бухгалтерлер әдебінің іргелі қағидаларын қалыптастырады. Бұл қағидалар кәсіби бухгалтерден күтілетін мінез-құлық стандарттарын қалыптастырады. Негізгі қағидалар мынандай: адалдық, объективтілік, кәсіби құзыреттілік, тиісті сақтық, құпиялылық және кәсіби мінез-құлық.
2. Кодекс кәсіби бухгалтер іргелі қағидаларды сақтау бойынша қауіптерді анықтау, бағалау және жою үшін қолдануға тиісті тұжырымдамалық негізді қамтамасыз етеді. Кодекс әр түрлі тақырыптар бойынша қолданбалы материалдар мен талаптарды қалыптастырады, осы тақырыптарға тұжырымдамалық негізді қолдану үшін бухгалтерлерге көмек береді.
3. Сенімділікті сипаттау бойынша аудитті, шолуларды және өзге де келісімдерді жүргізу үшін Кодекс осы келісімдерге қатысты тәуелсіздікке төнген қауіпке тұжырымдамалық негізді қолдану арқылы қалыптастырылған *Халықаралық Тәуелсіздік стандарттарын* қалыптастырады.

Кодекс қалай құрылымдастырылған

4. Кодекс келесі материалдардан тұрады:
 - 1-бөлім - *Кодексті сақтау, негізгі қағидалар және тұжырымдамалық негіздер* барлық кәсіби бухгалтерлерге қолданылатын негізгі қағидалардан және тұжырымдамалық негіздерден тұрады.
 - 2-бөлім - *Бизнестегі кәсіби бухгалтерлер* - бизнестегі кәсіби бухгалтерлер кәсіби қызметті орындау барысында қолданатын қосымша материалдар баяндалған. Бизнестегі кәсіби бухгалтерлерге жалданған, тартылған, орындаушы немесе орындаушы емес сипатта келісім бойынша жалданған кәсіби бухгалтерлер кіреді, мысалы:
 - Саудадағы, өнеркәсіп немесе қызмет көрсету аясындағы.
 - Мемлекеттік сектордағы.
 - Білім берудегі.
 - Коммерциялық емес сектордағы.
 - Реттеуші немесе кәсіби органдардағы.

2-бөлім сонымен қатар, мердігер, қызметкер немесе меншік иесі болсын, фирмамен қарым-қатынасқа сәйкес кәсіби қызметті жүзеге асыру кезінде көпшілік алдында кәсіби бухгалтерлер болып табылатын адамдарға қолданылады.

- 3-бөлім - *Көпшілік алдында жұмыс істейтін кәсіби бухгалтерлер*, онда кәсіби қызмет көрсету кезінде көпшілік алдында жұмыс істейтін кәсіби бухгалтерлерге қолданылатын қосымша материалдар көрсетілген.
- *Қосымша материалдар баяндалған Халықаралық тәуелсіздік стандарттары* сенімділікті сипаттау бойынша қызмет көрсету кезінде көпшілік алдында жұмыс істейтін кәсіби бухгалтерлерге қолданылады, нақтырақ айтсақ:
 - 4А-бөлімі - *Аудит және шолу тексеру бойынша тапсырмалардың тәуелсіздігі* аудит немесе шолу тексеру кезінде тапсырмаларды орындау үшін қолданылады.
 - 4В-бөлімі - *Аудит және шолу тексеру бойынша тапсырмалардан өзгеше сенімділікті сипаттау* бойынша келісім үшін тәуелсіздік аудит немесе шолу тексерісі бойынша тапсырмаға жатпайтын сенімділікті сипаттау бойынша тапсырманы орындау кезінде қолданылады.
- Белгілі бір терминдер (қосымша түсіндірмелерімен белгілі бір жерде орынды) және терминдер жазылған *Глоссарий* Кодекстің белгілі бір бөлігінде нақты мәнге ие. Мысалы, 4А-бөліміндегі Глоссарийде көрсетілген «аудиторлық тапсырма» аудиторлық тапсырмаға да, шолу тапсырмасына да бірдей деңгейде қолданылады. Сонымен қатар Глоссарийге Кодекс сілтеме жасайтын өзге де стандарттарда және Кодексте қолданылатын қысқартулардың тізімі енгізілген.

5. Кодекс нақты тақырыпқа арналған тараулардан тұрады. Кейбір тараулар осы тақырыптардың нақты аспектісіне арналған ішкі тараулардан тұрады. Кодекстің әрбір тарауы келесідей орынды құрылымдастырылған:

- Кіріспе - тұжырымдамалық негіздердегі қолданбалы материалдар мен талаптарды таныстыру қарастырылып отырған тараудың пәнін баяндайды. Кіріспе материалдарға әрбір бөлімдер мен оның тарауларын түсінуге және пайдалануға маңызды қолданылатын терминдерді түсіндіруді қоса алғандағы ақпараттар енгізілген.
- Талаптар - қарастырылып отырған пәнге қатысты жалпы және нақты міндеттемелерді қалыптастырады.
- Қолдану бойынша материалдар - талапты орындауға көмектесетін, бейнелеулер мен өзгеде нұсқаулықтарды ескере отырып, іс-әрекеттер немесе мәселелер бойынша ұсыныстардан, түсіндірмелерден, мәндерден тұрады.

Кодекс қалай пайдаланылады

Негізгі қағидалар, тәуелсіздік және тұжырымдамалық негіздер

6. Кодекс кәсіби бухгалтерлерден негізгі әдеп қағидаларын сақтауды талап етеді. Сонымен қатар Кодекс іргелі қағидалардың сақталуын анықтау, бағалау және қауіпті жою үшін тұжырымдамалық негіздерді қолдануды да талап етеді. Тұжырымдамалық негіздерді қолдану кәсіби ойлауды, жаңа ақпараттарға, фактілер мен жағдайлардың өзгеруіне тұрақты түрде зейін салуды, сонымен қатар үшінші жақтың орынды және ақпараттандырылған тестіні қолдануын талап ететеді.
7. Тұжырымдамалық негіз кәсіпте, заңдарда, ережелерде, фирмада немесе жұмыс беруші ұйымда белгіленген шарттардың, саясаттар мен рәсімдердің болуы қауіптерді анықтауға әсер етуі мүмкін екенін мойындайды. Бұл шарттар, саясат және рәсімдер кәсіби бухгалтердің қауіптің қолайлы деңгейде екенін бағалауда маңызды фактор болуы мүмкін. Қауіптер қолайлы деңгейден асып кетсе, тұжырымдамалық негіздер бухгалтерден осы қауіптерге жауап беруді талап етеді. Қауіпсіздік шараларын қолдану қауіптерді жоюдың бір әдісі болып табылады. Сақтық шаралары-бұл қауіп-қатерді қолайлы деңгейге дейін тиімді төмендететін бухгалтер жасаған жеке немесе біріктірілген әрекеттер.
8. Сонымен қатар, Кодекс кәсіби бухгалтерлерден аудит, шолу және сенімділікті қамтамасыз ететін басқа да тапсырмаларды орындау кезінде тәуелсіз болуды талап етеді. Тұжырымдамалық негіздер негізгі қағидаттарды сақтау қатерлері сияқты Тәуелсіздік қатерлерін анықтауға, бағалауға және жоюға да қолданылады.
9. Кодексті сақтау мынандай білімді, түсінуді және қолдануды талап етеді:
 - Мән-жайларға байланысты 200, 300, 400 және 900-бөлімдерде жазылған қосымша материалдармен бірге 1-бөлімнің мәнмәтініндегі нақты бөлімнің барлық тиісті ережелері.
 - Белгілі бір бөлімнің барлық тиісті ережелері, мысалы, «жалпы» және «аудит жүргізетін барлық клиенттер» тақырыпшаларында жазылған ережелерді қосымша нақты ережелермен, оның ішінде «аудит жүргізетін клиенттер. олар қоғамдық мүддені білдіретін ұйымдар болып табылмайды « немесе «қоғамдық мүддені білдіретін ұйымдар болып табылатын аудиторлық клиенттер».
 - Нақты бөлімде баяндалған барлық тиісті ережелер кез келген тиісті бөлімшеде жазылған кез келген қосымша ережелермен бірге.

Талаптар және өтінім материалы

10. Талаптар мен қолданбалы материалдарды негіз қағидаларды сақтау,

тұжырымдамалық негізді қолдану және аудитті, шолу тексеруін және сенімділік білдіру жөніндегі басқа да келісімдерді орындау кезінде Тәуелсіздікті сақтау мақсатында оқып, қолдану керек.

Талаптар

11. Талап «R» әрпімен белгіленеді, көп жағдайда «тиісті» сөзімен байланысты. «Тиісті» сөзі Кодексте кәсіби бухгалтерлерге немесе фирмаға нақты ережелерді сақтау қажет екендігін жүктейді.
12. Кейбір жағдайларда Кодекс талаптан нақты алып тастауды қарастырады. Мұндай жағдайда позиция «R» әрпімен белгіленеді, бірақ «мүмкін» немесе шартты сөздерді қолданады.
13. Кодексте «мүмкін» сөзі қолданылған кезде, ол белгілі бір жағдайларда белгілі бір әрекеттерді орындауға, оның ішінде талаптан ерекше жағдай ретінде рұқсат беруді білдіреді. Ол мүмкіндікті көрсету үшін пайдаланылмайды.
14. Кодексте «мүмкін» сөзі қолданылған кезде, ол мәселенің, оқиғаның немесе қабылданған әрекеттің пайда болу мүмкіндігін білдіреді. Бұл термин қауіп-қатермен бірге қолданылған кезде мүмкіндіктің немесе ықтималдылықтың нақты деңгейін сипаттамайды, өйткені қауіп-қатер деңгейін бағалау кез келген нақты мәселенің, оқиғаның немесе іс-қимыл бағытының фактілері мен жағдайларына байланысты болады.

Қолданбалы материалдар

15. Талаптардан басқа, Кодексте кодексті дұрыс түсіну үшін қажетті мәнмәтінді қамтамасыз ететін қолданбалы материалдар бар. Атап айтқанда, Қолданбалы материалдар кәсіби бухгалтерге белгілі бір жағдайларға тұжырымдамалық негізді қалай қолдану керектігін түсінуге, сондай-ақ белгілі бір талапты түсінуге және орындауға көмектеседі. Мұндай қолданбалы материалдың өзі ешқандай талап қоймаса да, материалды қарастыру кодекстің талаптарын, оның ішінде тұжырымдамалық негізді қолдану үшін қажет. Қолданбалы материал « A » әрпімен белгіленеді.
16. Егер өтінім материалдары мысалдар тізімін қамтыса, бұл тізімдер толық болып табылмайды.

Кодекс нұсқаулығына қосымша

17. Осы нұсқаулықтың қосымшасында Кодекске шолу ұсынылған

КОДЕКСҚА ШОЛУ

1 БӨЛІК КОДЕКСТІҢ САҚТАЛУЫ, НЕГІЗГІ ҚАҒИДАЛАР ЖӘНЕ ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕР (БАРЛЫҚ КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕР 100-199 СЕКЦИЯЛАР)	
2-БӨЛІК БИЗНЕСТЕГІ КӘСІБИ БУХГАЛТЕР (200-299 СЕКЦИЯЛАР) 2 БӨЛІМ СОНДАЙ-АҚ ФИРМАЛАРМЕН ҚАРЫМ ҚАТЫНАСТА КӘСІБИ ҚЫЗМЕТІН АТҚАРУ БАРЫСЫНДА ЖАРИЯ ТҮРДЕ ТӘЖІРИБЕСІ БАР ЖЕКЕ КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕРГЕ ДЕ ҚОЛДАНЫЛАДЫ	3-БӨЛІК КӨПШІЛІК АЛДЫНДАҒЫ КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕР (300-399 СЕКЦИЯЛАР) ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘУЕСІЗДІК СТАНДАРТТАРЫ (4А ЖӘНЕ 4В БӨЛІКТЕРІ) 4А-БӨЛІГІ. АУДИТОРЛЫҚ ЖӘНЕ ШОЛУ ТАПСЫРМАЛАРЫНЫҢ ТӘУЕЛСІЗДІГІ (400-899 СЕКЦИЯЛАР) 4В-БӨЛІГІ. АУДИТ ЖӘНЕ ШОЛУ ТЕКСЕРУЛЕРІНЕН БАСҚА СЕНІМДІЛІК ҚАМТАМАССЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР ҮШІН ТӘУЕЛСІЗДІК (900-999 СЕКЦИЯЛАР)
ГЛОССАРИЙ (БАРЛЫҚ КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕР 100-199 СЕКЦИЯЛАР)	

**КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕРДІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ӘДЕП
КОДЕКСІНЕ АНЫҚТАМАЛЫҚ
(ТӘУЕЛСІЗДІКТІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТТАРЫН
қоса алғанда)
МАЗМҰНЫ**

	Бет
АЛҒЫ СӨЗ	13
1-БӨЛІК. КОДЕКСТІҢ САҚТАЛУЫ, НЕГІЗГІ ҚАҒИДАЛАР ЖӘНЕ ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕР	14
100 Кодекстің сақталуы.....	15
110 Негізгі қағидалар.....	17
111 – Адалдық	18
112 – Объективтілік.....	18
113 - Кәсіби құзыреттілік және тиісті қамқорлық.....	19
114 – Құпиялылық.....	19
115 - Кәсіби мінез-құлық.....	22
120 Тұжырымдамалық негіздер.....	23
2-БӨЛІК. БИЗНЕСТЕГІ КӘСІБИ БУХГАЛТЕР	31
200 Бизнесітегі кәсіби бухгалтердің тұжырымдамалық негізді қолдануы.....	32
210 Мүдделердің қайшылығы.....	38
220 Ақпараттарды дайындау және ұсыну.....	41
230 Жеткілікті тәжірибесі бар әрекет.....	46
240 Қаржылық есептілікке және шешімдер қабылдауға байланысты қаржылық мүдделер, өтемақылар және ынталандырулар.....	48
250 Сыйлықтар мен қонақжайлылықты қоса алғандағы көтермелеулер.....	50
260 Заңнама мен нормалардың сақталмауына ден қою.....	57
270 Негізгі қағидаларды бұзу үшін мәжбүрлеу.....	68

3-БӨЛІК. КӨПШІЛІК АЛДЫНДА ЖҰМЫС ІСТЕЙТІН КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕР	72
300 Тұжырымдамаларды негізді қолдану - көпшілік алдындағы кәсіби бухгалтерлер.....	73
310 Мүдделер қақтығысы.....	81
320 Кәсіби кездесулер.....	88
321 Екінші пікірлер.....	92
330 Алымдар және сыйақының басқа да түрлері.....	94
340 Қонақ жайлық белгілері және сыйлықтарды қоса алғанда, көтермелеулер.....	98
350 Клиенттің активтерін сақтау.....	104
360 Зандар мен ережелердің сақталмауына ден қою.....	106
ТӘУЕСІЗДІКТІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТТАРЫ (4А ЖӘНЕ 4В БӨЛІКТЕРІ)	125
4А- БӨЛІГІ. ЖӘНЕ ШОЛУ ТАПСЫРМАЛАРЫНЫҢ ТӘУЕЛСІЗДІГІ	125
400 Аудит және шолу облысындағы тәуелсіздікке тұжырымдамалық негізді қолдану	125
410 Алымдар.....	142
411 Өтемақы саясаты және бағалау саясаты.....	147
420 Сыйлықтар және қонақ жайлық белгілері.....	148
430 Нақты немесе сот ісін жүргізу қаупі.....	149
510 Қаржылық мүдделер.....	150
511 Несиелер және кепілдіктер.....	156
520 Искерлік қатынас.....	158
521 Жанұя және жеке бас қатынастары.....	160
522 Аудит клиентіне жуырдағы қызмет.....	164
523 Аудит бойынша клиенттің директоры немесе лауазымды тұлғасы ретіндегі жұмыс	166
524 Аудит бойынша клиентпен қатынастар.....	168
525 Уақытша персоналды тағайындау.....	172

540	Аудитке тапсырыс берушісімен қызметкердің ұзақ байланысы.....	174
600	Аудит тапсырмасын берушіге сенімділік білдірумен байланысты емес қызметтерді ұсыну	181
601	- Бухгалтерлік қызметтер.....	187
602	- Әкімшілік қызметтер.....	190
603	- Бағалау қызметтері.....	191
604	- Салықтық қызметтер.....	192
605	- Ішкі аудит қызметі.....	199
606	- Ақпараттық технологиялар жүйесінің қызметтері.....	202
607	- Сот процестерін қолдау қызметтері.....	205
608	- Заң қызметтері.....	206
609	- Рекрутингтік қызметтер.....	208
610	- Корпоративтік қаржы қызметтері.....	210
800	Пайдалануға және таратуға шектеулерді қамтитын ерекше қаржылық есептер бойынша есеп беру (аудит және сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар).....	213
4В-БӨЛІГІ. АУДИТ ЖӘНЕ ШОЛУ ТЕКСЕРУЛЕРІНЕН БАСҚА СЕНІМДІЛІК ТАПСЫРМАЛАР ҮШІН ТӘУЕЛСІЗДІК.....		217
900	Аудит пен шолу қамтамасыз етуді қамтамасыз ету саласында тәуелсіздік үшін тұжырымдамалық негізді қолдану	218
905	Алымдар.....	228
906	Сыйлықтар және қонақжайлылық	230
907	Нақты немесе сот ісін жүргізу қаупі.....	232
910	Қаржылық мүдделер.....	233
911	Несиелер мен кепілдіктер.....	237
920	Іскерлік қарым-қатынастар.....	239
921	Жанұя және жеке қарым-қатынастар.....	241
922	Сенімділікті білдіру бойынша клиенттегі жуырдағы қызмет.....	245
923	Сенімділік білдіру бойынша тапсырмаға тапсырыс берушінің директоры немесе лауазымды тұлғасы ретінде жұмыс істеу	247
924	Сенім білдіру бойынша клиентте жұмыс.....	249

940 Сенім білдіру бойынша клиентпен қызметкерлердің ұзақ мерзімді байланысы.....	252
950 Сенімділік білдіру бойынша клиенттерге сенім білдірумен байланысты емес қызметтерді ұсыну	255
990 Пайдалануды және таратуды шектеулерді қамтитын есеп берулер (аудит және шолулық тексеру тапсырмаларын қоспағанда, сенімділік білдіру жөніндегі тапсырмалар).....	260
ҚЫСҚАРТУЛАР ТІЗІМІН ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ ГЛОССАРИЙ	262
КҮШІНЕ ЕНУ КҮНІ	283

АЛҒЫ СӨЗ

IESBA стандарттарды белгілеу жөніндегі өзінің органы шеңберінде *кәсіби бухгалтерлердің халықаралық Әдеп кодексін (Тәуелсіздіктің халықаралық стандарттарын қоса алғанда)* («Кодекс») әзірлейді және басып шығарады. Кодекс бүкіл әлемдегі кәсіби бухгалтерлерге арналған. IESBA тиісті процедураға сәйкес Халықаралық қолдануға арналған кодексті белгілейді.

Бухгалтерлердің Халықаралық Федерациясы (БХФ) өзінің мүше ұйымдары үшін Кодекске қатысты жекелеген талаптарды белгілейді.

1-БӨЛІК. КОДЕКСТІҢ САҚТАЛУЫ, НЕГІЗГІ ҚАҒИДАЛАР ЖӘНЕ ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕР

	Бет
100-бөлім. Кодекстің сақталуы.....	15
110-бөлім Негізгі қағидалар.....	17
111- бөлімше Адалдық	18
112- бөлімше Объективтілік.....	18
113- бөлімше Кәсіби құзыреттілік және тиісті қамқорлық.....	19
114- бөлімше Құпиялылық.....	19
115- бөлімше Кәсіби мінез-құлық.....	22
120-бөлім. Тұжырымдамалық негіздер.....	23

1-БӨЛІК - КОДЕКСТІҢ САҚТАЛУЫ, НЕГІЗГІ ҚАҒИДАЛАР ЖӘНЕ ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕР

100 БӨЛІМ

КОДЕКСТІҢ САҚТАЛУЫ

Жалпы

- 100.1 A1 Бухгалтерлік кәсіптің ерекшелігі-оның қоғамдық мүдделер үшін әрекет ету жауапкершілігін қабылдауы. Кәсіби бухгалтердің міндеті жеке клиенттің немесе жұмыс беруші ұйымның қажеттіліктерін қанағаттандыру ғана емес. Осылайша, Кодексте кәсіби бухгалтерлерге өз міндеттерін орындауға және қоғамдық мүдделер үшін әрекет етуге мүмкіндік беретін талаптар мен қолданбалы материалдар бар.
- 100.2 A1 Кодекстің «R» әрпімен белгіленген талаптары міндеттемелерді жүктейді.
- 100.2 A2 «A» әрпімен белгіленген қолданбалы материалдарда мәнмәтін, түсіндірмелер, іс-әрекеттер немесе ескеру қажет мәселелер жөніндегі ұсыныстар, бейнелеулер және кодексті дұрыс түсінуге қатысты басқа да нұсқаулар қамтылған. Атап айтқанда, өтінім материалы кәсіби бухгалтерге белгілі бір жағдайларға тұжырымдамалық негізді қалай қолдануға болатындығын, сондай-ақ нақты талапты түсінуге және орындауға көмектесуге арналған. Мұндай қолданбалы материалдың өзі ешқандай талап қоймаса да, материалды қарастыру кодекстің талаптарын, оның ішінде тұжырымдамалық негізді қолдану үшін қажет.
- R100.3** Кәсіби бухгалтер Кодексті сақтау қажет. Заңдар немесе ережелер бухгалтерге Кодекстің белгілі бір бөліктерін сақтауға мүмкіндік бермейтіндей жағдайлар туындауы мүмкін. Мұндай жағдайларда бұл заңдар мен қаулылардың күші басым болады және бухгалтер Кодекстің барлық басқа бөліктерін сақтауы керек.
- 100.3 A1 Кәсіби мінез-құлық қағидасы кәсіби бухгалтерден тиісті заңдар мен ережелерді сақтауды талап етеді. Кейбір юрисдикцияларда Кодекстің ережелерінен өзгеше немесе олардың шеңберінен тыс ережелер болуы мүмкін. Осы юрисдикциялардағы айырмашылықтарды бухгалтерлер білуі керек және заңмен тыйым салынбаған болса, қатаң ережелерді сақтау керек.
- 100.3 A2 Кәсіби бухгалтер Кодекстің нақты талаптарын қолдану нәтижесіне сәйкес емес немесе қоғамдық мүдделерге сәйкес келмеуі мүмкін деп санайтын ерекше жағдайларға тап болуы мүмкін. Мұндай

жағдайларда бухгалтерге кәсіби немесе реттеуші органдардан кеңес алу ұсынылады.

Кодексті Бұзу

R100.4 R400.80 - R400.89 және R900.50 - R900.55 тармақтары *Халықаралық тәуелсіздіктің стандарттарын* бұзуды қарастырады. Кодекстің кез келген басқа ережесінің бұзылуын анықтаған кәсіби бухгалтер бұзушылықтың маңыздылығын және оның бухгалтердің негізгі қағидаларды сақтау қабілетіне әсерін бағалауы керек. Сондай-ақ бухгалтер міндетті:

- (a) Бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде жою үшін барлық ықтимал іс-әрекеттерді мүмкіндігінше тезірек қабылдауға; сондай-ақ
- (b) Бұзушылық туралы тиісті тараптарға хабарлау керектігін анықтайды.

100.4 A1 Мұндай бұзушылық туралы хабардар болуыға тиісті тараптарға оған ықпал етуі мүмкін адамдар, кәсіби немесе реттеуші орган немесе қадағалау органы кіреді.

110-БӨЛІМ

НЕГІЗГІ ҚАҒИДАЛАР

Жалпы

- 110.1 A1 Кәсіби бухгалтерлер үшін бес негізгі әдеп қағидалары бар:
- (a) Адалдық -барлық кәсіби және іскерлік қарым-қатынастарда турашыл және адал болу.
 - (b) Объективтілік - кәсіби немесе іскерлік пайымдауларға, мүдделер қайшылығына немесе басқалардың тиісті емес ықпалына қауіп төндірмеу.
 - (c) Кәсіби құзыреттілік және тиісті күтім мынандай болуы тиіс:
 - (i) Клиент немесе жұмыс беруші ұйым қолданыстағы техникалық және кәсіптік стандарттарға және тиісті заңнамаға негізделген құзыретті кәсіби қызметтерді алуын қамтамасыз ету үшін қажетті деңгейде кәсіби білім мен дағдыға қол жеткізу және қолдау; сондай-ақ
 - (ii) Техникалық және кәсіптік стандарттарға сәйкес әрекет ету.
 - (d) Құпиялылық-кәсіби және іскерлік қарым-қатынастар нәтижесінде алынған ақпараттың құпиялылығын сақтау.
 - (e) Кәсіби мінез-құлық - тиісті заңдар мен ережелерді сақтау және кәсіби бухгалтер білетін немесе білуі керек кез келген мінез-құлықтан аулақ болу, оның кәсібіне нұқсан келтіруі мүмкін.

R110.2 Кәсіби бухгалтер барлық негізгі қағидаларды сақтауы керек.

110.2 A1 Іргелі әдеп қағидалары кәсіби бухгалтерден күтілетін мінез-құлық стандартын белгілейді. Тұжырымдамалық негіздер бухгалтердің негізгі қағидаларды сақтауға көмектесу үшін қолдануы керек көзқарасты белгілейді. 111-115-кіші бөлімдерде негізгі қағидалардың әрқайсысына қатысты қолдану жөніндегі талаптар мен материалдар баяндалған.

110.2 A2 Кәсіби бухгалтердің бір іргелі қағиданы сақтауынан бір немесе бірнеше басқа іргелі қағидаларды сақтауға қайшы келетін жағдайға тап болуы мүмкін. Мұндай қажет болған жағдайда бухгалтер анонимді түрде кеңес алу мүмкіндігін қарастыра алады:

Фирманың немесе жұмыс беруші ұйымның басқа қызметкерлерінен.

Корпоративтік басқаруға жауап беретін тұлғадан.

Кәсіби ұйымнан.

Реттеуші органнан.

Заңгер кеңес берушіден.

Алайда, мұндай кеңес бухгалтерді жанжалды шешу үшін немесе қажет болған жағдайда кәсіби шешім қабылдау міндетінен босатпайды, ал егер заңмен немесе нормативтік актілермен тыйым салынбаған болса, жанжалды тудыратын мәселеден алшақтатылады.

110.2 A3 Кәсіби бухгалтерге мәселенің мәнін, кез келген талқылаудың егжей-тегжейін, қабылданған шешімдер мен олардың негіздемесін құжаттау ұсынылады.

111-БӨЛІМШЕ - АДАЛДЫҚ

R111.1 Кәсіби бухгалтер барлық кәсіби және іскерлік қарым-қатынастарда бухгалтердің тікелей және адал болуын талап ететін адалдық қағидасын ұстануы керек.

111.1 A1 Адалдық шыншылдық пен адал болуды білдіреді.

R111.2 Егер кәсіби бухгалтер ақпараттары:

(a) айтарлықтай жалған немесе жаңылыстыратын мәлімдемені қамтыған;

(b) ойланбаған мәлімдемелерді немесе ақпаратты қамтыған; немесе

(c) егер олқылық немесе түсініксіздік жаңылыстыратын болса, талап етілетін ақпаратты бермейді немесе жасырады,

деп санаған есептіліктермен, декларациялармен, хабарламалармен немесе өзге де ақпараттармен саналы түрде байланыспағаны жөн.

111.2 A1 Егер кәсіби бухгалтер осындай есепке, декларацияға, хабарламаға немесе басқа ақпаратқа қатысты өзгертілген есептілікті ұсынса, бухгалтер R111.2 параграфын бұзбайды.

R111.3 Кәсіби бухгалтер R111.2 параграфында сипатталған ақпаратпен байланысты екенін білгенде, бухгалтер осы ақпараттан бас тарту үшін шаралар қабылдауы керек.

112- БӨЛІМШЕ - ОБЪЕКТИВТІЛІК

R112.1 Кәсіби бухгалтер бухгалтерден кәсіби немесе іскерлік пайымдауларға, мүдделер қақтығысына немесе басқалардың заңсыз ықпалына қауіп төндірмеуін талап ететін объективтілік қағидасын ұстануы керек.

R112.2 Егер жағдайлар немесе қатынастар бухгалтердің осы қызметке қатысты кәсіби пікіріне дұрыс әсер етпесе, кәсіби бухгалтер кәсіби қызметпен айналыспауы керек.

113- БӨЛІМШЕ - КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІК ЖӘНЕ ТИІСТІ ҚАМҚОРЛЫҚ

R113.1 Кәсіби бухгалтер кәсіби құзыреттілік қағидасын сақтау қажет және келесі жағдайларға қатысты мұқият болуы тиіс:

(a) Клиент немесе жұмыс беруші ұйым қолданыстағы техникалық және кәсіптік стандарттарға және тиісті заңнамаға негізделген құзыретті кәсіби қызметтерді алуын қамтамасыз ету үшін қажетті деңгейде кәсіби білім мен дағдыға қол жеткізу және оны қолдау; сондай-ақ

(b) Кәсіби және техникалық стандарттарды қолдануға сәйкес сақтықпен әрекет ету.

113.1 A1 Кәсіби құзыреттілікті қолдана отырып, клиенттерге және жалдаушы-ұйымға қызмет көрсету кәсіби қызметті орындау кезінде дағдыны және кәсіби білімді қолдану кезінде дұрыс пайымдауды талап етеді.

113.1 A2 Кәсіби құзыреттілікті қолдау техникалық, кәсіби және іскерлік жетістіктерді тұрақты түрде ойлануды және түсінуді талап етеді. Үздіксіз кәсіби даму кәсіби бухгалтерге кәсіби ортада құзыретті жұмыс істеу үшін қабілетті қолдауға және дамытуға мүмкіндік береді.

113.1 A3 Еңбекқорлық тапсырманың талаптарына сәйкес, мұқият және уақтылы әрекет ету жауапкершілігін қамтиды.

R113.2 Кәсіби құзыреттілікті және тиісті қамқорлық қағидасын сақтай отырып, кәсіби бухгалтер оның басшылығымен кәсіби сапада жұмыс істейтін адамдардың тиісті дайындықтан және бақылаудан өтуін қамтамасыз ету үшін ақылға қонымды шаралар қабылдауы керек.

R113.3 Тиісті жағдайларда кәсіби бухгалтер клиенттерге, жұмыс беруші ұйымға немесе кәсіби қызметтерді, я болмаса бухгалтердің қызметін басқа пайдаланушыларға осы қызметтерге немесе қызметке тән шектеулер туралы хабарлауы керек.

114-БӨЛІМШЕ - ҚҰПИЯЛЫЛЫҚ

R114.1 Кәсіби бухгалтер кәсіби және іскерлік қатынастар нәтижесінде алынған ақпараттардың құпиялылығын сақтау туралы бухгалтерден талап ететін құпиялылық қағидасын сақтауға тиісті. Бухгалтер

міндетті:

- (a) Әлеуметтік ортада, әсіресе жақын іскерлік әріптеске, тікелей немесе жақын отбасы мүшесіне абайсызда ақпараттардың мәнін ашу мүмкіндігіне мұқият болу;
- (b) Жұмыс беруші ұйымдарда немесе фирма ішінде құпия ақпараттарды сақтау;
- (c) Әлеуетті клиент немесе жұмыс беруші ұйым ашқан ақпараттың құпиялылығын сақтау;
- (d) Ақпараттардың мәнін ашуға заңды немесе кәсіби құқықтар мен міндеттер берілген жағдайды қоса алмағанда тиісті және нақты өкілеттілік болмаса фирманың немесе жұмыс беруші ұйымның шегінен тыс жерде кәсіби және іскерлік қарым-қатынастар нәтижесінде алынған ақпараттардың құпиялылығын жария етпеу керек;
- (e) Кәсіби және іскерлік қарым-қатынастар нәтижесінде алынған құпия ақпараттарды бухгалтердің немесе үшінші жақтың жеке мүддесіне қолданбау керек;
- (f) кәсіби және іскерлік қарым-қатынастар нәтижесінде алынған ақпараттарды қызметі тоқтатылғаннан кейін де пайдаланбау және мәнін ашпау керек;
- (g) Бухгалтердің бақылауындағы персонал және кеңестер мен көмек алынған адамдардың бухгалтердің құпиялылықты сақтау міндетін қамтамасыз ету үшін ақылға қонымды шаралар қабылдау.

114.1 A1

Құпиялылық қоғамдық мүдделерге қызмет етеді, өйткені бұл ақпарат үшінші тарапқа берілмейтінін біле отырып, кәсіби бухгалтердің клиентінен немесе жұмыс беруші ұйымнан бухгалтерге ақпараттың еркін ағынына ықпал етеді. Алайда, кәсіби бухгалтерлер құпия ақпаратты ашуға міндетті немесе міндетті болуы мүмкін немесе мұндай ақпаратты ашу орынды болуы мүмкін келесі жағдайлар бар:

- (a) Ақпараттың мәнін ашу заңмен талап етіледі, мысалы:
 - (i) Сот талқылауы барысында құжаттарды немесе дәлелдерді ұсыну;
 - (ii) Тиісті мемлекеттік органдарға анықталған заң

бұзушылықтар туралы хабарлау;

- (b) Ақпараттың мәнін ашуға заңмен рұқсат етіледі және клиент немесе жұмыс беруші ұйым рұқсат береді; сондай-ақ
- (c) Егер заңмен шектеу қойылмаса, онда ақпараттың мәнін ашудың кәсіби міндеттері немесе құқықтары болады:
 - (i) Кәсіби органның сапасын тексеруге сәйкес болу;
 - (ii) Кәсіби немесе реттеуші органның сұрауына немесе тергеуіне жауап беру;
 - (iii) Сот процесінде кәсіби бухгалтердің кәсіби мүдделерін қорғау; немесе
 - (iv) Этика талаптарын қоса алғанда, техникалық және кәсіптік стандарттарды сақтау.

114.1 A2 Құпия ақпаратты ашу туралы шешім қабылдау кезінде мән-жайларға байланысты мынадай факторларды ескеру қажет:

Егер клиент немесе жұмыс беруші ұйым кәсіби бухгалтердің ақпаратты ашуға рұқсат берген жағдайда қандай да бір тараптардың мүдделерін үшінші жақты қоса алғанда әсер етуі мүмкін.

Барлық ақпараттардың сәйкестігі іс жүзінде қаншалықты белгілі және негізді бола алады. Ақпараттардың мәнін ашу туралы шешімге мынандай факторлар әсер етеді:

Негізсіз фактілер.

Толық емес ақпараттар.

Негізсіз шешімдер.

Қарым-қатынас жасау түрі және кімге бағытталғандығын анықтау.

Хабарлама бағытталып жіберілген жақтар тиісті алушылар болып табылатындығын анықтау.

R114.2 Кәсіби бухгалтер бухгалтер мен клиент немесе жұмыс беруші ұйым арасындағы қарым-қатынасты тоқтатқаннан кейін де құпиялылық қағидатын ұстануды жалғастыруы керек. Жұмыс орнын ауыстыру немесе жаңа клиентті тарту кезінде бухгалтер алдыңғы тәжірибені пайдалануға құқылы, бірақ кәсіби немесе іскерлік қатынастар нәтижесінде алынған кез келген құпия ақпаратты пайдаланбауы немесе аспауы керек.

115-БӨЛІМШЕ - КӘСІБИ МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚ

- R115.1** Кәсіби бухгалтер мамандықтың беделін түсіруі мүмкін бухгалтерге белгілі немесе белгілі болуға тиісті кез келген мінез-құлықты болдырмауды талап ететін кәсіби мінез-құлық қағидаларын ұстануы және тиісті заңдар мен ережелерді сақтауды қажет. Кәсіби бухгалтер нәтижесі іргелі қағидаларға сай келмейтін, кәсібінің адалдығына, объективтілігіне немесе жақсы беделіне нұқсан келтіретін немесе зиян келтіруі мүмкін кез келген бизнеспен, кәсіппен немесе қызметпен саналы түрде айналыспауы қажет.
- 115.1 A1 Кәсіптің беделін түсіретін мінез-құлық ақылды және ақпараттандырылған үшінші тарап кәсіптің жақсы беделіне қолайсыз деп санайтын мінез-құлықты қамтиды.
- R115.2** Маркетингтік немесе жарнамалық қызметті жүргізу кезінде кәсіби бухгалтер өз кәсібіне зиян тигізбеуі керек. Кәсіби бухгалтер адал және шыншыл болуы керек, мынандайға жол бермеуі керек:
- (a) Бухгалтер ұсынатын қызметтерге немесе оның біліктілігіне, тәжірибесіне қатысты астамшылдық өтініштер жасауға;
 - (b) өзге біреудің жұмысымен негізсіз салыстыруға немесе орынсыз сілтеме жасауға.
- 115.2 A1 Егер кәсіби бухгалтер жарнаманың немесе маркетингтің белгілі бір түрінің орындылығына күмәнданса, онда тиісті кәсіби органнан кеңес алу ұсынылады.

120-БӨЛІМ

ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗ

Кіріспе

- 120.1 Кәсіби бухгалтер жұмыс істеп жатқан жағдайлар негізгі қағидаларды сақтауға қауіп төндіруі мүмкін. 120 бөлім тұжырымдамалық негізді қоса алғанда қолданбалы материалдарды және талаптарды түсіндіре отырып, бухгалтерге қоғамдық мүддеге әрекет ету міндетін орындауға және негізгі қағидаларды сақтауға көмектеседі. Мұндай қолданбалы материалдар мен талаптар негізгі қағидаларды сақтауға қауіп төндіретін мүдделер мен қатынастарды, әр түрлі кәсіби қызметтерді қоса алғандағы кең ауқымды фактілер мен жағдайларды ескереді. Сонымен қатар, бухгалтерлерді жағдай тек кодекспен тыйым салынбағандықтан ғана шешіледі деген тұжырымнан сақтайды.
- 120.2 Тұжырымдамалық негіз кәсіби бухгалтердің мынандай ұстанымын анықтайды:
- (a) негізгі қағидаларды сақтау үшін төнетін қауіптерді анықтау;
 - (b) анықталған қауіптерді бағалау;
 - (c) қауіпті жою, қауіпті жоя отырып, мүмкін деңгейге дейін азайту.

Талаптар және қолданбалы материалдар

Жалпы

- R120.3** Кәсіби бухгалтер 110 бөлімде баяндалған іргелі қағидаларды сақтауға төнген қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін тұжырымдамалық негізді қолдануы тиіс.
- 120.3 A1 Тұжырымдамалық негізде қолданылатын қосымша талаптар және қолданбалы материалдар мына бөлімдерде баяндалған:
- (a) 2-бөлім - *Бизнестегі кәсіби бухгалтер*;
 - (b) 3-бөлім - *Жарияға мүдделі тәжірибелі кәсіби бухгалтер*
 - (c) *Халықаралық тәуелсіздік стандарттары*:
 - (i) 4А-бөлім - *Аудиттің тәуелсіздігі және шолу тексерісі*;
 - (ii) 4В-бөлім - *Аудит және шолу тексерісінен өзгеше сенімділікті сипаттау бойынша тапсырмалардың тәуелсіздігі*.

R120.4 Кәсіби бухгалтердің әдеп мәселесін қарастыру кезінде мәселенің туындағанын немесе туындау мүмкіндігін ескеруі тиіс. Егер жеке тұлға тәжірибелі бухгалтер болып фирма иесімен немесе қызметкермен, мердігермен бухгалтер арасындағы қатынасқа сәйкес кәсіби қызметті орындайтын болса, онда ол 2 бөлімнің ережелерін сақтауға тиіс.

R120.5 Тұжырымдамалық негізді қолдану кезінде кәсіби бухгалтер міндетті:

- (a) Кәсіби пікірді білдіруге;
- (b) Жаңа ақпараттарға, сондай-ақ фактілер мен жағдайлардың өзгеруіне мұқият болуы тиіс;
- (c) 120.5 A4 параграфта баяндалған үшінші жақтың ақылға қонымды және ақпараттардырылған тестісін қолдану қажет.

Кәсіби пайымдау практикасы

120.5 A1 Кәсіби қорытынды шығару кәсіби қызметтің нақты көлемін және сипатын қоса алғанда өлшенетін фактілер мен дағдайларға, кәсіби білімге, біліктілікке және тәжірибеге, дайындыққа сәйкес қолдануды, сонымен қатар қарым-қатынасты және қызығушылықты танытуды білдіреді. Кәсіби қызметті жүзеге асыру үшін кәсіби бухгалтер іс-әрекеттің қол жетімді бағыттары туралы негізделген шешімдер қабылдау және мұндай шешімдердің осы жағдайларға сәйкес келетіндігін анықтау үшін тұжырымдамалық негізді қолданған кезде кәсіби шешім қажет.

120.5 A2 Белгілі фактілер мен жағдайларды түсіну тұжырымдамалық негізді дұрыс қолданудың міндетті шарты болып табылады. Осы түсінікке жету үшін қажетті әрекеттерді анықтау және негізгі қағидалардың орындалғаны туралы қорытынды кәсіби пайымдауды қажет етеді.

120.5 A3 Кәсіби пайымдауды жасау кезінде, кәсіби бухгалтер басқалармен қатар, мыналарды ескеруі тиіс:

- Бухгалтерге белгілі маңызды ақпарат фактілер мен жағдайларда болмауы мүмкін деп қауіптенуге негіз болса.
- Белгілі фактілер мен жағдайлар және бухгалтердің үміттері арасындағы сәйкессіздіктердің болуы.
- шешімдерді шығару деген бухгалтердің жеткілікті білімі мен тәжірибесінің болуы.
- Қажетті білімі мен тәжірибесі бар өзге адамдармен ақылдасу қажеттілігі.

- Шешім шығару негізі ретінде ақпараттардың парасаттылығы.
- Өзін-өзі ескерту мүмкіндігі немесе кәсіби пайымдауға ықпал ете білуі.
- Қолда бар ақпараттан жасалуы мүмкін басқа да ақылға қонымды тұжырымдар болуы мүмкін.

Ақылға қонымды және үшінші тараптың ақпараттандырылуы

120.5 A4 Үшінші тараптың ақылға қонымды және ақпараттандырылған тестісі - бұл кәсіби бухгалтердің екінші тараптың осындай тұжырымға келе алатындығын қарастыруы. Мұндай қарау ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тараптың көзқарасы тұрғысынан жүргізіледі, ол бухгалтер қорытынды шығару кезінде білетін немесе білуі мүмкін іске қатысты барлық фактілер мен мән-жайларды өлшейді. Ақылды және ақпараттандырылған үшінші тарап бухгалтер болудың қажеті жоқ, бірақ бухгалтердің тұжырымдарының орындылығын бейтарап түсіну және бағалау үшін тиісті білім мен тәжірибеге ие болуы керек.

Қауіпті анықтау

R120.6 Кәсіби бухгалтер негізгі қағидалардың сақталу қауіпін анықтауы керек.

120.6 A1 Негізгі қағидалардың сақталуына қауіп төндіруі мүмкін кез келген кәсіби қызметті, мүдделер мен қатынастарды қоса алғанда, фактілер мен мән-жайларды түсіну кәсіби бухгалтердің осындай сақталуға қауіп-қатерді анықтауы үшін алдын ала шарт болып табылады. Бухгалтердің әдеп әрекеттерін жақсартатын кәсіп, заңнама, ережелер, фирма немесе жұмыс беруші ұйым белгілеген белгілі бір шарттар, саясаттар мен рәсімдердің болуы, сонымен қатар негізгі қағидаларды сақтау қауіпін анықтауға көмектеседі. 120.8 A2 тармағы қауіп-қатер деңгейін бағалауға қатысы бар факторлар болып табылатын осындай шарттардың, саясаттар мен рәсімдердің жалпы мысалдарын қамтиды.

120.6 A2 Негізгі қағидаларды сақтау қатерлері көптеген факторлар мен жағдайларды тудыруы мүмкін. Қауіп тудыратын кез келген жағдайды анықтау мүмкін емес. Сонымен қатар, келісімдер мен жұмыс міндеттерінің сипаты әр түрлі болуы мүмкін, сондықтан әр түрлі қауіп-қатерлер туындауы мүмкін.

120.6 A3 Негізгі қағидаларды сақтау қауіпі мынадай санаттардың біріне немесе бірнешеуіне жатады:

- (a) Жеке қызығушылық қауіпі - қаржылық немесе басқа қызығушылық кәсіби бухгалтердің пікіріне немесе мінез-құлқына дұрыс әсер етпеуінен туындайтын қауіп;
- (b) Өзін-өзі тексеру қауіпі - кәсіби бухгалтер бұрын жасалған пайымдардың нәтижесін тиісті деңгейде бағалай алмау қауіпін айтамыз; ағымдағы қызметті орындау шегінде пайымдарды жасау кезінде бухгалтердің сенім білдіретін жұмыс беруші ұйым, бухгалтерлік фирма немесе басқа тұлға жасаған іс-әрекет немесе қызмет;
- (c) Насихаттау қауіпі - кәсіби бухгалтер клиенттің немесе жұмыс беруші ұйымның ұстанымын бухгалтердің объективтілігіне қауіп төндіретін дәрежеде алға жылжытатын қауіп;
- (d) Танысу қауіпі - клиентпен немесе жұмыс беруші ұйыммен ұзақ немесе жақын қарым-қатынасқа байланысты кәсіби бухгалтер олардың мүдделеріне тым жанашыр болады немесе олардың жұмысын тым көп қабылдайды;
- (e) Қорқыту қауіпі - кәсіби бухгалтердің нақты немесе болжамды қысымға, соның ішінде бухгалтерге заңсыз әсер ету әрекеттеріне байланысты объективті әрекеттерден аулақ болу қауіпі.

120.6 A4 Жағдайлар бірнеше қауіп тудыруы мүмкін, ал қауіп бірнеше негізгі қағиданы сақтауға әсер етуі мүмкін.

Қауіпті бағалау

R120.7 Кәсіби бухгалтер негізгі қағидаларды сақтау қауіпін анықтаған кезде, бухгалтер мұндай қауіптің қолайлы деңгейде екенін бағалауы керек.

Қолайлы деңгей

120.7 A1 Қолайлы деңгей - бұл үшінші тараптың негізді және ақпараттық тестісін қолданатын кәсіби бухгалтер негізгі қағидаларды ұстанады деген қорытынды жасайтын деңгей.

Қауіп деңгейін бағалауға әсер ететін факторлар

120.8 A1 Кәсіби бухгалтер қауіптерді бағалау кезінде сапалық және сандық факторларды, сондай-ақ егер мүмкін болса, бірнеше қауіптердің жиынтық әсерін ескеру қажет.

120.8 A2 120.6 A1 тармағында сипатталған шарттардың, саясаттар мен рәсімдердің болуы, сондай-ақ іргелі қағидаларды сақтау қатерлерінің деңгейін бағалау кезінде маңызы бар факторлар болуы мүмкін. Мысалы мұндай шарттар, саясаттар мен рәсімдер өзіне мынаны енгізеді:

- Корпоративтік басқару талаптарын.
- Мамандығы бойынша жұмыс істеу тәжірибесі, оқуына және білімен қойылатын талаптар.
- Кәсіби бухгалтер мен жалпы жұртшылыққа әдепті емес мінез-құлыққа назар аударуға мүмкіндік беретін шағымдарды қараудың тиімді жүйелері.
- Әдептілік талаптарының бұзылуы туралы анық хабарлау міндеттемесі.
- Кәсіби немесе реттеуші мониторинг және тәртіптік рәсімдер.

Жаңа ақпаратты немесе фактілер мен жағдайлардың өзгеруін қарау

- R120.9** Егер кәсіби бухгалтер қауіптің жойылғанына немесе қолайлы деңгейге дейін төмендеуіне әсер етуі мүмкін фактілер мен жағдайлар жөнінде жаңа ақпаратты немесе оның өзгеруін білсе, бухгалтер бұл қауіпті қайта бағалап, тиісті түрде жоюы керек.
- 120.9 A1 Кәсіби қызмет барысында қырағылықты сақтау кәсіби бухгалтерге жаңа ақпараттың пайда болғанын немесе фактілер мен жағдайларда өзгерістер болғанын анықтауға көмектеседі:
- (a) Қауіп-қатердің деңгейіне ықпал етуге; немесе
 - (b) Бухгалтердің анықталған қауіптерді жою үшін сақтық шараларын қолдану туралы тұжырымдарына әсер етеді.
- 120.9 A2 Егер жаңа ақпарат жаңа қауіпті анықтауға әкелсе, кәсіби бухгалтер бұл қауіпті бағалап, қажет болған жағдайда жоюы керек. (R120.7 және R120.10 тармақтарына сілтеме).

Қауіп-қатерлерді жою

- R120.10** Егер кәсіби бухгалтер анықталған негізгі принциптерді сақтау қауіпі қолайлы деңгейде емес екенін анықтаса, бухгалтер оларды жою немесе оларды қолайлы деңгейге дейін төмендету арқылы қауіптерді жоюы керек. Бұл орайда бухгалтер мыналарды жасайды:
- (a) Қауіп тудыратын мүдделер мен қатынастарды қоса алғанда, жағдайларды жою;
 - (b) Қауіп-қатерлерді қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін олар қолжетімді және қолданылуы мүмкін қауіпсіздік шараларын қолдану; немесе
 - (c) Белгілі бір кәсіби қызметтен бас тарту немесе оны тоқтату.

Қауіп-қатерді жою бойынша іс-әрекеттер

120.10 A1 Фактілер мен жағдайларға байланысты қауіп төндіретін жағдайларды жою арқылы қауіп жойылуы мүмкін. Алайда, белгілі бір кәсіби қызметтен бас тарту немесе тоқтату арқылы қауіп-қатерді жоюға болатын кейбір жағдайлар бар. Себебі, қауіп тудырған жағдайларды жою мүмкін емес және қауіпті қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін сақтық шараларын қолдану мүмкін емес.

Кепілдіктер

120.10 A2 Кепілдіктер - бұл кәсіби бухгалтер қолданатын жеке немесе біріктірілген әрекеттер, олар негізгі қағидаларды сақтау қауіпін қолайлы деңгейге дейін төмендетеді.

Шығарылған маңызды пайымдауларды және жасалған жалпы қорытындыларды қарау

R120.11 Кәсіби бухгалтер қауіптерді жою немесе оларды бухгалтер жасаған қауіптерді жою үшін қабылдаған немесе жасағысы келетін іс-әрекеттің қолайлы деңгейіне дейін төмендету туралы жалпы қорытынды жасауы керек. Жалпы қорытындыны қалыптастыру кезінде бухгалтер:

- (a) Жасалған кез келген елеулі пайымдауларды немесе жасалған қорытындыларды қайта қарауға; сондай-ақ
- (b) Үшінші тараптың ақылға қонымды және ақпараттандырылған тестісін қолданады.

Аудиттер, тексерулер және сенімділікті қамтамасыз ететін басқа тапсырмалар туралы пікірлер

Тәуелсіздік

120.12 A1 Тәжірибелі кәсіби бухгалтерлер *Халықаралық тәуелсіздік стандарттарына* сәйкес аудитті жүргізу, тексерулер немесе басқа да сенімділік келісімдерін орындау кезінде тәуелсіз болуы керек. Тәуелсіздік объективтілік пен адалдықтың іргелі қағидаларымен байланысты. Ол мынаны қамтиды:

- (a) Ақыл - ойдың тәуелсіздігі - бұл адамның адал әрекет етуіне және объективтілік пен кәсіби скептицизмді көрсетуге мүмкіндік беретін, кәсіби пайымдауға қауіп төндірмейтіндей қорытынды жасауға мүмкіндік беретін ақыл-ой жағдайы.
- (b) Сыртқы тәуелсіздік - бұл маңызды және ақпараттандырылған үшінші тарап фирманың немесе аудитордың, я болмаса топ мүшесінің адалдығы, объективтілігі немесе кәсіби скептицизмі

қауіп төндірді деген пайымдау фактілері мен жағдайлардан аулақ болу.

120.12 A2 *Халықаралық тәуелсіздік стандарттары* аудиттер, тексерулер немесе басқа да сенімділік келісімдерін орындау кезінде тәуелсіздікті сақтау үшін тұжырымдамалық негізді қалай қолдану керектігі туралы талаптар мен қолданбалы материалдарды ұсынады. Кәсіби бухгалтерлер мен фирмалар осындай келісімдерді орындау кезінде тәуелсіз болу үшін осы стандарттарды сақтауға міндетті. Іргелі қағидаларды сақтау қатерлерін анықтау, бағалау және жою үшін тұжырымдамалық негіз тәуелсіздік талаптарын сақтауға да қолданылады. 120.6 A3 тармағында сипатталған негізгі қағидаларды сақтауға төнетін қауіптер санаттары да, тәуелсіздік талаптарын сақтауға төнетін қауіптер санаттары болып табылады.

Кәсіби скептицизм

120.13 A1 Аудит, шолу және басқа сертификаттау стандарттарына, соның ішінде IAASB белгілеген стандарттарға сәйкес, тәжірибелі кәсіби бухгалтерлер аудиттер, тексерулер және басқа да сенімділік келісімдерін жоспарлау және жүргізу кезінде кәсіби скептицизмді ұстануы керек. Кәсіби скептицизм және 110-бөлімде сипатталған іргелі қағидалар өзара байланысты.

120.13 A2 Қаржылық есептілік аудитінде жеке және ұжымдық негізде негізгі қағидаларды сақтау келесі мысалдарда көрсетілгендей кәсіби скептицизмді қолдауға ықпал етеді:

- *Адалдық* кәсіби бухгалтерден тікелей және адал болуды талап етеді. Мысалы, бухгалтер адалдық қағидасын ұстанады:
 - (a) клиент иеленген позицияға қатысты алаңдаушылық білдірген кездегі турашылдық пен адалдық; сондай-ақ
 - (b) карама-қайшы ақпарат туралы сұрау салуларды жіберу және қалыптасқан жағдайларда іс-әрекеттердің тиісті тәртібі туралы негізді шешімдер қабылдау үшін елеулі жалған немесе жаңылыстыруы мүмкін мәлімдемелерге қатысты қауіптерді жою үшін қосымша аудиторлық дәлелдемелерді іздеу.

Сонымен қатар, бухгалтер аудиторлық дәлелдерге сыни баға береді, бұл кәсіби скептицизмнің көрінісіне ықпал етеді.

- *Объективтілік* кәсіби бухгалтердің кәсіби немесе іскерлік пікірлеріне, мүдделер қатығысына немесе басқалардың

заңсыз әсеріне байланысты қауіп төндірмеуін талап етеді. мысалы, бухгалтер объективтілік қағидасын келесі жолмен сақтайды:

- (a) Бухгалтердің кәсіби немесе іскерлік пікірлеріне қауіп төндіруі мүмкін клиентпен танысу сияқты жағдайларды немесе қатынастарды тану; және
- (b) клиенттің қаржылық есептілігі үшін маңызды мәселеге қатысты аудиторлық дәлелдемелердің жеткіліктілігі мен орындылығын бағалау кезінде осындай мән-жайлар мен өзара қатынастардың бухгалтердің пікіріне әсерін қарау.

Бұл орайда бухгалтердің мінез-құлқы кәсіби скептицизмнің көрінісіне ықпал етеді.

- *Кәсіби құзыреттілік және тиісті күтім* кәсіби бухгалтерден білікті кәсіби қызмет көрсетуді қамтамасыз ету үшін қажетті деңгейде кәсіби білім мен дағдыларды және қолданыстағы стандарттарға, заңдарға және ережелерге сәйкес мұқият әрекет етуді талап етеді. Мысалы, бухгалтер мына жолдар арқылы кәсіби құзыреттілік қағидасын және тиісті мұқияттылықты сақтайды:

- (a) Елеулі бұрмалану тәуекелдерін тиісінше анықтау мақсатында нақты клиенттің саласы мен бизнес қызметіне қатысты білімді қолдану;
- (b) тиісті аудиторлық рәсімдерді әзірлеу және орындау; сондай-ақ
- (c) аудиторлық дәлелдемелердің осы жағдайларда жеткілікті және орынды болып табылатындығын сыни бағалау кезінде тиісті білімді қолдану.

Осылайша, бухгалтер кәсіби скептицизмнің көрінісіне ықпал етеді.

2-БӨЛІК - БИЗНЕСТЕГІ КӘСІБИ БУХГАЛТЕР

Бет

200-бөлім	Бизнестегі кәсіби бухгалтердің тұжырымдамалық негізді қолдануы.....	32
210-бөлім	Мүдделердің қайшылығы.....	38
220-бөлім	Ақпараттарды дайындау және ұсыну.....	41
230-бөлім	Жеткілікті біліктілікпен әрекет ету.....	46
240-бөлім	Қаржылық есептілік пен шешімдерді қабылдауға байланысты қаржылық мүдделер, өтемақылар және ынталандырулар.....	48
250-бөлім	Сыйлықтар мен қонақ-жайлық белгілерін қоса алғандағы көтермелеулер.....	50
260-бөлім	Заңдар мен ережелердің сақталмауына жауап беретін шаралар.....	57
270-бөлім	Негізгі қағидаларды бұзу үшін қысым.....	68

2-БӨЛІК - БИЗНЕСТЕГІ КӘСІБИ БУХГАЛТЕР

200-БӨЛІМ

«БИЗНЕСТЕГІ КӘСІБИ БУХГАЛТЕРДІҢ ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДІ ҚОЛДАНУЫ»

Кіріспе

- 200.1 Кодекстің бұл бөлімінде 120 бөлімде баяндалған тұжырымдамалық негізді қолдану кезінде бизнесте жұмыс істейтін кәсіби бухгалтер үшін талаптар мен қолданбалы материалдар қарастырылған. Бизнестегі кәсіби бухгалтер бетпе-бет келетін кәсіби қызмет, мүдделер мен қатынастарды қоса алғанда іргелі қағидаларды сақтау қауіп-қатерін туғызуы мүмкін барлық фактілер мен жағдайларды баяндамайды. Демек тұжырымдамалық негіз осындай фактілер мен жағдайларға қатысты бизнестегі кәсіби бухгалтердің мұқият болуын талап етеді.
- 200.2 Инвесторлар, несие берушілер, жұмыс беруші ұйымдар және өзге де бизнес-қоғамдастықтар, сондай-ақ үкімет пен көпшілік қауым бизнестегі бухгалтердің жұмысына арқа сүйеуі мүмкін. Бизнесте жұмыс істейтін кәсіби бухгалтер жұмыс беруші ұйым мен үшінші жақтың сүйенетін қаржылық және өзге де ақпараттарды дайындауға жеке немесе бірлескен жауапкершілікті мойынына алады. Сонымен қатар олар қаржыны тиімді басқаруға және бизнеспен байланысты әр түрлі мәселелер бойынша құзыретті кеңес беруге жауапты болады.
- 200.3 Бизнестегі кәсіби бухгалтер қызметкер, мердігер, әріптес, директор (орындаушы немесе орындаушы емес), менеджер-меншік иесі немесе жұмыс беруші ұйымның валонтеры болуы мүмкін. Бухгалтер мен жұмыс беруші ұйымның арасындағы қарым-қатынастың құқықтық нысаны бухгалтер сүйенетін әдеп міндеттеріне ықпал етпейді.
- 200.4 Осы бөлімдегі “кәсіби бухгалтер” термині мынаны білдіреді:
- (a) Бизнестегі кәсіби бухгалтер; сонымен қатар
 - (b) Бухгалтерлік фирмамен қарым-қатынасқа сәйкес мердігер, қызметкер немесе меншік иесі ретінде болсын кәсіби қызметті орындау кезінде көпшілік алдындағы тәжірибелі кәсіби бухгалтер болып табылатын тұлға. Көпшілік алдындағы тәжірибелі кәсіби бухгалтерге қолданылатын 2 бөлісдегі ақпараттар егжей-тегжейлі R120.4, R300.5 және 300.5 А1. параграфтарда баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материалдар

Жалпы

R200.5 Кәсіби бухгалтер іргелі қағидаларды сақтауға төнетін қауіп-қатерді анықтау, бағалау және болдырмау үшін 110 бөлімде баяндалған іргелі қағидаларды сақтауға және 120 бөлімде баяндалған тұжырымдамалық негізді қолдануға тиісті.

200.5 A1 Кәсіби бухгалтер жұмыс беруші ұйымның заңды мақсатқа қол жеткізуіне жауапты болады. Кодекс бухгалтердің бұл жұмысты орындауына кедергі болмайды, бірақ негізгі қағидаларды сақтау қауіп-қатерді туғызу мүмкін жағдайларды қарастырады.

200.5 A2 Кәсіби бухгалтер жұмыс беруші ұйымның заңды мақсаттары мен міндеттеріне жетуі үшін ұстанымын қолдауы мүмкін алайда бұл жағдайда орындалған іс-әрекеттер жалған немесе адастыруға алып келмеуі тиіс. Мұндай іс-әрекеттер аса қорғануды қажет ететіндей қауіп-қатерді туғызбайды.

200.5 A3 Кәсіби бухгалтерді лауазымы неғұрлым жоғарылаған сайын ақпараттарды алуға қабілеті мен қол жетімділігі соғұрлым жоғары болады және жұмыс беруші ұйыммен байланысты саясатқа, қабылданатын шешімдерге және өзге тұлғалардың іс-әрекетіне ықпал жасай алатын болады. Бухгалтерлер ұйымдағы этикаға негізделген мәдениетті, олардың жағдайы мен ұйымдағы тәжірибесін ескере отырып, оны жасай алатын дәрежеде көтермелейді және алға тартады деп күтіледі. Жасалуы мүмкін іс-әрекеттердің мысалдары енгізу және қадағалауды қамтиды:

- Әдеп бойынша білім беру және оқыту бағдарламаларымен.
- Әдеп және әшкерелеу саясаты.
- Заңдар мен қаулыларды сақтамаудың алдын алуға бағытталған саясат пен рәсімдер.

Қауіп-қатерді анықтау

200.6 A1 Негізгі қағидаларды сақтау қауіп-қатері кең ауқымды фактілер мен жағдайлардан туындауы мүмкін. Қауіп-қатердің санаттары 120.6 A3 тармақта жазылған. Төменде кәсіби бухгалтер кәсіби қызметін орындау кезінде қауіп-қатер туғызатын әрбір санатқа мысал фактілер мен жағдайлар келтірілген:

- (a) Жеке қызығушылық қауіп-қатері

- Кәсіби бухгалтердің жұмыс беруші ұйымнан кепіл, қарыз алуы немесе қаржылық қызығушылығы болуы мүмкін.
 - Кәсіби бухгалтер жұмыс беруші ұйымның ұсынған ынталандырушы өтемақы шараларына қатысуы мүмкін.
 - Кәсіби бухгалтердің жеке мақсаты үшін корпоративтік активке қол жетімділігі болуы мүмкін.
 - Кәсіби бухгалтерге жұмыс беруші ұйымның жабдықтаушысы ерекше қызмет көрсетуі немесе ұсынуы мүмкін.
- (b) Өз бетінше тексеру қауіп-қатері
- Кәсіби бухгалтер сатып алу туралы шешімді растайтын техникалық-экономикалық негіздемені орындағаннан кейін бизнесті біріктіру үшін есепке алудың тиісті тәртібін айқындайды.
- (c) Шамадан тыс қорғаныс қаупі
- Кәсіби бухгалтер тиімді қаржыландыруды алу үшін эмиссия проспектісіндегі ақпаратты басқаруға мүмкіндігінің болуы.
- (d) Таныс-тамырдың қауіп-қатері
- Жұмыс беруші ұйымның қаржылық есептілігіне жауапты кәсіби бухгалтер тікелей немесе жақын отбасы мүшелерінен болып қаржылық есептілікке ықпал ететін шешімдерді қабылдауы.
 - Кәсіби бухгалтер бизнес шешімдерге ықпал ететін адамдармен көптен бері бірлесіп жұмыс істеуі.
- (e) Қорқыту қауіп-қатері
- Кәсіби бухгалтер - отбасының тікелей немесе жақын мүшесі болып табылатын ұйымдарда мынандай келіспеушілік салдарынан жұмыстан босату немесе ауыстыру қаупіне тап болуы мүмкін:
 - Бухгалтерлік қағидаларды қолдану.

○ Қаржылық ақпаратты ұсыну тәсілі.

- Кәсіби бухгалтердің қабылдайтын шешіміне, мысалы келісім-шартты жасауға немесе бухгалтерлік есеп қағидаларын қолдануға қатысты ықпал етуге тырысатын тұлға.

Қауіп-қатерді бағалау

- 200.7 A1 120.6 A1 және 120.8 A2 тармақтарында жазылған шарттар, саясаттар мен рәсімдер іргелі қағидаларды сақтау қауіпті тиісті деңгейде екендігін бағалауға ықпал етуі мүмкін.
- 200.7 A2 Қауіп-қатердің деңгейін бағалауға кәсіби қызметтің сипаты мен ауқымы да ықпал етеді.
- 200.7 A3 Кәсіби бухгалтердің қауіп-қатердің деңгейін бағалауына жұмыс беруші ұйымның жұмыс істеу ортасы мен операциялық ортасы ықпал етуі мүмкін. Мысалы:
- Әдетті мінез-құлықтың маңыздылығын сипаттайтын және қызметкерлердің әдепті түрде әрекет ететінін күтетін көшбасшылық.
 - Қызметкерлерді өздеріне қатысты әдеп мәселелері туралы жоғары деңгейдегі басшылыққа жазадан қорықпай хабарлауға ынталандыру және ынталандыру саясаты мен рәсімдері.
 - Қызметкерлердің жұмыс сапасын енгізу және бақылау үшін саясаттар мен рәсімдер.
 - Корпоративтік қадағалау жүйелері немесе қадағалаудың басқа да құрылымдары және қатаң ішкі бақылау.
 - Жұмысқа қабылдау тәртібі жоғары білікті кадрларды жалдаудың маңыздылығын көрсетеді.
 - Барлық қызметкерлерді саясаттар мен рәсімдер туралы, соның ішінде оларға енгізілген кез келген өзгерістер туралы уақтылы хабардар ету және осындай саясаттар мен рәсімдер бойынша тиісті білім беру және оқыту.
 - Әдеп саясаты және мінез-құлық кодексі.
- 200.7 A4 Басқа адамдардың жұмыс беруші ұйымда орын алған немесе орын алуы мүмкін мінез-құлқын немесе іс-әрекетін кәсіби бухгалтер

әдепке жатпайды деп санаған жағдайда, заңгерлік кеңес алуды қарастыруы мүмкін.

Қауіп-қатерді жою

- 200.8 A1 210-270-бөлімдерде кәсіби қызметті орындау барысында туындауы мүмкін белгілі бір қауіп-қатерлер сипатталған және осындай қауіп-қатерлерді жоюға көмектесетін әрекеттерге мысалдар келтірілген.
- 200.8 A2 Төтенше жағдайларда, егер қауіп-қатер төндіретін жағдайларды жою мүмкін болмаса және сақтық шаралары қол жетімді болмаса немесе қауіп-қатерді қолайлы деңгейге дейін төмендету мүмкін

Басқарушылық өкілеттіктері бар адамдармен қарым-қатынас

R200.9 Корпоративтік басқаруға жауапты адамдармен қарым-қатынас кезінде кодекске сәйкес кәсіби бухгалтер жұмыс беруші ұйымның корпоративтік басқару құрылымындағы тиісті тұлғаны (тұлғаларды) анықтап, олармен сөйлесуі керек. Егер бухгалтер корпоративтік басқаруға жауапты адамдардың кіші тобымен өзара әрекеттесетін болса, онда олар тиісті түрде хабардар етілуі үшін корпоративтік басқаруға жауапты барлық адамдармен байланыс қажет пе, жоқ па екендігін анықтауы керек.

200.9 A1 Кәсіби бухгалтер кіммен сөйлесетінін біле отырып мынаны ескеруі қажет:

- (a) Жағдайдың сипаты мен маңыздылығын;
- (b) Сөйлесетін сұрақтың мәнін.

200.9 A2 Корпоративтік басқаруға жауапты адамдардың кіші тобына мысалы аудит комитеті немесе корпоративтік басқаруға жауапты адамдардың жеке мүшесі кіреді.

R200.10 Егер кәсіби бухгалтер басқару міндеттер жүктелген, сондай-ақ корпоративтік басқару міндеттері жүктелген адамдармен байланыс орнатса, бухгалтер бұл адамдармен қарым-қатынас басқарушы функцияларды орындайтындардың барлығына тиісті түрде хабарлайтынына сенімді болуы керек, әйтпесе бухгалтер басқа жағдайда байланыс орнатар еді.

200.10 A1 Кейбір жағдайларда корпоративті басқаруға жауапты барлық адамдар жұмыс беруші ұйымды басқаруға қатысады, мысалы, шағын бизнесте ұйымды бір меншік иесі басқарады және басқа ешкім жетекші рөл атқармайды. Мұндай жағдайларда, егер мәселелер басқарушылық міндеттер жүктелген тұлғаға (тұлғаларға)

жеткізілсе және бұл тұлғалардың да корпоративтік басқару жөніндегі міндеттері болса, кәсіби бухгалтер корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпарат алмасу туралы талапты орындағаны.

210 БӨЛІМ

МҮДДЕЛЕРДІҢ ҚАЙШЫЛЫҒЫ

Кіріспе

- 210.1 Кәсіби бухгалтерлер қауіп-қатерлерді анықтау, бағалау және жою үшін 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді ұстануы және қолдануы тиіс.
- 210.2 Мүдделер қайшылығы объективтілік қағидасын сақтауға қауіп төндіреді және басқа да негізгі қағидаларды сақтауға қауіп төндіруі мүмкін. Мұндай қауіп-қатерлер келесі жағдайларда пайда болуы мүмкін:
- (a) Кәсіби бухгалтер мүдделері қайшылықта болатын екі немесе одан да көп тараптардың мәселесіне байланысты кәсіби қызметті жүзеге асырады;
 - (b) Белгілі бір мәселеге қатысты кәсіби бухгалтердің мүдделері және осы мәселеге байланысты бухгалтер кәсіби қызметті жүзеге асырған кезде тараптың мүдделері қайшы келеді.
- Тарапқа жұмыс беруші ұйым, жабдықтаушы, клиент, несие беруші, акционер немесе басқа тараптар енуі мүмкін.
- 210.3 Бұл бөлімде мүдделер қайшылығына қолданылатын тұжырымдамалық негіздерге қатысты ерекше талаптар мен қолданбалы материал баяндалған.

Талаптар және өтінім материалдары

Жалпы

- R210.4** Кәсіби бухгалтер мүдделер қайшылығына кәсіби немесе іскерлік пайымлауға қауіп-қатер төндірмеуі керек.
- 210.4 A1 Мүдделер қайшылығын туғызатын жағдайларға жататын мысалдарға мыналар кіреді:
- Екі жұмыс беруші ұйымда бір мезетте жетекші немесе басқарушы лауазымда жұмыс істеу - бір ұйымнан алған құпия ақпаратты екінші ұйымның пайдасына немесе зиян келтіруіне пайдаланылуы мүмкін.
 - Әріптес екі ұйым әріптестікті тоқтату үшін екеуі де бір бухгалтерді жалдаса, онда мұндай әріптес ұйымдардың әр қайсысында кәсіби қызметті жүзеге асыру.

- Компанияны сатып алуға ұмтылатын басшылығы бар, жұмыс беруші ұйымның белгілі бір мүшелері үшін қаржылық ақпарат дайындау.
- Бухгалтер отбасының ең жақын мүшесі мәміледен қаржылық пайда ала алатын кезде жұмыс беруші ұйым үшін жабдықтаушыны таңдау жауапкершілігі.
- Компания үшін белгілі бір инвестицияларды бекітіп, олардың бірі бухгалтердің немесе оның жақын отбасы мүшелерінің инвестициялық портфелінің құнын арттыруға алып келетін жұмыс беруші ұйымда басшылық ретінде жұмыс істеу.

Қайшылықтарды анықтау

R210.5 Кәсіби бухгалтер мүдделердің қайшылығын туғызуы мүмкін жағдайларды және бір немесе бірнеше негізгі қағидаларды сақтау қауіп-қатерін анықтау үшін ақылға қонымды қадамдарды жасау қажет. Мұндай қадамдар келесі анықтамадан тұрады:

- (a) Сәйкес мүдделер мен тартылған жақтар арасындағы қарым-қатынастың сипаты;
- (b) Сәйкес жақтардың қызметі және оның мәні.

R210.6 Кәсіби бухгалтер кәсіби қызметін орындау барысында мүдделердің қайшылығын туғызатын қызметтер, мүдделер мен қатысناстардың уақыт бойында өзгеруін мұқият қадағалауы керек.

Мүдделердің қайшылығын туғызатын қауіп-қатерлер

210.7 A1 Тұтас алғанда кәсіби қызмет пен мүдделер қайшылығы арасында неғұрлым тікелей байланысты болған сайын соғұрлым қауіп-қатердің деңгейі қалыпты деңгейде болмайды.

210.7 A2 Мүдделер қайшылығын туғызатын қауіп-қатерді жоятын іс-әрекет мүдделер қайшылығына алып келетін мәселеге байланысты шешім қабылдау үрдісінен шығып кету болып табылады.

210.7 A3 Мүдделер қайшылығын туғызатын қауіп-қатерден сақтайтын іс-әрекетке мыналар кіреді:

- Белгілі бір міндеттер мен жауапкершілікті қайта құрылымдастыру немесе бөлу.
- қажетті қадағалауды алу, мысалы орындаушы немесе орындаушы емес директорды жетекшілікке алу.

Ақпараттың мәнін ашу және келісім беру

Жалпы

210.8 A1

Әдетте қажет болады:

- (a) Мүдделер қайшылығының сипатын және туындаған қауіп-қатерлердің тиісті тараптарға, оның ішінде жанжалға ұшыраған жұмыс беруші ұйымдағы тиісті деңгейлерге қалай бағытталғанын ашу; сондай-ақ
- (b) Қауіп-қатерді жою үшін сақтық шаралары қолданылған кезде кәсіби бухгалтердің кәсіби қызметпен айналысуына тиісті тараптардың келісімін алу.

210.8 A2

Кәсіби бухгалтер тараптардың жағдайды басынан бастап білетінін және олар қайшылықтың болуына қарсы болмаса, мүдделер қайшылығын қабылдады деген тұжырым жасауға жеткілікті дәлелдері бар болған жағдайда келісім беруі тараптардың мінез-құлқымен байланысты болуы мүмкін.

210.8 A3

Егер ақпараттардың мәнін осылай ашу немесе келісімін жазбаша нысанда бермесе, онда кәсіби бухгалтерге келесідей құжаттау ұсынылады:

- (a) Мүдделер қайшылығына алып келетін жағдайдың сипатына;
- (b) Қажет болған жағдайда қауіп-қатерді жою үшін сақтық шараларын қолдану;
- (c) Алынған келісімдер.

Басқа ойлар

210.9 A1

Мүдделер қайшылығын шешкен кезде кәсіби бухгалтерге жұмыс беруші ұйымнан немесе басқа адамдардан кеңес алу ұсынылады, мысалы, кәсіби орган, заң кеңесшісі немесе басқа бухгалтерден. Мұндай ақпаратты ашу немесе жұмыс беруші ұйымның ішінде ақпарат алмасу кезінде және кеңес алу үшін үшінші тараптарға жүгінген кезде құпиялылық қағидасын қолданылады.

220-БӨЛІМ

АҚПАРАТТАРДЫ ДАЙЫНДАУ ЖӘНЕ ҰСЫНУ

Кіріспе

- 220.1 Кәсіби бухгалтерлер қауіп-қатерлерді анықтау, бағалау және жою үшін 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді ұстануы және қолдануы керек.
- 220.2 Ақпаратты дайындау немесе ұсыну бір немесе бірнеше негізгі қағидаларды сақтау үшін қызығушылыққа, қорқытуға немесе басқа қауіптерге әкелуі мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талап және өтінім материалы

Жалпы

220.3 A1 Жұмыс беруші ұйымның барлық деңгейлеріндегі кәсіби бухгалтерлер ұйым ішінде де, одан тыс жерлерде де ақпарат дайындауға немесе ұсынуға қатысады.

220.3 A2 Осындай ақпарат дайындалған немесе ұсынылған мүдделі тараптарға мыналар кіреді:

- Корпоративтік басқаруға жауап беретін тұлға немесе жетекші.
- Инвесторлар және несие берушілер.
- Реттеуші органдар.

Бұл ақпарат мүдделі тараптарға жұмыс беруші ұйымдағы істің аспектілерін түсінуге және бағалауға және ұйымға қатысты шешім қабылдауға көмектеседі. Ақпарат жариялануы немесе ішкі мақсаттар үшін пайдаланылуы мүмкін қаржылық және қаржылық емес ақпаратты қамтуы мүмкін.

Мысалға мыналар кіреді:

- Іске қосу және өнімділік туралы есептілік.
- Шешім қабылдауды қолдауды талдау.
- Бюджеттер және болжамдар.
- Ішкі және сыртқы аудиторлармен ұсынылатын ақпараттар.
- Тәуекелдерді талдау.

- Жалпыға және жеке арналған қаржылық есептілік.
- Салық декларациясы.
- құқықтық мақсатта және талапты сақтау үшін реттеуші органға тапсырылатын есептілік.

220.3 A3 Осы бөлімнің мақсаттары үшін ақпаратты дайындау немесе ұсыну ақпаратты жазуды, сақтауды және бекітуді қамтиды.

R220.4 Кәсіби бухгалтер ақпараттарды дайындау және ұсыну кезінде міндетті:

- (a) егер қолданылатын болса, сәйкес есептілік жүйесіне сай ақпараттарды дайындау және ұсыну;
- (b) Ақпаратты шатастырмайтындай келісім-шарттық немесе нормативтік нәтижелерге тиісті түрде әсер етпейтіндей етіп дайындау немесе ұсыну;
- (c) Кәсіби пікір білдіру:
 - (i) Барлық маңызды қатынастарда фактілерді дәл және толық көрсету;
 - (ii) Іскерлік операциялардың немесе іс-әрекеттердің шынайы сипатын нақты сипаттау; сондай-ақ
 - (iii) Ақпаратты уақтылы және тиісті түрде жіктеуге және жазуға; сондай-ақ
- (d) Ақпаратты жаңылыстыратын келісім-шарттық немесе нормативтік нәтижелерге дұрыс әсер етпейтін етіп жасау ниетімен ешнәрсе жібермеу.

220.4 A1 Келісім-шарттық немесе нормативтік нәтижелерге теріс әсер етудің мысалы-борыштық міндеттемелер сияқты келісім-шарттық талаптарды немесе қаржы мекемесінің капиталына қойылатын талаптар сияқты нормативтік талаптарды бұзбау ниетімен нақты емес бағалауды қолдану.

Ақпаратты дайындау немесе ұсыну кезінде қалауды пайдалану

R220.5 Ақпаратты дайындау немесе ұсыну үшін кәсіби шешім қабылдау кезінде сақтық қажет болуы мүмкін. Кәсіби бухгалтер мұндай әрекет еркіндігін басқаларды адастыру немесе шарттық немесе нормативтік нәтижелерге дұрыс әсер етпеу ниетімен пайдаланбауы керек.

220.5 A1 Қолайсыз нәтижелерге қол жеткізу үшін өз қалауыңызды теріс

пайдалану тәсілдеріне мысалдар:

- Бағалауды анықтау, мысалы, пайданы немесе шығынды бұрмалау мақсатында әділ құнды бағалауды анықтау.
- Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасымен рұқсат етілген екі немесе одан да көп баламадан есеп саясатын немесе әдісін таңдау немесе өзгерту, мысалы, пайданы немесе залалды бұрмалау мақсатында ұзақ мерзімді шарттарды есепке алу үшін саясатты таңдау.
- Мәміле мерзімдерін анықтау, мысалы, жаңылыстыру үшін қаржылық жылдың соңында активті сату мерзімдерін анықтау.
- Операцияларды құрылымдауды анықтау, мысалы, активтер мен міндеттемелерді бұрмалау немесе ақша ағындарын жіктеу мақсатында қаржылық операцияларды құрылымдау.
- Ақпаратты ашуды таңдау, мысалы, қаржылық немесе операциялық тәуекелге қатысты ақпаратты жаңылыстыру мақсатында алып тастау немесе жасыру.

R220.6

Кәсіби қызметті, әсіресе тиісті есеп беру тұжырымдамасын сақтауды қажет етпейтін қызметті орындау кезінде кәсіби бухгалтер анықтау және қарау үшін кәсіби сот шешімін қолдануы керек:

- (a) Ақпаратты пайдалану мақсаты;
- (b) Берілген контексте; және
- (c) Бағытталған аудитория.

220.6 A1

Мысалы, алдын-ала есептерді, бюджеттерді немесе болжамдарды дайындау немесе ұсыну кезінде тиісті бағалауды, жуықтауды және болжамдарды енгізу, қажет болған жағдайда, осындай ақпаратқа сене алатындарға өз пікірлерін қалыптастыруға мүмкіндік береді.

220.6 A2

Кәсіби бухгалтер сонымен қатар ұсынылған аудиторияға, берілген ақпараттың мазмұны мен мақсатына түсініктеме беруді қарастыруы мүмкін.

Біреудің еңбегіне сүйену

R220.7

Жұмыс беруші ұйымға қатысты ішкі және сыртқы адамдардың жұмысына сенім артуға ниет білдірген кәсіби бухгалтер R220.4-тармаққа көрсетілген міндеттерді орындау үшін қандай қадамдар жасау керектігін анықтау үшін кәсіби шешім қабылдауы керек.

220.7 A1 Басқаларға байланысты тәуелділіктің негізділігін анықтау кезінде ескерілуі керек факторларға мыналар жатады:

- Бедел мен тәжірибе, сондай-ақ басқа адамға немесе ұйымға қол жетімді ресурстар.
- Басқа тұлға қолданылатын кәсіби және этикалық стандарттардың ықпалына түсетіндігі.

Мұндай ақпарат басқа тұлғамен немесе ұйыммен алдыңғы өзара іс-қимыл нәтижесінде немесе олармен кеңесу арқылы алынуы мүмкін.

Жаңылыстыруы мүмкін немесе жаңылыстыратын ақпаратқа жүгіну

R220.8 Кәсіби бухгалтер ақпараттың жаңылыстыратынын білсе немесе оған негіз болған кезде, мәселені шешуге тырысу үшін тиісті әрекеттерді жасауы керек.

220.8 A1 Орынды болуы мүмкін әрекеттерге мыналар кіреді:

- Кәсіби бухгалтердің басшысы және / немесе бухгалтердің жұмыс беруші ұйымындағы басшылықтың тиісті деңгейі немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар ақпаратты жаңылыстырады деген қауіптерді талқылау және осындай тұлғаларға мәселені шешу үшін тиісті іс-қимыл жасауды сұрау. Мұндай әрекет мыналарды қамтуы мүмкін:
 - Ақпараттарды түзету.
 - Егер ақпарат болжамды пайдаланушыларға ашылған болса, оларды дұрыс ақпаратпен хабардар ету.
- Компания ішінде осындай мәселелерді қалай шешуге болатындығы туралы жұмыс беруші ұйымның саясаттары мен рәсімдеріне (мысалы, этикалық саясат немесе Ақпараттандыру саясаты) кеңес беру.

220.8 A2 Кәсіби бухгалтер жұмыс беруші ұйымның тиісті әрекеттерді жасамағанын анықтай алады. Егер бухгалтердің ақпарат жаңылыстырады деп ойлауға әлі де негізі болса, бухгалтер құпиялылық қағидасын мұқият қадағалап отырған жағдайда, келесі әрекеттер қажет болуы мүмкін:

- Мыналардан кеңес алу
 - Сәйкес кәсіби органнан.
 - Жұмыс беруші ұйымның ішкі немесе сыртқы аудиті.

- Заңгерлік кеңес алу.
- Мыналарға байланысты қандай да бір талапты анықтау:
 - Ақпаратты тұтынушыларды қоса алғанда үшінші жақтармен.
 - Реттеуші және қадағалпаушы органдармен.

R220.9 Егер барлық мүмкін нұсқалар таусылғаннан кейін кәсіби бухгалтер тиісті іс-шаралар қабылданбағанын анықтаса және ақпарат әлі де жаңылыстырады деп айтуға негіз болса, онда бухгалтер ақпаратпен байланысты болудан бас тартуы керек.

220.9 A1 Мұндай жағдайларда кәсіби бухгалтер үшін жұмыс беруші ұйымнан кету орынды болуы мүмкін.

Құжаттау

220.10 A1 Кәсіби бухгалтерге құжаттау ұсынылады:

- Фактілер.
- Бухгалтерлік есеп қағидалары немесе басқа да тиісті кәсіби стандарттар.
- Мәселелер талқыландырылған коммуникациялар мен тараптар.
- Қаралған іс-қимыл жоспары.
- Бухгалтер мәселені қалай шешуге тырысты.

Басқа да ойлар

220.11 A1 Егер ақпаратты дайындауға немесе ұсынуға қатысты негізгі қағидаларды сақтау қауіп-қатерлері қаржылық есептілікке және шешімдер қабылдауға байланысты өтемақылар мен ынталандыруларды қоса алғанда, қаржылық мүддеден туындаса, 240-бөлімде жазылған талаптар мен қолданбалы материалдар қолданылады.

220.11 A2 Жаңылыстыратын ақпарат заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауын қамтуы мүмкін жағдайларда, 260-бөлімде жазылған талаптар мен қолданбалы материалдар қолданылады.

220.11 A3 Егер ақпаратты дайындауға немесе ұсынуға қатысты негізгі қағидаларды сақтау қауіп-қатерлері қысымға байланысты туындаса, 270-бөлімде жазылған талаптар мен қолданбалы материалдар қолданылады.

230-БӨЛІМ

ЖЕТКІЛІКТІ ТӘЖІРИБЕСІ БАР ӘРЕКЕТ

Кіріспе

- 230.1 Кәсіби бухгалтерлер қауіп-қатерлерді анықтау, бағалау және жою үшін 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді ұстануы және қолдануы керек.
- 230.2 Жеткілікті тәжірибесі жоқ іс-әрекеттер кәсіби құзыреттілік қағидасын сақтауға және тиісті сақтық шараларына жеке мүдделілік қаупін тудырады. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және өтінім материалы

Жалпы

- R230.3** Кәсіби бухгалтер жұмыс беруші ұйымды білім немесе тәжірибе деңгейіне қатысты қасақана адастырмауы керек.
- 230.3 A1 Кәсіби құзыреттілік және тиісті сақтық қағидасы кәсіби бухгалтерден тек бухгалтердің жеткілікті білімі немесе тәжірибесі бар немесе ала алатын міндеттерін ғана талап етеді.
- 230.3 A2 Кәсіби құзыреттілік пен тиісті сақтық қағидасын сақтауға жеке қызығушылық қауіп-қатер төндіруі мүмкін, егер кәсіби бухгалтер мыналар болса:
- Тиісті міндеттерді орындауға уақыттың жетіспеуі.
 - Міндеттерді орындау үшін ақпараттың толық емес, шектеулі немесе басқаша жеткіліксіз болуы.
 - Тәжірибенің, дайындықтың және/немесе білімнің жеткіліксіз болуы.
 - Өз міндеттерін орындау үшін ресурстардың жеткіліксіз болуы.
- 230.3 A3 Мұндай қауіп-қатердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Кәсіби бухгалтер басқалармен жұмыс жасайтын дәреже.
 - Бизнестегі бухгалтердің салыстырмалы тәжірибесі.
 - Жұмысқа қатысты қадағалау және тексеру деңгейі.

230.3 А4 Жәке қызығушылық қауіп-қатерінен қорғайтын әрекеттерге мыналар кіреді:

- Қажетті білімі бар біреуден көмек немесе білім алу.
- Тиісті міндеттерді орындау үшін жеткілікті уақыттың болуын қамтамасыз ету.

R230.4 Егер кәсіби құзыреттілік қағидасын сақтау және тиісті сақтықты сақтау қауіп-қатерін жою мүмкін болмаса, кәсіби бухгалтер тиісті міндеттерді орындаудан бас тарту туралы шешім қабылдауы керек. Егер бухгалтер бас тартудың орынды екенін анықтаса, ол себептерін хабарлауы керек.

Өзге де ойлар

230.5 А1 270-бөлімнің талаптары мен қолданбалы материалдары кәсіби бухгалтерге кәсіби құзыреттілік қағидасын бұзуға және тиісті сақтыққа әкелуі мүмкін әрекеті үшін қысым жасалған кезде қолданылады.

240-БӨЛІМ

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЖӘНЕ ШЕШІМДЕР ҚАБЫЛДАУҒА БАЙЛАНЫСТЫ ҚАРЖЫЛЫҚ МҮДДЕЛЕР, ӨТЕМАҚЫЛАР ЖӘНЕ ЫНТАЛАНДЫРУЛАР

Кіріспе

- 240.1 Кәсіби бухгалтерлер қауіп-қатерлерді анықтау, бағалау және жою үшін 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді ұстануы және қолдануы керек.
- 240.2 Қаржылық қызығушылықтың болуы, отбасының тікелей немесе жақын мүшесіне тиесілі қаржылық қызығушылық туралы білу объективтілік немесе құпиялылық қағидаларын сақтауға жеке қызығушылық тудыруы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар мен қолданбалы материалдар

Жалпы

- R240.3** Кәсіби бухгалтер ақпаратты басқаруға немесе құпия ақпаратты жеке басының пайдасы үшін немесе басқалардың қаржылық пайдасы үшін пайдалануға құқылы емес.
- 240.3 A1 Кәсіби бухгалтерлердің қаржылық мүдделері болуы мүмкін немесе белгілі бір жағдайларда негізгі қағидаларды сақтау қауіп-қатерін тудыруы мүмкін жақын немесе жақын отбасы мүшелерінің қаржылық мүдделері туралы білуі мүмкін. Қаржылық мүдделер қаржылық есептілікке және шешімдер қабылдауға байланысты сыйақы немесе көтермелеу туралы келісімдер нәтижесінде туындайтын мүдделерді қамтиды.
- 240.3 A2 Жеке қызығушылыққа қауіп-қатер төндіретін жағдайлардың мысалына кәсіби бухгалтер, я болмаса тікелей немесе жақын отбасы мүшесі болатын жағдайларға мыналар жатады:
- Қаржылық пайда алу мақсатында баға туралы құпия ақпаратты айла-шарғы жасаудың себебі мен мүмкіндігі бар.
 - Жұмыс беруші ұйымда тікелей немесе жанама қаржылық қызығушылыққа ие және бухгалтер қабылдаған шешімдер осы қаржылық қызығушылықтың құнына тікелей әсер етуі мүмкін.

- Пайдаға байланысты бонус алуға құқылы және осы бонустың мөлшеріне бухгалтер қабылдаған шешімдер тікелей әсер етуі мүмкін.
- Жұмыс беруші ұйымдағы кейінге қалдырылған бонустық акцияларға немесе опциондарға тікелей немесе жанама иелік етеді, олардың құнына бухгалтер қабылдаған шешімдер әсер етуі мүмкін.
- Мақсаттарға қол жеткізу үшін ынталандыру тудыратын немесе жұмыс беруші ұйым акцияларының құнын барынша ұлғайту бойынша күш-жігерді қолдайтын өтемақы туралы келісімдерге қатысады. Мұндай келісімнің мысалы белгілі бір жұмыс жағдайларын сақтаумен байланысты ынталандыру жоспарларына қатысу болуы мүмкін.

240.3 A3

Мұндай қауіп-қатердің деңгейін бағалауға қатысу бар факторларға мыналар жатады:

- Қаржылық қызығушылықтың маңыздылығы. Маңызды қаржылық қызығушылық дегеніміз жеке жағдайларға және адам үшін қаржылық қызығушылықтың маңыздылығына байланысты болады.
- Жоғары басшылықтың сыйақы деңгейін немесе нысанын анықтау үшін басшылыққа тәуелсіз Комитет үшін саясат және рәсімдер.
- Кез келген ішкі саясатқа сәйкес корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға келесі ақпаратты ашуы:
 - Барлық тиісті мүдделер.
 - Құқықтарды іске асырудың немесе тиісті акциялармен саудаласудың кез келген жоспарлары.
- Қаржылық мүддені тудыратын мәселелерді шешу үшін арнайы арналған ішкі және сыртқы аудит рәсімдері.

240.3 A4

Өтемақы немесе ынталандыру келісімдерінен туындаған қауіп-қатерлер биліктің немесе әріптестердің айқын немесе жасырын қысымымен күрделене түсуі мүмкін. 270 бөлімін қараңыз, *Негізгі қағидаларды бұзу үшін қысым*.

250-БӨЛІМ

СЫЙЛЫҚТАР МЕН ҚОНАҚЖАЙЛЫЛЫҚТЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ КӨТЕРМЕЛЕУ

Кіріспе

- 250.1 Кәсіби бухгалтерлер қауіп-қатерлерді анықтау, бағалау және жою үшін 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді ұстануы және қолдануы керек.
- 250.2 Көтермелеуді ұсыну немесе қабылдау негізгі қағидаларды, атап айтқанда адалдық, объективтілік және кәсіби мінез-құлық қағидаларын сақтау үшін жеке қызығушылық, танысу немесе қорқыту қауіп-қатерін тудыруы мүмкін.
- 250.3 Бұл бөлімде заңдар мен нормативтік актілерді сақтамау болып табылмайтын кәсіби қызметті жүзеге асыру кезінде көтермелеулерді ұсыну мен қабылдауға қатысты тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты талаптар мен қолданбалы материал баяндалған. Бұл бөлім сонымен қатар кәсіби бухгалтерден көтермелеуді ұсыну немесе қабылдау кезінде тиісті заңдар мен ережелерді сақтауды талап етеді.

Талаптар мен қолданбалы материалдар

Жалпы

250.4 A1 Ғынталандыру-бұл біреудің мінез-құлқына әсер ету құралы ретінде қолданылатын объект, жағдай немесе әрекет, бірақ міндетті түрде сол адамның мінез-құлқына дұрыс әсер етпеу ниетімен емес. Ғынталандыру бизнестегі әріптестер арасындағы қонақжайлылықтың шамалы көріністерінен заңдар мен ережелерді сақтамауға әкелетін әрекеттерге дейін болуы мүмкін. Ғынталандыру әр түрлі нысанда болуы мүмкін, мысалы:

- Сыйлықтар.
- Қонақжайлылық.
- Көңіл көтеру.
- Саяси немесе көмек беру қайырымдылығы.
- Достыққа және сенімділікке шақыру.
- Жұмыс немесе басқа да коммерциялық мүмкіндіктер.
- Артықшылық режимі, құқықтар немесе артықшылықтар.

Заңдар мен қаулылармен тыйым салынған шақырулар

R250.5 Көптеген юрисдикцияларда белгілі бір жағдайларда сыйақы ұсынуға немесе қабылдауға тыйым салатын парақорлық пен сыбайлас жемқорлыққа қатысты заңдар мен ережелер бар. Кәсіби бухгалтер тиісті заңдар мен ережелер туралы түсінікке ие болуы керек және бухгалтер осындай жағдайларға тап болған кезде оларды сақтауы керек.

Заңдарда және қаулыларда тыйым салынбаған көтермелеу

250.6 A1 Заңдарда және нормативтік актілерде тыйым салынбаған көтермелеулерді ұсыну немесе қабылдау бұрынғысынша негізгі қағидаларды сақтауға қауіп-қатер төндіруі мүмкін.

Мінез-құллыққа дұрыс әсер етпеу ниетімен ынталандыру

R250.7 Кәсіби бухгалтер басқаларды жасалған немесе бухгалтердің пікірінше, ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап алушының немесе басқа адамның мінез-құлқына дұрыс әсер етпеу ниетімен қорытынды жасай алатын кез келген ынталандыруды ұсынбауы немесе ынталандырмауы керек.

R250.8 Кәсіби бухгалтер басқаларды есепші деп санайтын немесе үшінші тараптың ақылға қонымды және ақпараттандырылған пікірі бойынша алушының немесе басқа адамның мінез-құлқына дұрыс әсер етпеу ниетімен жасалуы мүмкін кез келген көтермелеуді қабылдауға немесе қабылдауға шақырмауы керек.

250.9 A1 Егер көтермелеу адамды этикалық емес әрекет етуге мәжбүр етсе, онда адамның мінез-құлқына теріс әсер етеді деп саналады. Мұндай орынсыз әсер алушыға немесе алушымен кейбір қарым-қатынасы бар басқа адамға бағытталуы мүмкін. Негізгі қағидалар - бұл кәсіби бухгалтер үшін бухгалтердің этикалық емес мінез-құлқын және қажет болған жағдайда аналогия бойынша басқа адамдардың не істейтінін қарастыру кезіндегі қолайлы бағалау жүйесі.

250.9 A2 Адалдықтың негізгі қағидасын бұзу кәсіби бухгалтер басқаларды алушының немесе басқа адамның мінез-құлқына дұрыс әсер етпеу ниеті бар көтермелеуді ұсынуға немесе қабылдауға шақырған кезде пайда болады.

250.9 A3 Мінез-құллыққа теріс әсер етудің нақты немесе болжамды ниетін анықтау кәсіби пайымдауды қажет етеді. Қарастырылатын тиісті факторларға мыналар кіруі мүмкін:

- Мотивацияның сипаты, жиілігі, мәні және жиынтық әсері.
- Әсер етуі мүмкін кез келген әрекетке немесе шешімге қатысты шақыру ұсынылатын уақыт.
- Бұл жағдайда әдеттегі шақыру немесе мәдени құбылыс болып табылатындығы, мысалы, діни мерекеге немесе үйлену тойына сыйлық ұсыну.
- Ынталандыру кәсіби қызметтің қосымша бөлігі болып табылатындығы, мысалы, іскерлік кездесуге байланысты түскі ас ұсыну немесе қабылдау.
- Ынталандыру жеке алушыға бағытталғандығы немесе кеңірек топ үшін қол жетімділігі. Кеңірек топ басқа клиенттер немесе жеткізушілер сияқты жұмыс беруші ұйымға ішкі немесе сыртқы болуы мүмкін.
- Көтермелеуді ұсынатын немесе алатын адамдардың рөлдері мен ұстанымдары.
- Кәсіби бухгалтердің білетіндігі, әлде жарнаманы қабылдау контрагенттің жұмыс беруші ұйымының саясаты мен рәсімдерін бұзады деп сенуге негіздің бар болуы.
- Ынталандыру ұсынылатын ашықтық деңгейі.
- Алушыдан көтермелеудің талап етілгендігі.
- Белгілі бұрынғы мінез-құлық немесе ынталандыру беделі.

Әрі қарай әрекеттерді қарастыру

250.10 A1 Егер Кәсіби бухгалтер мінез-құлыққа дұрыс емес әсер ету үшін нақты немесе болжамды ниетпен ұсынылған сыйақы туралы білсе, R250.7 және R250.8 параграфтарының талаптары сақталса да, негізгі қағидаларды сақтауға қауіп-қатер туындауы мүмкін.

250.10 A2 Мұндай қауіп-қатерлерден қорғайтын әрекеттердің мысалдары:

- Жоғары басшылыққа немесе корпоративтік басқаруға жауапты адамдарға, кәсіби бухгалтерге немесе жұмыс беруші ұйымды ұсынылатын ынталандыру туралы хабардар ету.
- Ынталандыру ұсынушымен іскерлік қатынастарды өзгерту немесе тоқтату.

Мінез-құлыққа дұрыс әсер етпеу ниеті жоқ ынталандырулар

250.11 A1 Тұжырымдамалық негіздерде көрсетілген талаптар мен қолданбалы

материалдар кәсіби бухгалтер алушының немесе басқа адамның мінез-құлқына дұрыс әсер етпейтін нақты немесе болжамды ниет жоқ деген қорытындыға келген кезде қолданылады.

- 250.11 A2 Егер мұндай ынталандыру тривиалды және маңызды емес болса, кез келген қауіп-қатер қолайлы деңгейде болады.
- 250.11 A3 Мұндай ынталандыруды ұсыну немесе қабылдау қауіп төндіруі мүмкін жағдайлардың мысалдары, тіпті кәсіби бухгалтер мінез-құлыққа дұрыс әсер етпейтін нақты немесе болжамды ниеттің жоқтығы туралы қорытындыға келген болса да, мыналарды қамтиды:
- Өзімшілдік қауіп-қатері
 - Жабдықтаушы кәсіби бухгалтерге толық емес жұмыс уақытын ұсынуы.
 - Таныстық қауіп-қатері
 - Кәсіби бухгалтер спорттық іс-шараларға клиентті немесе жабдықтаушыны үнемі апарып отыруы.
 - Қоқыту қауіп-қатері
 - Кәсіби бухгалтер егер көпшілікке хабарланса, қолайсыз болуы мүмкін сипаттағы қонақжайлылық белгілерін қабылдауы.
- 250.11 A4 Осындай ұсыныс немесе уәжді қабылдау тудыратын мұндай қауіп-қатерлер деңгейін бағалау кезінде тиісті ниеттерді айқындау үшін 250.9 A3-тармағында көрсетілген факторларды қамтиды.
- 250.11 A5 Мұндай ынталандыруды ұсыну немесе қабылдау арқылы туындаған қауіптерді жоюға болатын әрекеттерге мынандай мысалдар келдіруге болады:
- Көтермелеуден бас тарту.
 - Контрагенттің қатысуымен бизнеске қатысты кез-келген шешім үшін жауапкершілікті кәсіби бухгалтер шешім қабылдаған кезде оған әсер етуі немесе оған заңсыз әсер етуі мүмкін деп сенуге негіз жоқ басқа тұлғаға беру.
- 250.11 A6 Қауіп-қатер төндіретін ұсыныстар немесе көтермелеулерді қабылдаудан қорғануға мүмкіндік беретін іс-әрекеттер мысалына мыналар кіреді:
- жоғары жетекшілердің немесе корпоративтік басқаруға жауапты, тұлғалардың, кәсіби бухгалтердің жұмыс беруші

ұйымы, ұсынысты немесе көтермелеуді қабылдауға қатысты контрагенттің алдында ашық болуы.

- Бухгалтердің жұмыс беруші ұйымы немесе контрагенттің жүргізетін журналына көтермелеулерді тіркеу.
- Кәсіби қызметке қатыспайтын, кез келген орындалған жұмысты немесе бухгалтер көтермелеу қабылдаған тұлғаға немесе ұйымға қатысты қабылданған шешімді тексеретін сын-пікір білдірушінің болуы.
- Құрбандық туралы ақпаратты тиісті деңгейде алып және ашқаннан кейін көтермелеулерді қайырымдылыққа беру, мысалы, корпоративтік басқаруға жауапты тұлға немесе осындай көтермелеулер ұсынылған тұлға.
- Алған көтермелеу құнын өтеу, мысалы қонақжайлылық.
- Мүмкіндігінше тезірек көтермелеуді қайтару, мысалы алғаш алып қойған сыйлықты қайтару.

Жақын туыстар немесе жег-жаттар

R250.12 Көтермелеуді ұсыну нәтижесінде туындаған, бухгалтердің негізгі қағидаларды сақтауына төнген қауіп-қатерді кәсіби бухгалтер сезінуі тиіс:

- (a) Бухгалтер кәсіби қарым-қатынас жасайтын контрагент бухгалтердің жақын жанұя мүшесімен немесе жег-жатымен;
- (b) Бухгалтер кәсіби қарым-қатынас жасайтын контрагентпен бухгалтердің жақын отбасы мүшесі немесе жег-жаты;

R250.13 Егер кәсіби бухгалтер жақын отбасы мүшелерінің тікелей жасаған немесе ұсынған көтермелеулер туралы ақпаратты білетін болса, оның астарында бухгалтердің немесе контрагенттің мінез-құлқына ықпал ету ниеті жатыр деген қорытындыға келсе немесе ақпараттандырылған және ақылға қонымды үшінші жақ осындай ниеттің болу мүмкін деген қорытындыға келсе, онда бухгалтер тікелей отбасы мүшесімен мұндай көтермелеуді ұсынбау немесе қабылдамау жөнінде кеңесуі тиіс.

250,13 A1 250.9 A3 тармақта бухгалтердің немесе контрагенттің мінез-құлқына ықпал етуді көздейтін нақты немесе болжалды ниеттердің бар екендігін анықтайтын мәнге ие факторлар баяндалған. Басқа маңызды фактор - мыналардың арасындағы қарым-қатынастың сипатын немесе жақындығын көрсетеді:

- (a) Бухгалтер мен жақын отбасы мүшесі немесе жег-жаттары арасында;
- (b) Жақын отбасы мүшесі немесе жег-жаттары мен контрагент арасында; сондай-ақ
- (c) Бухгалтер мен контрагент арасында.

Мысалы, әдеттегі жұмысшыны жалдау үрдісіндей контрагент бухгалтердің жұбайына жұмыс ұсынса, сондай-ақ бұл контрагентпен бухгалтер маңызды келіссөздер жүргізіп жатқан болса, онда бұл жағдай бухгалтердің мінез-құлқына ықпал ету ниетінің бар екендігін көрсетеді.

250.13 A2 250.10 A2 параграфындағы өтінім материалы, егер отбасының тікелей немесе жақын мүшесі R250.13 параграфына сәйкес берілген кеңесті ұстанса да, кәсіби бухгалтердің немесе контрагенттің мінез-құлқына тиісті түрде ықпал етудің нақты немесе болжамды ниеті болған кезде туындауы мүмкін қауіп-қатерлерді жоюға да қатысы бар.

Тұжырымдамалық негіздің қолданылуы

250.14 A1 Егер кәсіби бухгалтер R250.12 тармағында көрсетілген жағдайларда ұсынылатын көтермелеу туралы білсе, онда негізгі қағидаларды сақтауға қауіп-қатер туындауы мүмкін, егер

- (a) R250.13 параграфқа сәйкес бухгалтердің кеңесімен жақын отбасы мүшесі немесе жаг-жаттар көтермелеулерді ұсынса немесе қабылдаса;
- (b) Бухгалтердің немесе контрагенттің мінез-құлқына ықпал етудің нақты немесе болжалды ниетінің бар екендігі жөнінде бухгалтерде негіз болмаса.

250.14 A2 250.11 A1-250.11 A6 параграфтарындағы қолданбалы материал осындай қатерлерді анықтау, бағалау және жою мақсаттары үшін өзекті. Осы жағдайларда қауіп-қатер деңгейін бағалауға қатысы бар факторлар, сондай-ақ 250.13 A1-тармағында жазылған өзара қарым-қатынастардың сипатын немесе тығыз қарым-қатынасын қамтиды.

Өзге де ойлар

250.15 A1 Егер кәсіби бухгалтерге жұмыс беруші ұйым тарапынан оның жұмысына байланысты қаржылық мүдделерге, өтемақыларға және ынталандыруларға байланысты көтермелеу ұсынылса, 240-бөлімде

жазылған өтінім талаптары мен материалдары қолданылады.

- 250.15 А2 Егер кәсіби бухгалтер жұмыс беруші ұйымда немесе оның басшылығымен жұмыс істейтін басқа адамдар тарапынан заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауына немесе сақталмауына күдік туғызуы мүмкін уәждерге тап болса немесе олар туралы білсе, 260-бөлімде жазылған талаптар мен қолданбалы материалдар қолданылады.
- 250.15 А3 Егер кәсіби бухгалтер негізгі қағидаларды сақтауға қауіп төндіруі мүмкін көтермелеулерді ұсыну немесе қабылдау мақсатында қысымға тап болса, 270-бөлімде көрсетілген талаптар мен қолданбалы материалдар қолданылады.

260-БӨЛІМ

ЗАҢНАМА МЕН НОРМАЛАРДЫҢ САҚТАЛМАУЫНА ДЕН ҚОЮ

Кіріспе

- 260.1 Кәсіби бухгалтерлер қауіп-қатерлерді анықтау, бағалау және жою үшін 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді ұстануы және қолдануы тиіс.
- 260.2 Кәсіби бухгалтер заңдар мен ережелерді сақтамау немесе сақтамау күдігі туралы білгенде, адалдық пен кәсіби мінез-құлық қағидаларын сақтауға қатысты жеке қызығушылық немесе қорқыту қауіп-қатері туындайды.
- 260.3 Кәсіби бухгалтер өзінің кәсіби қызметі барысында сақталмау немесе сақталмау күдігі туралы кезігуі немесе білуі мүмкін. Бұл бөлім бухгалтерге мәселенің салдарын және сәйкессіздікке немесе сәйкессіздікке күдік туындаған кезде мүмкін болатын әрекеттерді бағалауға көмектеседі:
- (a) Заңдар мен нормативтік актілер, әдетте, жұмыс беруші ұйымның қаржылық есептілігінде маңызды соманы анықтауға және ақпаратты ашуға тікелей әсер етеді; сондай-ақ
 - (b) Жұмыс беруші ұйымның қаржылық есептілігіндегі соманы анықтауға және ақпаратты ашуға, бірақ оны сақтау жұмыс беруші ұйым бизнесінің операциялық аспектілері, оның қызметін жалғастыру қабілеті үшін немесе материалдық айыппұлдарды болдырмау үшін негіз бола алатын басқа заңдар мен ережелер тікелей әсер етпейтін.

Заңдар мен нормативтік актілерді сақтамауға байланысты кәсіби бухгалтердің міндеттері

- 260.4 Бухгалтерлік кәсіптің ерекшелігі-оның қоғамдық мүдделер үшін әрекет ету жауапкершілігін қабылдауы. Сақталмауға ден қою кезінде немесе сақталмауына күдік туындаған кезде кәсіби бухгалтердің мақсаттары мынандай болады:
- (a) Адалдық және кәсіби мінез-құлық қағидаларын сақтау;

- (b) Жұмыс беруші ұйымның басшылығына немесе қажет болған жағдайда корпоративтік басқаруға жауапты адамдарға ескерту жасау:
- (i) Оларға анықталған немесе болжалды сақталмаудың салдарын түзетуге немесе жеңілдетуге мүмкіндік беру; немесе
- (ii) Сәйкессіздік әлі орын алмаған жерде тежеу; сондай-ақ
- (c) Қоғамның мүддесі үшін қажетті кейінгі іс-әрекеттерді қолдану.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

260.5 A1 Заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауына («сақтамау») қолданыстағы заңдарға немесе қаулыларға қайшы келетін қасақана немесе әдейі жасалмаған оқшылықтарды немесе әрекеттерді келесі тараптар жасағандығын қамтиды:

- (a) Кәсіби бухгалтердің жұмыс берушісі-ұйымы;
- (b) Жұмыс беруші ұйымда корпоративтік басқаруға жауап беретін тұлға;
- (c) Жұмыс беруші ұйымның басқармасы;
- (d) Жұмыс беруші ұйымда немесе оның жетекшілігінде жұмыс істейтін өзге де тұлғалар.

260.5 A2 Осы бөлімде қарастырылған заңдар мен қаулылылар мына мысалдарға қатысты:

- Алаяқтылық, Мошенничество, сыбайлас жемқорлық және парақорлық.
- Ақшаны жылыстату, терроризмді қаржыландыру және қылмыстық әрекеттен түскен кірістер.
- Құнды қағаздар нарығы және сауда.
- Банктік және басқа да қаржылық өнімдер мен қызметтер.
- Мәліметтерді қорғау.
- Салық және зейнетақы міндеттемелері мен төлемдері.

- Қоршаған ортаны қорғау.
- Қоғамдық денсаулық және қауіпсіздік.

260.5 A3

Сақтамау жұмыс беруші ұйым үшін айыппұлдарға, сот үрдістеріне немесе басқа салдарға әкелуі мүмкін, бұл оның қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер етеді. Бұл сақтамау қоғамдық мүдделер тұрғысынан инвесторлар, несие берушілер, қызметкерлер немесе жалпы жұртшылық үшін елеулі залалдардың неғұрлым кең салдары болатынын атап өту маңызды. Осы бөлімнің мақсаты үшін елеулі зардап әкелетін сақтамау - бұл қаржылық немесе қаржылық емес сферада кез келген жаққа елеулі қолайсыз салдарға алып келетін бұзушылық. Алаяқтылықты жасау инвесторлар үшін елеулі қаржылық жоғалтуға алып келеді, сондай-ақ экологиялық заңдар мен нормативтік актілерді бұзылуынан қызметкерлердің немесе халықтың денсаулығы мен қауіпсіздігіне қауіп-қатер төндіруі мүмкіндігін мысал бола алады.

R260.6

Кейбір юрисдикцияларда кәсіби бухгалтер сақтамауды немесе болжалды сақтамауды болдырмауға болатындығын реттейтін құқықтық немесе нормативтік ережелер бар. Осы құқықтық немесе нормативтік ережелер осы бөлімнің ережелерінен өзгеше болуы немесе оның шегінен тыс шығуы мүмкін. Мұндай сақтамауды немесе сақтамау күмәні туындағанын байқаған кезде бухгалтер осы құқықтық немесе нормативтік ережелерді оқып сақтау қажет, соның ішінде мыналарды сақтау қажет:

- (a) тиісті органға мәселе туралы хабарлауды кез келген жолмен талап ету;
- (b) тиісті органды хабар етуді кез келген жолмен тиім салу.

260.6 A1

Тиісті Тарапты хабардар етуге тыйым салынуы мүмкін, мысалы, ақшаны жылыстатуға қарсы күрес туралы заңнамаға сәйкес.

260.7 A1

Бұл бөлім жұмыс беруші ұйымның сипатына, оның ішінде оның қоғамдық мүддені білдіретін ұйым болып табылуына қарамастан қолданылады.

260.7 A2

Маңызды емес мәселелерге тап болғанда немесе білетін кәсіби бухгалтер бұл бөлімді орындауға міндетті емес. Мәселенің анық емес екендігіне қарамастан, оның сипаты мен қаржылық немесе басқа әсерін ескере отырып, жұмыс беруші ұйымға, оның мүдделі тараптарына және жалпы жұртшылыққа қарау керек.

260.7 A3

Бұл бөлімде мыналар қарастырылмайды:

- (a) Жұмыс беруші ұйымның коммерциялық қызметіне қатысы жоқ жеке әрекеттер;
- (b) 260.5 А1 тармақта көрсетілгеннен басқа тараптардың талаптарды сақтамауы.

Дегенмен, кәсіби бухгалтер осындай жағдайларда қалай әрекет ету керектігін қарастырған кезде осы бөлімнен пайдалы ұсыныстар таба алады.

Жұмыс беруші ұйым басшылығының және корпоративтік басқаруға жауапты адамдардың міндеттері

260.8 А1 Жұмыс беруші ұйымның басшылығы басқаруға жауапты адамдардың қадағалауымен жұмыс беруші ұйымның бизнес-қызметінің заңдарға және нормативтік актілерге сәйкес жүргізілуін қамтамасыз етуге жауап береді. Корпоративтік басқаруға жауапты басшылық пен тұлғалар, сондай-ақ кез келген сақтамауды анықтау және жою үшін жауапты болады:

- (a) Ұйым-жұмыс беруші;
- (b) Жұмыс беруші ұйымдағы корпоративтік басқаруға жауапты тұлға;
- (c) Басқарма мүшесі; немесе
- (d) Жұмыс беруші ұйымда немесе оның басшылығымен жұмыс істейтін басқа да тұлғалар.

Барлық кәсіби бухгалтерлердің міндеттері

R260.9 Егер кәсіби бухгалтердің жұмыс беруші ұйымында сәйкессіздіктерді немесе сәйкессіздіктерді жоюдың хаттамалары мен рәсімдері болса, бухгалтер мұндай сәйкессіздікке қалай жауап беру керектігін анықтаған кезде оларды ескеруі керек.

260.9 А1 Көптеген жұмыс беруші ұйымдар компания ішінде сәйкессіздік немесе сәйкессіздік күдігі туралы хабарлау туралы хаттамалар мен рәсімдерді белгілеген. Бұл хаттамалар мен рәсімдерге, мысалы, әдеп саясаты немесе бұзушылықтар туралы ішкі хабарлау тетігі кіреді. Мұндай хаттамалар мен рәсімдер белгілі бір арналар арқылы мәселелер туралы жасырын түрде хабарлауға мүмкіндік береді.

R260.10 Егер кәсіби бухгалтер осы бөлім қолданылатын мәселе туралы білсе, осы бөлімнің ережелерін сақтау үшін бухгалтер жасаған қадамдар өз уақтылы болуы керек. Өз уақтылы шараларды қабылдау үшін

бухгалтер мәселенің сипатын және жұмыс беруші ұйымның, инвесторлардың, кредиторлардың, қызметкерлердің немесе қоғамның мүдделеріне ықтимал залалды ескеруі керек.

Бизнестегі аға кәсіби бухгалтерлердің міндеттері

260.11 A1 Бизнестегі аға кәсіби бухгалтерлер («аға кәсіби бухгалтерлер») - жұмыс беруші ұйымның адами, қаржылық, технологиялық, физикалық және материалдық емес активтерін сатып алуға, орналастыруға және бақылауға қатысты айтарлықтай ықпал ете алатын және шешім қабылдай алатын директорлар, лауазымды тұлғалар немесе аға қызметкерлер. Мұндай адамдардан жұмыс беруші ұйымдағы басқа кәсіби бухгалтерлерге қарағанда, сәйкессіздіктерге немесе болжамды сәйкессіздіктерге жауап беру үшін қоғамдық мүдделерге сәйкес шаралар қабылдау күтіледі. Бұл жұмыс беруші ұйымдағы аға кәсіби бухгалтерлердің рөлдеріне, лауазымдарына және ықпал ету салаларына байланысты.

Сұрақ туралы түсінік алу

R260.12 Егер кәсіби қызметті жүзеге асыру барысында аға кәсіби бухгалтер сақталмауы немесе болжалды сақталмауы туралы ақпаратты білсе, бухгалтер осы мәселе бойынша түсінік алуы тиіс. Бұл түсінік мыналарды қамтуы керек:

- (a) Сақталмаудың немесе болжалды сақталмаудың сипаты және ол орын алған немесе орын алуы мүмкін мән-жайлар;
- (b) Тиісті заңдар мен ережелерді мән-жайларға қолдану; сондай-ақ
- (c) Жұмыс беруші ұйым, инвесторлар, несие берушілер, қызметкерлер немесе жалпы жұртшылық үшін ықтимал салдарды бағалау.

260.12 A1 Аға кәсіби бухгалтер білімі мен тәжірибесін қолданады, сонымен қатар кәсіби шешімдер қабылдайды деп күтіледі. Алайда, бухгалтер жұмыс беруші ұйымдағы бухгалтердің рөлі үшін талап етілетіннен гөрі заңдар мен ережелерді түсінудің жоғары деңгейіне ие болады деп күтілмейді. Сайып келгенде, іс-әрекеттің сақталмауы туралы мәселені сот немесе басқа тиісті сот органы шешуі тиіс.

260.12 A2 Мәселенің сипаты мен маңыздылығына байланысты аға кәсіби бухгалтер ішкі тергеуді бастай алады немесе тиісті қадамдар жасай алады. Бухгалтер сондай-ақ жұмыс беруші ұйымның немесе кәсіби органның басқа қызметкерлерімен немесе заң кеңесшісімен кұпия негізде кеңес ала алады.

Мәселені шешу

R260.13 Егер аға кәсіби бухгалтер сәйкессіздіктің болғанын немесе болуы мүмкін екенін анықтаса немесе күдіктенсе, бухгалтер R260.9 параграфына сәйкес, егер бар болса, бұл мәселені бухгалтердің тікелей бастығымен талқылауы керек. Егер бухгалтердің тікелей басшысы осы мәселеге қатысса, бухгалтер бұл мәселені жұмыс беруші ұйымдағы келесі жоғары билік деңгейімен талқылауы керек.

260.13 A1 Талқылаудың мақсаты-бұл мәселені қалай шешуге болатындығы туралы шешім қабылдауға мүмкіндік беру.

R260.14 Аға кәсіби бухгалтер де тиісті қадамдар жасауы керек:

- (a) Мәселені корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізу;
- (b) Қолданылатын заңдар мен нормативтік актілерді, оның ішінде тиісті органға сақтамау немесе сақтамау күдігі туралы хабарламаны реттейтін құқықтық немесе нормативтік ережелерді сақтау;
- (c) Сақталмаудың немесе сақталмау күдігінің салдарын түзету, жою немесе жеңілдету;
- (d) Қайта пайда болу қауіп-қатерін азайту; және
- (e) Егер әлі орын алмаған жағдайда сақталмаудың алдын алуға тырысу.

260.14 A1 Мәселені корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізудің мақсаты - бұл сұраққа жауап беру және оларға өз міндеттерін орындауға мүмкіндік беру үшін қабылдануы қажет тиісті әрекеттерге қатысты олардың келісімін алу.

260.14 A2 Кейбір заңдар мен нормативтік актілерде сақтамау немесе сақтамау күдігі туралы есептер тиісті органға жолдануы тиіс кезең белгіленуі мүмкін.

R260.15 Осы бөлімнің ережелеріне сәйкес сұраққа жауап беруден басқа, аға кәсіби бухгалтер, егер мұндай жағдай орын алған болса, жұмыс беруші ұйымның сыртқы аудиторуна мәселені ашу қажет пе, жоқ па екендігін анықтауға тиісті.

260.15 A1 Мұндай ақпаратты ашу аға кәсіби бухгалтердің аудитордың аудит жүргізе алуы үшін қажетті барлық ақпаратты беру жөніндегі міндетіне немесе заңды міндеттемесіне сәйкес келеді.

Бұдан әрі қажетті әрекеттерді анықтау

R260.16 Аға кәсіби бухгалтер, егер мұндай жағдай орын алған болса, бухгалтер басшылығының және корпоративтік басқаруға жауапты адамдардың реакциясының орындылығын бағалауы керек.

260.16 A1 Кәсіби бухгалтердің жоғары басшылығының, егер мұндай жағдай орын алған болса, және корпоративтік басқаруға жауапты адамдардың реакциясының орындылығын бағалау кезінде ескерілетін тиісті факторларға мыналар жатады:

- Өз уақытылы жауап.
- Олар сақталмаудың салдарын түзетуге, түзетуге немесе жеңілдетуге немесе егер ол әлі болмаса, сақталмауға жол бермеу үшін тиісті әрекеттерді жасады немесе санкциялады.
- Мәселе қажет болған жағдайда тиісті органға берілді, егер болса, ашу жеткілікті болды ма.

R260.17 Кәсіби бухгалтердің жоғары басшылығының реакциясы аясында, егер бар болса және корпоративтік басқаруға жауапты адамдар болса, бухгалтер қоғам мүддесі үшін одан әрі әрекет ету қажет пе, жоқ па, соны анықтауы керек.

260.17 A1 Әрі қарай әрекет ету қажет пе, жоқ па, олардың сипаты мен дәрежесі туралы шешім әртүрлі факторларға байланысты болады, соның ішінде:

- Нормативтік-құқықтық базаға.
- Жағдайдың өзектілігіне.
- Бұл мәселенің бүкіл жұмыс беруші ұйымға таралуына.
- Аға кәсіби бухгалтер бухгалтердің және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың басшылығының адалдығына деген сенімділікті сақтайтындығына.
- Сақталмаудың қайталану ықтималдығы немесе сақталмауға күдіктенуге.
- Жұмыс беруші ұйымның, инвесторлардың, несие берушілердің, қызметкерлердің немесе жұртшылықтың мүдделеріне нақты немесе ықтимал елеулі залалдың анық дәлелдемелерінің болуына.

260.17 A2 Аға кәсіби бухгалтер бұдан былай бухгалтер мен корпоративтік басқаруға жауапты адамдардың адалдығына деген сенімділікке ие болмауы мүмкін жағдайлардың мысалдары мынандай:

- Бухгалтер олардың қатысы бар немесе кез келген сәйкессіздікке қасақана қатысы бар деп күдіктенуі немесе дәлелдерінің болуы.
- Заңнамалық немесе нормативтік талаптарға қайшы, олар тиісті органға ақылға қонымды уақыт ішінде хабарламауы немесе немесе рұқсат бермеуі.

R260.18

Аға кәсіби бухгалтер одан әрі іс-әрекеттің қажеттілігін, сипаты мен көлемін анықтау кезінде кәсіби пайымдауды қолдануы керек. Осы анықтаманы жасай отырып, бухгалтер ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап бухгалтердің қоғамдық мүдделер үшін тиісті түрде әрекет еткені туралы қорытынды жасай алатындығын ескеруі керек.

260.18 A1

Аға кәсіби бухгалтер жасай алатын келесі әрекеттер мыналарды қамтиды:

- Егер жұмыс беруші ұйым топ мүшесі болып табылса, жағдай туралы бас ұйымның басшылығына хабарлау.
- Егер ол заңнамалық немесе нормативтік талаптарды талап етпесе де, мәселені тиісті органға ашып беру.
- Жұмыс беруші ұйымнан кету.

260.18 A2

Жұмыс беруші ұйымнан кету осы бөлімге сәйкес аға кәсіби бухгалтердің мақсаттарына жету үшін қажет болуы мүмкін басқа әрекеттерді алмастырмайды. Алайда кейбір юрисдикцияларда бухгалтерге қол жетімді әрі қарайғы әрекеттерге шектеулер болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда отставкаға кету жалғыз қол жетімді жол болуы мүмкін.

Кеңеске жүгіну

260.19 A1

Мәселені бағалау күрделі талдау мен пайымдауды қамтуы мүмкін болғандықтан, аға кәсіби бухгалтер қарастыруы мүмкін:

- Компания ішіндегі кеңестерге.
- Бухгалтердің мүмкіндіктерін және белгілі бір іс-әрекет бағытын қабылдаудың кәсіби немесе заңды салдарын түсіну үшін заңгерлік кеңес алуға.
- Реттеуші немесе кәсіби органмен құпия негізде кеңес алуға.

Мәселені тиісті органға ашу керек пе, жоқ па екендігін анықтау

260.20 A1

Егер заңға немесе қаулыға қайшы келсе, мәселені тиісті органға ашуға тыйым салынады. Әйтпесе, ақпаратты ашудың мақсаты тиісті

органға істі тергеуді бастауға және қоғамдық мүдделер үшін шаралар қабылдауға мүмкіндік беру болып табылады.

260.20 А2

Мұндай ақпаратты ашу туралы шешім, атап айтқанда, инвесторларға, несие берушілерге, қызметкерлерге немесе жалпы жұртшылыққа келтірілуі мүмкін нақты немесе ықтимал зиянның сипаты мен дәрежесіне байланысты болады. Мысалы, аға кәсіби бухгалтер мәселені тиісті органға ашу тиісті іс-қимыл бағыты деп шешуі мүмкін, егер:

- Жұмыс беруші ұйым парамен айналысса (мысалы, ірі келісімшарттар алу үшін жергілікті немесе шетелдік мемлекеттік қызметшілерге пара беру).
- Қызмет лицензиясына қауіп төндіре отырып жұмыс беруші ұйымның бұл мәселені реттеуінің маңыздылығы.
- Жұмыс беруші ұйым қор биржасында айналымға салған және бұл жұмыс беруші ұйымның әділ және реттелген бағалы қағаздар нарығы үшін қолайсыз салдарға әкелуі немесе қаржы нарықтары үшін жүйелік тәуекелді тудыруы мүмкін.
- Жұмыс беруші ұйым халықтың денсаулығына немесе қауіпсіздігіне зиян келтіретін өнімді сатуы мүмкін.
- Жұмыс беруші ұйым өз клиенттеріне салық төлеуден жалтаруға көмек схемасын ұсынуы мүмкін.

260.20 А3

Мұндай ақпаратты ашу туралы шешім сыртқы факторларға да байланысты болады, мысалы:

- Ақпарат беретін, мәселені тергеуді және шаралар қабылдауды бастайтын тиісті орган бар екендігіне. Тиісті орган істің сипатына байланысты болады. Мысалы, тиісті орган қаржылық есептілік алаяқтық жағдайында бағалы қағаздарды реттеуші немесе экологиялық заңдар мен ережелер бұзылған жағдайда қоршаған ортаны қорғау агенттігі бола алады.
- Заңдарда немесе нормативтік актілерде, мысалы, заңдарда немесе әшкерелейтін фактілер туралы нормативтік актілерде көзделген азаматтық, қылмыстық немесе кәсіптік жауапкершіліктен немесе қудалаудан қорғаудың сенімді құралдары бар екендігіне.
- Аға кәсіби бухгалтердің немесе басқалардың физикалық қауіпсіздігіне нақты немесе ықтимал қауіптер бар екендігіне.

R260.21

Егер аға кәсіби бухгалтер мәселені тиісті органға ашу осы жағдайларда іс-қимылдың тиісті бағыты болып табылатынын

айқындаса, мұндай ашуға Кодекстің R114.1 (d) параграфына сәйкес рұқсат етіледі. Мұндай ақпаратты ашқан кезде бухгалтер адал ниетпен әрекет етуі керек және мәлімдемелер мен мәлімдемелер жасаудан сақ болу керек.

Сөзсіз бұзушылық

R260.22 Ерекше жағдайларда, аға кәсіби бухгалтер нақты немесе болжалды мінез-құлық туралы біле алады, ол бухгалтердің пікірінше, инвесторларға, несие берушілер, қызметкерлерге немесе жалпы жұртшылыққа айтарлықтай зиян келтіруі мүмкін заңды немесе нормативтік актіні сөзсіз бұзу болып табылады. Бастапқыда мәселені басшылықпен немесе корпоративті басқаруға жауапты адамдармен талқылаудың орындылығы туралы мәселені қарастыра отырып, бухгалтер кәсіби пайымдауды қолдануы керек және салдардың алдын алу немесе азайту үшін бұл мәселені тиісті органға дереу шешу керек пе, жоқ па, соны анықтауы керек. мұндай сөзсіз бұзушылық. Ақпаратты ашқан жағдайда мұндай ашуға Кодекстің R114.1 (d) параграфына сәйкес жол беріледі.

Құжаттау

260.23 A1 Осы бөлімнің қолданысына жататын сақталмауына немесе сақталмауына күдікке қатысты аға кәсіби бухгалтерге мынадай сұрақтарды құжаттау ұсынылады:

Себебі.

- Бухгалтердің басшылығымен, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғамен және өзге де жақтармен жүргізілген талқылаудың нәтижелерін құжаттау.
- Бухгалтердің басшылығы ретінде корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаның мұндай мәселелерге ден қоюын құжаттау.
- Ұсынылған пайымдаулар мен қабылданған шешімдер бойынша бухгалтердің қарастырған іс-әрекеттері.
- R260.17 тармақта баяндалған міндеттерді орындауда бухгалтердің қанағаттандырылуы.

Аға кәсіби бухгалтерлерден басқа, кәсіби бухгалтерлердің міндеттері

R260.24 Егер кәсіби қызмет барысында кәсіби бухгалтер сәйкессіздік немесе болжамды сәйкессіздік туралы ақпаратты білсе, бухгалтер бұл мәселені түсінуге тырысуы керек. Бұл түсінік сақталмаудың немесе сақталмауға күдіктің мәнін, сондай-ақ оның болған немесе болуы мүмкін жағдайларын қамтуы керек.

260.24 A1 Кәсіби бухгалтер білімі мен тәжірибесін қолданады, сонымен қатар кәсіби шешімдер қабылдайды деп күтіледі. Алайда, бухгалтер жұмыс беруші ұйымдағы бухгалтердің рөлі үшін талап етілетіннен гөрі заңдар мен ережелерді түсінудің жоғары деңгейіне ие болады деп күтілмейді. Сайып келгенде, іс-әрекеттің сақталмауы туралы мәселені сот немесе басқа тиісті сот органы шешуі керек.

260.24 A2 Мәселенің сипаты мен маңыздылығына байланысты кәсіби бухгалтер жұмыс беруші ұйымның немесе кәсіби органның басқа қызметкерлерімен немесе заң кеңесшісімен құпия негізде кеңес алады.

R260.25 Егер кәсіби бухгалтер талаптардың орындалмауы орын алды немесе орын алуы мүмкін деп тапса немесе күдіктенсе, бухгалтер R260.9 параграфына сәйкес тікелей бастыққа тиісті әрекеттерді орындау үшін хабарлауы керек. Егер бухгалтердің тікелей басшысы іске қатысса, бухгалтер жұмыс беруші ұйымдағы келесі жоғары билік деңгейіне хабарлауы керек.

R260.26 Ерекше жағдайларда кәсіби бухгалтер мәселені тиісті органға ашу іс-әрекеттің тиісті бағыты деп шеше алады. Егер бухгалтер мұны 260.20 A2 және A3 параграфтарына сәйкес жасаса, Кодекстің R114.1 (d) параграфына сәйкес ашуға рұқсат етіледі. Мұндай ақпаратты ашқан кезде бухгалтер адал ниетпен әрекет етуі керек және мәлімдемелер мен растауларды жасаудан сақ болу керек.

Құжаттау

260.27 A1 Осы бөлімнің қолданысына жататын сәйкессіздік немесе сәйкессіздік күдіктенуіне қатысты кәсіби бухгалтерге мынадай сұрақтарды құжаттау ұсынылады:

- Себебі.
- Бухгалтер жетекшісімен, басшылықпен және егер мүмкін болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен және басқа тараптармен талқылау нәтижелері.
- Бухгалтер бастығы бұл сұраққа қалай жауап бергендігі.
- Ұсынылған пайымдаулар мен қабылданған шешімдер бойынша бухгалтердің қарастырған іс-әрекеттері.

270-БӨЛІМ

НЕГІЗГІ ҚАҒИДАЛАРДЫ БҰЗУ ҮШІН МӘЖБҮРЛЕУ

КІРІСПЕ

- 270.1 Кәсіби бухгалтерлер қауіп-қатерлерді анықтау, бағалау және жою үшін 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді ұстануы және қолдануы керек.
- 270.2 Кәсіби бухгалтерге немесе кәсіби бухгалтердің қысымына байланысты қорқыту немесе бір немесе бірнеше негізгі қағидалардың сақталуына басқа қауіп-қатер төнуі мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және өтінім материалы

Жалпы

R270.3

Кәсіби бухгалтердің мынандай жағдайда құқығы болмайды:

- (a) Негізгі қағидалардың бұзылуына алып келетіндей өзге жақтардың қысым жасауына мүмкіндік беруге; немесе
- (b) Негізгі қағидалардың бұзылуына әкелуі мүмкін, бухгалтерге белгілі немесе оған сенуге негіз бар басқа адамдарға қысым жасау.

270.3 A1

Кәсіби бухгалтер өзінің кәсіби қызметін жүзеге асыру кезінде қорқыту қауіп сияқты негізгі қағидаларды сақтауға қауіп төндіретін қысымға тап болуы мүмкін. Қысым айқын немесе жасырын болуы мүмкін және мыналардан бастау алуы мүмкін:

- Жұмыс беруші ұйым, мысалы ұжымдас немесе бастық.
- Сыртқы жеке тұлға немесе ұйым, мысалы, сатушы, клиент немесе несие беруші.
- Ішкі және сыртқы мақсаттар мен күтулер.

270.3 A2

Негізгі қағидаларды сақтау қаупіне әкелуі мүмкін қысымға мысалдар:

- Мүдделердің қайшылығына байланысты қысым:
 - Өзге әлеуетті жабдықтаушының отбасы мүшесін таңдау үшін кәсіби бухгалтердің жұмыс беруші ұйымы алдында жабдықтаушы ретінде сауда-саттыққа

қатысуды ұсынып отырған отбасы мүшесінің жағынан қысым жасау.

Сондай-ақ, 210 «Мүдделер қақтығысы» бөлімін қараңыз.

- Ақпаратты дайындауға немесе ұсынуға ықпал ететін қысым:
 - Инвесторлардың, талдаушылардың немесе несие берушілердің үміттерін қанағаттандыру үшін жаңылыстыратын қаржылық нәтижелер туралы хабарлауға мәжбүрлеу.
 - Сайлаушыларға бағдарламалар немесе жобалар туралы бұрмаланған түсінік беру мақсатында мемлекеттік сектордың бухгалтерлеріне сайланған лауазымды тұлғалардың қысымы.
 - Күрделі жобалар мен сатып алулар бойынша шешімдер қабылдау мақсатында кірістерді, шығыстарды немесе пайда нормаларын бұрмалау мақсатында әріптестер тарапынан қысым жасау.
 - Заңды коммерциялық шығыстар болып табылмайтын шығыстарды бекіту немесе өңдеу мақсатында басшылар тарапынан жасалған қысым.
 - Қолайсыз қорытындылары бар ішкі аудит есептерін жасыру мақсатындағы қысым.

Сондай-ақ, 220 «Ақпаратты дайындау және ұсыну» бөлімін қараңыз.

- Жеткілікті тәжірибесіз немесе тиісті сақтықсыз іс-әрекетке мәжбүрлеу:
 - Орындалатын жұмыс көлемін тиісінше қысқарту мақсатында басшылар тарапынан қысым.
 - Тапсырманы жеткілікті дағдыларсыз немесе дайындықсыз немесе нақты емес мерзімде орындау талабымен басшылардың қысымы.

Сондай-ақ, 230 «Жеткілікті біліктілікпен әрекет ету» бөлімін қараңыз.

- Қаржылық мүдделерге байланысты қысым:
 - Биліктің, әріптестердің немесе басқа адамдардың, мысалы, тиімділік көрсеткіштерін айла-шарғы жасау мақсатында өтемақы немесе ынталандыру шараларына қатысудан пайда көре алатын адамдардың қысымы.

Сондай-ақ, 240 «Қаржылық мүдделер, өтемақылар және

қаржылық есептілік пен шешім қабылдауға байланысты ынталандыру» бөлімін қараңыз.

- Көтермелеуге байланысты қысым:
 - Адамның немесе ұйымның үкіміне немесе шешім қабылдау үрдісіне тиісті түрде әсер етпеу үшін ынталандыруды ұсыну мақсатында жұмыс беруші ұйымға ішкі немесе сыртқы болсын, басқа адамдардың қысымы.
 - Пара алу немесе басқа ынталандыру үшін әріптестердің қысымы, мысалы, сауда-саттық үрдісінде әлеуетті жеткізушілерден орынсыз сыйлықтар немесе ойын-сауықты қабылдау.

Сондай-ақ, *«Сыйлықтар мен қонақжайлылық белгілерін қоса алғанда, көтермелеу»* 250-бөлімін қараңыз.

- Заңдар мен ережелерді сақтамауға байланысты қысым:
 - Салық төлеуден жалтару мақсатында мәмілені құрылымдау үшін қысым.
 - Сондай-ақ, 260 *«Заңдар мен ережелер сақталмаған жағдайдағы әрекеттер»* бөлімін қараңыз.

270.3 А3

Қысым тудыратын қауіп-қатер деңгейін бағалауға байланысты факторларға мыналар жатады:

- Қысым жасайтын адамның ниеті, сондай-ақ қысымның сипаты мен дәрежесі.
- Заңдарды, қаулыларды және кәсіби стандарттарды жағдайларға қолдану.
- Жұмыс беруші ұйымның мәдениеті мен көшбасшылығы, оның ішінде этикалық мінез-құлықтың маңыздылығын сипаттайтын немесе көрсететін дәрежесін қоса алғанда қызметкерлер этикалық түрде әрекет етеді деп күтіледі. Мысалы, этикалық емес мінез-құлыққа мүмкіндік беретін корпоративті мәдениет қысымның негізгі қағидаларын сақтауға қауіп-қатер әкелетініне ықтималдылықты арттыруы мүмкін.
- Қысымдарды жоюға бағытталған әдеп саясаты немесе персоналдарды басқару сияқты жұмыс беруші ұйымның қалыптастырған саясаты мен рәсімдері.

270.3 А4

қысым жағдайларын талқылау және осы жағдайлар туралы

басқалармен кеңесу кәсіби бухгалтерге қауіп-қатер деңгейін бағалауға көмектеседі. Құпиялылық қағидаларын мұқият қарауды талап ететін мұндай талқылау мен кеңестер мыналарды қамтуы мүмкін:

- Мәселені шешуге тырысатын қысым жасайтын адаммен талқылау.
- Егер бастық қысым жасайтын адам болып табылмаса, мәселені бухгалтердің жетекшісімен талқылау.
- Ұйым үшін кез келген жанама тәуекелдерді түсіндіруді қоса алғанда, жұмыс беруші ұйымда істі неғұрлым жоғары деңгейге беру, мысалы:
 - Жоғары деңгейдегі басқаруға.
 - Ішкі немесе сыртқы аудиторларға.
 - Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға.
- Әдеп және әшкерелеу саясатын қоса алғанда, жұмыс беруші ұйымның саясатына сәйкес құпия әдеп мәселелері бойынша жедел желі сияқты кез келген белгіленген тегікті пайдалана отырып, мәселені ашу.
- Кеңесу:
 - Кадр бөлімінің бастығы, қызметкері немесе басқа кәсіби бухгалтермен;
 - Тиісті кәсіби немесе реттеуші органмен, я болмаса салалық қауымдастықтармен; немесе
 - Заңгер кеңесшімен.

270.3 A5

Қысыммен туындаған қауіптерді жоя алатын іс-әрекеттің мысалы-кәсіби бухгалтердің бұдан былай жеке немесе заңды тұлғаға қысым жасамайтындай ететін белгілі бір міндеттерді қайта құрылымдау немесе бөлу туралы өтініші.

Құжаттау

270.4 A1

Кәсіби бухгалтерге құжаттау ұсынылады:

- Фактілер.
- Осы мәселелер талқыланған коммуникациялар мен тараптар.
- Қарастырылған іс-қимыл жоспары.
- Мәселенің қалай шешілгенді.

3-БӨЛІК. КӨПШІЛІК АЛДЫНДА ЖҰМЫС ІСТЕЙТІН КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕР

	Бет
300-бөлім Тұжырымдамалық негізді қолдану-көпшілік алдында кәсіби бухгалтерлер	73
310-бөлім Мүдделер қактығысы.....	81
320-бөлім Кәсіби кездесулер.....	88
321-бөлім Екінші пікірлер.....	92
330-бөлім Алымдар және сыйақының басқа да түрлері.....	94
340-бөлім Қонақ жайлық белгілері және сыйлықтарды қоса алғанда, көтермелеулер.....	98
350-бөлім Клиенттің активтерін сақтау	104
360-бөлім Заңдар мен ережелердің сақталмауына ден қою	106

3 БӨЛІК - КӨПШІЛІК АЛДЫНДА ЖҰМЫС ІСТЕЙТІН КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕР

300 БӨЛІМ

ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДІ ҚОЛДАНУ-КӨПШІЛІК АЛДЫНДА ЖҰМЫС ІСТЕЙТІН КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕР

Кіріспе

- 300.1 Кодекстің бұл бөлігі 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану кезінде көпшілік алдында жұмыс істейтін кәсіби бухгалтерлерге қойылатын талаптар мен қолданбалы материалдарды белгілейді. Онда барлық фактілер мен жағдайлар олар көпшілік алдында жұмыс істейтін кәсіби бухгалтерлер негізгі принциптерді сақтауға қауіп төндіреді немесе тудыруы мүмкін, соның ішінде кәсіби қызмет, мүдделер мен қатынастар сипатталмайды. Демек, тұжырымдамалық негіз көпшілік алдында жұмыс істейтін кәсіби бухгалтерлерден осындай фактілер мен жағдайларға мұқият болуды талап етеді.
- 300.2 Көпшілік алдында жұмыс істейтін кәсіби бухгалтерлерге қойылатын талаптар мен қолданбалы материалдар:
- 3 бөлім. *Көпшілік алдында жұмыс істейтін кәсіби бухгалтерлер*, 300-399 бөлімдер олар барлық көпшілік алдында жұмыс істейтін кәсіби бухгалтерлерге сенім білдіру қызметін ұсынады ма, жоқ па, қолданылады.
 - *Халықаралық тәуелсіздік стандарттары* келесіде:
 - 4А бөлім - *Аудиторлық және шолу тапсырмаларының тәуелсіздігі*, аудиторлық және шолу тапсырмаларын орындау кезінде көпшілік алдында жұмыс істейтін кәсіби бухгалтерлерге қолданылатын 400-899 бөлімдер.
 - 4В бөлім - *Аудит және шолу тексерісі бойынша тапсырмалардан басқа сенімділік туралы келісімдерге тәуелсіздік*, 900-ден 999-ға дейінгі бөлімдер, олар аудиторлық тапсырмалардан немесе шолу тексерулерінен басқа сенімділік туралы келісімдерді орындау кезінде көпшілік алдында жұмыс істейтін кәсіби бухгалтерлерге қолданылады.
- 300.3 Бұл бөлімде «кәсіби бухгалтер» термині қоғамдық практикада және олардың фирмаларында жеке кәсіби бухгалтерлерге қатысты.

Қолданылатын материалдар мен талаптар

Жалпы

R300.4 Кәсіби бухгалтер 110 - бөлімде көрсетілген негізгі қағидаларды ұстануға және 120 - бөлімде көрсетілген негізгі принциптердің сақталуына төнетін қатерлерді анықтау, бағалау және жою үшін тұжырымдамалық негізді қолдануға тиіс.

R300.5 Этика мәселесін қарастыру кезінде кәсіби бухгалтер мәселенің туындаған немесе туындауы мүмкін контекстті ескеруі керек. Егер көпшілік алдында жұмыс істейтін кәсіби бухгалтер болып табылатын жеке тұлға кәсіби қызметті бухгалтердің фирмамен, мердігер, қызметкер немесе меншік иесі ретінде қарым-қатынасына сәйкес жүзеге асырса, онда ол осы жағдайларға қолданылатын 2-бөлімнің ережелерін сақтауы керек.

300.5 A1 2-бөлімнің ережелері көпшілік алдында жұмыс істейтін кәсіби бухгалтерге қолданылатын жағдайлардың мысалдары мыналарды қамтиды:

- Бухгалтер отбасының ең жақын мүшесі келісім-шарттан қаржылық пайда ала алатын кезде фирма үшін жеткізушіні таңдау кезінде мүдделер қақтығысына тап болу. Бұл жағдайларда 210-бөлімде баяндалған талаптар мен қолданбалы материал қолданылады.
- Клиентке немесе бухгалтер фирмасына қаржылық ақпаратты дайындау немесе ұсыну. Бұл жағдайларда 220-бөлімде баяндалған талаптар мен қолданбалы материал қолданылады.
- Ынталандыру алу, мысалы, фирма жеткізушісінің спорттық іс-шараларға тегін билеттерді үнемі ұсынуы. Бұл жағдайларда 250-бөлімде баяндалған талаптар мен қолданбалы материал қолданылады.
- Клиентпен өзара әрекеттесу үшін ақылы сағат туралы дұрыс емес есеп беру мақсатында жоба бойынша серіктес тарапынан қысымға тап болу. Бұл жағдайларда 270-бөлімде баяндалған талаптар мен қолданбалы материал қолданылады.

Қауіптерді анықтау

300.6 A1 Негізін қалаушы қағидаттарды сақтау қауіп-қатерлерін көптеген фактілер мен мән-жайлар туғызуы мүмкін. Қауіп-қатер санаттары 120.6 A3 тармағында сипатталған. Төменде кәсіби қызмет көрсету кезінде кәсіби бухгалтерге қауіп төндіруі мүмкін қауіптердің осы санаттарының әрқайсысы шеңберіндегі фактілер мен жағдайлардың мысалдары келтірілген:

- (a) Жеке қызығушылық қаупі
- Клиентке тікелей қаржылық қызығушылығы бар кәсіби бухгалтер.
 - Кәсіби бухгалтер жаңа тапсырманы алу үшін төмен ақы ұсынады, ал ақы соншалықты төмен, сондықтан осы бағамен қолданылатын техникалық және кәсіптік стандарттарға сәйкес кәсіби қызмет көрсету қиынға соғуы мүмкін.
 - Клиентпен тығыз іскерлік қарым-қатынаста болатын кәсіби бухгалтер.
 - Жеке мақсатта пайдалануға болатын құпия ақпаратқа қол жеткізе алатын кәсіби бухгалтер
 - Бухгалтерлік фирманың мүшесі көрсеткен алдыңғы кәсіби қызметтің нәтижелерін бағалауда елеулі қатені анықтаған кәсіби бухгалтер.
- (b) Қауіптерді өздігінен тексеру
- Қаржылық жүйелерді енгізгеннен кейін олардың тиімділігін растайтын, есеп дайындайтын кәсіби бухгалтер
 - Сенімді білдіру туралы келісімнің мәні болып табылатын жазбаларды жасау үшін пайдаланылатын бастапқы деректерді дайындаған кәсіби бухгалтер.
- (c) Шамадан тыс қорғаныс қаупі
- Клиенттің мүдделерін алға тартатын немесе оның мүдделерін бөлісетін кәсіби бухгалтер.
 - Үшінші тараптармен сот процестерінде немесе дауларда клиенттің атынан адвокат ретінде әрекет ететін кәсіби бухгалтер
 - Клиенттің атынан заңға қолдау көрсететін кәсіби бухгалтер.
- (d) Танысу қаупі
- Клиенттің директоры немесе лауазымды тұлға болып табылатын жақыны немесе тікелей отбасы мүшесі бар кәсіби бухгалтер.
 - Директор немесе клиенттің лауазымды тұлғасы немесе

тапсырма пәні бойынша серіктестің функцияларын жақында орындаған тапсырма тақырыбына айтарлықтай әсер етуі мүмкін қызметкер.

- Аудит тапсырыс берушісімен бұрыннан байланысы бар аудиторлық топтың мүшесі.

(е) Қорқыту қаупі

- Кәсіби бухгалтерге клиентпен немесе фирмамен кәсіби мәселе бойынша келіспеушіліктерге байланысты жұмыстан босату қаупі төніп тұр.
- Кәсіби бухгалтер клиенттің пікірімен келісуге мәжбүр болады, өйткені ол мәселе бойынша көбірек білімге ие.
- Кәсіби бухгалтерге, егер бухгалтер бухгалтерлік есепті жүргізудің тиісті емес тәртібімен келіспесе, жоспарланған жоғарылату болмайды деп хабарланады.
- Клиенттен айтарлықтай сыйлық алған және осы сыйлықты қабылдау көпшілікке жарияланады деп қорқытатын кәсіби бухгалтер.

Қатерлерді бағалау

300.7 A1 120.6 A1 және 120.8 A2 тармақтарында сипатталған шарттар, саясат және рәсімдер іргелі қағидаттарды сақтау қатерінің қолайлы деңгейде екендігін бағалауға әсер етуі мүмкін. Мұндай шарттар, саясат және рәсімдер мынаған жатқызылуы мүмкін:

- (a) Клиент және оның операциялық ортасы; және
- (b) Компания және оның жұмыс ортасы.

300.7 A2 Кәсіби бухгалтердің қауіп-қатер деңгейін бағалауына кәсіби қызметтердің сипаты мен көлемі де әсер етеді.

Клиент және оның операциялық ортасы

300.7 A3 Кәсіби бухгалтердің қауіп-қатер деңгейін бағалауына клиенттің мынадай болуы әсер етуі мүмкін:

- (a) Аудитке тапсырыс беруші және аудитке тапсырыс беруші қоғамдық мүддені білдіретін ұйым болып табыла ма;
- (b) Аудиттің клиенті болып табылмайтын сенім білдіру бойынша клиент; немесе

(с) Сенімді білдірумен байланысты емес клиент.

Мысалы, қоғамдық мүддені білдіретін ұйым болып табылатын аудит тапсырыс берушісіне сенім білдірумен байланысты емес қызметті ұсыну аудитке қатысты объективтілік қағидатын сақтауға қатердің неғұрлым жоғары деңгейінің нәтижесі ретінде қабылдануы мүмкін.

300.7 A4

Клиент басшылығын қоса алғанда, корпоративтік басқару құрылымы іргелі қағидаттарды сақтауға ықпал етуі мүмкін. Тиісінше, клиенттің операциялық ортасы кәсіби бухгалтердің қауіп деңгейін бағалауға да әсер етуі мүмкін. Мысалы:

- Клиент тиісті адамдардан, басшылықтан басқа, фирманың тапсырманы орындау үшін тағайындалуын бекітуді немесе мақұлдауды талап етеді.
- Клиенттің басқару шешімдерін қабылдау үшін тәжірибесі мен тәжірибесі бар білікті қызметкерлері бар.
- Клиент сенімділік білдірумен байланысты емес әрекеттерді енгізді.
- Клиентте фирманың қызметтеріне қатысты тиісті қадағалауды және ақпарат алмасуды қамтамасыз ететін корпоративтік басқару құрылымы бар.

Фирма және оның операциялық ортасы

300.7 A5

Кәсіби бухгалтердің қауіп деңгейін бағалауға бухгалтерлік фирмадағы жұмыс ортасы және оның жұмыс ортасы әсер етуі мүмкін. Мысалы:

- Негізгі принциптерді сақтауға ықпал ететін және топ мүшелерінің сенім білдіру жобасы бойынша қоғамдық мүдделерге сай әрекет етеді деген үміттерін қалыптастыратын компания басшылығы.
- Негізгі принциптерді сақтауға ықпал ететін және топ мүшелерінің сенім білдіру жобасы бойынша қоғамдық мүдделерге сай әрекет етеді деген үміттерін қалыптастыратын компания басшылығы.
- Барлық қызметкерлердің негізгі қағидаттарды сақтауын анықтау және бақылау үшін саясаттар немесе рәсімдер.
- Бір клиенттен алынған кірістерге тәуелділікті басқару.
- Фирма ішінде негізгі қағидаттарды, соның ішінде клиентке қызмет көрсету немесе қабылдау туралы шешімдерді қабылдауға қатысты шешімдер қабылдауға өкілеттігі бар жоба серіктесі.

- Білім беру, оқыту және тәжірибеге қойылатын талаптар.
- Ішкі және сыртқы мәселелерді немесе шағымдарды жеңілдету және шешу процестері.

Жаңа ақпаратты немесе фактілер мен жағдайлардың өзгеруін қарау

300.7 A6 Жаңа ақпарат немесе фактілер мен жағдайлардың өзгеруі мүмкін:

- (a) Қауіп деңгейіне әсер ету; немесе
- (b) Болжам жасалғандай, кәсіби бухгалтердің сақтық шаралары анықталған қауіп-қатерлерге қарсы тұра ма, жоқ па деген тұжырымына әсер ету

Мұндай жағдайларда қорғаныс шаралары ретінде жүзеге асырылған әрекеттер енді қауіп-қатерлерге қарсы күресте тиімді болмауы мүмкін. Тиісінше, тұжырымдамалық негізді қолдану кәсіби бухгалтерден қауіп-қатерлерге тиісті түрде жауап беруді талап етеді. (R120. 9 және R120.10 тармақтарын қараңыз).

300.7 A7 Қауіп деңгейіне әсер етуі мүмкін жаңа ақпараттың немесе фактілер мен жағдайлардың өзгеруінің мысалдары:

- Кәсіби қызмет көрсету саласын кеңейту.
- Фирма басқа фирмамен біріктірілгенде.
- Кәсіби бухгалтерді екі клиент бірге жалдағанда, олардың арасында дау туындайды.
- Кәсіби қызмет көлемі кеңейген кезде.
- Клиент тіркелген заңды тұлға болғанда немесе басқа бөлімшені сатып алғанда.
- Фирма басқа фирмамен біріктірілгенде.
- Кәсіби бухгалтер екі клиентпен бірлесіп тартылған кезде және екі клиент арасында дау туындайды.
- Кәсіби бухгалтердің жеке немесе жақын отбасылық қатынастарында өзгерістер болған кезде.

Қатерлерді жою

300.8 A1 R120.10-120.10 A2 тармақтарында қолайлы деңгейде болмайтын қатерлерді жоюға арналған талаптар мен қолданбалы материал баяндалған.

Кепілдіктердің мысалдары

300.8 A2 Сактық шаралары фактілер мен жағдайларға байланысты өзгереді. Белгілі бір жағдайларда қауіп-қатерден қорғайтын әрекеттердің мысалдары:

- Келісім қабылданғаннан кейін қажетті тапсырмаларды орындау үшін қосымша уақыт пен білікті қызметкерлерді бөлу жеке қызығушылық қаупін жоя алады.
- Орындалған жұмысты тексеретін немесе қажет болған жағдайда кеңес беретін топ мүшесі болмаған тиісті рецензенттің болуы өзін-өзі тексеру қаупін жоя алады.
- Әр түрлі серіктестер мен аудиторлық топтарды жеке есеп беру желілерімен сенім білдірумен байланысты емес қызметтерді ұсыну үшін пайдалану, клиентке сенім білдіру арқылы өзін-өзі тексеру, шамадан тыс қорғау немесе танысу қаупін жоюға көмектеседі.
- Басқа фирманы тапсырманың бір бөлігін орындауға немесе қайта орындауға тарту жеке қызығушылық, өзін-өзі тексеру, шамадан тыс қорғау, хабардар болу немесе қорқыту қаупін жоюға бағытталған болуы мүмкін.
- Клиенттерге қызметтерді немесе өнімдерді ұсыну үшін алынған кез-келген жолдама немесе комиссия туралы ақпаратты ашу жеке қызығушылық қаупін жоя алады.
- Құпия мәселелерді шешуде командаларды бөлу жеке қызығушылық қаупін жоя алады.

300.8 A3 3-бөлімнің қалған бөлімдері мен *Тәуелсіздіктің халықаралық стандарттары* кәсіби қызмет көрсету процесінде туындауы мүмкін белгілі бір қауіптерді сипаттайды және қауіптерді жоюы мүмкін әрекеттердің мысалдарын қамтиды.

Тиісті рецензент

300.8 A4 Тиісті рецензент - бұл орындалған жұмысты немесе көрсетілген қызметтерді объективті тексеру үшін қажетті білімі, дағдылары, тәжірибесі және өкілеттіктері бар маман. Мұндай адам кәсіби бухгалтер бола алады.

Басқарушылық өкілеттіктері бар адамдармен қарым-қатынас

R300.9 Корпоративтік басқаруға жауапты адамдармен қарым-қатынас кезінде Кодекске сәйкес кәсіби бухгалтер қарым-қатынас жасау керек ұйымның корпоративтік басқару құрылымындағы тиісті тұлғаны

(тұлғаларды) анықтауы керек. Егер бухгалтер корпоративтік басқаруға жауапты адамдардың кіші тобымен өзара әрекеттесетін болса, онда олар тиісті түрде хабардар етілуі үшін корпоративтік басқаруға жауапты барлық адамдармен байланыс қажет пе, жоқ па, соны анықтауы керек.

300.9 A1 Кіммен сөйлесу керектігін анықтай отырып, кәсіби бухгалтер мыналарды ескеруі мүмкін:

(a) Мән-жайлардың сипаты мен маңыздылығы; сондай-ақ

(b) Хабарланатын мәселенің мәні

300.9 A2 Корпоративтік басқаруға жауапты адамдардың кіші тобына аудит жөніндегі комитет немесе корпоративтік басқаруға жауапты адамдардың жеке мүшесі жатады

R300.10 Егер кәсіби бухгалтер басқару міндеттері, сондай-ақ корпоративтік басқару міндеттері жүктелген адамдармен байланыс орнатса, бухгалтер бұл адамдармен қарым-қатынас басқарушы функцияларды орындайтындардың барлығына тиісті түрде хабарлайтынына сенімді болуы керек, бухгалтер олармен басқа жағдайда да байланысқа шығатын едін

300.10 A1 Кейбір жағдайларда корпоративті басқаруға жауапты барлық адамдар кәсіпорынды басқаруға қатысады, мысалы, шағын бизнес, онда бір меншік иесі ұйымды басқарады, ал басқа екінші жетекші рөл атқармайды. Мұндай жағдайларда, егер сұрақтар басқарушылық міндеттер жүктелген тұлғаға (тұлғаларға) жеткізілсе және бұл тұлғалар да корпоративтік басқаруға жауапты болса, кәсіби бухгалтер корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпарат алмасу туралы талапты орындады.

310 БӨЛІМ

МҮДДЕЛЕР ҚАҚТЫҒЫСЫ

Кіріспе

- 310.1 Кәсіби бухгалтерлер қатерлерді анықтау, бағалау және жою үшін 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді ұстануы және қолдануы керек.
- 310.2 Мүдделер қақтығысы объективтілік қағидатын сақтауға қауіп төндіреді және басқа да негізгі қағидаттарды сақтауға қауіп төндіруі мүмкін. Мұндай қауіптер келесі жағдайларда пайда болуы мүмкін:
- (a) Кәсіби бухгалтер осы мәселеде мүдделері қайшылықты екі немесе одан да көп клиенттер үшін нақты мәселеге қатысты кәсіби қызметтерді ұсынады; немесе
 - (b) Белгілі бір мәселе бойынша кәсіби бухгалтердің мүдделері және бухгалтер осы мәселеге қатысты кәсіби қызметтерді ұсынатын клиенттің мүдделері қайшы келеді.
- 310.3 Бұл бөлімде мүдделер қақтығысына тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты ерекше талаптар мен қолданбалы материал баяндалған. Кәсіби бухгалтер аудит, шолу немесе сенімділікті қамтамасыз ететін басқа қызметтерді ұсынғанда, *халықаралық Тәуелсіздік стандарттарына* сәйкес тәуелсіздік қажет.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

- R310.4** Кәсіби бухгалтер мүдделер қақтығысына кәсіби немесе іскерлік шешімге қауіп төндірмеуі керек.
- 310.4 A1 Мүдделер қақтығысын тудыруы мүмкін жағдайлардың мысалдары:
- Егер аудит барысында фирма мәмілеге қатысы болуы мүмкін құпия ақпаратты алса, аудиторлық клиентті сатып алғысы келетін клиентке мәміле бойынша кеңес беру қызметтерін ұсыну.
 - Клиенттер бір компанияны сатып алу үшін бәсекелес болған кезде бір уақытта екі клиентке кеңес беру және кеңес тараптардың бәсекелестік позицияларына қатысты болуы мүмкін.

- Сатушы мен сатып алушыға бірдей мәміле бойынша қызмет көрсету.
- Активтерге қатысты қарама-қайшылықта тұрған екі тарап үшін активтерді бағалауды дайындау.
- Бір мәселе бойынша екі клиенттің мүдделерін ұсыну, олар бір-бірімен заңды дауда, мысалы, ажырасу немесе серіктестікті бұзу кезінде.
- Лицензиялық келісімге қатысты: лицензиатқа төлеуге жататын сомалар туралы бір мезгілде хабардар ете отырып, тиесілі лицензиялық аударымдарға қатысты куәландыра отырып, есеп беру.
- Клиентке, мысалы, кәсіби бухгалтердің жұбайының қаржылық мүддесі бар бизнеске инвестиция салуға кеңес беру.
- Бірлескен кәсіпорын немесе клиенттің негізгі бәсекелесімен ұқсас мүдделер болған кезде клиентке оның бәсекелестік жағдайына қатысты стратегиялық ұсыныстар беру.
- Клиентке компанияны сатып алуға мүдделі бизнесті сатып алу мәселелері бойынша кеңес беру.
- Осы өнімнің немесе қызметтің әлеуетті сатушысымен роялти туралы келісім немесе комиссиялық төлемдер болған кезде өнімді немесе қызметті сатып алу туралы клиентке кеңес беру.

Жанжалды анықтау

Жалпы

R310.5

Клиентпен жаңа қарым-қатынасқа, келісімге немесе іскерлік қатынастарға келіспес бұрын, кәсіби бухгалтер мүдделер қақтығысын тудыруы мүмкін жағдайларды анықтау үшін ақылға қонымды қадамдар жасауы керек, сондықтан бір немесе бірнеше негізгі қағидаларды сақтау қаупі бар. Мұндай қадамдар мына анықтаманы қамтуы керек:

- (a) Тартылған тараптар арасындағы тиісті мүдделер мен қатынастардың сипатын; сондай-ақ
- (b) Қызметтер және оның тиісті тараптар үшін маңызы.

310.5 A1

Жанжалдарды анықтаудың тиімді процесі кәсіби бухгалтерге нақты немесе ықтимал мүдделер қақтығысын тудыруы мүмкін мүдделер мен қатынастарды анықтау үшін ақылға қонымды қадамдар жасауға көмектеседі. Мұндай процесс сыртқы тараптар, мысалы, клиенттер

немесе әлеуетті клиенттер анықтаған мәселелерді қарастыруды қамтиды. Нақты немесе ықтимал мүдделер қақтығысы неғұрлым ертерек анықталса, бухгалтер мүдделер қақтығысы тудыратын қауіптерді жоя алады.

310.5 A2 Нақты немесе ықтимал мүдделер қақтығысын анықтаудың тиімді процесі келесі факторларды ескереді:

- Ұсынылатын кәсіби қызметтердің сипаты.
- Фирманың көлемі
- Клиенттік базаның көлемі мен сипаты.
- Фирманың құрылымы, мысалы, кеңселердің саны мен географиялық орналасуы.

310.5 A3 Клиентті қабылдау туралы толығырақ ақпарат *Кәсіби кездесулер* атты 320-бөлімінде берілген.

Жағдайлардың өзгеруі

R310.6 Кәсіби бухгалтер тапсырманы орындау кезінде мүдделер қақтығысын тудыруы мүмкін қызметтердің, мүдделер мен қатынастардың уақыт өте келе өзгеруін мұқият қадағалап отыруы керек.

310.6 A1 Тапсырманы орындау кезінде қызметтердің, мүдделер мен қатынастардың сипаты өзгеруі мүмкін. Бұл, әсіресе, кәсіби бухгалтерден тапсырманы қарсылас болуы мүмкін жағдайда өткізуді сұрағанда дұрыс. Бастапқы кезеңде бухгалтер жалдайтын Тараптар дауға қатыспауы мүмкін.

Желілік фирмалар

R310.7 Егер компания желінің мүшесі болса, кәсіби бухгалтер бухгалтердің пікірінше, желілік фирманың мүдделері мен қатынастарына байланысты болуы мүмкін немесе туындауы мүмкін мүдделер қақтығысын ескеруі керек.

310.7 A1 Желілік фирманың мүдделері мен қатынастарын анықтау кезінде ескерілетін факторларға мыналар жатады:

- Ұсынылатын кәсіби қызметтердің сипаты.
- Желі қызмет көрсететін клиенттер.
- Барлық тиісті тараптардың географиялық орналасуы.

Мүдделер қақтығысы тудыратын қауіптер

310.8 A1 Жалпы, кәсіби қызмет пен тараптардың мүдделер қақтығысы туындайтын мәселе арасындағы тікелей байланыс, әсіресе қауіп деңгейі қолайлы деңгейде болмауы мүмкін.

310.8 А2 Мүдделер қактығысы тудыратын қауіп-қатер деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға осы мәселеге қатысты мүдделері қайшылықта болатын екі немесе одан да көп клиенттер үшін нақты мәселеге байланысты кәсіби қызметтер көрсету кезінде құпия ақпараттың рұқсатсыз ашылуын болдырмайтын шаралар жатады. Бұл шараларға мыналар кіреді:

- Практика салалары арасында клиенттер туралы құпия ақпаратты беруге кедергі бола алатын фирма ішіндегі арнайы функциялар үшін практиканың жеке салаларының болуы.
- Клиенттердің файлдарына қол жеткізуді шектейтін саясаттар мен процедуралар.
- Құпиялылық туралы келісімдерге фирманың қызметкерлері мен серіктестері арасындағы келісім.
- Құпия ақпаратты физикалық және электронды түрде бөлу.
- Арнайы және мақсатты оқыту және байланыс.

310.8 А3 Мүдделер қактығысы тудыратын қауіп-қатерлерден қорғайтын іс-әрекеттердің мысалдары:

- Құпиялылықты қамтамасыз ету бойынша нақты саясат пен рәсімдерді ұсынатын жеке аудиторлық топтардың болуы.
- Қызмет көрсетуге қатыспайтын немесе жанжалға басқаша әсер етпейтін, негізгі пікірлер мен тұжырымдардың орынды екенін бағалау үшін орындалған жұмысты тексеретін рецензенттің болуы.

Ақпаратты ашу және келісім беру

Жалпы

R310.9 Кәсіби бухгалтер мүдделер қактығысының сипаты мен маңыздылығын анықтау үшін кәсіби шешім қабылдауы керек, ол мүдделер қактығысынан туындаған қауіпті жою кезінде нақты ақпаратты ашып, нақты келісімді қажет етеді.

310.9 А1 Ақпаратты нақты ашу және анық келісу қажеттілігін айқындау кезінде ескерілуге тиіс факторларға мыналар жатады:

- Мүдделер қактығысын тудыратын жағдайлар.
- Әсер етуі мүмкін тараптар.
- Туындауы мүмкін мәселелердің сипаты.

- Нақты бір мәселенің күтпеген даму мүмкіндігі.

310.9 A2

Ақпаратты ашу және келісу түрлі нысанда болуы мүмкін, мысалы:

- Клиенттерге коммерциялық тәжірибеде әдеттегідей, кәсіби бухгалтер тек бір клиентке кәсіби қызмет көрсетпейтін жағдайларды (мысалы, белгілі бір кәсіби қызметтер мен нарық секторында) жалпы ашу. Бұл клиентке сәйкесінше жалпы мәлімет беруге мүмкіндік береді. Мысалы, бухгалтер жалпы ақпаратты тапсырманың стандартты шарттарында аша алады.
- Зардап шеккен клиенттерге нақты қақтығыс жағдайларын нақты ашып көрсету, клиентке осы мәселе бойынша саналы шешім қабылдауға және соған сәйкесінше нақты келісім беру. Мұндай ақпаратты ашу мән-жайларды егжей-тегжейлі баяндауды және кез келген жоспарланған сақтық шаралары мен осыған байланысты тәуекелдерді толық түсіндіруді қамтуы мүмкін.
- Кәсіби бухгалтер клиенттер жағдайды басынан бастап біледі және егер олар қақтығыстың болуына қарсы болмаса, мүдделер қақтығысын қабылдады деген қорытындыға келетін жеткілікті дәлелдері бар жағдайларда клиенттердің мінез-құлқымен байланысты болуы мүмкін.

310.9 A3

Әдетте қажет:

- (a) Мүдделер қақтығысының сипатын және мүдделер қақтығысы қозғаған клиенттерге төнетін қатерлерді жою тәсілдерін ашу; сондай-ақ
- (b) Қауіпті жою үшін сақтық шаралары қолданылған кезде зардап шеккен клиенттердің кәсіби қызмет көрсетуге келісімін алу.

310.9 A4

Егер мұндай ақпаратты ашу немесе келісім жазбаша түрде көрсетілмесе, кәсіби бухгалтерге құжаттау ұсынылады:

- (a) Мүдделер қақтығысына әкелетін жағдайлардың сипаты;
- (b) Қауіп-қатерді жою үшін қолданылатын сақтық шаралары; сондай-ақ
- (c) Алынғанды жария ету

Анық келісуден бас тартқан жағдайда

R310.10

Егер кәсіби бухгалтер R310.9 параграфына сәйкес нақты келісім қажет екенін анықтаса және клиент келісім беруден бас тартса, бухгалтер не істеу керек:

- (a) Мүдделер қақтығысына әкеп соғуы мүмкін кәсіби қызметтер көрсетуді тоқтатуға немесе олардан бас тартуға; немесе
- (b) Қауіпті жою немесе оны қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін тиісті қатынастарды аяқтаңыз немесе тиісті мүдделерден арылыңыз.

Құпиялылық

Жалпы

R310.11 Кәсіби бухгалтер құпиялылық қағидатын, соның ішінде компания немесе желі ішінде ақпаратты ашу немесе бөлісу кезінде, сондай-ақ үшінші тараптардан кеңес алу кезінде мұқият қадағалап отыруы керек.

310.11 A1 114-кіші бөлімде құпиялылық қағидатын сақтауға қатер төндіруі мүмкін жағдайларға қатысты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Келісім алу үшін ақпаратты ашу құпиялылықты бұзуға әкелген кезде

R310.12 Егер нақты келісім алу үшін нақты ақпаратты ашу құпиялылықты бұзуға әкеліп соқтырса, сондықтан мұндай келісімді алу мүмкін болмаса, фирма келісімді жалғалстыра алады тек егер:

- (a) Фирма сол мәселе бойынша басқа клиентпен қарама-қайшылықта бір клиенттің адвокаты ретінде әрекет етпейді;
- (b) Екі клиентке қызмет көрсететін аудиторлық топтар арасында құпия ақпараттың жариялануын болдырмау үшін арнайы шаралар бар; сондай-ақ
- (c) Фирма ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап компания үшін тапсырманы қабылдаған немесе жалғастырған дұрыс деп тұжырымдай алатындығына сенімді, өйткені компанияның кәсіби қызмет көрсету қабілетін шектеу клиенттер немесе басқа тиісті үшінші тараптар үшін пропорционалды емес қолайсыз нәтижелерге әкеледі.

310.12 A1 Құпиялылықты бұзу, мысалы, орындауға келісім іздеген кезде пайда болуы мүмкін:

- Клиенттің фирманың басқа клиентін жаулап алуы кезінде клиент үшін транзакцияға байланысты қызметтер.

- Алаяқтыққа күдіктенуге қатысты клиент үшін сот-медициналық тергеу, фирманың алаяқтыққа қатысы болуы мүмкін басқа клиент үшін өз жұмысы туралы құпия ақпараты болған кезде.

Құжаттама

R310.13 310.12-параграфта баяндалған жағдайларда кәсіби бухгалтер құжаттауы тиіс:

- (a) Мән-жайлардың сипаты, оның ішінде бухгалтер орындауға тиісті рөл;
- (b) екі клиентке қызмет көрсететін аудиторлық топтар арасында ақпараттың жариялануын болдырмау жөніндегі нақты шаралар; сондай-ақ
- (c) Неліктен келісімді қабылдаған немесе жалғастырған дұрыс.

320 БӨЛІМ

КӘСІБИ КЕЗДЕСУЛЕР

Кіріспе

- 320.1 Кәсіби бухгалтерлер қатерлерді анықтау, бағалау және жою үшін 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді ұстануы және қолдануы керек.
- 320.2 Клиентпен жаңа қарым-қатынас орнату немесе қолданыстағы келісімге өзгерістер енгізу бір немесе бірнеше негізгі қағидаларды сақтау қауіпін тудыруы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Клиент және келісімді қабылдау

Жалпы

- 320.3 A1 Адалдық немесе кәсіби мінез-құлық қағидаларын сақтау қауіпі, мысалы, клиентпен (оның иелері, басшылығы немесе қызметі) байланысты күмәнді мәселелерге байланысты туындауы мүмкін. Егер олар белгілі болса, мұндай қауіп тудыруы мүмкін проблемалар клиентті заңсыз әрекетке, адалсыздыққа, қаржылық есептіліктің күмәнді әдістеріне немесе басқа этикалық емес мінез-құлыққа тарту болып табылады.
- 320.3 A2 Мұндай қауіптің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Клиентті, оның иелерін, басшылықты және корпоративтік басқару мен іскерлік қызметке жауапты тұлғаларды білу және түсіну.
 - Клиенттің даулы мәселелерді шешу міндеттемесі, мысалы, корпоративтік басқару немесе ішкі бақылау тәжірибесін жақсарту арқылы.
- 320.3 A3 Егер аудиторлық топ кәсіби қызметтер көрсету үшін құзыретке ие болмаса немесе ие бола алмаса, кәсіби құзыреттілік қағидатын және тиісті сақтықты сақтауға жеке мүдделілік қатері туындайды.
- 320.3 A4 Мұндай қауіптің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Тиісті түсінік:

- Клиент бизнесінің сипаты;
 - Оның операцияларының күрделілігі;
 - Келісімге қойылатын талаптар; сондай-ақ
 - Орындалатын жұмыстың мақсаты, сипаты және көлемі.
- Тиісті салаларды немесе пәндік саланы білу.
 - Тиісті нормативтік талаптарды немесе есеп беру талаптарын орындау тәжірибесі.
 - Тапсырмалар құзыретті түрде орындалуы мүмкін болған жағдайда ғана қабылданады деген ақылға қонымды сенімді қамтамасыз ету үшін әзірленген сапаны бақылау саясаты мен рәсімдерінің болуы.

320.3 A5 Жеке қызығушылық қаупінен қорғайтын әрекеттердің мысалдары:

- Қажетті құзыреттіліктері бар персоналдың жеткілікті санын тағайындау.
- Тапсырманың нақты мерзімдерін келісу.
- Қажет болған жағдайда сарапшыларды тарту.

Кәсіби тағайындаудағы өзгерістер

Жалпы

R320.4 Мынадай жағдайда кәсіби бухгалтер тапсырмадан бас тартудың себептері бар-жоғын анықтауы керек:

- (a) Әлеуетті клиенттен басқа бухгалтерді ауыстыру туралы өтініш алды;
- (b) Басқа бухгалтердің тапсырмасына тендер өткізу мүмкіндігін қарастырады; немесе
- (c) Басқа бухгалтердің жұмысын толықтыратын немесе толықтыратын жұмысты орындауды қарастырады.

320.4 A1 Келісімнен бас тарту себептері болуы мүмкін. Осындай себептердің бірі фактілер мен жағдайлар тудыратын қауіп-қатерді сақтық шаралары арқылы жою мүмкін еместігі болуы мүмкін. Мысалы, егер кәсіби бухгалтер іс бойынша барлық фактілерді білмес бұрын тапсырманы қабылдаса, кәсіби құзыреттілік пен тиісті сақтық қағидатын сақтауға жеке қызығушылық қаупі туындауы мүмкін.

320.4 A2 Егер кәсіби бухгалтерден бар немесе алдыңғы бухгалтердің жұмысын

толықтыратын жұмысты орындау сұралса, мысалы, толық емес ақпараттың нәтижесінде кәсіби құзыреттілік пен тиісті сақтық қағидатын сақтау үшін жеке мүдделерге қауіп төнуі мүмкін.

320.4 A3 Мұндай қауіптің деңгейін бағалау кезінде маңызды фактор тендерлерде келісімді қабылдағанға дейін қазіргі немесе алдыңғы бухгалтермен байланысу сұралатындығы көрсетілген бе. Бұл байланыс болжамды бухгалтерге келісімді қабылдауға болмайтын себептер бар-жоғын білуге мүмкіндік береді.

320.4 A4 Жеке қызығушылықтың осындай қауіпінен қорғайтын әрекеттердің мысалдары:

- Қазіргі немесе алдыңғы бухгалтерге тапсырманы қабылдау туралы шешім қабылдас бұрын, қазіргі немесе алдыңғы бухгалтердің пікірі бойынша белгілі ақпаратты ұсыну туралы сұрау. Мысалы, тергеу бұрын ашылмаған фактілерді анықтауы мүмкін және тағайындауға келісім беру туралы шешімге әсер етуі мүмкін қазіргі немесе алдыңғы бухгалтермен келіспеушіліктерді көрсетуі мүмкін.
- Басқа көздерден ақпарат алу, мысалы, үшінші тараптардың сұраулары арқылы немесе жоғары басшылыққа немесе корпоративтік басқаруға жауапты адамдарға қатысты өмірбаяндық мәліметтерді зерттеу.

Қазіргі немесе алдыңғы бухгалтермен байланыс

320.5 A1 Ұсынылған бухгалтер, әдетте, қазіргі немесе алдыңғы бухгалтермен талқылауды бастау үшін жазбаша түрде клиенттің рұқсатын талап етеді.

R320.6 Егер оның қазіргі немесе алдыңғы бухгалтермен байланысу мүмкіндігі болмаса, ұсынылған бухгалтер кез-келген ықтимал қауіптер туралы ақпарат алу үшін басқа ақылға қонымды қадамдар жасауы керек.

Ұсынылған бухгалтермен байланыс

R320.7 Қазіргі немесе алдыңғы бухгалтерден ұсынылған бухгалтердің хабарламасына жауап беру сұралған кезде, қазіргі немесе алдыңғы бухгалтердің міндеті мыналар:

- (a) Сұранысты реттейтін тиісті заңдар мен ережелерді сақтау; және
- (b) Кез келген ақпаратты адал және бір мағыналы түрде беру.

320.7 A1 Қазіргі немесе алдыңғы бухгалтер құпиялылықты сақтауға міндетті.

Қазіргі немесе алдыңғы бухгалтердің клиенттің істерін ұсынылған бухгалтермен талқылауға рұқсат етілуі немесе талап етілуі тапсырманың сипатына байланысты, және:

- (a) Қазіргі немесе алдыңғы бухгалтердің клиенттен талқылауға рұқсаты бар ма; және
- (b) юрисдикцияға байланысты өзгеруі мүмкін осындай хабарламалар мен ақпаратты ашуға қатысты заңды және этикалық талаптар.

320.7 A2 Кәсіби бухгалтер құпия ақпаратты ашуға тиіс немесе міндетті болуы мүмкін немесе мұндай ашу орынды болуы мүмкін мән-жайлар Кодекстің 114.1 A1-тармағында баяндалған.

Аудитке немесе тексеруге арналған тағайындаулардағы өзгерістер

R320.8 Қаржылық есеп беру аудиті немесе шолуы жағдайында кәсіби бухгалтер қазіргі немесе алдыңғы бухгалтерден қазіргі немесе алдыңғы бухгалтердің пікірі бойынша белгілі фактілер немесе басқа ақпарат туралы белгілі ақпарат беруін сұрауы керек болжамды бухгалтер білуі керек. Келісімді қабылдау туралы шешім қабылдас бұрын, R360.21 және R360.22 параграфтарында жазылған заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауына немесе сақталмауына күдіктенуге байланысты жағдайларды қоспағанда:

- (a) Егер клиент қазіргі немесе алдыңғы бухгалтердің кез-келген осындай фактілерді немесе басқа ақпаратты ашуына келісім берсе, қазіргі немесе алдыңғы бухгалтер ақпаратты адал және біржақты ұсынуы керек; және
- (b) Егер клиент қазіргі немесе алдыңғы бухгалтерге клиенттің істерін ұсынылған бухгалтермен талқылауға рұқсат бере алмаса немесе одан бас тартса, қазіргі немесе алдыңғы бухгалтер бұл фактіні ұсынылған бухгалтерге ашуы керек, ол жиналысты қабылдау туралы шешім қабылдаған кезде мұндай бас тартуды немесе бас тартуды мұқият қарастыруы керек.

Клиент және келісімді жалғастыру

R320.9 Клиентпен қайталанатын өзара әрекеттесу жағдайында кәсіби бухгалтер тапсырманы орындауды жалғастыру керектігін әрдайым тексеріп отыруы керек

320.9 A1 Іргелі қағидаларды сақтауға ықтимал қауіптер, егер олар бұрын белгілі болса, кәсіби бухгалтерді тапсырмадан бас тартуға мәжбүр

ететін қабылданғаннан кейін туындауы мүмкін. Мысалы, адалдық қағидатын сақтауға жеке қызығушылық қаупі кірісті дұрыс басқармау немесе баланстық бағалау салдарынан туындауы мүмкін.

Сарапшының жұмысын пайдалану

- R320.10** Кәсіби бухгалтер сарапшының жұмысын пайдаланғысы келгенде, бухгалтер пайдаланудың ақталғанын анықтауы керек.
- 320.10 A1 Кәсіби бухгалтер сарапшының жұмысын пайдалануға ниет білдірген кезде ескерілетін факторларға сарапшының беделі мен тәжірибесі, сарапшыға қол жетімді ресурстар және сарапшыға қолданылатын кәсіби және этикалық стандарттар жатады. Бұл ақпарат сарапшымен алдын-ала сөйлесу немесе басқа адамдармен кеңесу арқылы алынуы мүмкін.

321 БӨЛІМ

ЕКІНШІ ПІКІРЛЕР

Кіріспе

- 321.1 Кәсіби бухгалтерлер қатерлерді анықтау, бағалау және жою үшін 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді ұстануы және қолдануы керек.
- 321.2 Қолданыстағы клиент болып табылмайтын субъектіге екінші пікір беру пайдакүнемдік қызығушылықты немесе бір немесе бірнеше негізгі қағидаларды сақтауға басқа қауіп төндіруі мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

- 321.3 A1 Кәсіби бухгалтерден бухгалтерлік есепті, аудитті, есептілікті немесе басқа стандарттарды немесе қағидаларды (а) нақты жағдайларға немесе (б) қолданыстағы клиент болып табылмайтын компанияның немесе ұйымның атынан жасалатын операцияларға қолдану туралы екінші пікір сұралуы мүмкін. Егер екінші пікір қазіргі немесе алдыңғы бухгалтердегі фактілерге негізделмеген болса немесе жеткіліксіз мәліметтерге негізделген болса, қауіп, мысалы, кәсіби құзыреттілік пен тиісті сақтық қағидатын сақтауға жеке қызығушылық қауіпі туындауы мүмкін..
- 321.3 A2 Жеке мүдделіліктің осындай қауіп-қатерінің деңгейін бағалау кезінде маңызы бар фактор сұрау салу мән-жайлары және кәсіби пікір білдіруге қатысты барлық басқа да қол жетімді фактілер мен болжамдар болып табылады.
- 321.3 A3 Жеке қызығушылықтың осындай қауіпінен қорғайтын әрекеттердің мысалдары:
- Клиенттің рұқсатымен қазіргі немесе алдыңғы бухгалтерден ақпарат алу.
 - Клиентпен қарым-қатынас кезінде кез-келген пікірге байланысты шектеулерді сипаттау.
 - Қазіргі немесе алдыңғы бухгалтерге қорытындының көшірмелерін ұсыну.

Байланыс рұқсаты берілмеген кезде

R321.4 Егер кәсіби бухгалтердің екінші пікірін сұрайтын ұйым оған қазіргі немесе алдыңғы бухгалтермен сөйлесуге рұқсат бермесе, бухгалтер есепшінің сұралған екінші пікірді бере алатындығын анықтауы керек.

330 БӨЛІМ

АЛЫМДАР ЖӘНЕ СЫЙАҚЫНЫҢ БАСҚА ДА ТҮРЛЕРІ

Кіріспе

- 330.1 Кәсіби бухгалтерлер қатерлерді анықтау, бағалау және жою үшін 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді ұстануы және қолдануы керек.
- 330.2 Сыйақының деңгейі мен сипаты және сыйақының басқа тетіктері бір немесе бірнеше негіз қалаушы қағидаттарды сақтауға жеке мүдделілік қатерін тудыруы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты қолданбалы материалдар баяндалады.

Қосымша материал

Алымдар деңгейі

- 330.3 A1 Қаламақылардың көрсетілген деңгейі кәсіби бухгалтердің кәсіби стандарттарға сәйкес кәсіби қызмет көрсету қабілетіне әсер етуі мүмкін.
- 330.3 A2 Кәсіби бухгалтер орынды деп санайтын кез-келген төлемді көрсете алады. Комиссияның басқа бухгалтерге қарағанда төмен болуы этикалық емес. Алайда, сыйақының көрсетілген деңгейі, егер көрсетілген сыйақы соншалықты төмен болса, қолданылатын техникалық және кәсіптік стандарттарға сәйкес тапсырманы орындау қиын болуы мүмкін болса, кәсіби құзыреттілік қағидатын сақтауға және тиісті сақтыққа жеке мүдделілік қаупін тудырады.
- 330.3 A3 Мұндай қауіптің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Клиент тапсырманың шарттары туралы, атап айтқанда, комиссия қандай негізде алынатынын және көрсетілген сыйақы қандай кәсіби қызметтерді өтейтінін біле ме •
 - Тәуелсіз үшінші тарап комиссия мөлшерін белгілейді ме, мысалы, реттеуші орган.
- 330.3 A4 Жеке қызығушылықтың осындай қаупінен қорғайтын әрекеттердің мысалдары:
- Қаламақы деңгейін немесе тапсырма көлемін реттеу.

- Орындалған жұмысты тексеру үшін тиісті рецензенттің болуы.

Шартты алымдар

330.4 A1 Шартты төлемдер сенім білдірумен байланысты емес қызметтердің белгілі бір түрлері үшін қолданылады. Алайда шартты алымдар негіз қалаушы қағидаттарды сақтауға, атап айтқанда, белгілі бір жағдайларда объективтілік қағидатын сақтауға жеке мүдделілікке қатер төндіруі мүмкін.

330.4 A2 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:

- Келісімнің сипаты.
- Комиссияның ықтимал өлшемдерінің диапазоны.
- Қаламақыны анықтау үшін негіз
- Ұсынылған пайдаланушыларға кәсіби бухгалтер жасаған жұмысты және сыйақы негіздерін ашу.
- Сапаны бақылау саясаты мен рәсімдері.
- Тәуелсіз үшінші тарап транзакцияның нәтижесін немесе нәтижесін тексеруі керек пе.
- Комиссия мөлшерін тәуелсіз үшінші тарап белгілейді ме, мысалы, реттеуші орган.

330.4 A3 Жеке қызығушылықтың осындай қаупінен қорғайтын әрекеттердің мысалдары:

- Сенімді білдірумен байланысты емес қызметтерді орындауға қатыспаған, кәсіби бухгалтер орындаған жұмысты тексеретін тиісті рецензенттің болуы.
- Сыйақы негізінде клиентпен алдын ала жазбаша келісім алу.

330.4 A4 Клиенттерге және басқа да клиенттерге сенімділік білдіру үшін аудит немесе тексеру үшін көрсетілетін қызметтер үшін шартты гонорарларға қатысты талаптар мен қолданбалы материалдар *Халықаралық Тәуелсіздік Стандарттарында* баяндалған.

Рефералды алымдар немесе комиссиялар

330.5 A1 Егер кәсіби бухгалтер клиентке қатысты комиссиялық сыйақы төлесе немесе алса, объективтілік пен кәсіби құзыреттілік және тиісті сақтық қағидаттарын сақтауға жеке қызығушылық қауіпі туындайды. Мұндай жолдама төлемдеріне немесе комиссияларға мыналар кіреді,

мысалы:

- Клиент қолданыстағы бухгалтердің клиенті ретінде жұмыс істеуді жалғастырған кезде, бірақ сол бухгалтер ұсынбайтын мамандандырылған қызметтерді қажет ететін жаңа клиенттен жұмыс алу үшін басқа кәсіби бухгалтерге төленетін төлем.
- Клиентке тауарлар мен қызметтерді сатуға байланысты үшінші тараптан (мысалы, бағдарламалық жасақтама жеткізушісінен) алынған комиссия.
- Клиент қолданыстағы бухгалтердің клиенті ретінде жұмысын жалғастыратын, бірақ сол бухгалтер ұсынбаған арнайы қызметтерді қажет ететін жаңа клиенттік жұмысты алу үшін басқа кәсіби бухгалтерге төленетін төлем.
- Егер бар бухгалтер клиент талап ететін нақты кәсіби қызметті ұсынбаса, тұрақты Клиентті басқа кәсіби бухгалтерге немесе басқа сарапшыға жібергені үшін алынған сыйақы.
- Клиентке тауарлар мен қызметтерді сатуға байланысты үшінші тараптан (мысалы, бағдарламалық жасақтама жеткізушісінен) алынған Комиссия.

330.5 A2

Жеке қызығушылықтың осындай қаупінен қорғайтын әрекеттердің мысалдары:

- Екінші тараптың клиентке тауарлар мен қызметтерді сатуына байланысты клиенттен алдын-ала комиссиялық келісім алу жеке қызығушылық қаупін жоя алады
- Клиенттерге қызметтерді немесе өнімдерді ұсыну үшін басқа кәсіби бухгалтерден немесе үшінші тараптан төленген немесе алынған кез-келген жолдама немесе комиссия туралы ақпаратты ашу жеке қызығушылық қаупін жоя алады.

Фирманы сатып алу немесе сату

330.6 A1

Кәсіби бухгалтер басқа компанияны толық немесе ішінара сатып ала алады, өйткені төлемдер бұрын компанияны иеленген адамдарға, олардың мұрагерлеріне немесе мүлкіне төленеді. Мұндай төлемдер осы бөлімнің мақсаттары үшін рефералды немесе комиссия болып табылмайды.

340 БӨЛІМ

ҚОНАҚ ЖАЙЛЫҚ БЕЛГІЛЕРІ ЖӘНЕ СЫЙЛЫҚТАРДЫ ҚОСА АЛҒАНДА, КӨТЕРМЕЛЕУЛЕР

Кіріспе

- 340.1 Кәсіби бухгалтерлер қатерлерді анықтау, бағалау және жою үшін 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді ұстануы және қолдануы керек.
- 340.2 Көтермелеуді ұсыну немесе қабылдау негізгі қағидаларды, атап айтқанда адалдық, объективтілік және кәсіби мінез-құлық қағидаттарын сақтау үшін жеке қызығушылық, танысу немесе қорқыту қаупін тудыруы мүмкін.
- 340.3 Бұл бөлімде заңдар мен нормативтік актілерді сақтамау болып табылмайтын кәсіби қызметтер көрсету кезінде көтермелеулерді ұсынуға және қабылдауға қатысты тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты талаптар мен қолданбалы материал баяндалған. Бұл бөлім сонымен қатар кәсіби бухгалтерден көтермелеуді ұсыну немесе қабылдау кезінде тиісті заңдар мен ережелерді сақтауды талап етеді.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

- 340.4 A1 Ынталандыру-бұл біреудің мінез-құлқына әсер ету құралы ретінде қолданылатын объект, жағдай немесе әрекет, бірақ міндетті түрде сол адамның мінез-құлқына дұрыс әсер етпеу ниетімен емес. Ынталандыру кәсіби бухгалтерлер мен қолданыстағы немесе әлеуетті клиенттер арасындағы қонақжайлылықтың кішігірім көріністерінен заңдар мен ережелерді сақтамауға әкелетін әрекеттерге дейін болуы мүмкін. Ынталандыру әртүрлі формада болуы мүмкін, мысалы:

- Сыйлықтар.
- Қонақжайлылық.
- Ойын-сауық.
- Саяси немесе қайырымдылық садақа.
- Достық пен адалдыққа шақыру.
- Жұмыс немесе басқа коммерциялық мүмкіндіктер.
- Артықшылық режимі, құқықтар немесе артықшылықтар.

Заңдармен және қаулылармен тыйым салынған көтермелеулер

R340.5 Көптеген юрисдикцияларда белгілі бір жағдайларда көтермелеуді ұсынуға немесе қабылдауға тыйым салатын парақорлық пен сыбайлас жемқорлыққа қатысты заңдар мен ережелер бар. Кәсіби бухгалтер тиісті заңдар мен ережелер туралы түсінік алып, бухгалтер осындай жағдайларға тап болған кезде оларды сақтауы керек.

Заңдарда және қаулыларда тыйым салынбаған көтермелеу

340.6 A1 Заңдарда және нормативтік актілерде тыйым салынбаған көтермелеулерді ұсыну немесе қабылдау бұрынғысынша негіз қалаушы қағидаттарды сақтауға қатер төндіруі мүмкін.

Мінез-құлыққа дұрыс әсер етпеу ниетімен көтермелеу

R340.7 Кәсіби бухгалтер басқаларды жасалған немесе бухгалтердің пікірі бойынша ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап алушының немесе басқа адамның мінез-құлқына дұрыс әсер етпеу ниетімен қорытынды жасай алатын кез-келген ынталандыруды ұсынбауы немесе ынталандырмауы керек.

R340.8 Кәсіби бухгалтер басқаларды бухгалтердің немесе үшінші тараптың ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тараптың алушының немесе басқа адамның мінез-құлқына дұрыс әсер етпеу ниетімен жасалған кез келген көтермелеуді қабылдауға немесе қабылдауға итермелемеуі керек.

340.9 A1 Көтермелеу адамның мінез-құлқына теріс әсер етеді деп саналады, егер ол адамды этикалық емес әрекет етуге мәжбүр етсе. Мұндай орынсыз әсер алушыға немесе алушымен кейбір қарым-қатынасы бар басқа адамға бағытталуы мүмкін. Негізгі принциптер-бұл Кәсіби бухгалтер үшін бухгалтердің этикалық емес мінез-құлқын қарастыру кезінде және қажет болған жағдайда тиісінше басқа адамдар үшін қолайлы бағалау жүйесі.

340.9 A2 Кәсіби бухгалтер басқаларды алушының немесе басқа адамның мінез-құлқына дұрыс әсер етпеу ниеті бар көтермелеуді ұсынуға немесе қабылдауға шақырған кезде, адалдықтың негізгі принципін бұзу пайда болады.

340.9 A3 Мінез-құлыққа теріс әсер етудің нақты немесе болжамды ниетін анықтау кәсіби пайымдауды қажет етеді. Қарастырылатын тиісті факторларға мыналар кіруі мүмкін:

- Итермелеудің сипаты, жиілігі, мәні және жиынтық әсері.
- Ол әсер етуі мүмкін кез-келген әрекетке немесе шешімге

қатысты ынталандыру ұсынылатын уақыт.

- Бұл жағдайда көтермелеу әдеттегі немесе мәдени құбылыс болып табылады ма, мысалы, діни мерекеге немесе үйлену тойына сыйлық ұсыну.
- Көтермелеу-бұл кәсіби қызметтердің қосымша бөлігі, мысалы, іскерлік кездесуге байланысты түскі ас ұсыну немесе қабылдау.
- Ынталандыру жеке алушыға арналған ба немесе кеңірек топ үшін қол жетімді ме. Кең топ фирмаға қатысты ішкі немесе сыртқы болуы мүмкін, мысалы, клиентке қатысты басқа жеткізушілер.
- Көтермелеуді ұсынатын немесе алатын фирма немесе клиент қызметкерлерінің рөлдері мен лауазымдары.
- Кәсіби бухгалтер біледі ме, әлде жарнаманы қабылдау клиенттің саясаты мен рәсімдерін бұзады деп сенуге негіз бар ма.
- Көтермелеу ұсынылатын ашықтық деңгейі.
- Алушы көтермелеуді талап етті ме.
- Белгілі алдыңғы мінез-құлық немесе ынталандыруды ұсынатын бедел.

Өрі қарайғы әрекеттерді қарастыру

340.10 A1 Егер Кәсіби бухгалтер мінез-құлыққа дұрыс әсер етпеу үшін нақты немесе болжамды ниетпен ұсынылған сыйақы туралы білсе, R340.7 және R340.8 параграфтарының талаптары орындалса да, негізгі принциптерді сақтау қауіпі туындауы мүмкін.

340.10 A2 Мұндай қауіп-қатерлерден қорғайтын әрекеттердің мысалдары:

- Фирманың жоғарғы басшылығына немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға клиенттің ұсынысы туралы хабарлау.
- Клиентпен іскерлік қатынастарды өзгерту немесе тоқтату.

Мінез-құлыққа дұрыс әсер етпеу ниеті жоқ көтермелеу

340.11 A1 Тұжырымдамалық шеңберде көрсетілген талаптар мен қолданбалы материалдар кәсіби бухгалтер алушының немесе басқа адамның мінез-құлқына дұрыс әсер етпейтін нақты немесе болжамды ниет жоқ деген қорытындыға келген кезде қолданылады.

340.11 A2 Егер мұндай ынталандыру тривиалды және маңызды емес болса, кез-келген қауіп-қатер қолайлы деңгейде болады.

- 340.11 A3 Мұндай ынталандыруды ұсыну немесе қабылдау қауіп тудыруы мүмкін жағдайлардың мысалдары, тіпті кәсіби бухгалтер мінез-құлыққа дұрыс әсер етпейтін нақты немесе болжамды ниет жоқ деген қорытындыға келген болса да, мыналарды қамтиды:
- Жеке бас мүддесі қатері
 - Кәсіби бухгалтерге клиентке корпоративтік қаржы бойынша қызметтерін ұсыну кезінде клиенттің әлеуетті сатып алушысынан қонақжайлылық ұсынылады.
 - Таныстық қауіпі
 - Кәсіби бухгалтер үнемі қазіргі немесе әлеуетті клиентті спорттық іс-шараларға шақырады.
 - Қорқыту қауіпі
 - Кәсіби бухгалтер клиенттен қонақжайлылықты қабылдайды, оның сипаты, егер ол көпшілікке жария етілсе, қолайсыз деп қабылдануы мүмкін.
- 340.11 A4 Осындай көтермелеуді ұсынумен немесе қабылдаумен туындаған осындай қауіптердің деңгейін бағалау кезінде тиісті факторлар ниеттерді айқындау үшін 340.9 A3 тармағында көрсетілген факторларды қамтиды.
- 340.11 A5 Мұндай ынталандыруды ұсыну немесе қабылдау арқылы туындаған қауіптерді жоюға болатын әрекеттердің мысалдары:
- Көтермелеуден бас тарту.
 - Кәсіби бухгалтер қызмет көрсету кезінде заңсыз әсер етеді деп сенуге негіз жоқ клиентке кәсіби қызмет көрсету үшін жауапкершілікті басқа тұлғаға беру.
- 340.11 A6 Ынталандыруды ұсыну немесе қабылдау арқылы туындаған қауіптерден қорғайтын әрекеттердің мысалдары:
- Фирманың немесе клиенттің жоғары басшылығына алдында ұсыныстар немесе ынталандыруды қабылдау туралы ашықтық.
 - Фирманың жоғары басшылығы немесе фирманың этикалық нормаларын сақтауға жауапты басқа тұлға бақылайтын немесе клиент жүргізетін журналға ынталандыруды тіркеу.
 - Кәсіби қызмет көрсетуге қатыспайтын, кез-келген орындалған жұмысты немесе бухгалтер ынталандыру ұсынысын қабылдаған клиентке қатысты кәсіби бухгалтер қабылдаған шешімдерді тексеретін тиісті рецензенттің болуы.
 - Ынталандыруды алғаннан кейін қайырымдылыққа жұмсаңыз

және қайырымдылық туралы ақпаратты, мысалы, компанияның жоғарғы басшылығының мүшесі немесе көтермелеуді ұсынған адамға тиісті түрде ашыңыз.

- Алынған ынталандыру құнын өтеу, мысалы, қонақжайлылықтың.
- Ынталандыруды, мысалы сыйлықты алғаш қабылдағаннан кейін мүмкіндігінше тезірек қайтарыңыз.

Тумалар немесе жақын туыстар

R340.12 Кәсіби бухгалтер ынталандыру ұсынысының нәтижесінде туындайтын негізгі қағидаларды ұстануының ықтимал қауіптерін білуі керек:

- (a) бухгалтердің отбасының тікелей немесе жақын мүшесінің бухгалтердің қазіргі немесе әлеуетті клиентіне
- (b) бухгалтердің отбасының жақын мүшесіне немесе туысқанына бухгалтер қазіргі немесе әлеуетті клиентінің

R340.13 Егер Кәсіби бухгалтер отбасының тікелей немесе жақын мүшесі ұсынған немесе жасаған сыйақы туралы білсе және бухгалтердің немесе қазіргі немесе болашақ бухгалтердің мінез-құлқына дұрыс әсер етпеу ниеті туралы тұжырым жасаса немесе ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап мұндай ниет бар деп тұжырымдай алады деп санаса, бухгалтер тікелей немесе жақын отбасы мүшесіне көтермелеуді ұсынбауға немесе қабылдамауға кеңес беруі керек.

340.13 A1 340.9 A3-тармағында баяндалған факторлар кәсіби бухгалтердің немесе қазіргі немесе әлеуетті клиенттің мінез-құлқына тиісті түрде әсер ету ниетінің нақты немесе болжамды болуын айқындауға қатысы бар. Тағы бір маңызды факторы төмендегілердің арасындағы қарым-қатынастың сипаты немесе жақындығы:

- (a) бухгалтер және отбасының тікелей немесе жақын мүшелері;
- (b) отбасының тікелей немесе жақын мүшелері және бар немесе әлеуетті клиенттер; және
- (c) бухгалтер және қолданыстағы немесе әлеуетті клиент.

Мысалы, жұмыс ұсынысы, әдеттегі жалдау процесінен басқа, бухгалтердің жұбайы, клиент, оған бухгалтер болжамды сату үшін бизнесті бағалауды ұсынады, мұндай ниетті көрсетуі мүмкін.

340.13 A2 340.10 A2 параграфындағы қолданбалы материал, егер отбасының тікелей немесе жақын мүшесі R340.13 параграфына сәйкес берілген

кеңесті ұстанса да, кәсіби бухгалтердің немесе қазіргі немесе әлеуетті клиенттің мінез-құлқына тиісті түрде әсер етудің нақты немесе болжамды ниеті болған кезде туындауы мүмкін қауіптерді жоюға да қатысты.

Тұжырымдамалық негізді қолдану

340.14 A1 Егер Кәсіби бухгалтер R340.12 тармағында сипатталған жағдайларда ұсынылатын көтермелеу туралы білсе, іргелі қағидаттарды сақтау қаупі келесі жағдайларда туындауы мүмкін:

(a) отбасының тікелей немесе жақын мүшесі R340.13 параграфына сәйкес бухгалтердің кеңесіне қарсы көтермелеуді ұсынады немесе қабылдайды; немесе

(b) бухгалтердің бухгалтердің немесе бар немесе әлеуетті клиенттің мінез-құлқына дұрыс әсер етпейтін нақты немесе болжамды ниеті бар деп айтуға негіз жоқ.

340.14 A2 340.11 A1-ден 340.11 A6-ға дейінгі параграфтардағы қолданбалы материал осындай қауіптерді анықтау, бағалау және жою мақсаттары үшін өзекті. Осы жағдайларда қауіп-қатер деңгейін бағалауға қатысы бар факторлар, сондай-ақ 340.13 A1-тармағында жазылған қатынастардың сипатын немесе тығыздығын қамтиды.

Басқа ойлар

340.15 A1 Егер Кәсіби бухгалтер клиенттің немесе клиенттің басқаруымен немесе басқаруымен жұмыс істейтін адамдардың заңдар мен ережелерді сақтамауына немесе сақталмауына күдік тудыруы мүмкін көтермелеулерге тап болса немесе білсе, 360-бөлімде талаптар мен қолданбалы материалдар қолданылады.

340.15 A2 Егер фирмаға, желілік фирмаға немесе аудиторлық топ мүшесіне аудитке тапсырыс берген клиенттен сыйлықтар немесе қонақжайлық белгілері ұсынылса, 420-бөлімде көрсетілген талаптар мен қолданбалы материалдар қолданылады.

340.15 A3 Егер сенімді білдіру жөніндегі фирмаға немесе команда мүшесіне сенімді білдіру жөніндегі клиенттен сыйлықтар немесе қонақжайлық белгілері ұсынылса, 906-бөлімде баяндалған талаптар мен қолданбалы материалдар қолданылады.

350 БӨЛІМ

КЛИЕНТТИҢ АКТИВТЕРІН САҚТАУ

Кіріспе

- 350.1 Кәсіби бухгалтерлер қатерлерді анықтау, бағалау және жою үшін 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді ұстануы және қолдануы керек.
- 350.2 Клиенттік активтерді сақтау пайдакүнемдік қызығушылықты немесе кәсіби мінез-құлық пен объективтілік қағидаттарын сақтауға басқа да қауіп-қатерлерді тудырады. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Сақтауға алу алдында

- R350.3** Кәсіби бухгалтер Клиенттің ақшасын немесе басқа да активтерін, егер бұған заңда рұқсат етілмесе және осындай Сақтау жүзеге асырылуы мүмкін кез келген шарттарға сәйкес сақтауды өз мойнына алмауы тиіс.
- R350.4** Клиентті қабылдау процедуралары мен клиенттің ақшасын немесе активтерін сақтауға қабылдауға байланысты тапсырмалар аясында кәсіби бухгалтер:
- (a) Активтер көзі туралы анықтама беру; сондай-ақ
 - (b) Тиісті құқықтық және нормативтік міндеттемелерді ескеріңіз.
- 350.4 A1 Клиент активтерінің қайнар көзі туралы сұраулар, мысалы, активтер ақшаны жылыстату сияқты заңсыз әрекеттерден алынғанын анықтай алады. Мұндай жағдайларда қауіп туындайды және 360-бөлімнің ережелері қолданылатын болады.

Сақтауға қабылданғаннан кейін

- R350.5** Басқа тұлғаларға тиесілі ақша немесе басқа активтер сеніп тапсырылған кәсіби бухгалтер:
- (a) Активтерді сақтауға және есепке алуға қатысты заңдар мен ережелерді сақтау;
 - (b) Активтерді жеке немесе меншікті активтерден бөлек сақтаңыз;
 - (c) Активтерді тек мақсаты бойынша пайдалануға; сондай-ақ

- (d) Кез келген уақытта осындай есепке алуға құқығы бар кез келген тұлға алдында активтер және алынған кез келген кірістер, дивидендтер немесе пайда туралы есеп беруге дайын болу.

360 БӨЛІМ

ЗАҢДАР МЕН ЕРЕЖЕЛЕРДІҢ САҚТАЛМАУЫНА ДЕН ҚОЮ

Кіріспе

- 360.1 Кәсіби бухгалтерлер қатерлерді анықтау, бағалау және жою үшін 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді ұстануы және қолдануы керек.
- 360.2 Кәсіби бухгалтер заңдар мен ережелерді сақтамау немесе сақтамау күдігі туралы білгенде, адалдық пен кәсіби этика қағидаттарын сақтауға қатысты жеке қызығушылық немесе қорқыту қаупі туындайды.
- 360.3 Кәсіби бухгалтер клиентке кәсіби қызмет көрсету барысында сәйкессіздік немесе сәйкессіздік күдігі туралы тап болуы немесе білуі мүмкін. Бұл бөлім бухгалтерге мәселенің салдарын және сәйкессіздікке немесе сәйкессіздікке күдік туындаған кезде мүмкін болатын әрекеттерді бағалауға көмектеседі:
- (a) Заңдар мен ережелер, әдетте, клиенттің қаржылық есептілігінде маңызды соманы анықтауға және ақпаратты ашуға тікелей әсер етеді; және
 - (b) Клиенттің қаржылық есептілігінде соманы анықтауға және ақпаратты ашуға тікелей әсер етпейтін, бірақ клиенттің бизнесінің операциялық аспектілері, оның бизнесін жалғастыру немесе материалдық айыппұлдардан аулақ болу қабілеті үшін маңызды болуы мүмкін басқа заңдар мен ережелер.

Заңдар мен нормативтік актілерді сақтамауға байланысты кәсіби бухгалтердің міндеттері

- 360.4 Бухгалтерлік кәсіптің ерекшелігі-оның қоғамдық мүдделер үшін әрекет ету жауапкершілігін қабылдауы. Сақталмауға ден қою кезінде немесе сақталмауына күдік туындаған кезде кәсіби бухгалтердің мақсаттары:
- (a) Адалдық және кәсіби мінез-құлық қағидаттарын сақтау;
 - (b) Басшылықты немесе қажет болған жағдайда корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды Клиентті ескертіңіз:
 - (i) Оларға анықталған немесе болжамды сақталмаудың салдарын түзетуге немесе жеңілдетуге мүмкіндік беру;

немесе

(ii) Сақталмауды ол әлі болмаған жерде жасауға тыйым салу; сондай-ақ

(c) Қоғамның мүддесі үшін қажет келесі әрекеттерді орындаңыз.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

360.5 A1 Заңдар мен нормативтік актілерді сақтамау («сақтамау») келесі Тараптар жасаған, қолданыстағы заңдарға немесе қаулыларға қайшы келетін қасақана немесе әдейі жасалмаған оқшылықтарды немесе әрекеттерді қамтиды:

- (a) Клиент;
- (b) Клиенттің корпоративтік басқаруына жауап беретін тұлғалар;
- (c) Клиенттің басшылығы; немесе
- (d) Клиент үшін немесе оның басшылығымен жұмыс істейтін басқа адамдар.

360.5 A2 Осы бөлімде қарастырылған заңдар мен қаулылардың мысалдары мыналарды қамтиды:

- Алаяқтық, сыбайлас жемқорлық және парақорлық.
- Ақшаны жылыстату, терроризмді қаржыландыру және қылмыстық әрекеттен түскен кірістер.
- Бағалы қағаздар нарығы және сауда.
- Банктік және басқа да қаржылық өнімдер мен қызметтер.
- Деректерді қорғау.
- Салық және зейнетақы міндеттемелері мен төлемдері.
- Қоршаған ортаны қорғау.
- Қоғамдық денсаулық және қауіпсіздік.

360.5 A3 Талаптарды сақтамау клиент үшін айыппұлдарға, сот процестеріне немесе басқа салдарға әкелуі мүмкін, бұл оның қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер етуі мүмкін. Атап өту маңызды, бұл сақтамау болуы мүмкін неғұрлым кең салдары үшін қоғамдық мүдделер тұрғысынан ықтимал елеулі залал инвесторлар үшін, кредиторлар, қызметкерлер немесе жалпы жұртшылық. Осы бөлімнің мақсаттары үшін айтарлықтай зиян келтіретін әрекет - бұл қаржылық немесе қаржылық емес тұрғыдан кез-келген тарап үшін елеулі

қолайсыз салдарға әкелетін әрекет. Мысалдарға инвесторлар үшін айтарлықтай қаржылық шығындарға әкелетін алаяқтық жасау, сондай-ақ қызметкерлердің немесе халықтың денсаулығына немесе қауіпсіздігіне қауіп төндіретін экологиялық заңдар мен ережелерді бұзу жатады.

R360.6

Кейбір юрисдикцияларда кәсіби бухгалтерлердің сәйкессіздікті немесе сәйкессіздікке күдіктенуді қалай жою керектігін реттейтін заңды немесе нормативтік ережелер бар. Бұл құқықтық немесе нормативтік ережелер осы бөлімнің ережелерінен өзгеше болуы немесе олардың шеңберінен шығуы мүмкін. Егер мұндай сәйкессіздік анықталса немесе сақталмайтындығына күдік болса, бухгалтер осы құқықтық немесе нормативтік ережелерді зерттеп, оларды сақтауы керек, соның ішінде:

- (a) Проблема туралы тиісті органға хабарлаудың кез келген талабы; сондай-ақ
- (b) Клиентті ескертуге тыйым салынады.

360.6 A1 Клиентке хабарлауға тыйым салу, мысалы, ақшаны жылыстатуға қарсы күрес туралы заңнамаға сәйкес туындауы мүмкін.

360.7 A1 Бұл бөлім клиенттің сипатына, оның ішінде оның қоғамдық мүддені білдіретін ұйым екендігіне қарамастан қолданылады.

360.7 A2 Маңызды емес мәселелерге тап болған немесе білетін кәсіби бухгалтер бұл бөлімді орындауға міндетті емес. Мәселе анық емес пе, жоқ па, оның сипаты мен оның әсерін, қаржылық немесе басқасын ескере отырып, клиентке, оның мүдделі тараптарына және жалпы жұртшылыққа қарау керек.

360.7 A3 Бұл бөлімде қарастырылмайды:

- (a) Клиенттің іскерлік қызметіне байланысты емес жеке Заңсыз мінез-құлық; сондай-ақ
- (b) 360.5 A1 тармағында көрсетілгендерден басқа тараптардың сақтамауы. Бұған, мысалы, кәсіби бухгалтерді клиент үшінші тарапқа қатысты кешенді тексеру тапсырмасын орындау үшін жалдаған және анықталған немесе болжанған сәйкессіздіктерді осы үшінші тарап жасаған жағдайлар кіреді.

Алайда, бухгалтер осы бөлімдегі ұсыныстарды осындай жағдайларда қалай әрекет ету керектігін қарастырған кезде пайдалы деп табуы мүмкін.

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың міндеттері

360.8 A1 Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қадағалауымен басқару клиенттің бизнес-қызметінің заңдарға және нормативтік актілерге сәйкес жүргізілуін қамтамасыз етуге жауап береді. Корпоративтік басқаруға жауапты басшылық пен тұлғалар, сондай-ақ кез келген сақтамауды анықтау және жою үшін жауапты болады:

- (a) Клиент;
- (b) Корпоративтік басқаруға жауапты тұлға;
- (c) Басқарма мүшесі; немесе
- (d) Клиент үшін немесе оның басшылығымен жұмыс істейтін басқа адамдар.

Барлық кәсіби бухгалтерлердің міндеттері

R360.9 Егер Кәсіби бухгалтер осы бөлім қолданылатын мәселе туралы білсе, осы бөлімнің ережелерін сақтау үшін бухгалтер жасаған қадамдар уақтылы жасалуы керек. Уақтылы шаралар қолдана отырып, бухгалтер мәселенің сипатын және ұйымның, инвесторлардың, несие берушілердің, қызметкерлердің немесе қоғамның мүдделеріне келтірілген зиянды ескеруі керек.

Қаржылық есептілік аудиті

Сұрақ туралы түсінік алу

R360.10 Егер қаржылық есептілік аудитін жүргізуге тартылған кәсіби бухгалтер сәйкессіздік немесе сәйкессіздікке күдік туралы ақпаратты білсе, бухгалтер бұл мәселе бойынша түсінік алуы керек. Бұл түсінік сақталмаудың немесе болжамды сақталмаудың сипатын, сондай-ақ ол орын алған немесе орын алуы мүмкін мән-жайларды қамтуы тиіс.

360.10 A1 Кәсіби бухгалтер тапсырманы орындау барысында немесе басқа тараптар берген ақпараттан сақталмау немесе сақталмау күдігі туралы біле алады.

360.10 A2 Кәсіби бухгалтер білімі мен тәжірибесін қолданады, сонымен қатар кәсіби шешімдер қабылдайды деп күтілуде. Алайда, есепшінің тапсырманы орындау үшін талап етілгеннен гөрі заңдар мен ережелер туралы білімі жоғары болады деп күтілмейді. Сайып келгенде, іс-әрекеттің сақталмауы туралы мәселені сот немесе басқа тиісті сот органы шешуі керек.

360.10 A3 Мәселенің сипаты мен маңыздылығына байланысты кәсіби бухгалтер

құпия негізде фирманың, желілік фирманың немесе кәсіби органның басқа қызметкерлерімен немесе заң кеңесшісімен кеңесуі мүмкін.

- R360.11** Егер Кәсіби бухгалтер талаптардың орындалмауы орын алды немесе орын алуы мүмкін деп тапса немесе күдіктенсе, бухгалтер бұл мәселені тиісті деңгейдегі басшылықпен және қажет болған жағдайда корпоративтік басқаруға жауапты адамдармен талқылауы керек.
- 360.11 A1 Талқылаудың мақсаты-кәсіби бухгалтердің іске қатысты фактілер мен жағдайларды және оның ықтимал салдарын түсінуін түсіндіру. Талқылау сонымен қатар басшылықты немесе корпоративті басқаруға жауапты адамдарды осы мәселені тергеуге шақыруы мүмкін.
- 360.11 A2 Осы мәселені талқылау керек басшылықтың тиісті деңгейі-бұл кәсіби пайымдау мәселесі. Қарастырылатын тиісті факторларға мыналар жатады:
- Істің сипаты мен мән-жайлары.
 - Нақты немесе ықтимал тартылған адамдар.
 - Сөз байласу ықтималдығы.
 - Бұл істің ықтимал салдары.
 - Басшылықтың бұл деңгейі істі тергеуге және тиісті шаралар қабылдауға қабілетті.
- 360.11 A3 Тиісті басқару деңгейі, әдетте, сұраққа қатысатын немесе ықтимал қатысатын адамнан кем дегенде бір деңгейге жоғары. Топтың контекстінде Клиентті басқаратын ұйымның басшылығы қолайлы деңгей болуы мүмкін.
- 360.11 A4 Кәсіби бухгалтер, егер мүмкін болса, ішкі аудиторлармен мәселені талқылауды қарастыруы мүмкін.
- R360.12** Егер Кәсіби бухгалтер басшылықты сақталмауға немесе сақталмауға күдіктенуге қатысы бар деп санаса, бухгалтер бұл мәселені корпоративтік басқаруға жауапты адамдармен талқылауы керек.

Мәселені шешу

- R360.13** Басшылықпен және қажет болған жағдайда корпоративті басқаруға жауапты адамдармен сақталмау немесе сақталмау туралы күдік туындаған кезде, кәсіби бухгалтер оларға тиісті және уақтылы іс-қимыл жасауға кеңес беруі керек, егер олар оны әлі жасамаған болса:
- (a) Сақталмаудың салдарын түзету немесе азайту;
 - (b) Сақталмауды ол әлі болмаған жерде жасауға тыйым салу;

немесе

- (с) Мәселе туралы тиісті органға хабарлау, егер ол заңмен немесе нормативтік актімен талап етілсе немесе ол қоғамдық мүдделер үшін қажет деп саналса.

R360.14 Кәсіби бухгалтер басшылық пен корпоративтік басқаруға жауапты адамдар өздерінің заңды немесе нормативтік міндеттерін сақтамауға немесе сақталмауға қатысты түсінетіндігін қарастыруы керек.

360.14 A1 Егер басшылық пен корпоративтік басқаруға жауапты адамдар осы мәселеге қатысты өздерінің заңды немесе нормативтік міндеттерін түсінбесе, кәсіби бухгалтер тиісті ақпарат көздерін ұсына алады немесе оларға заңгерлік кеңес алуға кеңес бере алады.

R360.15 Кәсіби бухгалтер қолданылатын ережелерді сақтауы керек:

- (а) Тиісті органға сақтамау немесе сақтамау күдігі туралы хабарлауды реттейтін заңдар мен нормативтік актілер, оның ішінде құқықтық немесе нормативтік ережелер; сондай-ақ
- (б) Аудит стандарттарының, оның ішінде аудит:
- Алаяқтықты қоса алғанда, талаптардың орындалмауын анықтау және оған ден қою.
 - Корпоративтік басқаруға жауапты адамдармен байланыс.
 - Аудиторлық қорытынды үшін сақталмаудың немесе сақталмауына күдіктенудің салдарларын қарау.

360.15 A1 В некоторых законах и нормативных актах может быть установлен период, в течение которого отчеты о несоблюдении или подозрении в несоблюдении должны направляться в соответствующий орган.

Топтарға құрметпен қарау

R360.16 Егер Кәсіби бухгалтер келесі екі жағдайдың кез-келгенінде топ компонентіне қатысты сақталмау немесе сақталмау күдігі туралы білсе, бухгалтер бұл туралы топ басшысына, егер бұған заңмен немесе реттеумен тыйым салынбаса, хабарлауы керек:

- (а) Топ аудиторының командасы бухгалтерден Топтың қаржылық есептілігіне аудит жүргізу мақсатында компонентке қатысты қаржылық ақпаратпен жұмыс істеуді сұрайды; немесе
- (б) Бухгалтер топтың аудитінен басқа мақсаттар үшін компоненттің қаржылық есептілігіне аудит жүргізуге тартылады, мысалы, міндетті аудит.

Топ жетекшісіне хабарлама осы бөлімнің ережелеріне сәйкес сұрақтың жауабына қосымша болуы тиіс.

360.16 A1 Хабарламаның мақсаты-аудиторлық тапсырма тобының жетекшісіне проблема туралы хабардар болуға мүмкіндік беру және аудит тобының мәнмәтінінде осы бөлімнің ережелеріне сәйкес бұл проблеманы қалай шешу керектігін және егер солай болса, оны қалай шешу керектігін анықтау. R360.16 параграфында ақпарат алмасуға қойылатын талап фирма немесе жоба бойынша серіктес желісі фирма немесе кәсіби бухгалтер желісі сияқты немесе олардан өзгеше болуына қарамастан қолданылады.

R360.17 Егер аудиторлық тапсырма тобының басшысына Топтың қаржылық есептілігінің аудиті барысында сақталмауы немесе сақталмауына күдік туралы белгілі болса, ол бұл мәселенің бір немесе бірнеше компоненттерге қатысы бар-жоғын қарауға тиіс:

(a) Кімнің қаржылық ақпараты Топтың қаржылық есептілігіне аудит жүргізу мақсаттары үшін зерделеу нысанасы болып табылады; немесе

(b) Топтың аудитінен басқа мақсаттар үшін аудитке жататын қаржылық есептілік, мысалы, міндетті аудит.

Бұл пікір осы бөлімнің ережелеріне сәйкес Топтың аудиті контексіндегі сұрақтың жауабына қосымша болуы керек.

R360.18 Егер сәйкессіздік немесе сәйкессіздікке күдік R360.17 (a) және (b) параграфында көрсетілген бір немесе бірнеше компоненттерге қатысты болса, топтың аудиторлық тапсырмасының жетекшісі, егер заңдарда немесе нормативтік актілерде тыйым салынбаған болса, мәселені компоненттермен жұмыс жасайтындарға жеткізу үшін шаралар қабылдауы керек. Қажет болған жағдайда топ тапсырмасының басшысы R360-тармағында көрсетілген тиісті компонент (тер) жататынына қатысты тиісті сұрау салуларды (не басшылыққа, не жалпыға қолжетімді ақпарат негізінде) жүргізуді ұйымдастыруы тиіс.17 (b), аудит және егер мүмкін болса, аудитордың жеке басын анықтау.

360.18 A1 Хабарламаның мақсаты-компоненттермен жұмыс істеуге жауапты адамдарға проблема туралы хабардар болуға және қажет пе, жоқ па, оны осы бөлімнің ережелеріне сәйкес қалай шешуге болатындығын анықтауға мүмкіндік беру. Байланыс талабы фирма немесе жоба серіктесінің желісі фирма немесе компоненттермен жұмыс жасайтын немесе олардан өзгеше адамдар желісімен бірдей ме, жоқ па қолданылады.

R360.19 Кәсіби бухгалтер басшылықтың реакциясының орындылығын және егер мүмкін болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды бағалауы керек.

360.19 A1 Басшылық реакциясының орындылығын бағалау кезінде ескерілуі тиіс тиісті факторлар және, егер қолданылатын болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар мыналарды қамтиды:

- Уақытылы жауап.
- Сақтамау немесе сәйкессіздікке күдік тиісті түрде тергелді.
- Кез келген сақтамаудың салдарын түзету, жою немесе жұмсарту жөнінде шаралар қабылданды немесе қабылдануда.
- Егер ол әлі орын алмаған болса, кез келген сақтамаудың жасалуын болдырмау үшін шаралар қабылданды немесе қабылдануда.
- Қайта пайда болу қаупін азайту үшін тиісті қадамдар жасалды немесе жасалды, мысалы, қосымша бақылау шаралары немесе оқыту.
- Сақталмау немесе сақталмау күдігі туралы тиісті органға бұл қажет болған жерде және егер болса, жария ету барабар болған-болмағаны туралы хабарланды.

R360.20 Басшылықтың реакциясы аясында және егер мүмкін болса, корпоративті басқаруға жауапты адамдар, кәсіби бухгалтер қоғамдық мүдделер үшін одан әрі әрекет ету қажет пе, жоқ па, соны анықтауы керек.

360.20 A1 Әрі қарай әрекет ету қажет пе, жоқ па, олардың сипаты мен дәрежесі туралы шешім әртүрлі факторларға байланысты болады, соның ішінде:

- Нормативтік-құқықтық база.
- Жағдайдың өзектілігі.
- Бүкіл клиент бойынша мәселенің маңыздылығы.
- Кәсіби бухгалтер басшылықтың адалдығына және егер мүмкін болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға сенімділік бере ме?
- Сақталмаудың қайталану ықтималдығы немесе сақталмауға күдік.
- Ұйымның, инвесторлардың, кредиторлардың, қызметкерлердің немесе жұртшылықтың мүдделеріне нақты немесе ықтимал

елеулі залал келтірілгені туралы анық дәлелдемелердің болуы.

360.20 A2 Кәсіби бухгалтердің басшылықтың адалдығына деген сенімін жоғалтуға әкелуі мүмкін жағдайлардың мысалдары және егер мүмкін болса, корпоративтік басқаруға жауапты адамдар мыналарды қамтиды:

- Бухгалтер олардың қатысы бар немесе кез-келген сәйкессіздікке қасақана қатысы бар деп күдіктенеді немесе бар.
- Бухгалтер мұндай сәйкессіздік туралы не білетінін біледі және заңнамалық немесе нормативтік талаптарға қайшы, ол тиісті органға ақылға қонымды уақыт ішінде хабарлама жібермеді немесе рұқсат бермеді.

R360.21 Кәсіби бухгалтер одан әрі іс-әрекеттің қажеттілігін, сипаты мен көлемін анықтау кезінде кәсіби шешім қабылдауы керек. Осы анықтаманы жасай отырып, бухгалтер ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап бухгалтердің қоғамдық мүдделер үшін тиісті түрде әрекет еткені туралы қорытынды жасай алатындығын ескеруі керек.

360.21 A1 Кәсіби бухгалтер жасай алатын келесі әрекеттер мыналарды қамтиды:

- Заңнамалық немесе нормативтік талаптар талап етпесе де, мәселені тиісті органға ашу.
- Егер заңмен немесе нормативтік актімен рұқсат етілсе, жұмысты және кәсіби қатынастарды жалғастырудан бас тарту.

360.21 A2 Тапсырмадан және кәсіби қатынастардан бас тарту осы бөлімге сәйкес кәсіби бухгалтердің мақсаттарына жету үшін қажет болуы мүмкін басқа әрекеттерді алмастырмайды. Алайда кейбір юрисдикцияларда бухгалтерге қол жетімді әрі қарайғы әрекеттерге шектеулер болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда кету іс-әрекеттің жалғыз қол жетімді тәсілі болуы мүмкін.

R360.22 Егер Кәсіби бухгалтер R360.20 және 360.21 A1 параграфтарына сәйкес кәсіби қатынастардан бас тартса, бухгалтер R320.8 параграфына сәйкес болжамды бухгалтердің сұрауы бойынша ұсынылған бухгалтерге анықталған немесе күдікті сәйкессіздіктерге қатысты барлық фактілерді және басқа ақпаратты ұсынуы керек. Алдыңғы есепші мұны R320.8 (b) параграфында сипатталған жағдайларда да жасауы керек, егер клиент алдыңғы бухгалтерге клиенттің істерін ұсынылған бухгалтермен талқылауға рұқсат бере алмаса немесе одан бас тартса, егер бұл заңмен немесе заңмен тыйым салынбаған болса.

360.22 A1 Фактілер мен басқа ақпарат-бұл алдыңғы бухгалтердің пікірінше, аудитормен кездесуге келісу туралы шешім қабылдас бұрын есепші білуі керек фактілер мен басқа ақпарат. 320-бөлім ұсынылған бухгалтерлердің хабарламаларына қатысты.

R360.23 Егер ұсынылған бухгалтер алдыңғы бухгалтермен байланыса алмаса, ұсынылған бухгалтер тағайындауды басқа жолмен өзгерту жағдайлары туралы ақпарат алу үшін ақылға қонымды қадамдар жасауы керек.

360.23 A1 Тағайындаудың өзгеру жағдайлары туралы ақпарат алудың басқа тәсілдеріне үшінші тараптардың сұраулары немесе басшылықтың немесе корпоративтік басқаруға жауапты адамдардың өмірбаяндық мәліметтерін зерттеу кіреді.

360.24 A1 Поскольку оценка вопроса может включать сложный анализ и суждения, профессиональный бухгалтер может рассмотреть:

- Компания ішіндегі кеңестер.
- Бухгалтердің мүмкіндіктерін және белгілі бір іс-әрекет бағытын қабылдаудың кәсіби немесе заңды салдарын түсіну үшін заңгерлік кеңес алу.
- Реттеуші немесе кәсіби органмен құпия негізде консультациялар.

Мәселені тиісті органға ашу керек пе, жоқ па, соны анықтау

360.25 A1 Егер заңға немесе қаулыға қайшы келсе, мәселені тиісті органға ашуға тыйым салынады. Әйтпесе, ақпаратты ашудың мақсаты тиісті органға істі тергеуді бастауға және қоғамдық мүдделер үшін шаралар қабылдауға мүмкіндік беру болып табылады.

360.25 A2 Мұндай ақпаратты ашу туралы шешім, атап айтқанда, инвесторларға, кредиторларға, қызметкерлерге немесе жалпы жұртшылыққа келтірілуі мүмкін нақты немесе ықтимал зиянның сипаты мен дәрежесіне байланысты болады. Мысалы, кәсіби бухгалтер мәселені тиісті органға ашу тиісті іс-қимыл бағыты деп шешуі мүмкін, егер:

- Ұйым пара берумен айналысады (мысалы, ірі келісімшарттарды қамтамасыз ету мақсатында жергілікті немесе шетелдік үкіметтердің лауазымды тұлғалары).
- Кәсіпорын реттеледі және бұл мәселе соншалықты маңызды, сондықтан оның қызмет лицензиясына қауіп төндіреді.
- Кәсіпорын қор биржасында тіркелген және бұл кәсіпорынның әділ және реттелген бағалы қағаздар нарығы үшін қолайсыз салдарға әкелуі немесе қаржы нарықтары үшін жүйелік тәуекел тудыруы мүмкін.

- Кәсіпорын халықтың денсаулығына немесе қауіпсіздігіне зиянды тауарларды сататын шығар.
- Кәсіпорын өз клиенттеріне салық төлеуден жалтаруға көмек схемасын ұсынады.

360.25 А3 Мұндай ақпаратты ашу туралы шешім сыртқы факторларға да байланысты болады, мысалы:

- Ақпарат алып, мәселені тергеуді және шаралар қабылдауды бастайтын тиісті орган бар ма? Тиісті орган істің сипатына байланысты болады. Мысалы, тиісті орган қаржылық есептілік алаяқтық жағдайында бағалы қағаздарды реттеуші немесе экологиялық заңдар мен ережелер бұзылған жағдайда қоршаған ортаны қорғау агенттігі бола алады.
- Заңдарда немесе нормативтік актілерде, мысалы, заңдарда немесе әшкерелейтін фактілер туралы нормативтік актілерде көзделген азаматтық, қылмыстық немесе кәсіптік Жауапкершіліктен немесе қудалаудан қорғаудың сенімді құралдары бар ма?
- Кәсіби бухгалтердің немесе басқа адамдардың физикалық қауіпсіздігіне нақты немесе ықтимал қауіптер бар ма?

R360.26 Егер Кәсіби бухгалтер сәйкессіздікті ашу немесе тиісті органға сақтамау күдігі қалыптасқан жағдайда іс-қимылдың тиісті бағыты болып табылатынын айқындаса, мұндай ашуға Кодекстің R114.1 (d) параграфына сәйкес рұқсат етіледі. Мұндай ақпаратты ашқан кезде бухгалтер адал ниетпен әрекет етуі керек және мәлімдемелер мен мәлімдемелер жасаудан сақ болу керек. Бухгалтер сонымен қатар мәселені ашпас бұрын клиентке бухгалтердің ниеті туралы хабарлау орынды ма, жоқ па, соны қарастыруы керек.

Сөзсіз бұзушылық

R360.27 Ерекше жағдайларда кәсіби бухгалтер нақты немесе болжамды мінез-құлық туралы біле алады, бұл бухгалтердің пікірінше, инвесторларға, кредиторларға, қызметкерлерге немесе жалпы жұртшылыққа айтарлықтай зиян келтіруі мүмкін заңды немесе қаулыны сөзсіз бұзу болып табылады. Бастапқыда мәселені басшылықпен немесе корпоративті басқаруға жауапты адамдармен талқылаудың орындылығы туралы мәселені қарастыра отырып, бухгалтер кәсіби пайымдауды қолдануы керек және мұндай сөзсіз бұзушылықтың салдарын болдырмау немесе азайту үшін бұл мәселені тиісті органға дереу шешу керек пе, жоқ па, соны анықтауы керек. Ақпаратты ашқан жағдайда мұндай ашуға Кодекстің R114.1 (d) параграфына сәйкес жол беріледі.

Құжаттама

R360.28 Осы бөлімнің қолданылу аясына жататын сақталмауға немесе сақталмауға күдіктенуге қатысты кәсіби бухгалтер құжаттауға тиіс:

- Басшылық ретінде және егер мүмкін болса, корпоративті басқаруға жауапты адамдар бұл сұраққа жауап берді.
- Үшінші тараптың негізделген және ақпараттандырылған тестін ескере отырып, бухгалтер қараған іс-әрекеттер, шығарылған шешімдер және қабылданған шешімдер.
- Бухгалтер R360.20 тармағында көрсетілген міндеттерді орындағанына қалай риза.

360.28 A1 Бұл құжаттама қолданыстағы аудит стандарттарына сәйкес құжаттама талаптарын толықтырады. Мысалы, АХС қаржылық есеп аудитін жүргізетін кәсіби бухгалтерден талап етеді:

- Аудит барысында туындайтын маңызды мәселелерді, тұжырымдарды және оларды қалыптастыру кезінде жасалған маңызды кәсіби пікірлерді түсіну үшін жеткілікті құжаттаманы дайындады;
- Басшылықпен, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен және басқа да тұлғалармен маңызды мәселелерді талқылауды, оның ішінде талқыланатын маңызды мәселелердің сипатын, сондай-ақ талқылаудың уақыты мен орнын құжаттады; және
- Анықталған немесе болжанған сәйкессіздіктерді, сондай-ақ басшылықпен және егер мүмкін болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен және ұйымнан тыс басқа тараптармен талқылау нәтижелерін құжаттады.

Қаржылық есептілік аудитінен басқа, кәсіби қызметтер

Мәселені түсіну және оны басшылықпен және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен шешу

R360.29 Егер қаржылық есептілік аудитінен басқа кәсіби қызметтер көрсетуге тартылған кәсіби бухгалтер сәйкессіздік немесе болжамды сәйкессіздік туралы ақпаратты білсе, бухгалтер бұл мәселені түсінуге тырысуы керек. Бұл түсінікке сәйкес келмеу немесе болжанған сәйкессіздік сипаты, сондай-ақ ол болған немесе болуы мүмкін жағдайлар кіруі керек.

360.29 A1 Кәсіби бухгалтер білімі мен тәжірибесін қолданады, сонымен қатар кәсіби шешімдер қабылдайды деп күтілуде. Алайда, бухгалтер жалданған кәсіби қызметтер үшін талап етілетіннен тыс заңдар мен ережелерді түсіну деңгейіне ие болады деп күтілмейді. Сайып

келгенде, іс-әрекеттің іс жүзінде сақталмауы туралы мәселені сот немесе басқа тиісті сот органы шешуі керек.

360.29 A2 Мәселенің сипаты мен маңыздылығына байланысты кәсіби бухгалтер құпия негізде фирманың, желілік фирманың немесе кәсіби органның басқа қызметкерлерімен немесе заң кеңесшісімен кеңесуі мүмкін.

R360.30 Егер Кәсіби бухгалтер сәйкессіздік орын алды немесе болуы мүмкін деп тапса немесе күдіктенсе, бухгалтер бұл мәселені тиісті деңгейдегі басшылықпен талқылауы керек. Егер бухгалтер корпоративті басқаруға жауапты адамдарға қол жеткізе алса, қажет болған жағдайда олармен осы мәселені талқылауы керек.

360.30 A1 Талқылаудың мақсаты-кәсіби бухгалтердің іске қатысты фактілер мен жағдайларды және оның ықтимал салдарын түсінуін түсіндіру. Талқылау сонымен қатар басшылықты немесе корпоративті басқаруға жауапты адамдарды осы мәселені тергеуге шақыруы мүмкін.

360.30 A2 Осы мәселені талқылау керек басшылықтың тиісті деңгейі-бұл кәсіби пайымдау мәселесі. Қарастырылатын тиісті факторларға мыналар жатады:

- Істің сипаты мен мән-жайлары.
- Нақты немесе ықтимал тартылған адамдар.
- Сөз байласу ықтималдығы.
- Бұл істің ықтимал салдары.
- Басшылықтың бұл деңгейі істі тергеуге және тиісті шаралар қабылдауға қабілетті ме?

Мәселені ұйымның сыртқы аудиторуна жеткізу

R360.31 Егер Кәсіби бухгалтер аудиторлық қызметтерді ұсынса:

(a) Фирма аудитінің тапсырыс берушісі; немесе

(b) Фирманың аудиторлық клиентінің компоненті,

бухгалтер, егер заңмен немесе заңмен тыйым салынбаған болса, компания ішінде сақталмайтындығы немесе сақталмайтындығы туралы есеп беруі керек. Байланыс фирманың хаттамаларына немесе рәсімдеріне сәйкес жүргізілуі керек. Мұндай хаттамалар мен процедуралар болмаған жағдайда, ол тікелей аудит серіктесіне жіберілуі керек.

R360.32 Егер Кәсіби бухгалтер аудиторлық қызметтерді ұсынса:

- (a) Желілік фирма аудитінің тапсырыс берушісі; немесе
- (b) Желілік фирманың аудиторлық клиентінің компоненті, бухгалтер желілік компанияға сәйкессіздік немесе сәйкессіздік күдігі туралы хабарлау керек пе, жоқ па, соны шешуі керек. Деректермен алмасу желілік хаттамаларға немесе рәсімдерге сәйкес жүзеге асырылуы тиіс. Мұндай хаттамалар мен процедуралар болмаған жағдайда, ол тікелей аудит серіктесіне жіберілуі керек.

R360.33

Егер Кәсіби бухгалтер клиентке аудиторлық қызмет көрсетпесе:

- (a) Фирманың немесе желілік фирманың аудитіне Тапсырыс беруші; немесе
- (b) Фирманың немесе желілік фирманың аудиторлық клиентінің компоненті,

бухгалтер клиенттің сыртқы аудитору болып табылатын компанияға сәйкессіздік немесе сәйкессіздік туралы хабарлау керек пе, жоқ па, соны шешуі керек.

Тиісті факторларды ескеру қажет

360.34 A1 R360.31-ден R360. 33-ге дейінгі параграфтарға сәйкес хабарламаны қарауға жататын факторларға мыналар жатады:

- Бұл заңға немесе қаулыға қайшы келе ме?
- Сақталмауды немесе сақталмауға күдіктенуді ағымдағы тергеу шеңберінде реттеуші орган немесе прокурор қойған ақпаратты ашуға шектеулер бар ма?
- Тапсырманың мақсаты Ұйым шеңберіндегі ықтимал сәйкессіздіктерді тиісті әрекеттерді орындауға мүмкіндік беру болып табылады ма?
- Басшылық немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар ұйымның осы сыртқы аудитору туралы хабардар етті ме?
- Клиенттің қаржылық есептілігінің аудиті үшін мәселенің ықтимал маңыздылығы немесе егер мәселе топтың құрамдас бөлігіне қатысты болса, оның Топтың қаржылық есептілігінің аудиті үшін ықтимал маңыздылығы.

Хабарламаның мақсаты

360.35 A1 R360.31-ден R360.33-ке дейінгі параграфтарда сипатталған жағдайларда хабарламаның мақсаты серіктеске аудиторлық тапсырманың сақталмауы немесе болжамды сақталмауы туралы

хабардар болуға мүмкіндік беру, сондай-ақ қажет пе, жоқ па, соны анықтау болып табылады. осы бөлімнің ережелеріне сәйкес оған қалай хабарласыңыз.

Одан әрі іс-қимыл жасау қажеттілігін қарау

R360.36 Кәсіби бухгалтер сонымен қатар қоғамдық мүдделер үшін одан әрі әрекет ету қажет пе, жоқ па, соны қарастыруы керек.

360.36 A1 Әрі қарай әрекет ету қажет пе, олардың сипаты мен ауқымы келесі факторларға байланысты болады:

- Нормативтік-құқықтық база.
- Басшылықтың және, егер қолданылса, корпоративтік басқаруға жауап беретін тұлғалардың орындылығы мен уақтылығы.
- Жағдайдың өзектілігі.
- Бұл мәселеде басшылықтың немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қатысуы.
- Клиенттің, инвесторлардың, кредиторлардың, қызметкерлердің немесе жұртшылықтың мүдделеріне елеулі зиян келтіру ықтималдығы.

360.36 A2 Кәсіби бухгалтердің келесі әрекеттері мыналарды қамтуы мүмкін:

- Заңнамалық немесе нормативтік талаптармен талап етілмесе де, мәселені тиісті органға ашу.
- Егер заңмен немесе нормативтік актімен рұқсат етілсе, келісім мен кәсіби қатынастардан бас тарту.

360.36 A3 Ақпаратты ашу туралы мәселені қарау кезінде тиісті орган мынадай факторларды ескеруі қажет:

- Бұл заңға немесе қаулыға қайшы келе ме?
- Сақталмауды немесе сақталмауға күдіктенуді ағымдағы тергеу шеңберінде реттеуші орган немесе прокурор қойған ақпаратты ашуға шектеулер бар ма?
- Тапсырманың мақсаты Ұйым шеңберіндегі ықтимал сәйкессіздіктерді тергеу болып табылады ма, оған тиісті әрекеттерді жасауға мүмкіндік береді.

R360.37 Егер Кәсіби бухгалтер сәйкессіздікті ашу немесе сақталмауына күдік туындаған жағдайда тиісті органға іс-қимылдың тиісті бағыты болып табылатынын айқындаса, мұндай ашуға Кодекстің R114.1 (d) параграфына сәйкес рұқсат етіледі. Мұндай ақпаратты ашқан кезде бухгалтер адал ниетпен әрекет етуі керек және мәлімдемелер мен мәлімдемелер жасаудан сақ болу керек. Бухгалтер сонымен қатар

мәселені ашпас бұрын клиентке бухгалтердің ниеті туралы хабарлау орынды ма, жоқ па, соны қарастыруы керек.

Сөзсіз бұзушылық

R360.38 Ерекше жағдайларда кәсіби бухгалтер нақты немесе болжамды мінез-құлық туралы біле алады, бұл бухгалтердің пікірінше, инвесторларға, кредиторларға, қызметкерлерге немесе жалпы жұртшылыққа айтарлықтай зиян келтіруі мүмкін заңды немесе қаулыны сөзсіз бұзу болып табылады. Бастапқыда мәселені басшылықпен немесе корпоративті басқаруға жауапты адамдармен талқылаудың орындылығы туралы мәселені қарастыра отырып, бухгалтер кәсіби пайымдауды қолдануы керек және мұндай еріксіз заң бұзушылықтың немесе қаулының салдарын болдырмау немесе азайту үшін бұл мәселені тиісті органға дереу шешу керек пе, жоқ па, соны анықтауы керек. Ақпаратты ашқан жағдайда мұндай ашуға Кодекстің R114.1 (d) параграфына сәйкес жол беріледі.

Кеңес сұрау

360.39 A1 Кәсіби бухгалтер қарастыруы мүмкін:

- Компания ішіндегі кеңестер.
- Белгілі бір іс-әрекет бағытын қабылдаудың кәсіби немесе заңды салдарын түсіну үшін заңгерлік кеңес алу.
- Реттеуші немесе кәсіби органмен құпия негізде консультациялар.

Құжаттама

360.40 A1 Осы бөлімнің қолданысына жататын сақталмауына немесе сақталмауына күдіктенуіне қатысты кәсіби бухгалтерге құжаттау ұсынылады:

- Себебі.
- Басшылықпен және егер қолданылса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен және басқа тараптармен талқылау нәтижелері.
- Басшылық ретінде және егер мүмкін болса, корпоративті басқаруға жауапты адамдар бұл сұраққа жауап берді.
- Бухгалтер қараған іс-әрекеттер, шығарылған шешімдер және қабылданған шешімдер.
- Бухгалтер R360.36 тармағында көрсетілген міндеттерді орындағанына қалай риза.

4А БӨЛІГІ - АУДИТ ЖӘНЕ ШОЛУ ОБЛЫСЫНДАҒЫ ТӘУЕЛСІЗДІККЕ ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДІ ҚОЛДАНУ

	Бет
400 Бөлім Аудит және шолу облысындағы тәуелсіздікке тұжырымдамалық негізді қолдану.....	125
410 Бөлім Алымдар.....	142
411 Бөлім Өтемақы саясаты және бағалау саясаты	147
420 Бөлім Сыйлықтар және қонақжайлылық	148
430 Бөлім Нақты немесе сот ісін жүргізу қаупі	149
510 Бөлім Қаржылық мүдделер	150
511 Бөлім Несиелер мен кепілдіктер.....	156
520 Бөлім Іскерлік қатынас	158
521 Бөлім Жанұя және жеке бас қатынастары	160
522 Бөлім Аудит клиентіне жуырдағы қызмет	164
523 Бөлім Аудит бойынша клиенттің директоры немесе лауазымды тұлғасы ретіндегі жұмыс	166
524 Бөлім Аудит бойынша клиентпен қатынастар	168
525 Бөлім Уақытша персоналды тағайындау	172
540 Бөлім Аудитке тапсырыс берушісімен қызметкердің ұзақ байланысы..	174
600 Бөлім Аудит тапсырмасын берушіге сенімділік білдірумен байланысты емес қызметтерді ұсыну.....	181
601 Бөлімше – Бухгалтерлік қызметтер	187
602 Бөлімше – Әкімшілік қызметтер	190
603 Бөлімше – Бағалау қызметтері	191
604 Бөлімше – Салықтық қызметтер	192
605 Бөлімше – Ішкі аудит қызметі.....	199
606 Бөлімше – Ақпараттық технологиялар жүйесінің қызметтері ...	202
607 Бөлімше – Сот процестерін қолдау қызметтері.....	205
608 Бөлімше – Заң қызметтері	206
609 Бөлімше – Рекрутингтік қызметтер	208

610 Бөлімше – Корпоративтік қаржы қызметтері	210
--	-----

800 Бөлім Пайдалануға және таратуға шектеулерді қамтитын ерекше қаржылық есептер бойынша есеп беру (аудит және сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар).....	213
---	-----

ТӘУЕЛСІЗДІКТІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТТАРЫ (4А ЖӘНЕ 4В БӨЛІКТЕРІ)

4А БӨЛІГІ - АУДИТТЕГІ ЖӘНЕ РЕЦЕНЗЕНТТЕРДЕГІ ТӘУЕЛСІЗДІК

400 БӨЛІМ

АУДИТ ЖӘНЕ ШОЛУ ОБЛЫСЫНДАҒЫ ТӘУЕЛСІЗДІККЕ ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДІ ҚОЛДАНУ

Кіріспе

Жалпы

- 400.1 Қоғам мүддесі үшін және Кодекс талаптарына сәйкес, жариялы тәжірибелі кәсіби бухгалтерлер аудиторлық немесе шолу тексерулерін орындау кезінде тәуелсіз болуы қажет.
- 400.2 Бұл бөлік аудиторлық та, шолу да тексерулеріне қолданылады. «Аудит», «аудит тобы», «аудит бойынша тапсырма», «аудитке тапсырыс беруші» және «аудит туралы есеп» терминдері шолуға, тексеріс тобына, тексеріс тапсырмасына, тексеріс клиентіне және тексеріс туралы есепке бірдей дәрежеде қолданылады.
- 400.3 Бұл бөлікте «кәсіби бухгалтер» термині жеке қоғамдық тәжірибелі кәсіби бухгалтерлерге және олардың фирмаларына қатысты.
- 400.4 1 ISQC фирмадан, тиісті этикалық талаптар талап етсе, фирма, оның қызметкерлері және, қай жерде қолданылатынына қарай, тәуелсіздік талаптары әрекет ететін басқа адамдар (желілік фирманың қызметкерлерін қоса), тәуелсіздікті сақтайтынына ақылға қонымды сенімділік беретін саясат пен рәсімдерді әзірлеуді талап етеді. Аудиттің Халықаралық Стандарттары (ISA) және Шолуды Тексерудің Халықаралық Стандарттары (ISRE) жоба бойынша серіктестер мен жоба бойынша командалар үшін тиісінше аудит және шолу бойынша тапсырма деңгейінде жауапкершілікті белгілейді. Компания ішіндегі жауапкершілікті бөлу оның мөлшеріне, құрылымына және ұйымдастырылуына байланысты болады. Бұл Бөліктің көптеген ережелері жеке тұлғалардың фирмадағы тәуелсіздікке байланысты іс-әрекеттері үшін нақты жауапкершілігін белгілемейді, оның орнына ыңғайлылық үшін «фирмаға» сілтеме жасайды.
- 400.5 Тәуелсіздік объективтілік пен адалдық қағидаларына байланысты. Ол қамтиды:
- (а) Ақыл-ойдың тәуелсіздігі - бұл адамға адал әрекет етуге,

объективтілік пен кәсіби скептицизмді көрсетуге мүмкіндік беретін, кәсіби пайымдауға нұқсан келтіре алатын әсерге ұшырамай, қорытынды жасауға мүмкіндік беретін ақыл-ойдың жай-күйі.

- (b) Сыртқы тәуелсіздік - бұл саналы және ақпараттандырылған үшінші тарап, фирманың немесе аудиторлық топ мүшесінің адалдығына, объективтілігіне немесе кәсіби скептицизміне қауіп төнгені туралы қорытынды жасай алатындай, маңызды фактілер мен жағдайларды болдырмау.

Бұл Бөлікте «тәуелсіз» деп көрсетілген жеке немесе заңды тұлғаға сілтемелер жеке немесе заңды тұлғаның осы Бөліктің ережелерін орындағанын білдіреді.

400.6 Аудиторлық тапсырмаларды орындау кезінде Кодекс фирмалардан негізін қалаушы қағидаларды ұстануды және тәуелсіз болуды талап етеді. Бұл бөлікте осындай тапсырмаларды орындау кезінде тәуелсіздікті сақтау үшін тұжырымдамалық негізді қалай қолдану керектігі туралы нақты талаптар мен қолданбалы материалдар жазылған. 120-бөлімде баяндалған тұжырымдамалық негіз 110-бөлімде жазылған іргелі қағидалар сияқты тәуелсіздікке де қолданылады.

400.7 Бұл бөлік сипаттайды:

- (a) Тәуелсіздікке қауіп төндіретін немесе төндіруі мүмкін кәсіби қызметті, мүдделер мен қатынастарды қоса алғанда, фактілер мен жағдайларды;
- (b) Кез келген осындай қауіптерді жоюға келетін сақтық шараларын қоса алғанда, ықтимал әрекеттерді; сондай-ақ
- (c) Қауіп-қатерлерді жою мүмкін емес болғанда немесе оларды қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін ешқандай сақтық шаралары бола алмайтын кейбір жағдайларды.

Қоғамдық мүдде субъектілері

400.8 Осы Бөлікте келтірілген талаптар мен қолданбалы материалдардың кейбірі қоғамдық мүддені білдіретін ұйымдар ретінде анықталған белгілі бір ұйымдарға қоғамдық мүдде дәрежесін көрсетеді. Фирмаларға қосымша ұйымдарды немесе ұйымдардың белгілі бір санаттарын қоғамдық мүддені білдіретін ұйымдар ретінде қарастыру керек, керек жоқтығын анықтауға кеңес беріледі, өйткені оларда

мүдделі тараптардың үлкен саны және кең ортасы болады. Ескерілуге тиісті факторларға жатады:

- Бизнесінің сипаты, мысалы, көптеген мүдделі тараптар үшін сенімгерлік басқарудағы активтерді иелену. Банктер мен сақтандыру компаниялары, сондай-ақ зейнетақы қорлары сияқты қаржы мекемелері мысал бола алады;
- Мөлшері.
- Қызметкерлер саны.

Пайдалануға және таратуға шектеуі бар есептер

400.9 Аудит есебі пайдалану мен таратуға шектеуді қамтуы мүмкін. Егер бұл солай болса және 800-бөлімде баяндалған шарттар сақталса, онда осы Бөліктегі тәуелсіздік талаптары 800-бөлімде қарастырылғандай өзгертілуі мүмкін.

Аудит және шолу тексерісі бойынша тапсырмалардан басқа, сенімділік білдіру бойынша тапсырмалар

400.10 Аудит немесе шолу тексерісі бойынша тапсырмалар болып табылмайтын сенімділік білдіру бойынша тапсырмалар үшін Тәуелсіздік стандарттары 4B - *Аудит және шолу тексерісі бойынша тапсырмалардан басқа сенімділік білдіру бойынша тапсырмалардың тәуелсіздігі* Бөлігінде баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

R400.11 *Аудиторлық тапсырманы орындайтын фирма тәуелсіз болуы керек.*

R400.12 Фирма аудиторлық тапсырмаға қатысты тәуелсіздік қатерлерін анықтау, бағалау және жою үшін 120-бөлімде баяндалған тұжырымдамалық негізді қолдануы керек.

[400.13–400.19 тармақтары әдейі бос қалдырылған]

Байланысты объектілер

R400.20 Анықтамаға сәйкес, тіркелген тұлға болып табылатын аудит клиенті онымен байланысты барлық нысандарды қамтиды. Барлық басқа нысандар үшін осы Бөліктегі аудит клиентіне сілтемелер клиенттің тікелей немесе жанама бақылауы бар байланысты нысандарды қамтиды. Аудиторлық топ клиенттің кез-келген басқа байланысты тұлғасы қатысуымен қатынастар немесе жағдайлар фирманың клиенттен тәуелсіздігін бағалауға қатысы бар екенін білсе немесе болжауға негіз болса, аудиторлық топ анықтау, бағалау кезінде осы

байланысты ұйымды және тәуелсіздік қатерлерін жоюды қамтуы керек.

[400.21–400.29 тармақтары әдейі бос қалдырылды]

Тәуелсіздік талап етілетін кезең

R400.30 Бұл Бөлік талап еткендей Тәуелсіздік, келесі уақытта сақталуы керек:

- (a) Келісім кезеңінде; сондай-ақ
- (b) Қаржылық есептілікпен қамтылатын кезеңде.

400.30 A1 Тапсырма кезеңі аудиторлық топ аудит жүргізе бастаған кезде басталады. Тапсырма кезеңі аудиторлық қорытынды шығарылғаннан кейін аяқталады. Егер тапсырма қайталанатын сипатта болса, ол тараптардың кез-келгеніне кәсіби қатынастардың тоқтатылғаны туралы хабарлағаннан немесе түпкілікті аудиторлық қорытынды шығарғаннан кейін аяқталады.

R400.31 Егер ұйым қаржылық есептілікте қамтылған кезең ішінде немесе одан кейін фирма пікірін білдіретін аудиттің тапсырыс берушісі болса, фирма тәуелсіздікке қандай да бір қауіп төніп тұрғанын анықтауы керек:

- (a) Аудитке тапсырыс берушімен қаржылық есептілікте қамтылатын кезең ішінде немесе одан кейін, бірақ аудиторлық тапсырма қабылданғанға дейін, қаржылық немесе іскерлік қатынастарға; немесе
- (b) Клиентке фирманың немесе желілік фирманың аудиті бойынша ұсынылған алдыңғы қызметтерге.

400.31 A1 Егер аудит бойынша клиентке сенімділік білдірумен байланысты емес қызмет қаржылық есептілікпен қамтылған кезең ішінде немесе одан кейін, бірақ аудиторлық топ аудит жүргізуді бастағанға дейін ұсынылса, және тапсырманы орындау кезеңінде қызмет рұқсат етілмейінше, тәуелсіздікке қауіп туындайды.

400.31 A2 Мұндай қауіп-қатерлерден қорғайтын әрекеттердің мысалдары, келесілерді қамтиды:

- Қызмет көрсету үшін аудиторлық топтың мүшелері болып табылмайтын кәсіпқойларды пайдалану.
- Аудиторлық жұмысты және жағдайға байланысты сенім білдірумен байланысты емес жұмысты талдау үшін тиісті рецензенттің болуы.

- Сенім білдірумен байланысты емес қызмет нәтижелерін бағалау үшін желіден тыс басқа фирманы немесе басқа фирманың қызмет үшін жауапкершілікті өз мойнына алуы үшін қажетті көлемде сенім білдірумен байланысты емес қызметті қайта көрсететін желіден тыс басқа фирмамен тарту

[400.32–400.39 тармақтары әдейі бос қалдырылды]

Басқарушылық өкілеттіктері бар адамдармен қарым-қатынас

400.40 A1 R300.9 және R300.10-тармақтарда корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен өзара әрекеттесуге қатысты талаптар баяндалған.

400.40 A2 Кодекспен, қолданылатын кәсіби стандарттармен, заңдармен немесе нормативтік актілермен талап етілмесе де, фирма мен өзара қатынастарға және фирманың пікірінше тәуелсіздік үшін ақылға қонымды маңызы бар басқа мәселелерге қатысты корпоративті басқаруға жауапты адамдар арасындағы тұрақты қарым-қатынас ұсынылады. Мұндай хабарлама корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға мүмкіндік береді:

- Қауіп-қатерлерді анықтау және бағалау кезінде фирманың пайымдарын ескеруге;
- сақтық шараларының орындылығын, егер олар қолжетімді және қолданыла алатын болса, қоса, қауіптер қалай жойылғанын ескеруге; сондай-ақ
- Тиісті шараларды қолдануға.

Мұндай тәсіл әсіресе қорқыту мен танысу қауіпіне қатысты пайдалы болуы мүмкін.

[400.41–400.49-тармақтар әдейі бос қалдырылады]

Желілік Фирмалар

400.50 A1 Фирмалар көбінесе кәсіби қызметтерді көрсету бойынша мүмкіндіктерін кеңейту үшін басқа фирмалармен және ұйымдармен ірі құрылымдар құрады. Бұл ірі құрылымдар желіні құрап-құрмайтындығы нақты фактілер мен жағдайларға байланысты. Бұл заңды тұрғыдан фирмалар мен заңды тұлғалардың жеке және әртүрлі болып табылатындығына байланысты емес.

R400.51 Осы Бөліктің талаптарына сәйкес желілік фирма желідегі басқа фирмалардың аудитіне тапсырыс берушілерден тәуелсіз болуы тиіс.

400.51 A1 Желілік фирмаға қолданылатын осы Бөліктегі тәуелсіздік талаптары

желілік фирманың анықтамасына сәйкес келетін кез келген заңды тұлғаға қолданылады. Ұйым үшін фирманың анықтамасына сәйкес келу міндетті емес. Мысалы, консалтингтік немесе кәсіби заңгерлік тәжірибе фирма емес, желілік фирма бола алады.

R400.52

Басқа фирмалар мен ұйымдардың ірірек құрылымымен байланысты болғанда, фирма:

- (a) Желі осындай ірірек құрылыммен құрылғанын анықтау үшін кәсіби пікірді қолдану керек;
- (b) Саналы және ақпараттандырылған үшінші тарап ірірек құрылымдағы басқа фирмалар мен ұйымдар желі бар деп байланысты деген қорытынды жасай алатындығын бағалау керек; сондай-ақ
- (c) Мұндай пайымды бүкіл осындай үлкен құрылымға кезекпен қолдану керек.

R400.53

Желі фирмалар мен басқа субъектілердің ірі құрылымымен құрылғанын анықтаған кезде, фирма мұндай ірірек құрылым ынтымақтастыққа бағытталған кезде желі бар деген қорытынды жасау керек және:

- (a) Ол пайда алуға немесе құрылым ішіндегі ұйымдар арасында шығындарды бөлуге анық бағытталған. (400.53 A2 тармағын қараңыз);
- (b) Құрылымдағы субъектілер ортақ меншікке, бақылауға немесе басқаруға ие. (400.53 A3 тармағын қараңыз);
- (c) Құрылымдағы субъектілер сапаны бақылаудың жалпы саясаты мен рәсімдерін пайдаланады. (400.53 A4 тармағын қараңыз);
- (d) Құрылымдағы субъектілер ортақ бизнес стратегиясын бөліседі. (400.53 A5 тармағын қараңыз);
- (e) Құрылымдағы субъектілер жалпы брендті пайдаланады. (400.53 A6, 400.53 A7 тармақтарын қараңыз); немесе
- (f) Құрылымдағы субъектілер кәсіби ресурстардың едәуір бөлігін бөліседі. (400.53 A8, 400.53 A9 тармақтарын қараңыз).

400.53 A1

R400.53 тармағында сипатталған уағдаластықтарға қосымша, желіні құрайтын неғұрлым ірі құрылым шеңберінде фирмалар мен ұйымдар арасында басқа да уағдаластықтар болуы мүмкін. Алайда, ірірек

құрылым жұмысты қайта бағыттауды жеңілдетуге ғана бағыттала алады, ал бұл желіні құру үшін қажетті белгілерге сәйкес келмейді

- 400.53 A2 Материалдық емес шығындарды бөлудің өз бетінше желіні қалыптастырмайды. Сонымен қатар, егер шығындарды бөлу тек аудит әдіснамасын, нұсқаулықтарды немесе оқу курстарын әзірлеуге байланысты шығындармен шектелсе, бұл өз-өзінен желіні құруға әкелмейді. Бұдан басқа, фирма мен басқа байланысты емес тұлға арасындағы қызмет көрсету немесе өнімді әзірлеу мақсатындағы қауымдастық өз бетінше желіні қалыптастырмайды. (R400. 53 (a) тармағын қараңыз).
- 400.53 A3 Бірлесіп иеленуге, бақылауға немесе басқаруға келісім-шарт немесе басқа да құралдар арқылы қол жеткізуге болады. (R400. 53 (b) тармағын қараңыз).
- 400.53 A4 Сапаны бақылаудың жалпы саясаты мен рәсімдері - бұл неғұрлым ірі құрылым шеңберінде әзірленген, енгізілген және бақыланатындар. (R400. 53 (c) тармағын қараңыз).
- 400.53 A5 Ортақ бизнес-стратегияны бірлесіп пайдалану субъектілердің ортақ стратегиялық мақсаттарға қол жеткізуге келісімін білдіреді. Ұйым басқа ұйыммен тек кәсіби қызметтерді ұсыну туралы ұсыныстың тапсырысына бірлесіп жауап беру үшін қызметтес болғандықтан ғана желілік фирма болмайды. (R400. 53 (d) тармағын қараңыз).
- 400.53 A6 Брендтің жалпы атауы жалпы бас әріптерді немесе жалпы атауды қамтиды. Фирма брендтің жалпы атауын, мысалы, фирманың серіктесі аудиторлық есепке қол қойған кезде фирма брендінің жалпы атауының бөлігі ретінде немесе фирманың атауымен бірге, пайдаланады. (R400. 53 (e) тармағын қараңыз).
- 400.53 A7 Тіпті егер фирма желіге жатпаса және өз фирмасы атауының бөлігі ретінде жалпы қабылданған сауда маркасын қолданбаса да, егер оның кеңсе жабдықтарында немесе жарнамалық материалдарында фирма қауымдастығының мүшесі екендігі айтылған болса, ол желіге тиесілі болып көрінуі мүмкін. Тиісінше, егер фирма мұндай мүшелікті қалай сипаттайтынына мән бермесе, онда фирма желіге тиесілі деген сезім пайда болуы мүмкін. (R400. 53 (e) тармағын қараңыз).
- 400.53 A8 Кәсіби ресурстарға келесілер жатады:
- Фирмаларға клиенттердің деректері, шоттар және жұмыс уақытының жазбалары сияқты ақпаратпен алмасуға мүмкіндік беретін жалпы жүйелер.
 - Серіктестер мен басқа қызметкерлер

- Техникалық немесе салалық мәселелер, транзакциялар немесе сенімділікті білдіру туралы келісіммен байланысты оқиғалар бойынша кеңес беретін техникалық бөлімдер.
- Аудит әдіснамасы немесе аудит жөніндегі нұсқаулық.
- Оқу курстары мен орынжайлар. (R400. 53 (f) тармағын қараңыз).

400.53 A9 Жалпы кәсіби ресурстардың маңыздылығы жағдайларға байланысты. Мысалы:

- Ортақ пайдаланылатын ресурстар жалпы аудит әдіснамасымен немесе аудит нұсқаулықтарымен қызметкерлермен, клиенттермен немесе нарықтық ақпаратпен алмасусыз шектелуі мүмкін. Мұндай жағдайларда жалпы ресурстардың маңызды болуы екіталай. Бұл әдеттегі машықтануларға да қатысты.
- Ортақ пайдаланылатын ресурстарға қызметкерлермен немесе ақпаратпен алмасу жатуы мүмкін, мысалы, қызметкерлер жалпы пулдан жиналған кезде немесе неғұрлым ірі құрылымда қатысушы фирмаларға фирмалар ұстануға тиісті техникалық ұсыныстар беру үшін жалпы техникалық бөлім құрылған кезде. Мұндай жағдайларда ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап ортақ ресурстар маңызды деп үлкен ықтималдықпен шешеді. (R400. 53 (f) тармағын қараңыз).

R400.54 Егер фирма немесе желі өз тәжірибесінің компонентін сатса, ал бұл компонент шектеулі уақыт ішінде фирма немесе желі атауының барлығын немесе бір бөлігін қолдануды жалғастырса, тиісті ұйымдар өздерін үшінші тұлғаларға ұсыну кезінде, желілік фирмалар емес екенін қалай ашуға болатындығын анықтауы керек.

400.54 A1 Тәжірибе компонентін сату туралы келісім, шектеулі уақыт ішінде сатылған компонент енді фирмамен немесе желімен әрі қарай байланысты болмаса да, фирма немесе желі атауының барлығын немесе бір бөлігін пайдалануды жалғастыра алатындығын, қарастыруы мүмкін. Мұндай жағдайларда, бұл екі ұйым ортақ атаумен әрекет еткенімен, бірақ нақтылы олар ынтымақтастыққа бағытталған ірі құрылымға жатпайды. Осылайша, бұл екі кәсіпорын желілік фирмалар болмайды.

[400.55–400.59 тармақтары әдейі бос қалдырылды]

Аудит және шолу тексерісі бойынша тапсырмалар үшін тәуелсіздік туралы жалпы құжаттама

R400.60 Фирма осы Бөліктің сәйкестігі туралы қорытындыларды, сондай-ақ осы қорытындыларды растайтын кез-келген тиісті талқылаулардың мәнін құжаттауы керек. Әсіресе:

- (a) Сақтық шаралары қауіпті жою үшін қолданылғанда, фирма қауіптің сипатын және қолданыстағы немесе қолданылатын сақтық шараларын құжаттауы керек; және
- (b) Егер қауіп айтарлықтай талдауды қажет етсе және фирма қауіп қолайлы деңгейге жетті деген қорытындыға келсе, онда ол қауіптің сипаты мен қорытындының негіздемесін құжаттауы керек.

400.60 A1 Құжаттама осы Бөліктің сақталуына қатысты қорытынды жасау кезінде компанияның пайымдарының дәлелдерін ұсынады. Алайда, құжаттаманың болмауы фирманың нақты мәселені қарастырғанын немесе фирманың тәуелсіз екенін анықтамайды.

[400.61–400.69 тармақтары әдейі бос қалдырылды]

Бірігу және қосып алу

Клиенттердің бірігуі қауіп төндірген кезде

400.70 A1 Ұйым бірігу немесе жұтылу нәтижесінде аудит клиентінің байланысты ұйымы бола алады. Тәуелсіздік қауіп және, сәйкесінше, фирманың аудиторлық тапсырманы жалғастыру қабілеті алдыңғы немесе ағымдағы мүдделермен немесе фирма немесе желілік фирма мен осындай байланысты ұйым арасындағы қатынастардан құрылуы мүмкін.

R400.71 400.70 A1 тармағында баяндалған жағдайларда,

- (a) Фирма қауіп-қатерді жою үшін қабылданған кез келген әрекетті ескере отырып, оның тәуелсіздігіне, демек, бірігу немесе қосып алу күшіне енген күннен кейін аудиторлық тапсырманы жалғастыру қабілетіне әсер етуі мүмкін байланысты ұйыммен бұрынғы және ағымдағы мүдделер мен қатынастарды сәйкестендіруі және бағалауы тиіс; сондай-ақ
- (b) R400.72 параграфына сәйкес, фирма Кодекспен рұқсат

етілмеген кез-келген мүдделерді немесе қатынастарды біріктіру немесе қосып алу күшіне енген күнге тоқтату үшін шаралар қабылдауы керек.

R400.72 R400.71 (b) тармағынан ерекшелік ретінде, егер бірігу немесе қосып алу күшіне ену күніне мүдде немесе қатынастар тоқтатыла алмаса, фирма:

- (a) Мүддемен немесе қарым-қатынаспен жасалатын қауіп-қатерді бағалау керек; сондай-ақ
- (b) Корпоративтік басқаруға жауапты адамдармен, мүдделілік немесе қарым-қатынастың күшіне ену күніне дейін саналы түрде тоқтатылмау себептерін және қауіп-қатер деңгейін бағалауды талқылау керек.

400.72 A1 Кейбір жағдайларда біріктіру немесе қосып алу күшіне енген күнге қауіп төндіретін мүддені немесе қатынастарды тоқтату мүмкін емес болуы мүмкін. Бұл фирманың байланысты ұйымға ұйым осы күнге басқа жабдықтаушыға бекітілген тәртіпте бере алмайтын сенімділік білдірумен байланысты емес қызметтерді ұсынуына байланысты болуы мүмкін.

400.72 A2 Саналы түрде тоқтатыла алмайтын мүдделер мен қатынастар болған кезде бірігу мен қосып алу нәтижесінде пайда болатын қауіп деңгейін бағалау үшін маңызды факторларға жатады:

- Мүдденің немесе қатынастардың сипаты мен мағынасы.
- Байланысты ұйым арасындағы қатынастардың сипаты мен маңыздылығы (мысалы, байланысты ұйым еншілес немесе негізгі болып табыла ма).
- Мүддені немесе қатынастарды тоқтатқанға дейінгі уақыт кезеңі.

R400.73 Егер R400.72 (b) тармағында баяндалған талқылаудан кейін корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар фирмадан аудитордың қызметтерін орындауын жалғастыруды талап етсе, фирма мұны тек келесі жағдайларда жасау керек, егер:

- (a) Мүдде немесе қатынастар ең қысқа ақылға қонымды мерзімде, бірақ бірігу немесе қосып алу күшіне енген күннен кейін алты айдан кешіктірілмей тоқтатылса;
- (b) Осындай мүддесі немесе қарым-қатынастары бар, оның ішінде 600-Бөліммен және оның кіші бөлімшелерімен рұқсат

етілмеген, сенімділік білдіруге байланысты емес қызметтерді көрсету нәтижесінде туындағандары бар, кез келген тұлға аудит бойынша аудиторлық топтың мүшесі немесе тапсырманың орындалу сапасын бақылау үшін жауапты тұлға болмайды; сондай-ақ

- (с) Қажет болған жағдайда корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен талқыланатын өтпелі шаралар қолданылатын болады.

400.73 А1 Мұндай өтпелі шаралардың мысалдарына жатады:

- Жағдайға байланысты аудиторлық немесе сенімділікті білдірумен байланысты емес жұмысты талдау үшін кәсіби бухгалтердің болуы.
- Қаржылық есептілік туралы пікір білдіретін фирманың мүшесі болып табылмайтын, тапсырманы орындау сапасын тексеруге тең шолуды жүзеге асыратын, кәсіби бухгалтердің болуы.
- Сенім білдірумен байланысты емес қызмет нәтижелерін бағалау үшін басқа фирманы тарту немесе басқа фирма қызмет үшін жауапкершілікті өз мойнына алуы үшін қажетті көлемде басқа фирманың сенім білдірумен байланысты емес қызметті қайта орындауы.

R400.74

Фирма біріктіру немесе қосып алу күшіне енгенге дейін аудит бойынша жұмыстардың едәуір көлемін аяқтай алады және қалған аудиторлық рәсімдерді қысқа мерзімде аяқтай алады. Мұндай жағдайларда, егер корпоративті басқаруға жауапты адамдар фирмадан 400.70 А1 тармағында көрсетілген мүдделерді немесе қатынастарды сақтай отырып, аудитті аяқтауды сұраса, фирма мұны тек келесі жағдайда ғана жасау керек, егер ол:

- (а) Қауіп деңгейін бағалап, нәтижелерін корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен талқыласа;
- (б) R400.73 (b) - (с) т. талаптарына сәйкес келсе; сондай-ақ
- (с) Аудиторлық қорытынды шығарылған күннен кешіктірмей аудитор болуды тоқтатады.

Егер объективтілік бұзылса

R400.75

R400.71-ден R400.74-ке дейінгі параграфтардың барлық талаптары орындалуы мүмкін болса да, фирма 400.70 А1 параграфында көрсетілген жағдайлар объективтілікке қауіп төнетіндей, күресу

мүмкін емес қауіпті төндіретінін анықтауы керек. Бұл жағдайда компания аудитор болуды тоқтатады.

Құжаттама

R400.76 Компания құжаттауы керек:

- (a) 400.70 А1 тармағында көрсетілген бірігу немесе қосып алу күшіне ену күніне тоқтатылмайтын кез келген мүдделер немесе қатынастар және олардың тоқтатылмау себептері;
- (b) Қолданылған өтпелі шаралар;
- (c) Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен талқылау нәтижелері; сондай-ақ
- (d) Алдыңғы және ағымдағы мүдделер мен қатынастардың объективтілікке қауіп төне алатын қауіпті тудырмауының себептері.

[400.77–400.79-тармақтар әдейі бос қалдырылды.]

Аудит және шолу тексерісі бойынша тапсырмалар үшін тәуелсіздік туралы ережені бұзу

Фирма бұзушылықты анықтаған кезде

R400.80 Егер компания осы Бөліктің талабын бұзу болды деген қорытындыға келсе, онда ол:

- (a) Бұзуға әкелген мүддені немесе қатынасты тоқтату, тоқтата тұру немесе жою және бұзушылықтың салдарын жою керек;
- (b) Бұзушылыққа қандай да бір заңнамалық немесе нормативтік талаптардың қолданылатындығын бағалау керек, және егер қолданылса:
 - (i) Осы талаптарды сақтау; сондай-ақ
 - (ii) Егер мұндай хабарлама әдеттегі тәжірибе болып табылса немесе тиісті юрисдикцияда күтілсе, бұзушылық туралы кәсіби немесе реттеуші органға немесе қадағалау органына хабарлау мүмкіндігін қарастыру;
- (c) Саясат пен рәсімдерге сәйкес бұзушылық туралы дереу хабарлау:

- (i) Жоба бойынша серіктеске;
 - (ii) Тәуелсіздікке қатысты саясат пен рәсімдерге жауапты адамдарға;
 - (iii) Фирмадағы және қажет болған жағдайда желідегі басқа тиісті қызметкерлерге; сондай-ақ
 - (iv) 4А бөлігінде тәуелсіздік талаптарын сақтаған жағдайда, тиісті іс-әрекеттерді орындайтындарға;
- (d) Бұзушылықтың маңыздылығын және фирманың объективтілігіне оның әсерін және аудиторлық есепті шығарудағы оның қабілетін бағалау; сондай-ақ
- (e) Бұзушылықтың қауіптілігіне байланысты анықтау:
- (i) Аудиторлық тапсырманы аяқтау керек пе; немесе
 - (ii) Бұзушылықтың салдарын қанағаттандыра отырып жоятын әрекеттер жасауға бола ма және мұндай әрекеттер жасалуы мүмкін бе және олар осы жағдайларда орынды бола ма.

Осы шешімді қабылдаған кезде, фирма кәсіби пайымдауды қолдануы керек саналы және ақпараттандырылған үшінші тарап фирманың объективтілігіне қауіп төнетіні туралы және сәйкесінше, фирма аудиторлық есепті шығара алмайды деген қорытынды жасау мүмкіндігін ескеруі керек.

400.80 A1 Осы Бөліктің ережесін бұзу, фирманың тәуелсіздік сақталатынына ақылға қонымды сенімділік беретін саясат пен рәсімдерінің бар болуына қарамастан, орын алуы мүмкін. Бұзушылыққа байланысты аудитті тоқтату қажеттілігі туындауы мүмкін.

400.80 A2 Бұзушылықтың маңыздылығы мен фирманың объективтілігіне әсері және оның аудиторлық есепті шығаруға қабілеті келесі факторларға байланысты болады:

- Бұзушылықтың сипаты мен ұзақтығы
- Ағымдағы аудиторлық тапсырмаға қатысты кез келген алдыңғы бұзушылықтардың саны мен сипаты
- Аудиторлық топтың мүшесі бұзушылыққа әкелген мүдде немесе қарым-қатынас туралы білді ме

- Бұзушылық жасаған адам аудиторлық топтың мүшесі болып табыла ма, әлде оған қатысты тәуелсіздік талаптары бар басқа адам ба.
- Егер бұзушылық аудиторлық топтың мүшесіне қатысты болса, онда бұл адамның рөлі.
- Егер бұзушылық кәсіби қызметтерді ұсынудан туындаған болса, онда бұл қызметтің, егер болатын болса, бухгалтерлік жазбаларға немесе фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікте көрсетілген сомаларға әсері.
- Өз мүддесінің, шамадан тыс қорғауының, бұзушылық тудырған қорқыту немесе басқа да қауіптердің дәрежесі.

400.80 A3

Бұзушылықтың маңыздылығына байланысты, фирма бұзушылықты қанағаттанарлық түрде жою үшін қарастыра алатын әрекеттердің мысалдарына келсілер жатады:

- Аудиторлық топтан тиісті тұлғаны шығару.
- Қозғалған аудиторлық жұмысты қосымша тексеру үшін немесе осы жұмысты қажетті көлемде қайта орындау үшін әр түрлі тұлғаларды пайдалану
- Аудитке тапсырыс берушіге қозғалған аудиторлық жұмысты жұмысты қажетті көлемде тексеру немесе қайта орындау үшін басқа фирманы тартуды ұсыну.
- Егер бұзушылық бухгалтерлік жазбаларға немесе қаржылық есептілікте көрсетілген сомаға әсер ететін сенім білдірумен байланысты емес қызметпен байланысты болса, сенімділік білдірумен байланысты емес қызмет нәтижелерін бағалау үшін басқа фирманы тарту немесе басқа фирманың өзіне қызмет үшін жауапкершілікті өз мойнына алуы үшін қажетті деңгейге дейін сенімділік білдірумен байланысты емес қызметті басқа фирманың қайта орындауы.

R400.81

Егер фирма әрекеттер бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде жою үшін қабылдана алмаса, ол корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды мүмкіндігінше тезірек хабардар етіп, кез келген қолданыстағы заңнамалық немесе нормативтік талаптарға сәйкес аудиторлық тапсырманы аяқтау үшін қажетті қадамдар жасауы керек. Егер тапсырманы тоқтатуға заңдармен немесе нормативтік актілермен рұқсат етілмесе, фирма есептілікке немесе ақпаратты ашуға қойылатын барлық талаптарды сақтауы керек.

R400.82

Егер фирма бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде жою үшін әрекеттер қабылдана алатынын анықтаса, ол корпоративтік

басқаруға жауапты адамдармен талқылауы керек:

- (a) Бұзушылықтың маңыздылығын, оның сипаты мен ұзақтығын қоса;
- (b) Бұзушылық қалай болғанын және ол қалай анықталғанын;
- (c) Ұсынылған немесе қабылданған әрекеттерді және неге бұл әрекет бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде түзейтінін және фирмаға аудиторлық есеп шығаруға мүмкіндік беретінін;
- (d) Фирманың кәсіби пайымдауына сәйкес объективтілік бұзылмаған деген қорытынды және бұл қорытындының негіздемесі; сондай-ақ
- (e) Фирманың одан әрі бұзушылықтардың пайда болу қаупін азайту немесе болдырмау үшін ұсынған немесе қабылдаған кез келген қадамдарын.

Егер корпоративті басқаруға жауапты адамдар едәуір аз бұзушылықтар туралы хабарлау үшін балама кестесін көрсетпесе, мұндай талқылау мүмкіндігінше тезірек өткізілуі керек.

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға бұзушылықтар туралы хабарлау

400.83 A1 R300.9 және R300.10-тармақтарда корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен өзара әрекет жасауға қатысты талаптар баяндалған.

R400.84 Бұзушылықтарға қатысты фирма корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға жазбаша түрде хабарлауы керек:

- (a) R400.82 тармағына сәйкес талқыланатын барлық мәселелерді және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың бұзушылық салдарын қанағаттанарлық түрде жою үшін әрекеттер жасалуы мүмкін екендігіне немесе жасалғандығына келісімін алу; сондай-ақ
- (b) Сипаттамасы:
 - (i) Фирманың бұзушылыққа қатысты, тәуелсіздік сақталатынына ақылға қонымды сенімділік беруге арналған саясаты мен рәсімдері; сондай-ақ
 - (ii) Фирма одан әрі бұзушылықтардың пайда болу қаупін азайту немесе болдырмау үшін қабылдаған немесе қабылдауға ұсынған кез-келген қадамдар.

R400.85 Егер корпоративтік басқаруға жауапты адамдар R400.80 (е) (ii) тармағына сәйкес фирма ұсынған әрекеттер бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде жоятындығымен келіспесе, фирма R400.81 азат жолына сәйкес аудиторлық тапсырманы аяқтау үшін қажетті қадамдар жасау керек.

Алдыңғы аудиторлық есепті шығарғанға дейінгі бұзушылықтар

R400.86 Егер бұзушылық алдыңғы аудиторлық есепті шығарғанға дейін орын алса, фирма бұзушылықтың маңыздылығын және оның фирманың объективтілігіне әсерін және ағымдағы кезеңде аудиторлық есепті шығару қабілетін бағалау кезінде 4А-бөлігінің ережелерін сақтауы керек.

R400.87 Фирма сондай-ақ:

- (a) Бұзушылықтың, егер бар болса, кез келген бұрын шығарылған аудиторлық есептерге қатысты фирманың объективтілігіне әсерін және осындай аудиторлық есептерді кері қайтарып алу мүмкіндігін қарастыру керек; сондай-ақ
- (b) Бұл мәселені корпоративтік басқаруға жауапты адамдармен талқылау керек.

Құжаттама

R400.88 R400.80 - R400.87 параграфтарының талаптарына сәйкес фирма құжаттауы керек:

- (a) Бұзушылықты;
- (b) Жасалған әрекеттерді;
- (c) Қабылданған негізгі шешімдерді;
- (d) Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен талқыланатын барлық мәселелерді; сондай-ақ
- (e) Кәсіби немесе реттеуші органмен немесе қадағалау органымен кез-келген талқылауды.

R400.89 Егер фирма аудиторлық тапсырманы орындауды жалғастырса, ол құжаттауы керек:

- a) Фирманың кәсіби пайымына сәйкес объективтілік бұзылмады деген қорытындыны; сондай-ақ
- (b) Фирманың аудиторлық есеп шығаруы үшін жасалған іс-

әрекеттері неліктен бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде жойғанын негіздеуді.

410-БӨЛІМ

АЛЫМДАР

Кіріспе

- 410.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде баяндалған тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 410.2 Қаламақылардың немесе сыйақының басқа түрлерінің сипаты мен деңгейі жеке қызығушылық немесе қорқыту қаупін төндіруі мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Төлемдер-салыстырмалы мөлшер

Аудиттің барлық клиенттері

- 410.3 A1 Аудиторлық пікірді білдіретін фирма аудиторлық клиенттен алған жалпы қаламақылары осы фирманың жалпы қаламақыларының едәуір бөлігін құраса, сол клиентке тәуелділік пен клиентті жоғалтуға алаңдаушылық жеке қызығушылық немесе қорқыту қаупін тудырады.
- 410.3 A2 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға жататындар:
- Фирманың әрекет етуші құрылымы.
 - Компания танымал ма немесе жаңа ма.
 - Клиенттің фирма үшін маңыздылығы сапалы және / немесе сандық.
- 410.3 A3 Жеке қызығушылықтың немесе қорқытудың осындай қаупінен қорғай алатын әрекеттің мысалы аудит клиентіне тәуелділікті азайту үшін фирмадағы клиенттік базаны ұлғайту болып табылады.
- 410.3 A4 Жеке қызығушылық немесе қорқыту қаупі фирманың аудит клиентінен алатын қаламақысы фирманың бір серіктесінің немесе бір кеңсесінің кірісінің едәуір бөлігін құраған кезде де пайда болады.
- 410.3 A5 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға жататындар:
- Серіктес немесе кеңсе үшін клиенттің сапалы және / немесе сандық маңыздылығы.

- Кеңседегі серіктестің немесе серіктестердің сыйақысы клиенттен алынған комиссиялықтарға байланысты болу деңгейі.

410.3 А6 Жеке қызығушылықтың немесе қорқытудың осындай қауіптерінен қорғайтын әрекеттердің мысалдарына жататындар:

- Аудит клиентіне тәуелділікті азайту үшін серіктестің немесе кеңсенің клиенттік базасын ұлғайту.
- Аудиторлық тапсырмаға қатыспаған, жұмысты тексеретін тиісті тексерушінің болуы.

Қоғамдық мүдделерді білдіретін клиенттердің аудиті

R410.4 Егер аудитке тапсырыс беруші қоғамдық мүддені білдіретін ұйым болып табылса және екі жыл қатарынан клиенттен және онымен байланысты ұйымдардан алынатын қаламақылардың жалпы сомасы клиенттің қаржылық есептілігі туралы пікір білдіретін фирма алған қаламақылардың жалпы сомасының 15%-ынан астамын құраса, фирма міндетті:

- (a) Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға аудитке тапсырыс берген клиентті, осындай қаламақылардың жалпы сомасы фирма алған қаламақылардың жалпы сомасының 15%-ынан астамын құрайтынын ашуға; сондай-ақ
- (b) Келесі әрекеттердің қандай да бірі фирмамен клиенттен алған жиынтық қаламақыларымен жасалатын қауіптен қорғау бола алатындығын талқылау, егер болатын болса, оны қолдану:
 - (i) Екінші жылға қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытынды берілгенге дейін қаржылық есептілік туралы пікір білдіретін фирманың мүшесі болып табылмайтын кәсіби бухгалтер осы тапсырманың орындалу сапасын тексеруді орындайды; немесе кәсіби орган тапсырманың сапасын бақылауды тексеруге балама болатын осы тапсырманы тексеруді орындайды («алдын ала тексеру»); немесе
 - (ii) Екінші жылға қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытынды шығарылғаннан кейін және үшінші жылға қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытынды шығарылғанға дейін, қаржылық есептілік бойынша пікір білдіретін фирманың мүшесі болып табылмайтын кәсіби

бухгалтер немесе кәсіби орган тапсырма орындау сапасын бақылауды тексеруге ұқсас, екінші жылдың аудитін тексереді («шығарылғаннан кейінгі тексеру»).

R410.5 R410.4 параграфында сипатталған жалпы алымдар 15%-дан едәуір асқанда, фирма қауіптің деңгейі шығарылғаннан кейінгі тексеру қауіпті қолайлы деңгейге дейін төмендетпейтіндігін анықтауы керек. Бұл жағдайда фирма алдын-ала тексеруді жүргізу керек.

R410.6 Егер R410.4 параграфында сипатталған төлемдер 15%-дан асуды жалғастырса, фирма жыл сайын:

- (a) Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен R410.4 тармағында баяндалған мәселелерді ашу және талқылау керек; сондай-ақ
- (b) R410.4 (б) және R410.5 параграфтарын сақтау керек.

Комиссиялар – мерзімі өткен

410.7 A1 Егер келесі жылға аудиторлық есеп шығарылғанға дейін қаламақылардың едәуір бөлігі төленбесе, жеке қызығушылық қауіп туындауы мүмкін. Әдетте фирма мұндай төлемдерді осындай аудиторлық есеп шығарылғанға дейін төлеуді талап етеді деп күтіледі. Қарыздар мен кепілдіктерге қатысты 511-бөлімде баяндалған талаптар мен қолданбалы материалдар осындай төленбеген алымдар болған жағдайларда да қолданылуы мүмкін.

410.7 A2 Жеке қызығушылықтың осындай қауіпінен қорғай алатын әрекеттердің мысалдарына жататындар:

- Мерзімі өткен төлемдерге жартылай төлем алу.
- Орындалған жұмысты тексеру үшін аудиторлық тапсырмаға қатыспаған тиісті тексерушінің болуы.

R410.8 Егер аудитке тапсырыс берген клиенттен алынуға тиісті қаламақылардың едәуір бөлігі ұзақ уақыт бойы төленбесе, фирма анықтауы керек:

- (a) Мерзімі өткен комиссия клиенттің несиесіне балама бола ала ма; және
- (b) Фирманы қайта тағайындау немесе аудиторлық тапсырманы жалғастыру қолайлы ма.

Шартты алымдар

410.9 A1 Шартты комиссиялар – бұл транзакцияның нәтижесіне немесе

көрсетілген қызметтердің нәтижесіне байланысты алдын ала анықталған негізде есептелетін комиссиялар. Делдал арқылы алынатын шартты сыйақы жанама шартты сыйақының мысалы болып табылады. Бұл бөлімде төлем, егер ол сотпен немесе басқа мемлекеттік органмен белгіленсе, шартты болып саналмайды.

R410.10 Фирма аудиторлық тапсырма үшін тікелей немесе жанама түрде шартты сыйақы алмауы керек.

R410.11 Фирма немесе желілік фирма аудитке тапсырыс берген клиентке ұсынылған сенім білдірумен байланысты емес қызметтер үшін шартты сыйақыны тікелей немесе жанама өндіріп алмауы тиіс, егер:

- (a) Комиссиялық сыйақы қаржылық есептілік туралы пікір білдіретін фирмамен алынады және ол елеулі немесе осы фирма үшін елеулі болады деп күтіледі;
- (b) Қаламақы аудиттің едәуір бөлігіне қатысатын желілік фирмамен алынады, және төлем елеулі немесе осы фирма үшін елеулі болады деп күтіледі; немесе
- (c) Сенімділік білдірумен байланысты емес қызметтің нәтижесі және сыйақы мөлшері, сәйкесінше, қаржылық есептіліктегі елеулі соманың аудитіне байланысты болашақ немесе заманауи пайымдауға байланысты болады.

410.12 A1 R410.10 және R410.11 тармақтары фирмаға немесе желілік фирмаға аудитке тапсырыс берушімен шартты қаламақылар туралы белгілі бір келісімдер жасауға тыйым салады. Тіпті шартты сыйақы туралы келісім сенімділікті білдірумен байланысты емес қызметтерді ұсыну кезінде алынып тасталмаса да, аудитке тапсырыс берген клиентке бәрібір жеке қызығушылық қаупі төнуі мүмкін.

410.12 A2 Мұндай қауіптің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға жататындар:

- Комиссияның ықтимал өлшемдерінің диапазоны.
- Тиісті орган шартты қаламақы тәуелді болатын нәтижені анықтай ма.
- Болжалды пайдаланушыларға фирма орындаған жұмысты және сыйақы негіздерін ашу.
- Қызмет сипаты.
- Оқиғаның немесе операцияның қаржылық есептілікке әсері

410.12 A3 Жеке қызығушылықтың осындай қаупінен қорғайтын әрекеттердің

мысалдары:

- Фирма жасаған жұмысты тексеру үшін сенімділік білдірумен байланысты емес қызметтерді орындауға қатыспаған тиісті тексерушінің болуы.
- Сыйақы негізінде клиентпен алдын ала жазбаша келісім алу.

411-БӨЛІМ

ӨТЕМАҚЫ МЕН БАҒАЛАУ САЯСАТЫ

Кіріспе

- 411.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде баяндалған тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 411.2 Компанияның бағалау немесе өтемақы аясындағы саясаты жеке қызығушылық қаупін тудыруы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

- 411.3 A1 Нақты бір аудит клиентінің аудиторлық тобының мүшесі бағаланғанда немесе осы аудит клиентіне сенім білдірумен байланысты емес қызметтерді сатқанына өтемақы алғанда, жеке қызығушылық қаупі деңгейі келесілерге байланысты болады:
- (a) Өтемақының немесе бағалаудың қай бөлігі осындай қызметтерді сатуға негізделген;
 - (b) Аудиторлық топтағы адамның рөлі; сондай-ақ
 - (c) Мұндай сенімділікті білдірумен байланысты емес қызметтерді сату жылжыту туралы шешімдерге әсер ететіні.
- 411.3 A2 Осындай жеке қызығушылық қаупін жою алатын әрекеттердің мысалдарына жатады:
- Осы адам үшін өтемақы жоспарын немесе бағалау үдерісін қайта қарау.
 - Осы адамды аудиторлық топтан шығару
- 411.3 A3 Мұндай жеке қызығушылық қаупінен қорғау бола алатын іс-әрекеттің мысалы аудит тобы мүшесінің жұмысын тиісті тексерушінің тексерісі болып табылады.
- R411.4** Фирма аудит бойынша шешуші серіктеске аудит бойынша серіктестің клиентіне сенімділік білдірумен байланысты емес қызметтерді сатудағы жетістіктерін бағаламауы немесе өтемеуі керек. Бұл талап фирманың серіктестері арасында пайданы қалыпты бөлінуге кедергі келтірмейді.

420-БӨЛІМ

СЫЙЛЫҚТАР ЖӘНЕ ҚОНАҚЖАЙЛЫЛЫҚ

Кіріспе

- 420.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде баяндалған тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 420.2 Аудит клиентінен сыйлықтар мен қонақжайлылық белгілерін қабылдау жеке қызығушылық, таныстық немесе қорқыту қауіпін тудыруы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материал баяндалады.

Талаптар және қолданбалы материалдар

- R420.3** Фирма, желілік фирма немесе аудиторлық топтың мүшесі аудитке тапсырыс берген клиенттен сыйлықтар мен қонақжайлылық белгілерін, олардың құндылығы мәнді және маңызды емес болып табылатын жағдайларды қоспағанда, қабылдамауы керек.
- 420.3 A1 Егер фирма, желілік фирма немесе аудиторлық топтың мүшесі аудитке тапсырыс берушіге немесе одан көтермелеуді ұсынса немесе қабылдаса, 340-бөлімде баяндалған талаптар мен қолданбалы материалдар қолданылады және осы талаптарды сақтамау тәуелсіздікке қауіп төндіруі мүмкін.
- 420.3 A2 340-бөлімде баяндалған көтермелеулерді ұсыну немесе қабылдауға қатысты талаптары фирмаға, желілік фирмаға немесе аудиторлық топ мүшесіне сыйлықтар мен қонақжайлылық белгілерін қабылдауға, егер тіпті олардың құндылығы мәнді және маңызды емес болса да ниеті әрекетіне тиісті емес түрде әсер ету болса, мүмкіндік бермейді.

430-БӨЛІМ

НАҚТЫ НЕМЕСЕ СОТ ІСІН ЖҮРГІЗУ ҚАУІП

Кіріспе

- 430.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде баяндалған тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 430.2 Аудитке тапсырыс берушімен сот ісі туындаған кезде немесе мүмкін болып көрінсе, жеке қызығушылық пен қорқыту қаупі туындайды. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты қолданбалы материалдар баяндалады.

Қолданбалы материалдар

Жалпы

- 430.3 A1 Клиенттердің менеджменті мен аудиторлық топ мүшелерінің арасындағы қарым-қатынас клиент қызметінің барлық аспектілері туралы ақпараттың толық ашықтығымен және толық ашылуымен сипатталуы керек. Қарама-қайшы ұстанымдар нақты сот ісін жүргізу немесе аудитке тапсырыс беруші мен фирма, желілік фирма немесе аудиторлық топ мүшесі арасындағы сот талқылауы қаупі нәтижесінде туындауы мүмкін. Мұндай тоң-торыс ұстанымдар басшылықтың ақпаратты толығымен ашуға дайын болуына әсер ете алады және жеке қызығушылық пен қорқыту қаупін тудыра алады.
- 430.3 A2 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға жататындар:
- Сот талқылауының маңыздылығы
 - Сот үдерісі алдыңғы аудиторлық тапсырмаға қатысты ма.
- 430.3 A3 Егер аудиторлық топтың мүшесі сот үдерісіне қатысса, мұндай жеке қызығушылық пен қорқыту қаупін жоя алатын әрекеттің мысалы осы адамды аудиторлық топтан шығару болып табылады.
- 430.3 A4 Жеке қызығушылық пен қорқытудың осындай қауіпінен қорғай алатын әрекеттің мысалы тиісті тексерушіге орындалған жұмысты талдауға тапсырма беру болып табылады.

510 БӨЛІМ

ҚАРЖЫЛЫҚ МҮДДЕЛЕР

Кіріспе

- 510.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін түбегейлі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 510.2 Аудит клиентіне қаржылық мүдденің болуы жеке қызығушылық қауіпін тудыруы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

- 510.3 A1 Қаржылық мүдделер тікелей немесе жанама түрде ұжымдық инвестициялау механизмі, жылжымайтын мүлік немесе траст сияқты делдал арқылы жүзеге асырылуы мүмкін. Бенефициарлық меншік иесі делдалды бақылаған кезде немесе оның инвестициялық шешімдеріне әсер ету мүмкіндігі болған кезде, Кодекс бұл қаржылық мүддені тікелей деп анықтайды. Керісінше, бенефициарлық меншік иесі делдалды басқармаса немесе оның инвестициялық шешімдеріне әсер ете алмаса, Кодекс бұл қаржылық мүддені жанама деп анықтайды.
- 510.3 A2 Бұл бөлімде қаржылық мүдденің «маңыздылығына» сілтемелер бар. Мұндай мүдденің адам үшін маңызды екенін анықтаған кезде, осы адамның және оның жақын мүшелерінің жиынтық жағдайы ескерілуі мүмкін.
- 510.3 A3 Аудит бойынша клиентке қаржылық мүддені сақтаумен туындаған жеке мүдделілік қауіпінің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға келесілер жатады:
- Қаржылық мүддесі бар адамның рөлі.
 - Қаржылық мүддені тікелей немесе жанама ма.
 - Қаржылық мүдденің маңыздылығы.

Фирмаға, желілік фирмаға, аудиторлық топ мүшелеріне және басқа тұлғаларға тиесілі қаржылық мүдделер

- R510.4** R510.5 параграфына сәйкес аудит тапсырыс берушісіне тікелей қаржылық мүдде немесе елеулі жанама қаржылық мүдде тиесілі болмауы тиіс:

- (a) Фирмаға немесе желілік фирмаға;
- (b) Аудиторлық топтың мүшесіне немесе осы адамның жақын туыстарының біріне;
- (c) Аудиторлық тапсырмаға байланысты жоба бойынша серіктес жұмыс істейтін кеңседегі кез келген басқа серіктеске немесе осы басқа серіктестің жақын туыстарының біріне; немесе
- (d) Аудитке тапсырыс берген клиентке аудиторлық емес қызметтерді ұсынатын кез-келген басқа серіктес немесе менеджер, қатысуы аз немесе осы адамның жақын туыстарының біреуін қоспағанда.

510.4 A1 Жоба бойынша серіктес аудиторлық тапсырмаға байланысты жұмыс істейтін кеңсе міндетті түрде осы серіктес тағайындалған кеңсе болып табылмайды. Егер тапсырма менеджері аудиторлық топтың басқа мүшелерінің кеңсесінен басқа кеңседе болса, серіктес тапсырмаға байланысты жұмыс істейтін кеңсені анықтау үшін кәсіби шешім қажет.

R510.5 R510.4 параграфынан ерекшелік ретінде R510.4 (c) немесе (d) тармақшаларында көрсетілген жақын туыстар аудитке тапсырыс берген клиентте тікелей немесе елеулі жанама қаржылық мүддеге ие болуы мүмкін, бұл жағдайда:

- (a) Отбасы мүшесі жұмыс істеу құқығына байланысты қаржылық мүддені алды, мысалы, зейнетақы жоспарлары немесе акцияларға опциондар арқылы және қажет болған жағдайда фирма қаржылық мүддені тудыратын қауіпті жояды; және
- (b) Отбасы мүшесі қаржылық мүддеден арылады немесе отбасы мүшесінің оған құқығы болған немесе алған кезде немесе акцияларға опцион болған жағдайда, отбасы мүшесі оны жүзеге асыру құқығын алған кезде оны қысқа мерзімде жоғалтады.

Клиентті аудит бойынша бақылайтын ұйымдағы қаржылық мүдделер

R510.6 Ұйымда аудитке тапсырыс берген клиентте бақылау пакеті болған кезде және бұл клиент ұйым үшін маңызды болса, фирма да, желілік фирма да, аудиторлық топтың мүшесі де, осы тұлғаның жақын туыстарының бірі де осы субъектіге тікелей немесе маңызды жанама қаржылық мүддеге ие болмауы керек.

Сенімгерлік басқарушы ретінде қаржылық мүдделер

R510.7 R510.4-тармақ, сондай-ақ фирма, желілік фирма немесе жеке тұлға сенімгерлік басқарушы ретінде әрекет ететін трасттағы аудит жөніндегі клиенттегі қаржылық мүддеге қолданылуы тиіс, бұған мынадай жағдайлар қосылмайды:

- (a) Төмендегілердің ешқайсысы трастың бенефициары болып табылмайды: сенімгерлік басқарушы, аудиторлық топтың мүшесі немесе осы тұлғаның жақын туыстарының бірі, фирма немесе желілік фирма;
- (b) Аудит тапсырыс берушісіне деген траст траст үшін маңызды емес;
- (c) Траст аудит клиентіне айтарлықтай әсер ете алмайды; сондай-ақ
- (d) Төмендегілердің ешқайсысы аудит клиентінің қаржылық мүддеге байланысты кез-келген инвестициялық шешімге айтарлықтай әсер ете алмайды: сенімді басқарушы, аудиторлық топтың мүшесі немесе осы адамның, фирманың немесе желілік компанияның кез-келген жақын туыстары.

Аудитке тапсырыс берушімен жалпы қаржылық мүдде

R510.8 (a) Фирма, желілік фирма, аудиторлық топтың мүшесі немесе осы тұлғаның жақын туыстары, егер аудитке тапсырыс беруші осы субъектіде қаржылық мүддеге ие болса, кәсіпорында қаржылық мүддеге ие болмауы керек:

- (i) Қаржылық мүдде фирма, желілік фирма, аудиторлық топ мүшесі, сондай-ақ осы адамның ең жақын отбасы мүшесі және аудитке тапсырыс беруші үшін маңызды емес; немесе
 - (ii) Аудитке тапсырыс беруші ұйымға елеулі әсер ете алмайды.
- (b) R510.8 (a) тармағында сипатталған қаржылық мүддесі бар адам аудиторлық топтың мүшесі болмас бұрын, бұл адам немесе оның жақын отбасы мүшесі немесе:
- (i) Мүддеден құтылу; немесе

- (ii) Мүдденің қалған пайызы маңызды болмай қалуы үшін жеткілікті мүддеден арылыңыз.

Байқаусызда алынған қаржылық мүдделер

R510.9 Егер фирма, желілік фирма немесе серіктес немесе фирманың немесе желілік фирманың қызметкері немесе осы тұлғаның кез-келген жақын туыстары тікелей қаржылық мүддені немесе елеулі жанама қаржылық мүддені мұра, сыйлық түрінде, бірігу нәтижесінде немесе ұқсас жағдайларда алса және басқаша болса, осы бөлімге сәйкес акцияларға иелік етуге рұқсат етілмесе, онда:

- (a) Егер мүддені фирма немесе желілік фирма немесе аудиторлық топтың мүшесі немесе осы тұлғаның жақын туыстарының бірі алса, қаржылық мүддені дереу жойылуы керек немесе жанама қаржылық мүдденің жеткілікті бөлігі қалған пайыздар маңызды болмайтындай етіп жойылуы керек; немесе
- (b) (i) Егер мүддені аудиторлық топтың мүшесі болып табылмайтын жеке тұлға немесе осы тұлғаның жақын туыстарының бірі алса, қаржылық мүдде мүмкіндігінше тезірек іске асырылуы керек немесе қалған пайыздар маңызды болып қалмауы үшін жанама қаржылық мүдденің жеткілікті мөлшері жойылуы керек; және
- (ii) Қаржылық мүддеден арылуды күтіп, қажет болған жағдайда компания қауіпті жоюы керек.

Қаржылық мүдде – басқа жағдайлар

Жақын туыстар

510.10 A1 Жеке қызығушылық, танысу немесе қорқыту қаупі, егер аудиторлық топтың мүшесі немесе осы адамның жақын туыстарының бірі, компания немесе желілік фирма кәсіпорында қаржылық мүддені танытса, онда аудиторлық тапсырыс берушінің директоры, лауазымды тұлғасы немесе бақылаушы иесі осы кәсіпорында қаржылық мүддені танытатыны белгілі болған кезде пайда болуы мүмкін.

510.10 A2 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға келесілер жатады:

- Аудиторлық топтағы адамның рөлі.
- Компания жеке немесе көптеген адамдарға тиесілі ме.

- Инвестордың қызығушылығы кәсіпорынды бақылауға немесе оған айтарлықтай әсер етуге мүмкіндік бере ме?
- Қаржылық мүдденің маңыздылығы.

510.10 A3 Жеке қызығушылық, танысу немесе қорқыту қаупін жоя алатын іс-әрекеттің мысалы-аудиторлық Топтың қаржылық мүддесі бар мүшесін аудиторлық топтан шығару.

510.10 A4 Мұндай жеке қызығушылық қаупінен қорғауға болатын іс-әрекеттің мысалы-аудит тобы мүшесінің жұмысын тиісті тексерушінің тексеруі.

Жақын туыстар

510.10 A5 Егер аудиторлық топтың мүшесі жақын отбасы мүшесінің тікелей қаржылық мүддесі немесе аудит клиентінде елеулі жанама қаржылық мүдде бар екенін білсе, жеке қызығушылық қаупі туындауы мүмкін.

510.10 A6 Мұндай қауіптің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:

- Аудиторлық топ мүшесі мен жақын отбасы мүшесі арасындағы қарым-қатынас сипаты.
- Қаржылық мүдде тікелей немесе жанама ма.
- Отбасының жақын мүшесі үшін қаржылық мүдденің маңыздылығы.

510.10 A7 Жеке қызығушылық қаупін жоюға болатын әрекеттердің мысалдары:

- Отбасының жақын мүшесіне барлық қаржылық мүддеден тезірек арылуға немесе қалған қызығушылық бұдан былай маңызды болмауы үшін жеткілікті жанама қаржылық қызығушылықтан арылуға нұсқау беріңіз.
- Адамды аудиторлық топтан шығару.

510.10 A8 Мұндай жеке қызығушылық қаупінен қорғауға болатын іс-әрекеттің мысалы – аудит тобы мүшесінің жұмысын тиісті тексерушінің тексеруі.

Басқа да тұлғалар

510.10 A9 Егер аудиторлық топтың мүшесі аудит тапсырыс берушісіне қаржылық мүдде мынадай тұлғаларға тиесілі екенін білсе, жеке қызығушылық қатері туындауы мүмкін:

- R510.4 параграфына сәйкес осындай қаржылық мүддеге ие болуға нақты рұқсат етілмегендерді немесе олардың жақын

туыстарын қоспағанда, фирманың немесе желілік фирманың серіктестері мен кәсіби қызметкерлері.

- Аудиторлық топ мүшесімен тығыз жеке қатынастағы тұлғалар.

510.10 A10 Мұндай қауіптің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:

- Фирманың ұйымдастырушылық, операциялық және есептік құрылымы.
- Жеке тұлға мен аудиторлық топ мүшесі арасындағы қарым-қатынас сипаты.

510.10 A11 Жеке қызығушылық қаупін жоятын әрекеттің мысалы-жеке қарым-қатынасы бар аудит тобының мүшесін аудит тобынан шығару.

510.10 A12 Жеке қызығушылықтың осындай қаупінен қорғайтын әрекеттердің мысалдары:

- Аудиторлық тапсырмаға қатысты кез келген маңызды шешімнен аудиторлық топ мүшесін алып тастау.
- Аудиторлық топ мүшесінің жұмысын тексеру үшін тиісті тексерушінің болуы.

Компанияның немесе желілік фирманың зейнетақы жоспары

510.10 A13 Егер компанияның немесе желілік фирманың зейнетақы жоспары аудиторлық клиентте тікелей немесе елеулі жанама қаржылық мүддеге ие болса, жеке қызығушылық қаупі туындауы мүмкін.

511 БӨЛІМ

НЕСИЕЛЕР МЕН КЕПІЛДІКТЕР

Кіріспе

- 511.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін түбегейлі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 511.2 Аудит жүргізген клиентпен несие немесе несие кепілдігі жеке қызығушылыққа қауіп төндіруі мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

- 511.3 A1 Бұл бөлімде несиенің немесе кепілдіктің «маңыздылығына» сілтемелер бар. Мұндай несие немесе кепілдік жеке тұлға үшін маңызды болып табылатындығын анықтау кезінде осы адамның және оның жақын мүшелерінің жалпы қаржылық жағдайы ескерілуі мүмкін.

Аудит тапсырыс берушісімен қарыздар мен кепілдіктер

R511.4 Фирма, желілік фирма, аудиторлық топтың мүшесі немесе осы тұлғаның жақын туыстарының бірі, несие немесе кепілдік үшін маңызды емес жағдайларды қоспағанда, аудитке тапсырыс берген клиентке несие бермеуі немесе кепілдік бермеуі керек:

- (a) Фирмалар, желілік фирмалар немесе жағдайға байланысты несие немесе кепілдік беретін жеке тұлға; және
- (b) Клиенттің.

Банк немесе соған ұқсас мекеме болып табылатын аудит бойынша клиент берген несиелер мен кепілдіктер

R511.5 Фирма, желілік фирма, аудиторлық топтың мүшесі немесе осы тұлғаның жақын туыстарының бірі, егер несие немесе кепілдік әдеттегі рәсімдерге және несиелеу шарттарына сәйкес берілмесе, банк немесе ұқсас мекеме болып табылатын аудиторлық клиенттен несие немесе несие кепілдігін қабылдамауы керек.

- 511.5 A1 Несиелердің мысалына ипотекалық несиелер, банктік овердрафттар, автокредиттер және несие карталарындағы қалдықтар жатады.

511.5 A2 Егер фирма немесе желілік фирма әдеттегі рәсімдер мен несиелік шарттарына сәйкес банк немесе соған ұқсас мекеме болып табылатын аудиторлық клиенттен несиелік алса да, несиелік аудиторлық клиент немесе несиелік алған фирма үшін маңызды болса, жеке қызығушылық қауіпін тудыруы мүмкін.

511.5 A3 Мұндай жеке қызығушылық қауіпін қорғауға болатын іс-әрекеттің мысалы – несиелік алушы болып табылмайтын желілік компаниядан аудиторлық топтың мүшесі болып табылмайтын тиісті тексерушінің жұмысын қарастыру.

Депозиттер немесе брокерлік шоттар

R511.6 Фирма, желілік фирма, аудиторлық топтың мүшесі немесе осы тұлғаның жақын туыстарының бірінде, депозит немесе шот қалыпты коммерциялық жағдайда сақталатын жағдайларды қоспағанда, банк, брокер немесе ұқсас мекеме болып табылатын аудиторлық клиентте депозиттер немесе брокерлік шот болмауы тиіс.

Банк немесе ұқсас мекеме болып табылмайтын аудит бойынша клиент берген несиелер мен кепілдіктер

R511.7 Фирма, желілік фирма, аудиторлық топтың мүшесі немесе осы тұлғаның жақын туыстарының бірі несиелік немесе кепілдік үшін маңызды емес жағдайларды қоспағанда, банк немесе ұқсас мекеме болып табылмайтын аудиторлық клиенттен несиелік немесе кепілдік несиелік болмауы керек:

- (a) Фирма, желілік фирма немесе жағдайға байланысты несиелік немесе кепілдік алатын жеке тұлға; және
- (b) Клиенттің .

520 БӨЛІМ

ІСКЕРЛІК ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС

Кіріспе

- 520.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін түбегейлі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 520.2 Аудит клиентімен немесе оның басшылығымен тығыз іскерлік қарым-қатынас жеке қызығушылық немесе қорқыту қаупін тудыруы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

- 520.3 A1 Бұл бөлімде қаржылық қызығушылықтың «маңыздылығы» және іскерлік қатынастардың «маңыздылығы» туралы сілтемелер бар. Мұндай қаржылық мүдденің адам үшін маңызы бар-жоғын анықтау кезінде осы адамның және оның жақын мүшелерінің жалпы қаржылық жағдайы ескерілуі мүмкін.
- 520.3 A2 Коммерциялық қатынастардан немесе жалпы қаржылық мүдделерден туындайтын тығыз іскерлік қатынастардың мысалдары:
- Клиентпен немесе бақылаушы иесімен, директормен немесе лауазымды адаммен немесе сол клиент үшін көшбасшылық қызметті жүзеге асыратын басқа адаммен бірлескен кәсіпорында қаржылық мүдденің болуы.
 - Фирманың немесе желілік фирманың бір немесе бірнеше қызметтерін немесе өнімдерін клиенттің бір немесе бірнеше қызметтерімен немесе өнімдерімен біріктіру және пакетті екі жаққа да сілтеме жасай отырып нарыққа жылжыту туралы келісімдер.
 - Тарату немесе маркетингтік келісімдер, оған сәйкес фирма немесе желілік фирма клиенттің өнімдерін немесе қызметтерін таратады немесе сатады немесе клиент фирманың немесе желілік фирманың өнімдерін немесе қызметтерін таратады немесе сатады.

Фирма, желілік фирма, аудиторлық топтың мүшесі немесе отбасылық іскерлік қатынастар

R520.4 Фирма, желілік фирма немесе аудиторлық топ мүшесі кез-келген қаржылық мүдделер маңызды емес және іскерлік қатынастар клиент немесе оның басшылығы мен фирмасы, желілік фирма үшін маңызды емес жағдайларды қоспағанда, аудит клиентімен немесе оның басшылығымен тығыз іскерлік қатынастарға ие болмауы керек. немесе аудиторлық топтың мүшесі.

520.4 A1 Егер аудитке тапсырыс беруші немесе оның басшылығы мен аудит тобы мүшесінің жақын туыстары арасында тығыз іскерлік қатынастар болса, жеке қызығушылық немесе қорқыту қаупі туындауы мүмкін.

Жабық капиталы бар компаниялардағы ортақ мүдделер

R520.5 Фирма, желілік фирма, аудиторлық топтың мүшесі немесе осы тұлғаның жақын туыстарының кез-келгенінде аудиттің тапсырыс берушісі, клиенттің директоры немесе лауазымды тұлғасы немесе олардың кез-келген тобы осы кәсіпорында үлесі болған кезде жабық ұйымдағы үлесті иеленуді қамтитын іскерлік қатынастар болмауы керек, егер:

- (a) Іскерлік қатынастар жағдайға байланысты фирма, желілік фирма немесе жеке тұлға үшін де, клиент үшін де маңызды емес;
- (b) Қаржылық мүдделер инвестор немесе инвесторлар тобы үшін маңызды емес; және
- (c) Қаржылық мүдделер инвестор немесе инвесторлар тобы үшін маңызды емес; және

Тауарларды немесе қызметтерді сатып алу

520.6 A1 Фирманың, желілік фирманың, аудиторлық топтың мүшесінің немесе осы адамның жақын туыстарының бірінің аудиторлық клиенттен тауарлар мен қызметтерді сатып алуы, әдетте, егер мәміле әдеттегі бизнес барысында жүзеге асырылса, тәуелсіздікке қауіп төндірмейді. Алайда, мұндай операциялар жеке қызығушылыққа қауіп төндіретін сипатта және масштабта болуы мүмкін.

520.6 A2 Жеке қызығушылық қаупін жоюға болатын әрекеттердің мысалдары:

- Мәміле сомасын алып тастау немесе азайту.
- Адамды аудиторлық топтан шығару.

521 БӨЛІМ

ЖАНҮЯ ЖӘНЕ ЖЕКЕ ҚАРЫМ - ҚАТЫНАСТАР

Кіріспе

- 521.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін түбегейлі принциптерді сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 521.2 Клиенттің қызметкерлерімен отбасылық немесе жеке қарым-қатынас жеке қызығушылық, танысу немесе қорқыту қаупін тудыруы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

- 521.3 A1 Жеке қызығушылық, танысу немесе қорқыту қаупін аудит тобының мүшесі мен директор немесе лауазымды тұлға немесе олардың рөліне байланысты аудит клиентінің кейбір қызметкерлері арасындағы отбасылық және жеке қатынастар тудыруы мүмкін.
- 521.3 A2 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Аудиторлық топтағы адамның міндеттері.
 - Клиенттің фирмасындағы отбасы мүшесінің немесе басқа адамның рөлі және қарым-қатынастың жақындығы.

Аудиторлық топ мүшесінің жақын туыстары

- 521.4 A1 Жеке қызығушылық, танысу немесе қорқыту қаупі аудиторлық топ мүшесінің ең жақын отбасы мүшесі клиенттің қаржылық жағдайына, қаржылық нәтижелеріне немесе ақша ағындарына айтарлықтай әсер етуі мүмкін қызметкер болған кезде туындайды.
- 521.4 A2 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Отбасының ең жақын мүшесі алатын лауазым.
 - Аудиторлық топ мүшесінің рөлі.
- 521.4 A3 Жеке мүдделер, танысу немесе қорқыту қаупін жоятын әрекеттің мысалы-адамды аудит тобынан шығару.
- 521.4 A4 Жеке мүддені, таныстың немесе қорқытудың осындай қауіп-

қатерінен қорғайтын іс-әрекеттің мысалы аудиторлық топтың мүшесі жақын туыстарының құзыретіне кіретін мәселелермен айналыспайтын етіп аудиторлық топтың міндеттерін құрылымдау болып табылады.

R521.5 Жеке тұлға, егер осы адамның жақын туыстарының бірі аудиторлық топтың мүшесі ретінде қатыспауы тиіс:

- (a) Аудитке тапсырыс берушінің директоры немесе лауазымды тұлғасы болып табылады;
- (b) Компания өз пікірін білдіретін клиенттің бухгалтерлік жазбаларын немесе қаржылық есептерін дайындауға айтарлықтай әсер етуі мүмкін позициядағы қызметкер; немесе
- (c) Мұндай жағдайда келісімде немесе қаржылық есептілікте қамтылатын кез келген кезең ішінде болған.

Аудиторлық топ мүшесінің жақын туыстары

521.6 A1 Жеке қызығушылық, танысу немесе қорқыту қаупі аудиторлық топ мүшесінің жақын отбасы мүшесі болған кезде пайда болады:

- (a) Аудитке тапсырыс берушінің директоры немесе лауазымды тұлғасы; немесе
- (b) Клиенттің бухгалтерлік жазбаларын немесе компания өз пікірін білдіретін қаржылық есептерді дайындауға айтарлықтай әсер ете алатын қызметкер.

521.6 A2 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:

- Аудиторлық топ мүшесі мен жақын отбасы мүшесі арасындағы қарым-қатынас сипаты.
- Отбасының жақын мүшесі алатын лауазым.
- Аудиторлық топ мүшесінің рөлі.

521.6 A3 Жеке қызығушылық, танысу немесе қорқыту қаупін жоятын әрекеттің мысалы-адамды аудит тобынан шығару.

521.6 A4 Жеке қызығушылықтың, таныстың немесе қорқытудың осындай қауіп-қатерінен қорғайтын іс-әрекеттің мысалы аудиторлық топтың мүшесі жақын туыстарының құзыретіне кіретін мәселелермен айналыспайтын етіп аудиторлық топтың міндеттерін құрылымдау болып табылады.

Аудиторлық топ мүшесінің өзге де жақын қарым-қатынастары

R521.7 Аудиторлық топтың мүшесі, егер аудиторлық топтың мүшесі отбасының тікелей немесе жақын мүшесі болып табылмайтын, бірақ компанияның саясаты мен рәсімдеріне сәйкес тығыз қарым-қатынаста болса, кеңес беруі керек:

- (a) Аудитке тапсырыс берушінің директоры немесе лауазымды тұлғасы; немесе
- (b) Клиенттің бухгалтерлік жазбаларын немесе компания өз пікірін білдіретін қаржылық есептерді дайындауға айтарлықтай әсер ете алатын қызметкер.

521.7 A1 Мұндай қатынастар тудыратын жеке қызығушылық, жақындық немесе қорқыту қаупін бағалауға қатысты факторларға мыналар жатады:

- Адам мен аудиторлық топ мүшесі арасындағы қарым-қатынас сипаты.
- Адамның клиентке қатысты ұстанымы.
- Аудиторлық топ мүшесінің рөлі.

521.7 A2 Жеке қызығушылық, танысу немесе қорқыту қаупін жоятын әрекеттің мысалы-адамды аудит тобынан шығару.

521.7 A3 Жеке мүдденің, таныстың немесе қорқытудың осындай қауіп-қатерінен қорғайтын іс-әрекеттің мысалы аудиторлық топтың мүшесі аудиторлық топтың мүшесі жақын қарым-қатынаста болған адамның жауапкершілігі саласындағы мәселелермен айналыспайтын етіп аудиторлық топтың міндеттерін құрылымдау болып табылады.

Фирманың серіктестері мен қызметкерлерінің қарым-қатынасы

R521.8 Компанияның серіктестері мен қызметкерлері, егер олар жеке немесе отбасылық қатынастар туралы білсе, компанияның саясаты мен рәсімдеріне сәйкес кеңес беруі керек:

- (a) Аудиторлық топтың мүшесі болып табылмайтын фирманың немесе желілік фирманың серіктесі немесе қызметкері; сондай-ақ
- (b) Аудитке тапсырыс берген клиенттің директоры немесе лауазымды тұлғасы немесе компания өз пікірін білдіретін клиенттің бухгалтерлік жазбаларын немесе қаржылық есептерін дайындауға айтарлықтай әсер етуі мүмкін аудитке

тапсырыс берген клиенттің қызметкері.

521.8 A1 Мұндай қатынастар тудыратын жеке қызығушылық, жақындық немесе қорқыту қаупін бағалауға қатысты факторларға мыналар жатады:

- Фирманың серіктесі немесе қызметкері мен клиенттің директоры, лауазымды тұлғасы немесе қызметкері арасындағы қарым-қатынас сипаты.
- Серіктес немесе фирма қызметкерінің аудиторлық топпен өзара әрекеттесу дәрежесі.
- Фирмадағы серіктестің немесе қызметкердің жағдайы.
- Адамның клиентке қатысты ұстанымы.

521.8 A2 Жеке қызығушылық, танысу немесе қорқыту сияқты қауіп-қатерлерден қорғайтын әрекеттердің мысалдары мыналарды қамтиды:

- Аудиторлық тапсырмаға ықтимал әсерді азайту үшін серіктестің немесе қызметкердің міндеттерін құрылымдау.
- Орындалған аудиторлық жұмысты тексеру үшін тиісті тексерушінің болуы.

522 БӨЛІМ

АУДИТ КЛИЕНТІНЕ ЖАҚЫНДА ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ

Кіріспе

- 522.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін түбегейлі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 522.2 Егер аудиторлық топтың мүшесі жақында директор, лауазымды тұлға немесе аудит клиентіне қызмет көрсетсе, жеке қызығушылық, өзін-өзі тексеру немесе танысу қаупі туындауы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Аудиторлық қорытындымен қамтылған кезең ішіндегі қызметтер

- R522.3** Аудиторлық топтың құрамына аудиторлық есепте қамтылған кезең ішінде тұлға кірмеуге тиіс:
- (a) Аудитке тапсырыс берушінің директоры немесе лауазымды тұлғасы ретінде жұмыс істеді; немесе
 - (b) Ол клиенттің бухгалтерлік жазбаларын немесе фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептерді дайындауға айтарлықтай әсер ете алатын қызметкер болды.

Аудиторлық қорытындымен қамтылатын кезеңге дейінгі қызметтер

- 522.4 A1 Егер аудиторлық есепте қамтылатын кезеңге дейін аудиторлық топтың мүшесі жеке мүдделілік, өзін-өзі тексеру немесе танысу қаупі туындауы мүмкін:
- (a) Аудитке тапсырыс берушінің директоры немесе лауазымды тұлғасы ретінде жұмыс істеді; немесе
 - (b) Компания өз пікірін білдіретін клиенттің бухгалтерлік жазбаларын немесе қаржылық есептерін дайындауға айтарлықтай әсер ете алатын қызметкер болды.

Мысалы, егер клиентпен жұмыс істеген алдыңғы кезеңдегі адамның шешімі немесе жұмысы ағымдағы аудиторлық тапсырма аясында ағымдағы кезеңде бағалануы керек болса, қауіп туындауы мүмкін.

- 522.4 A2 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға

мыналар жатады:

- Адамның клиентке қатысты ұстанымы.
- Адам клиенттен кеткен сәттен бастап уақыттың ұзақтығы.
- Аудиторлық топ мүшесінің рөлі.

522.4 А3

Жеке қызығушылық, өзін-өзі тексеру немесе танысу сияқты қауіп-қатерлерден қорғайтын іс-әрекеттің мысалы тиісті тексерушіден аудит тобының мүшесі жасаған жұмысты талдауды талап етеді.

523 БӨЛІМ

АУДИТ ЖӨНІНДЕГІ ТАПСЫРЫС БЕРУШІНІҢ ДИРЕКТОРЫ НЕМЕСЕ ЛАУАЗЫМДЫ ТҮЛҒАСЫ РЕТІНДЕГІ ЖҰМЫС

Кіріспе

- 523.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін түбегейлі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 523.2 Аудит бойынша клиенттің директоры немесе лауазымды тұлғасы ретінде жұмыс істеу өзін-өзі тексеру және жеке қызығушылық қауіпін тудырады. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Директор немесе лауазымды тұлға ретіндегі қызмет

- R523.3** Фирманың немесе желілік фирманың серіктесі немесе қызметкері аудиторлық фирма клиентінің директоры немесе лауазымды тұлғасы бола алмайды.

Компания хатшысының қызметі

- R523.4** Фирманың немесе желілік фирманың серіктесі немесе қызметкері келесі жағдайларды қоспағанда, фирманың аудитіне тапсырыс берген клиент үшін компанияның хатшысы бола алмайды:
- (a) Мұндай тәжірибе жергілікті заңнамамен, кәсіби ережелермен немесе тәжірибемен арнайы рұқсат етілген;
 - (b) Барлық тиісті шешімдерді басшылық қабылдайды; сондай-ақ
 - (c) Орындалатын міндеттер мен іс-әрекеттер хаттамаларды дайындау және ресми есептерді жүргізу сияқты күнделікті және әкімшілік міндеттермен шектеледі.

- 523.4 A1 Компания хатшысының лауазымы әртүрлі юрисдикцияларда әртүрлі мағынаға ие. Міндеттер әкімшілік міндеттерден (мысалы, персоналды басқару және компанияның құжаттамасы мен регистрі) компанияның нормативтік талаптарды орындауын қамтамасыз ету немесе корпоративтік басқару мәселелері бойынша кеңес беру сияқты әртүрлі міндеттерге дейін болуы мүмкін. Әдетте бұл ұстаным тақырыппен тығыз байланысты білдіреді деп саналады. Осылайша, егер серіктес немесе фирманың немесе желілік фирманың қызметкері

аудитке тапсырыс берген клиент үшін компанияның хатшысы қызметін атқарса, қауіп туындайды. (Аудиттің тапсырыс берушісіне сенім білдірумен байланысты емес қызметтерді ұсыну туралы қосымша ақпарат *Аудиттің тапсырыс берушісіне сенім білдірумен байланысты емес қызметтерді ұсыну* 600-бөлімінде баяндалған.)

524 БӨЛІМ

АУДИТ КЛИЕНТІМЕН ЕҢБЕК ҚАТЫНАСТАРЫ

Кіріспе

- 524.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін түбегейлі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 524.2 Аудит клиентімен еңбек қатынастары жеке қызығушылық, танысу немесе қорқыту қаупін тудыруы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Барлық аудит клиенттері

- 524.3 A1 Егер келесі адамдардың кез-келгені аудиторлық топтың мүшесі немесе фирманың немесе желілік фирманың серіктесі болса, танысу немесе қорқыту қаупі туындауы мүмкін:
- Аудит тапсырыс берушісінің директоры немесе лауазымды тұлғасы.
 - Клиенттің бухгалтерлік жазбаларын немесе фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептерді дайындауға айтарлықтай әсер ете алатын қызметкер.

Аудиторлық топтың бұрынғы серіктесі немесе мүшесі үшін шектеулер

R524.4 Компания фирма немесе желілік фирма арасында ешқандай маңызды байланыс болмайтындығына кепілдік беруі керек және:

- (a) Фирманың аудиторлық клиентіне қосылған бұрынғы серіктес; немесе
- (b) Егер олардың кез келгені аудит клиентіне қосылған болса, аудит тапсырыс берушісіне қосылған аудиторлық топтың бұрынғы мүшесі:

 - (i) Директор немесе басқарушы; немесе
 - (ii) Клиенттің бухгалтерлік жазбаларын немесе компания өз пікірін білдіретін қаржылық есептерді дайындауға айтарлықтай әсер ете алатын қызметкер.

Фирма немесе желілік фирма мен жеке тұлға арасында маңызды байланыс сақталады:

- (a) Жеке тұлғаның фирмадан немесе желілік фирмадан алдын ала келісілген шарттарға сәйкес жүргізілмейтін қандай да бір жеңілдіктерге немесе төлемдерге құқығы жоқ;
- (b) Жеке тұлғаға тиесілі кез-келген сома компания немесе желілік компания үшін маңызды емес; және
- (c) Жеке тұлға фирманың немесе желілік фирманың іскерлік немесе кәсіби қызметіне қатысуды немесе оған қатысушы болып көрінуді жалғастырмайды.

524.4 A1 524.4 параграфының талаптары орындалса да, қорқыту қаупі туындауы мүмкін.

524.4 A2 Танысу немесе қорқыту қаупі, егер фирманың немесе желілік фирманың бұрынғы серіктесі ұйымға 524.3 A1 параграфында сипатталған позициялардың бірінде қосылса және ұйым кейіннен фирманың аудиторлық клиентіне айналса, туындауы мүмкін.

524.4 A3 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:

- Адамның клиентке қатысты ұстанымы.
- Аудиторлар тобына адамның кез келген қатысуы.
- Берілген тұлға аудиторлық топтың мүшесі немесе фирманың немесе желілік фирманың серіктесі болған сәттен бастап өткен уақыт.
- Аудиторлық топтағы, фирмадағы немесе желілік фирмадағы қызметкердің бұрынғы жағдайы. Мысал ретінде жеке тұлға клиенттің басшылығымен немесе корпоративтік басқаруға жауапты адамдармен үнемі байланыста болуға жауапты ма.

524.4 A4 Мұндай хабардарлық немесе қорқыту қаупінен қорғайтын іс-әрекеттердің мысалдары келесілерді қамтиды:

- Аудит жоспарын өзгерту.
- Клиентке қосылған тұлғамен салыстырғанда жеткілікті тәжірибесі бар тұлғаларды аудиторлық топқа тағайындау.
- Аудиторлық топтың бұрынғы мүшесінің жұмысын тексеру үшін тиісті тексерушінің болуы.

Клиентпен жұмысқа кірісетін аудиторлық топтың мүшелері

R524.5 Фирма немесе желілік фирма аудиторлық топ мүшелерінен аудиторлық тапсырыс берушімен жұмысқа қабылдау туралы

келіссөздерге кіріскен кезде фирманы немесе желілік фирманы хабардар етуді талап ететін саясат пен рәсімдерге ие болуы керек.

- 524.5 A1 Жеке қызығушылық қаупі аудиторлық топтың мүшесі болашақта белгілі бір уақытта клиентке қосылатындығын немесе қосыла алатындығын біле отырып, аудиторлық тапсырмаға қатысқан кезде пайда болады.
- 524.5 A2 Жеке қызығушылық қаупін жоятын әрекеттің мысалы – адамды аудит тобынан шығару.
- 524.5 A3 Мұндай жеке қызығушылық қаупінен қорғауға болатын іс-әрекеттің мысалы – командада болған кезде осы адам жасаған кез-келген маңызды пікірлерді тиісті тексерушінің тексеруі.

Қоғамдық мүдделерді білдіретін клиенттердің аудиті

Аудит бойынша негізгі серіктестер

R524.6 R524.8 параграфына сәйкес, егер қоғамдық қызығушылық аудиті бойынша клиентке қатысты аудиттің негізгі серіктесі болған жеке тұлға клиентке келесі түрде қосылса:

- (a) Директор немесе басқарушы; немесе
- (b) Клиенттің бухгалтерлік немесе қаржылық есептерін дайындауға айтарлықтай әсер етуі мүмкін қызметкер, компания өз пікірін білдіретін мәлімдемелер.

Егер адам аудиттің негізгі серіктесі болуды тоқтатқаннан кейін ғана тәуелсіздікке қауіп төнеді:

- (i) Аудитке тапсырыс беруші аудиттелген қаржылық есептілікті кемінде он екі ай кезеңге шығарды; сондай-ақ
- (ii) Бұл тұлға осы қаржылық есептіліктің аудитіне қатысты аудиторлық топтың құрамына кірмеген.

Фирманың аға немесе басқарушы серіктесі (бас директоры немесе баламасы)

R524.7 R524.8 параграфына сәйкес, егер фирманың аға немесе басқарушы серіктесі (бас директоры немесе баламасы) болып табылатын жеке тұлға қоғамдық мүддені білдіретін аудиттің тапсырыс берушісіне мыналар ретінде қосылса:

- (a) Директор немесе басқарушы; немесе
- (b) Клиенттің бухгалтерлік немесе қаржылық есептерін дайындауға айтарлықтай әсер етуі мүмкін қызметкер,

компания өз пікірін білдіретін мәлімдемелер.

Егер бұл адам фирманың аға немесе басқарушы серіктесі (бас директоры немесе соған ұқсас тұлға) болғаннан бері он екі ай өтпесе, тәуелсіздікке қауіп төнеді.

Бизнесті біріктіру

R524.8 R524.6 және R524.7-тармақтардан ерекшелік ретінде, егер осы тармақтарда баяндалған жағдайлар бизнесті біріктіру нәтижесінде пайда болса және:

- (a) Бұл ұстаным бизнесті біріктіруге байланысты болған жоқ;
- (b) Фирмадан немесе желілік фирмадан бұрынғы серіктеске төленетін кез-келген төлемдер немесе төлемдер, егер олар алдын-ала белгіленген келісімдерге сәйкес жасалмаса және серіктеске тиесілі кез-келген сома жағдайға байланысты компания немесе желілік фирма үшін маңызды емес болса, толық көлемде төленді;
- (c) Бұрынғы серіктес фирманың немесе желілік фирманың іскерлік немесе кәсіби қызметіне қатыспайды немесе қатыспайды; сондай-ақ
- (d) Компания бұрынғы серіктестің позициясын аудит клиентімен корпоративтік басқаруға жауапты адамдармен талқылайды.

525 БӨЛІМ

ПЕРСОНАЛДЫ УАҚЫТША ТАҒАЙЫНДАУ

Кіріспе

- 525.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін түбегейлі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 525.2 Аудит клиентіне қызметкерлерді ұсыну өзін-өзі тексеру, қорғау немесе танысу қаупін тудыруы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

- 525.3 A1 Компанияның немесе желілік фирманың аудит клиентіне қызметкерлерді ұсыну арқылы туындаған қауіптерді жою үшін қорғаныс шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:
- Жалдамалы қызметкерлердің жұмысына қосымша тексеру жүргізу өзін-өзі тексеру қаупін жоя алады.
 - Аудиторлық топтың мүшесі ретінде тартылған персоналды алып тастау танысу немесе мүдделерді қорғауға байланысты қауіпті жоюы мүмкін.
 - Қызметкерлерді тағайындау кезінде қызметкерлердің қандай-да бір функциялары немесе әрекеттері үшін қызметкерлердің аудиті үшін жауапкершіліктің болмауы өзін-өзі тексеру қаупін жоя алады.
- 525.3 A2 Танысу және қорғау қаупі фирма немесе желілік фирма қызметкерлерді аудиторлық тапсырыс берушіге қарызға алған кезде пайда болады, сондықтан фирма немесе желілік фирма басшылықтың көзқарастары мен мүдделерімен тым тығыз байланысты болады, сақтық шаралары жиі қол жетімді емес.
- R525.4** Фирма немесе желілік фирма аудитке тапсырыс берген клиентке, мынадай жағдайлардан басқа, персонал ұсынбауы тиіс:
- (a) Мұндай көмек қысқа мерзімге ғана беріледі;
 - (b) Персонал 600-бөлімде және оның бөлімшелерінде рұқсат етілмеген сенімділік білдірумен байланысты емес қызметтерді ұсынуға қатыспайды; сондай-ақ

- (с) Персонал өзіне басқарушылық міндеттерді қабылдамайды, ал аудитке тапсырыс беруші персоналдың қызметіне басшылық жасау және қадағалау үшін жауапты болады.

540 БӨЛІМ

АУДИТ КЛИЕНТІМЕН ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРДІҢ ҰЗАҚ МЕРЗІМДІ ҮНТЫМАҚТАСТЫҒЫ (СЕРІКТЕСТЕРДІ АЛМАСТЫРУДЫ ҚОСА АЛҒАНДА)

Кіріспе

Аудит клиентімен қызметкерлердің ұзақ мерзімді үнтымақтастығы (серіктестерді алмастыруды қоса алғанда)

- 540.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін түбегейлі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 540.2 Адам аудиторлық тапсырмаға ұзақ уақыт қатысқан кезде, оның танысу және жеке қызығушылық қаупі туындауы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты талаптар мен қолданбалы материал баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Аудиттің барлық клиенттері

- 540.3 A1 Аудит клиентін және оның ортасын түсіну аудит сапасы үшін түбегейлі маңызды болғанымен, танысу қаупі адамның аудит тобының мүшесі ретінде ұзақ уақыт өзара әрекеттесуінен туындауы мүмкін:
- (a) Аудитке тапсырыс беруші және оның операциялары;
 - (b) Аудитке тапсырыс берушінің жоғары басшылығы; немесе
 - (c) Фирма пікір білдіретін қаржылық есептілік немесе қаржылық есептіліктің негізін құрайтын қаржылық ақпарат.
- 540.3 A2 Жеке қызығушылық қаупі адамның ұзақ уақыт тұтынушыны жоғалту туралы алаңдаушылығынан немесе жоғары басшылық мүшесімен немесе корпоративтік басқаруға жауапты адамдармен тығыз жеке қарым-қатынасты сақтауға деген қызығушылығынан туындауы мүмкін. Мұндай қауіп адамның пікіріне дұрыс әсер етпеуі мүмкін.
- 540.3 A3 Мұндай хабардарлық немесе жеке қызығушылық қаупін бағалауға қатысты факторларға мыналар жатады:
- (a) Жеке тұлғаның:

- Адамның клиентпен қарым-қатынасының жалпы ұзақтығы, оның ішінде егер адам алдыңғы фирмада жұмыс істеген кезде мұндай қарым-қатынас болса.
- Адам қанша уақыт аудиторлық топтың мүшесі болды және орындалған рөлдердің сипаты.
- Адамның жұмыс дәрежесін аға персонал тексереді және бақылайды.
- Адамның еңбек өтіліне байланысты аудит нәтижесіне әсер етуі мүмкін дәрежесі, мысалы, негізгі шешімдер қабылдау немесе аудиторлық топтың басқа мүшелерінің жұмысын басқару арқылы.
- Жеке тұлғаның жоғары басшылықпен немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен жеке қарым-қатынасының жақындығы.
- Жеке тұлға мен жоғары басшылық немесе корпоративтік басқаруға жауапты адамдар арасындағы өзара әрекеттестіктің сипаты, жиілігі және дәрежесі.

(b) Аудит тапсырыс берушісіне қатысты:

- Клиенттің бухгалтерлік есебі мен қаржылық есептілігінің сипаты немесе күрделілігі және олар өзгерді ме.
- Соңғы уақытта жоғары басшылықта немесе корпоративтік басқаруға жауапты адамдар арасында өзгерістер болды ма?
- Клиенттің ұйымында жоғары басшылықпен немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен болуы мүмкін өзара әрекеттесудің сипатына, жиілігіне және дәрежесіне әсер ететін құрылымдық өзгерістер болды ма.

540.3 A4 Екі немесе одан да көп факторлардың үйлесуі қауіп-қатер деңгейін арттыруы немесе төмендетуі мүмкін. Мысалы, уақыт өте келе адам мен клиенттің жоғары басшылығының мүшесі арасындағы тығыз қарым-қатынас нәтижесінде пайда болатын танысу қауіптерін клиенттің жоғары басшылығының осы мүшесінің кетуіне байланысты азайтуға болады.

540.3 A5 Ұзақ уақыт бойы аудиторлық тапсырмаға қатысатын адам жасаған танысу мен жеке қызығушылық қауіпін жоятын әрекеттің мысалы – бұл адамды аудиторлық топтан ауыстыру.

540.3 А6 Мұндай хабардарлық немесе жеке қызығушылық қауіпінен қорғайтын іс-әрекеттердің мысалдары келесілерді қамтиды:

- Аудиторлық топтағы адамның рөлін немесе ол орындайтын міндеттердің сипаты мен көлемін өзгерту.
- Осы адамның жұмысын тексеру үшін аудиторлық топтың мүшесі болмаған тиісті сын-пікіршінің болуы.
- Тапсырманы орындау сапасын тұрақты тәуелсіз ішкі немесе сыртқы тексеру.

R540.4 Егер компания қауіп-қатер деңгейін тек аудиторлық топтағы қызметкерді ауыстыру арқылы жоюға болады деп шешсе, онда ол осы адамның болмауы керек тиісті кезеңді анықтауы керек:

- (a) Аудиторлық тапсырманы орындау кезінде аудиторлық топтың мүшесі болуы;
- (b) Аудиторлық тапсырманың сапасын бақылауды қамтамасыз етуге; немесе
- (c) Аудиторлық тапсырманың нәтижесіне тікелей әсер ету.

Бұл кезең жақындық пен өзіншілдікке байланысты қауіптерді жою үшін жеткілікті болуы керек. Қоғамдық мүддені білдіретін ұйым жағдайында R540.5-тен R540.20-ға дейінгі тармақтар да қолданылады.

Қоғамдық мүдделерді білдіретін клиенттердің аудиті

R540.5 R540.7-ден R540.9-ға дейінгі параграфтарға сәйкес қоғамдық мүддені білдіретін ұйымның аудитіне қатысты жеке тұлға жеті жиынтық жылдан асатын кезең ішінде мынадай рөлдердің ешқайсысын немесе осындай рөлдердің үйлесімін орындамауы тиіс:

- (a) Жоба бойынша серіктес;
- (b) Тапсырманың орындалу сапасын тексеруге жауапты тұлға; немесе
- (c) Аудит бойынша негізгі серіктестің кез келген басқа рөлі.

Уақыт кезеңі өткеннен кейін адам R540.11-ден R540.19-ға дейінгі параграфтардың ережелеріне сәйкес «күту» кезеңін өтеуі тиіс.

R540.6 Кезеңнің ұзақтығын есептеу кезінде, егер жеке тұлға R540.5 (a) - (c) параграфында көрсетілген рөлдердің кез келгенін ең төменгі кезеңге орындауды тоқтатпаса, жыл санағын қайта бастауға болмайды. Бұл

минималды кезең адамның осындай қатысуды тікелей тоқтатудың алдындағы жыл ішінде орындаған рөліне қатысты R540.11-ден R540.13-ке дейінгі параграфтарға сәйкес айқындалған ең болмағанда күту кезеңіне тең дәйекті кезенді білдіреді.

540.6 A1 Мысалы, кейіннен үш жылдық үзіліспен төрт жыл бойы аудит жөніндегі серіктес ретінде жұмыс істеген адам бұдан кейін келесі үш жыл ішінде (сомасы жеті жылды құрайтын) сол аудит жөніндегі тапсырма бойынша аудит жөніндегі негізгі әріптес ретінде әрекет ете алады. Осыдан кейін бұл адамға R540.14 параграфына сәйкес салқындауы керек.

R540.7 R540.5 параграфынан ерекшелік ретінде, үздіксіздігі аудит сапасы үшін ерекше маңызды болып табылатын негізгі аудиторлық серіктестерге, сирек жағдайларда, фирманың бақылауынан тыс жағдайларға байланысты және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың келісімімен, тәуелсіздік қаупі жойылғанға дейін немесе қолайлы деңгейге дейін төмендетілгенге дейін қосымша жыл ішінде негізгі аудиторлық серіктес ретінде жұмыс істеуге рұқсат етілуі мүмкін.

540.7 A1 Мысалы, аудиттің негізгі серіктесі аудиторлық топтағы рөлде тағы бір жылға дейін күтпеген оқиғаларға байланысты қажетті ауыстыру мүмкін болмаған жағдайда қалуы мүмкін, өйткені бұл болжамды серіктестің ауыр ауруы жағдайында болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда бұл компаниядан корпоративті басқаруға жауапты адамдармен талқылауды, жоспарланған ауыстыру мүмкін емес себептерді және кез-келген қауіпті азайту үшін сақтық шараларын қолдануды талап етеді.

R540.8 Егер аудиттің тапсырыс берушісі қоғамдық мүддені білдіретін ұйымға айналса, ауыстыру мерзімін анықтау кезінде фирма жеке тұлға аудит клиенті қоғамдық мүдде субъектісі болғанға дейін аудит бойынша негізгі серіктес ретінде қызмет еткен уақыт ұзақтығын ескеруі тиіс. Егер жеке тұлға аудит бойынша клиентке аудиттің негізгі серіктесі ретінде бес жиынтық жыл немесе одан аз уақыт ішінде қызмет етсе, клиент қоғамдық мүддені білдіретін ұйым болған кезде, онда осы тұлға клиентке осы сапада қызмет ете алатын жылдар саны жұмыс істеген жылдар санынан жеті жылға аз болады. R540. 5 параграфынан ерекшелік ретінде, егер жеке тұлға аудит бойынша клиентке алты немесе одан да көп жиынтық жыл ішінде аудит бойынша негізгі серіктес ретінде қызмет етсе, онда клиент қоғамдық қызығушылық субъектісі болады.

R540.9 Компанияда қажетті білімі мен тәжірибесі бар бірнеше адам қоғамдық қызығушылық танытатын ұйымның аудитінде негізгі аудиторлық серіктес ретінде жұмыс істеген кезде, негізгі аудиторлық

серіктестерді ауыстыру мүмкін болмауы мүмкін. R540.5 параграфынан ерекшелік ретінде, егер тиісті юрисдикциядағы тәуелсіз реттеуші орган осындай жағдайларда серіктестерді ауыстырудан босатуды ұсынса, жеке тұлға осындай босатуға сәйкес жеті жылдан астам уақыт бойы негізгі аудит серіктесі болып қала алады. Бұл тәуелсіз реттеуші орган қолданылатын басқа талаптарды анықтаған жағдайда, мысалы, негізгі аудит серіктесі ауыстырудан немесе тұрақты тәуелсіз сыртқы тексеруден босатылуы мүмкін уақыт кезеңі.

Жұмыс уақытына қатысты басқа пікірлер

R540.10 Адамның аудиторлық тапсырмамен ұзақ уақыт байланысы туындаған қауіптерді бағалау кезінде компания орындалған рөлдерге және адамның аудиторлық тапсырмамен байланысының ұзақтығына, бұл адам аудиттің негізгі серіктесі болғанға дейін ерекше назар аударуы керек.

540.10 A1 Компанияның тұжырымдамалық негізін қолдана отырып, аудиттің негізгі серіктесі болып табылатын адам үшін, егер жұмыс ұзақтығы жеті жылдан аз болса да, бұл рөлді жалғастыру мүмкін емес деп тұжырымдайтын жағдайлар туындауы мүмкін.

Күту кезеңі

R540.11 Егер жеке тұлға жеті жыл бойы жоба бойынша серіктес болса, күту кезеңі қатарынан бес жыл болуы керек.

R540.12 Егер адам тапсырманың орындалу сапасын бақылауды қарауға жауапты болып тағайындалса және жеті жиынтық жыл бойы осы рөлде әрекет етсе, күту кезеңі қатарынан үш жыл болуы керек.

R540.13 Егер жеке тұлға аудиттің негізгі серіктесі болса, R540.11 және R540.12 параграфтарында көрсетілген өкілеттіктерден басқа, жеті жиынтық жыл ішінде күту кезеңі қатарынан екі жыл болуы керек.

Аудит бойынша негізгі серіктестердің рөлдерімен бірге қызмет көрсету

R540.14 Егер тұлға аудит бойынша негізгі серіктес рөлдерімен үйлесімде әрекет етсе және төрт немесе одан да көп жиынтық жыл ішінде жоба бойынша серіктес ретінде әрекет етсе, күту кезеңі қатарынан бес жыл болуы керек.

R540.15 R540.16 (a) тармағына сәйкес, егер тұлға аудит жөніндегі негізгі әріптестің рөлдерімен үйлесімде әрекет етсе және төрт немесе одан да көп жиынтық жыл ішінде тапсырманың орындалу сапасын бақылауды шолуға жауапты аудит жөніндегі негізгі әріптес ретінде әрекет етсе, күту кезеңі қатарынан үш жылды құрауы тиіс.

R540.16 Егер жеке тұлға жоба бойынша серіктес рөлдерімен және тапсырманың орындалу сапасын тексерумен бірге орындалу уақыты ішінде төрт немесе одан да көп жыл бойы әрекет етсе, күту кезеңі:

- (a) R540.15 параграфынан ерекшелік ретінде – қатарынан бес жыл, егер жеке тұлға жоба бойынша үш немесе одан да көп жыл серіктес болса; немесе
- (b) Кез - келген басқа комбинация жағдайында – қатарынан үш жыл.

R540.17 Егер адам R540.14-тен R540.16-ға дейінгі параграфтарда көрсетілгендерден басқа, аудиторлық серіктестің негізгі рөлдерінің кез-келген үйлесімінде әрекет етсе, күту кезеңі қатарынан екі жыл болуы керек.

Алдыңғы фирмада қызмет көрсету

R540.18 R540.5 параграфында көрсетілгендей, жеке тұлға аудиттің негізгі серіктесі болған жылдар санын анықтаған кезде, қарым-қатынастың ұзақтығы, қажет болған жерде, алдыңғы фирмадағы осы тапсырмада осы тұлғаның негізгі аудит серіктесі болған уақытты қамтуы керек.

Заңмен немесе қаулымен белгіленген қысқа күту кезеңі

R540.19 Егер заң шығарушы немесе реттеуші орган (немесе осындай заң шығарушы немесе реттеуші орган уәкілеттік берген немесе таныған ұйым) жоба бойынша серіктес үшін ұзақтығы қатарынан бес жылдан аз күту кезеңін белгілесе, осы кезеңдердің үлкені немесе үш жыл R540.11, R540.14 және R540.16 (a) параграфтарында көрсетілген қатарынан бес жыл күту кезеңімен ауыстырылуы мүмкін, егер қолданылатын уақыт кезеңі жеті жылдан аспаса.

Күту кезеңіндегі қызметті шектеу

R540.20 Тиісті күту кезеңі ішінде жеке тұлғаға тыйым салынады:

- (a) Аудиторлық топтың мүшесі болу немесе аудиторлық тапсырманың сапасын бақылауды қамтамасыз ету;
- (b) Аудиторлық топпен немесе клиентпен аудиторлық тапсырмаға әсер ететін техникалық немесе салалық мәселелерге, операцияларға немесе оқиғаларға қатысты консультация алу (аудиторлық топпен жасалған, атқарылған жұмыстармен шектелген немесе қызметкердің жұмыс кезеңінің соңғы жылында қол жеткізілген қорытындылармен шектелген

талқылаулардан басқа, егер бұл аудит үшін өзекті болып қалса);

- (c) Фирма немесе желілік фирма аудит тапсырыс берушісіне ұсынатын кәсіби қызметтерді басқаруға немесе үйлестіруге немесе фирманың немесе желілік фирманың аудит тапсырыс берушісімен қарым-қатынасын қадағалауға жауапты болу; немесе
- (d) Нәтижесінде жеке тұлға сенімсіздік көрсетуге байланысты емес қызметтерді қоса алғанда, аудиттің тапсырыс берушісіне қатысты жоғарыда аталмаған кез келген басқа рөлді немесе әрекетті орындау:
 - (i) Жоғары басшылықпен немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен маңызды немесе жиі өзара іс-қимылға ие; немесе
 - (ii) Аудиторлық тапсырманың нәтижесіне тікелей әсер етеді.

540.20 A1 R540.20 параграфының ережелері жеке тұлғаның аға немесе басқарушы серіктес (бас директор немесе ұқсас тұлға) сияқты фирмада немесе желілік фирмада жетекші рөлге ие болуына жол бермеу үшін арналмаған.

600 БӨЛІМ

АУДИТ КЛИЕНТІНЕ СЕНІМ БІЛДІРУМЕН БАЙЛАНЫСТЫ ЕМЕС ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНУ

Кіріспе

- 600.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі принциптерді сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 600.2 Фирмалар мен желілік фирмалар өздерінің аудитор клиенттеріне өздерінің дағдылары мен тәжірибелеріне сәйкес сенімділік білдірумен байланысты емес бірқатар қызметтерді ұсына алады. Аудит жүргізетін клиенттерге сенімділік білдірумен байланысты емес қызметтер көрсету іргелі қағидаттар мен тәуелсіздіктің қатерлерін сақтауға қауіп төндіруі мүмкін.
- 600.3 Бұл тарауда аудит жүргізетін клиенттерге сенімділік білдіруге байланысты емес қызметтерді ұсыну кезінде тәуелсіздік қатерлерін анықтау, бағалау және жою үшін тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты талаптар мен қолданбалы материал баяндалған. Келесі тарауда фирма немесе желілік фирма аудит жүргізетін клиенттер үшін сенімділікті білдірумен байланысты емес белгілі бір қызметтерді ұсынатын жағдайларға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалады және нәтижесінде туындауы мүмкін қауіп түрлері көрсетіледі. Кейбір қосалқы бөлімдерге фирмаға немесе желілік фирмаға белгілі бір жағдайларда аудитке тапсырыс берген клиентке белгілі бір қызметтерді көрсетуге тікелей тыйым салатын талаптар кіреді, өйткені сақтық шараларын қолдану арқылы жасалған қауіптерді жою мүмкін емес.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

- R600.4** Фирма немесе желілік фирма аудитке тапсырыс берген клиентке сенім білдірумен байланысты емес қызмет көрсету туралы келісімді қабылдас бұрын, мұндай қызметті ұсыну тәуелсіздікке қауіп төндіретінін анықтауы керек.
- 600.4 A1 Осы тарауда талаптар мен қолданбалы материалдар фирмаға сенімділік білдірумен байланысты емес қызметтердің белгілі бір түрлерін және егер фирма немесе желілік фирма аудитке тапсырыс берген клиентке сенімділік білдірумен байланысты емес қызметтерді ұсынса, туындауы мүмкін қауіптерді талдауға көмектеседі.
- 600.4 A2 Бизнесті жүргізудің жаңа әдістері, қаржы нарықтарының эволюциясы

және ақпараттық технологиялардың өзгеруі - бұл аудит тапсырыс берушісіне ұсынылуы мүмкін сенімділікті білдірумен байланысты емес қызметтердің толық тізімін жасауға мүмкіндік бермейтін жетістіктер. Нәтижесінде, Кодекс аудит клиентіне ұсынылуы мүмкін сенімділік білдіруге байланысты емес барлық қызметтердің толық тізімін қамтымайды.

Қатерлерді бағалау

600.5 A1 Аудит тапсырыс берушісіне сенім білдірумен байланысты емес қызметтерді ұсынадан туындайтын қатерлер деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:

- Қызметтің мәні, көлемі және мақсаты.
- Аудит шеңберінде қызмет көрсету нәтижелеріне сенімділік дәрежесі.
- Қызмет көрсетілетін құқықтық және нормативтік орта.
- Қызмет нәтижесі фирма пікір білдіретін қаржылық есептілікте көрсетілген сұрақтарға әсер ете ме, егер солай болса:
 - Қызмет нәтижесі қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер ететін дәрежесі ескеріледі;
 - Қаржылық есептілікте көрсетілген мәселелерге тиісті сомаларды немесе тәсілдерді анықтау кезіндегі субъективтілік дәрежесі.
- Ұсынылатын қызметтердің түріне қатысты клиенттің басшылығы мен қызметкерлерінің құзыреттілік деңгейі.
- Маңызды сот мәселелерін анықтауға клиенттің қатысу дәрежесі.
- Қызметтің сипаты мен әсер ету дәрежесі, егер бар болса, клиент ақпаратының едәуір бөлігін құрайтын ақпаратты құратын жүйелерге әсер етеді, атап айтқанда:
 - Фирма өз пікірін білдіретін бухгалтерлік жазбалар немесе қаржылық есептер;
 - Қаржылық есептілікті ішкі бақылау.
- Клиент қоғамдық мүддені білдіретін ұйым болып табылу деңгейі. Мысалы, қоғамдық қызығушылық танытатын аудит клиентіне сенім білдірумен байланысты емес қызмет көрсету қауіптің жоғары деңгейінің нәтижесі ретінде қабылдануы мүмкін.

600.5 A2 601-ден 610-ға дейінгі кіші бөлімдер осы кіші бөлімдерде жазылған сенімділікті білдірумен байланысты емес қызметтерді ұсырудан туындайтын қауіп-қатер деңгейін бағалауға қатысы бар қосымша факторлардың мысалдарын қамтиды.

Қаржылық есептілікке қатысты маңыздылық

600.5 A3 601-610-кіші бөлімдер аудитке тапсырыс берген клиенттің қаржылық есептілігіне қатысты маңыздылыққа жатады. Аудитке қатысты маңыздылық тұжырымдамасы ISA 320, *Аудитті жоспарлау және жүргізу кезіндегі маңыздылық* және ISRE 2400 (қайта қаралған) шолуды тексеруге қатысты *«Өткен кезеңдердегі қаржылық есептілікті шолуды тексеру бойынша тапсырмалар»*. Маңыздылықты анықтау кәсіби пайымдауды қолдануды қамтиды және сандық және сапалық факторларға байланысты. Бұған пайдаланушылардың қаржылық ақпаратқа деген қажеттіліктерін қабылдау да әсер етеді.

Аудит бойынша бір клиентке берілген сенімділікті білдірумен байланысты емес бірнеше қызметтер

600.5 A4 Компания немесе желілік компания клиентке аудит бойынша сенім білдірумен байланысты емес бірнеше қызметтерді ұсына алады. Мұндай жағдайларда осы қызметтерді ұсыну нәтижесінде туындаған қауіптердің жиынтық әсерін есепке алу компанияның қауіптерді бағалауы үшін маңызды.

Қатерлерді жою

600.6 A1 601-ден 610-ға дейінгі бөлімшелер іс-әрекеттердің мысалдарын қамтиды, оның ішінде: қауіп-қатерлер қолайлы деңгейге жетпеген кезде сенім білдірумен байланысты емес осы қызметтерді ұсынумен туындайтын тәуелсіздік қатерлерін жоя алатын сақтық шаралары. Бұл мысалдар толық емес.

600.6 A2 Кейбір қосалқы бөлімдерге фирмаға немесе желілік фирмаға белгілі бір жағдайларда аудитке тапсырыс берген клиентке белгілі бір Қызметтерді көрсетуге тікелей тыйым салатын талаптар кіреді, өйткені сақтық шараларын қолдану арқылы жасалған қауіптерді жою мүмкін емес.

600.6 A3 120.10 A2 тармағы сақтық шараларын сипаттауды қамтиды. Аудиторлық клиенттерге сенімділікті білдірумен байланысты емес қызметтерді ұсынуға қатысты қорғау шаралары-бұл тәуелсіз болу қаупін қолайлы деңгейге дейін тиімді төмендететін фирма қабылдайтын жеке немесе үйлесімдегі іс-әрекеттер. Кейбір жағдайларда, аудит клиентіне сенім білдірумен байланысты емес қызмет көрсету нәтижесінде қауіп туындаған кезде, сақтық шаралары

қол жетімді болмауы мүмкін. Мұндай жағдайларда 120-бөлімде баяндалған тұжырымдамалық негізді қолдану фирмадан сенім білдірумен байланысты емес қызмет көрсетуді немесе аудиторлық тапсырманы қабылдамауды немесе тоқтатуды талап етеді.

Басқарушылық міндеттерді қабылдауға тыйым салу

R600.7 Фирма немесе желілік фирма аудиторлық клиент үшін басқарушылық жауапкершілікті өз мойнына алмауы тиіс.

600.7 A1 Басшылықтың міндеттері ұйымды бақылауды және басқаруды, оның ішінде адами, қаржылық, технологиялық, физикалық және материалдық емес ресурстарды сатып алуға, пайдалануға және бақылауға қатысты шешімдер қабылдауды қамтиды.

600.7 A2 Аудитке тапсырыс берген клиентке сенімділік білдірумен байланысты емес қызметті ұсыну, егер фирма немесе желілік фирма қызметті орындау кезінде басшылықтың жауапкершілігін өз мойнына алатын болса, өзін-өзі тексеру және жеке қызығушылық қаупін тудырады. Басшылықтың жауапкершілігін қабылдау сонымен қатар танысу қаупін тудырады және мүдделерді қорғау қаупін тудыруы мүмкін, өйткені фирма немесе желілік фирма басшылықтың көзқарастары мен мүдделерімен тым тығыз байланысты болады.

600.7 A3 Қызметтің басшылықтың міндеті екенін анықтау жағдайға байланысты және кәсіби пайымдауды қажет етеді. Басшылықтың міндеті деп саналатын іс-әрекеттің мысалдарына келесілерді жатқызуға болады:

- Саясат пен стратегиялық бағытты анықтау.
- Қызметкерлерді жалдау немесе жұмыстан шығару.
- Кәсіпорындағы қызметкерлердің жұмысына қатысты қызметкерлердің іс-әрекетіне басшылық және жауапкершілік.
- Транзакцияларды авторизациялау.
- Банктік шоттарды немесе инвестицияларды бақылау немесе басқару.
- Фирманың, желілік фирманың немесе басқа үшінші тұлғалардың қандай ұсыныстарын орындау туралы шешім.
- Басшылық атынан корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға есеп беру.
- Жауапкершілікті келесі жағдайда өзіне қабылдайды:
 - Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы

тұжырымдамасына сәйкес қаржылық есептілікті дайындау және сенімді ұсыну.

- Ішкі бақылауды әзірлеу, енгізу, бақылау немесе қолдау.

600.7 А4

Аудит тапсырыс берушісінің басшылығына оның міндеттерін орындауға көмектесетін кеңестер мен ұсыныстар беру басшылықтың жауапкершілігін білдірмейді. (600.7-ден 600.7 А3-ке дейінгі тармақтарды қараңыз).

R600.8

Клиентке сенімділік білдірумен байланысты емес кез-келген қызметтерді аудитпен қамтамасыз ету кезінде басшылықтың жауапкершілігін қабылдау үшін фирма клиенттің басшылығы басшылық жауап беретін барлық шешімдер мен шешімдерді қабылдайтындығына қанағаттануы керек. Бұл клиенттің нұсқаулығын қамтамасыз етуді қамтиды:

- (a) Тиісті дағдылары, білімі мен тәжірибесі бар, әрқашан клиенттің шешімдеріне жауап беретін және қызметтерді бақылайтын адамды тағайындайды. Мұндай адам, ең алдымен, жоғары басшылықтан түсінуі керек:
 - (i) Қызметтердің мақсаттары, сипаты мен нәтижелері; сондай-ақ
 - (ii) Клиенттің және фирманың немесе желілік фирманың тиісті міндеттерін игерген болуы тиіс.

Алайда, адамнан қызметтерді орындау немесе қайта көрсету үшін тәжірибе қажет емес.

- (b) Қызметтерді қадағалауды жүзеге асырады және клиенттің мақсаттары үшін көрсетілген қызметтер нәтижелерінің барабарлығын бағалайды.
- (c) Қызмет көрсету нәтижесінде қабылданған әрекеттер үшін жауапкершілікті өзіне алды.

Кейіннен қоғамдық мүддені білдіретін ұйымға айналатын аудит тапсырыс берушісіне сенім білдірумен байланысты емес қызметтерді ұсыну

R600.9

Аудитке тапсырыс берген клиентке қазіргі уақытта немесе одан бұрын фирма немесе желілік фирма ұсынатын сенімділік білдірумен байланысты емес қызметтер, клиент қоғамдық мүдделердің субъектісі болған кезде, фирманың тәуелсіздігіне қауіп төндіреді:

- (a) Сенімділік білдірумен байланысты емес алдыңғы қызмет осы

бөлімнің ережелеріне сәйкес келеді, олар қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар болып табылмайтын аудит клиенттеріне қатысты болып табылады;

- (b) Қоғамдық мүдде субъектілері болып табылатын аудит клиенттері үшін осы бөлімге сәйкес рұқсат етілмеген сенімділік білдірумен байланысты емес қазіргі уақытта орындалатын қызметтер клиент қоғамдық мүдде субъектісі болғаннан кейін немесе мүмкіндігінше тезірек тоқтатылады; сондай-ақ
- (c) Фирма қолайсыз деңгейде болатын қауіптерді жояды.

Кейбір байланысты объектілер үшін ескертулер

R600.10 Бұл бөлімде фирмалар мен желілік фирмаларға басқарушылық міндеттерді қабылдауға немесе клиенттерге сенімділік білдірумен байланысты емес аудиторлық қызметтерді ұсынуға тыйым салатын талаптар бар. Осы талаптардан ерекшелік ретінде компания немесе желілік компания басқарушылық міндеттерді өз мойнына ала алады немесе қаржылық есептілігіне сәйкес фирма өз пікірін білдіретін клиенттің келесі байланысты ұйымдарына басқаша тыйым салынатын сенімділікті білдірумен байланысты емес белгілі бір қызметтерді ұсына алады:

- (a) Клиентті тікелей немесе жанама бақылауға ие ұйым;
- (b) Клиентке тікелей қаржылық қызығушылығы бар ұйым, егер бұл ұйым клиентке айтарлықтай әсер етсе және клиенттің қызығушылығы осындай ұйым үшін маңызды болса; немесе
- (c) Клиентпен жалпы бақылаудағы субъект,
барлық келесі шарттар сақталған кезде:
 - (i) Фирма немесе желілік фирма байланысты ұйымның қаржылық есептілігі туралы пікір білдірмейді;
 - (ii) Фирма немесе желілік фирма қаржылық есептілік бойынша фирма өз пікірін білдіретін ұйым үшін тікелей немесе жанама түрде басшылықтың жауапкершілігін өзіне алмайды;
 - (iii) Қызметтер өзін-өзі тексеруге қауіп төндірмейді, өйткені қызметтердің нәтижелері аудиторлық процедураларға жатпайды; сонымен қатар

- (iv) Фирма қолайсыз деңгейде болатын осындай қызметтерді ұсыну арқылы туындаған басқа қауіп-қатерлермен күресуде.

601 БӨЛІМШЕ-БУХГАЛТЕРЛІК ҚЫЗМЕТТЕР

Кіріспе

- 601.1 Аудитке тапсырыс берген клиентке бухгалтерлік және бухгалтерлік қызмет көрсету өзін-өзі тексеру қауіпін тудыруы мүмкін.
- 601.2 Осы бөлімдегі нақты талаптар мен қолданбалы материалға қосымша, 600.1-ден R600.10-ға дейінгі параграфтардағы талаптар мен қолданбалы материалдар клиентке бухгалтерлік қызмет аудитін ұсыну кезінде тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты. Бұл бөлім фирмалар мен желілік фирмаларға кейбір жағдайларда аудит жүргізетін клиенттерге белгілі бір бухгалтерлік қызмет көрсетуге тыйым салатын талаптарды қамтиды, өйткені қауіп-қатерлерді қауіпсіздік шараларын қолдану арқылы жою мүмкін емес.

Талаптар және қолданбалы материал

Барлық аудит клиенттері

- 601.3 A1 Бухгалтерлік және бухгалтерлік қызметтер қызметтердің кең спектрін қамтиды, соның ішінде:
- Бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептілікті дайындау.
 - Транзакцияларды жазу.
 - Жалақыны есептеу қызметтері.
- 601.3 A2 Басшылық қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес қаржылық есептілікті дайындауға және дұрыс ұсынуға жауапты болады. Бұл міндеттерге келесілер кіреді:
- Осы саясатқа сәйкес есеп саясатын және бухгалтерлік есеп тәртібін анықтау.
 - Транзакция жасалғанын куәландыратын бастапқы құжаттарды немесе бастапқы деректерді электрондық немесе өзге нысанда дайындау немесе өзгерту. Мысал ретінде келесілер жатады:
- Тапсырыстар.
 - Жұмыс уақытын есепке алу.
 - Клиенттердің тапсырыстары.
 - Журнал жазбаларын жасау немесе өзгерту.

- Шоттар бойынша операциялардың жіктелуін анықтау немесе бекіту.

601.3 A3 Аудит процесі фирма мен аудиторлық Тапсырыс берушінің басшылығы арасында диалогты қажет етеді, оған мыналар кіруі мүмкін:

- Бухгалтерлік есеп стандарттарын немесе саясатын және қаржылық есептілікті ашуға қойылатын талаптарды қолдану.
- Қаржылық және бухгалтерлік бақылаудың орындылығын және активтер мен міндеттемелердің сомаларын анықтауда қолданылатын әдістерді бағалау.
- Журнал жазбаларын түзету туралы ұсыныс.

Бұл әрекеттер аудит процесінің қалыпты бөлігі болып саналады және клиент бухгалтерлік жазбалар мен қаржылық есептілікті дайындау кезінде шешім қабылдауға жауап бергенге дейін қауіп төндірмейді.

601.3 A4 Сол сияқты клиент шоттарды келісу мәселелерін шешу немесе нормативтік есеп беру үшін ақпаратты талдау және жинау сияқты мәселелер бойынша техникалық көмек сұрай алады. Сонымен қатар, клиент қолданыстағы қаржылық есептілікті бір қаржылық есептілік жүйесінен екіншісіне ауыстыру сияқты бухгалтерлік есеп бойынша техникалық кеңес сұрай алады. Мысал ретінде келесілерді атаап кетуге болады:

- Топтың есеп саясатын сақтау.
- Қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттары сияқты қаржылық есептіліктің басқа стандартына көшу.

Егер компания да, желілік компания да клиент үшін басқарушылық жауапкершілікті өз мойнына алмаса, мұндай қызметтер әдетте қауіп төндірмейді.

Стандартты немесе механикалық бухгалтерлік қызметтер

601.4 A1 Күнделікті немесе механикалық сипаттағы бухгалтерлік қызметтер іс жүзінде кәсіби пайымдауды қажет етпейді. Міне, осы қызметтердің бірнеше мысалдары:

- Жалақы есептеулерін немесе клиенттің деректері негізінде есептерді клиенттің мақұлдауы мен төлеуі үшін дайындау.
- Қайталанатын транзакцияларды жазу, олардың сомасы

бастапқы құжаттардан немесе бастапқы деректерден оңай анықталады, мысалы, коммуналдық төлемдер, клиент шоттардың тиісті жіктелуін анықтаған немесе бекіткен кезде.

- Клиент есеп саясатын және пайдалы қызмет мерзімі мен қалдық құнын бағалауды анықтаған кезде негізгі құралдардың амортизациясын есептеу.
- Клиент кодтаған транзакцияларды бас кітапта жариялау.
- Клиент бекіткен жазбаларды сынақ балансында жариялау.
- Клиент бекіткен сынақ балансынан алынған ақпарат негізінде қаржылық есептілікті дайындау және клиент бекіткен жазбалар негізінде тиісті ескертулер дайындау.

Қоғамдық мүддені білдіретін ұйымдар болып табылмайтын клиенттердің аудиті

R601.5 Фирма немесе желілік фирма қоғамдық мүдде субъектісі болып табылмайтын аудиторлық клиентке, соның негізінде фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікті дайындауды қоса алғанда, бухгалтерлік қызметтерді немесе осындай қаржылық есептіліктің негізін құрайтын қаржылық ақпаратты, мынадай жағдайларды қоспағанда, ұсынбауға тиіс:

- (a) Қызметтер жоспарлы немесе механикалық; сонымен қатар
- (b) Фирма қолайлы деңгейде емес осындай қызметтерді ұсыну арқылы туындаған кез-келген қауіптерді жояды.

601.5 A1 Аудит тапсырыс берушісіне күнделікті және механикалық сипаттағы бухгалтерлік қызметтерді ұсыну кезінде туындайтын өзін-өзі тексеру қаупінен қорғайтын әрекеттердің мысалдары мыналарды қамтиды:

- Қызмет көрсету үшін аудиторлық топтың мүшелері болып табылмайтын кәсіпқойларды пайдалану.
- Қызмет көрсетуге қатыспаған, орындалған аудиторлық жұмысты немесе қызметті тексеретін тиісті тексерушінің болуы.

Қоғамдық мүдделерді білдіретін клиенттердің аудиті

R601.6 R601.7 параграфына сәйкес фирма немесе желілік фирма қоғамдық мүддені білдіретін ұйым болып табылатын аудитке тапсырыс берушіге бухгалтерлік қызметтерді, соның ішінде фирма пікірін білдіретін қаржылық есептілікті немесе осындай қаржылық есептіліктің негізін құрайтын қаржылық ақпаратты дайындауды

ұсынбауы тиіс.

R601.7 R601.6 параграфынан ерекшелік ретінде фирма немесе желілік фирма, егер қызмет көрсететін персонал аудиторлық топтың құрамына кірмесе, қоғамдық мүддені білдіретін ұйым болып табылатын аудит бойынша клиенттің бөлімшелері немесе байланысты ұйымдары үшін жоспарлы немесе механикалық сипаттағы бухгалтерлік қызметтерді ұсына алады және:

- (a) Қызметтер көрсетілетін бөлімшелер немесе байланысты ұйымдар жиынтығында фирма пікір білдіретін қаржылық есептілік үшін елеулі емес; немесе
- (b) Қызмет бөлімшенің немесе байланысты ұйымның қаржылық есептілігі үшін жиынтықта маңызды емес мәселелерге жатады.

602 БӨЛІМШЕ-ӘКІМШІЛІК ҚЫЗМЕТТЕР

Кіріспе

- 602.1 Аудит клиентіне әкімшілік қызмет көрсету әдетте қауіп төндірмейді.
- 602.2 Осы бөлімдегі нақты қолданбалы материалға қосымша, 600.1-ден R600.10-ға дейінгі параграфтардағы талаптар мен қолданбалы материалдар әкімшілік қызметтерді ұсыну кезінде тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты.

Қолданбалы материалдар

Барлық аудит клиенттері

- 602.3 A1 Әкімшілік қызметтерге клиенттерге операциялардың әдеттегі барысы аясында күнделікті немесе механикалық тапсырмаларды орындауға көмектесу кіреді. Мұндай қызметтер іс жүзінде кәсіби пайымдауды қажет етпейді және іс қағаздарын жүргізеді.
- 602.3 A2 Әкімшілік қызметтердің мысалдары:
 - Мәтінді өңдеу бойынша қызметтер.
 - Клиенттің бекітуі үшін әкімшілік немесе заңмен белгіленген нысандарды дайындау.
 - Мұндай нысандарды клиенттің нұсқауы бойынша жіберу.
 - Заңмен белгіленген құжаттарды тапсыру күндеріне мониторинг жүргізу және клиентке осы күндер туралы аудит жөнінде хабарлау.

603 БӨЛІМШЕ-БАҒАЛАУ ҚЫЗМЕТТЕРІ

Кіріспе

- 603.1 Аудитке тапсырыс берген клиентке бағалау қызметтерін ұсыну өзін-өзі талдау немесе мүдделерді қорғау қаупін тудыруы мүмкін.
- 603.2 Осы бөлімдегі ерекше талаптар мен қолданбалы материалдардан басқа, 600.1 параграфтарындағы талаптар мен қолданбалы материалдар. R600.10 бойынша аудитке тапсырыс берушіге бағалау қызметтерін ұсыну кезінде тұжырымдамалық негізді қолдануға жатады. Бұл бөлімде фирмалар мен желілік фирмаларға кейбір жағдайларда аудитке тапсырыс берген клиенттерге белгілі бір бағалау қызметтерін ұсынуға тыйым салатын талаптар бар, өйткені жасалған қауіптерді қорғау шараларын қолдану арқылы жою мүмкін емес.

Талаптар және қолданбалы материал

Барлық аудит клиенттері

- 603.3 A1 Бағалау болашақ дамуға қатысты болжамдарды, тиісті әдіснамалар мен әдістерді қолдануды, сондай-ақ актив, міндеттеме немесе тұтастай бизнес үшін белгілі бір құнды немесе мәндер диапазонын есептеу үшін олардың комбинациясын қамтиды.
- 603.3 A2 Егер фирмаға немесе желілік фирмаға клиентке аудит бойынша салық есептілігі бойынша міндеттемелерімен немесе салықтық жоспарлау мақсаттарымен көмектесу үшін бағалау жүргізу ұсынылса және бағалау нәтижелері қаржылық есептілікке тікелей әсер етпесе, осындай қызметтерге қатысты 604.9 A1 - 604.9 A5 тармақтарында баяндалған қолданбалы материалдар қолданылады.
- 603.3 A3 Аудитке тапсырыс берушіге бағалау қызметтерін ұсыну нәтижесінде туындаған өзін-өзі талдау немесе қорғау қауіптерінің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Бағалау есебін пайдалану және мақсаты.
 - Бағалау туралы есептің жариялануы.
 - Бағалау әдіснамасын және басқа да маңызды мәселелерді анықтауға және бекітуге клиенттің қатысу дәрежесі.
 - Стандартты немесе белгіленген әдістемелерді қолдана отырып, бағалау объектісіне тән субъективтілік дәрежесі.
 - Бағалаудың қаржылық есептілікке елеулі әсер етуі.
 - Қаржылық есептілікте бағалауға жататын ақпаратты

ашудың көлемі мен анықтығы.

- Тартылған сомаларға тән елеулі тұрақсыздықты тудыруы мүмкін болашақ оқиғаларға тәуелділік дәрежесі.

603.3 А4 Қауіптен қорғайтын әрекеттердің мысалдары:

- Қызмет көрсету үшін аудит тобының мүшелері болып табылмайтын кәсіпқойларды пайдалану өзін-өзі тексеру немесе қорғау қатерлерін жоюға көмектеседі.
- Қызмет көрсетуге қатыспаған, орындалған аудиторлық жұмысты немесе қызметті тексеретін тиісті тексерушінің болуы, бұл өзін-өзі тексеру қатерін жоя алады.

Қоғамдық мүддені білдіретін ұйымдар болып табылмайтын клиенттердің аудиті

R603.4 Фирма немесе желілік фирма, егер қоғамдық қызығушылық субъектісі болып табылмайтын аудитке тапсырыс берушіге бағалау қызметтерін ұсынбауы керек:

- (a) Бағалау субъективтіліктің едәуір дәрежесін болжайды; сондай-ақ
- (b) Бағалау компанияның пікірін білдіретін қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етеді.

603.4 А1 Кейбір бағалаулар субъективтіліктің үлкен дәрежесін білдірмейді. Бұл негізгі болжамдар заңмен немесе нормативтік актімен бекітілген немесе кеңінен танылған кезде және қолданылатын әдістер мен әдістемелер жалпы қабылданған стандарттарға негізделген немесе заңмен немесе нормативтік актімен белгіленген кезде орын алуы мүмкін. Мұндай жағдайларда екі немесе одан да көп тараптардың бағалау нәтижелері айтарлықтай ерекшеленуі екіталай.

Қоғамдық мүдделерді білдіретін клиенттердің аудиті

R603.5 Егер бағалау қызметі жеке немесе жиынтық түрде фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етсе, фирма немесе желілік фирма қоғамдық қызығушылық субъектісі болып табылатын аудитке тапсырыс берушіге бағалау қызметтерін ұсынбауы керек

604 БӨЛІМШЕ-САЛЫҚТЫҚ ҚЫЗМЕТТЕР

Кіріспе

604.1 Аудитке тапсырыс берген клиентке салық қызметтерін ұсыну өзін-өзі тексеру немесе мүдделерді қорғау қаупін тудыруы мүмкін.

604.2 Осы бөлімдегі нақты талаптар мен қолданбалы материалдарға қосымша, 600.1-ден R600.10-ға дейінгі параграфтардағы талаптар мен қолданбалы материалдар аудитке тапсырыс берушіге салық қызметтерін ұсыну кезінде тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты болып табылады. Бұл бөлім фирмалар мен желілік фирмаларға белгілі бір жағдайларда аудит клиенттеріне белгілі бір салық қызметтерін ұсынуға тыйым салатын талаптарды қамтиды, өйткені сақтық шараларын қолдану арқылы туындаған қауіптерді жою мүмкін емес.

Талаптар және қолданбалы материал

Барлық аудит клиенттері

604.3 A1 Салық қызметтері қызметтердің кең спектрін қамтиды, соның ішінде:

- Салық декларациясын дайындау.
- Бухгалтерлік жазбаларды дайындау мақсатында салықтарды есептеу.
- Салықтық жоспарлау және басқа да салықтық кеңестер.
- Бағалау бойынша салық қызметтері.
- Салық дауларын шешуге көмектесу.

Осы бөлімде жоғарыда аталған салық қызметтерінің әр түрі жеке тақырыптарда қарастырылғанмен, іс жүзінде салық қызметтерін ұсынуға байланысты іс-шаралар көбінесе өзара байланысты.

604.3 A2 Аудитке тапсырыс берушіге кез-келген салық қызметін ұсыну нәтижесінде туындаған қауіп-қатер деңгейін бағалау үшін маңызды факторларға мыналар жатады:

- Келісімнің нақты сипаттамалары.
- Клиент қызметкерлерінің салық сараптамасының деңгейі.
- Салық органдары тиісті салықты бағалайтын және реттейтін жүйе, сондай-ақ осы процестегі фирманың немесе желілік фирманың рөлі.
- Тиісті салық режимінің күрделілігі және оны қолдану үшін қажетті пайымдау дәрежесі.

Салық декларациясын дайындау

Барлық аудит клиенттері

604.4 A1 Салық декларациясын жасау бойынша қызмет көрсету әдетте қауіп

төндірмейді.

604.4 А2 Салық декларациясын ресімдеу бойынша қызметтер мыналарды қамтиды:

- Тиісті салық органдарына ұсынылуы қажет төленуге тиісті салық сомасын (әдетте стандартты нысанда) қоса алғанда, ақпаратты құрастыру және жинақтау арқылы клиенттерге салық есептілігі бойынша міндеттемелерін орындауда көмек көрсету.
- Өткен транзакциялар бойынша салық декларациясын өңдеу мәселелері бойынша кеңес беру және аудит тапсырыс берушісінің атынан салық органдарының қосымша ақпарат пен талдау туралы сұрауларына жауаптар (мысалы, түсіндірмелер беру және қолданылатын тәсілді техникалық қолдау).

604.4 А3 Салық декларациясын дайындау қызметтері, әдетте, тарихи ақпаратқа негізделеді және негізінен қолданыстағы салық заңнамасына сәйкес осындай тарихи ақпаратты талдау мен ұсынуды, соның ішінде прецеденттер мен қолданыстағы тәжірибені қамтиды. Бұдан басқа, салық декларациялары салық органы орынды деп санайтын кез келген тәртіппен қаралуға немесе бекітілуге жатады.

Бухгалтерлік жазбаларды дайындау үшін салықтарды есептеу

Барлық аудит клиенттері

604.5 А1 Кейіннен фирма тексеретін бухгалтерлік жазбаларды дайындау мақсатында аудитке тапсырыс беруші бойынша ағымдағы және кейінге қалдырылған салық міндеттемелерінің (активтерінің) есептеулерін дайындау өзін-өзі тексеру қаупін тудырады.

604.5 А2 604.3 А2-тармағында көрсетілген факторларға қосымша аудитке тапсырыс берген клиент үшін осындай есептеулерді дайындау кезінде туындайтын қауіп деңгейін бағалау үшін маңызы бар фактор есеп айырысу фирма пікір ұсынуға негіз болған қаржылық есептілікке елеулі әсер ете ала ма, жоқ па болып табылады.

Қоғамдық мүддені білдіретін ұйымдар болып табылмайтын клиенттердің аудиті

604.5 А3 Аудитке тапсырыс беруші қоғамдық мүдде субъектісі болып табылмаған кезде өзін-өзі тексерудің осындай қаупінен қорғалуы мүмкін іс-әрекеттердің мысалдары мыналарды қамтиды:

- Қызмет көрсету үшін аудиторлық топтың мүшелері болып табылмайтын кәсіпқойларды пайдалану.

- Қызмет көрсетуге қатыспаған, орындалған аудиторлық жұмысты немесе қызметті тексеретін тиісті тексерушінің болуы.

Қоғамдық мүдделерді білдіретін клиенттердің аудиті

R604.6 Фирма немесе желілік фирма қаржылық есептілік үшін елеулі бухгалтерлік жазбаларды дайындау мақсатында қоғамдық мүддені білдіретін ұйым болып табылатын аудитке тапсырыс беруші үшін ағымдағы және кейінге қалдырылған салық міндеттемелерінің (немесе активтерінің) салық есептеулерін дайындамауы тиіс, ол бойынша фирма өз пікірін білдіретін болады.

604.6 A1 Өзін-өзі тексеру қатерін жою үшін 604.5 A3 тармағында қорғаныштық болуы мүмкін іс-қимылдар мысалдары қоғамдық мүддені білдіретін және фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептер үшін маңызды емес ұйым болып табылатын аудит тапсырыс берушісіне ағымдағы және кейінге қалдырылған салықтық міндеттемелердің (немесе активтердің) салықтық есептеулерін дайындау кезінде де қолданылады.

Салықтық жоспарлау және басқа да салықтық кеңес беру қызметтері

Барлық аудит клиенттері

604.7 A1 Салықтық жоспарлауды және басқа салықтық кеңес беру қызметтерін ұсыну интроспекция немесе мүдделерді қорғау қаупін тудыруы мүмкін.

604.7 A2 Салықтық жоспарлау немесе басқа салықтық кеңес беру қызметтері клиентке салық салу тұрғысынан тиімді бизнесті қалай ұйымдастыруға болатындығы туралы кеңес беру немесе жаңа салық заңын немесе қаулысын қолдану бойынша кеңес беру сияқты көптеген қызметтерді қамтиды.

604.7 A3 604.3 а 2 параграфына қосымша, аудит клиенттері үшін салықтық жоспарлау және басқа салықтық кеңес беру қызметтерін ұсыну нәтижесінде туындаған интроспекция немесе қорғаныс қауіптерінің деңгейін бағалауға қатысты факторларға келесілер жатады:

- Қаржылық есептілікте салықтық кеңес беруінің тиісті есебін анықтау кезіндегі субъективтілік дәрежесі.
- Салық режимі жеке қаулымен расталды ма немесе қаржылық есептілікті дайындағанға дейін салық органы басқаша бекітті ме.

Мысалы, салықтық жоспарлау және салық салу бойынша басқа да кеңес беру қызметтері нәтижесінде ұсыныстар болды ма:

- Салық органымен немесе басқа прецедентпен нақты расталған.
- Бұл қалыптасқан тәжірибе.
- Салық заңнамасында басымдыққа ие болуы мүмкін негізге ие.
 - Салықтық кеңес беру нәтижелері қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер ететін дәреже.
 - Салықтық консультацияның тиімділігі бухгалтерлік есеп әдісіне немесе қаржылық есептілікте ұсынуға байланысты ма және қаржылық есептілікті дайындаудың тиісті тұжырымдамасына сәйкес есепке алу немесе ұсыну әдісінің орындылығына қатысты күмән бар ма.

604.7 A4 Мұндай қауіп-қатерлерден қорғайтын әрекеттердің мысалдарына келесілерді жатқызуға болады:

- Қызмет көрсету үшін аудит тобының мүшелері болып табылмайтын кәсіпқойларды пайдалану өзін-өзі тексеру немесе қорғау қатерлерін жоюға көмектеседі.
- Орындалған аудиторлық жұмысты немесе өзін-өзі тексеру қаупін жоя алатын қызметті тексеру үшін қызмет көрсетуге қатыспаған тиісті тексерушінің болуы.
- Салық органдарынан алдын-ала рұқсат алу өзін-өзі тексеру немесе қорғау қаупін жоя алады.

Салықтық кеңес беру тиімділігі нақты бухгалтерлік есеп процедурасына немесе ұсынысқа байланысты болған кезде

R604.8 Егер салықтық кеңес берудің тиімділігі бухгалтерлік есепті жүргізудің немесе қаржылық есептілікте ұсынудың нақты тәртібіне байланысты болса, фирма немесе желілік фирма аудитке тапсырыс берген клиентке салықтық жоспарлауды және басқа да салықтық консультациялық қызметтерді ұсынбауы тиіс:

- (a) Аудиторлық топтың қаржылық есептілікті дайындаудың тиісті тұжырымдамасына сәйкес бухгалтерлік есепті жүргізудің немесе ұсынудың тиісті тәртібінің орындылығына қатысты негізделген күмәні бар; сондай-ақ
- (b) Салықтық кеңес берудің нәтижесі немесе салдары қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етеді, оған сәйкес компания өз

пікірін білдіреді.

Бағалауға байланысты салық қызметтері

Барлық аудит клиенттері

604.9 A1 Аудитке тапсырыс берушіге салықтық бағалау қызметтерін ұсыну өзін-өзі талдау немесе мүдделерді қорғау қаупін тудыруы мүмкін.

604.9 A2 Егер бағалау нәтижесі қаржылық есептілікке тікелей әсер етпесе, фирма немесе желілік фирма бағалауды салық салу мақсаттары үшін ғана жүргізе алады (яғни қаржылық есептілікке салыққа қатысты бухгалтерлік жазбалар ғана әсер етеді). Егер қаржылық есептілікке әсер ету маңызды болмаса немесе бағалау салық немесе осыған ұқсас реттеуші органның сыртқы тексеруіне жатса, бұл әдетте қауіп төндірмейді.

604.9 A3 Егер салық мақсаттары үшін орындалатын бағалау сыртқы тексеруге жатпаса және оның әсері қаржылық есептілік үшін елеулі болып табылса, 604.3 A2-тармаққа қосымша, өзін-өзі талдауға немесе мүдделерді қорғауға төнетін қауіп-қатер деңгейін бағалау үшін мынадай факторлардың маңызы бар, яғни бұл қызметтерді аудит клиентіне ұсыну:

- Бағалау әдіснамасы салық заңнамасында немесе нормативтік актілерде, басқа прецеденттерде немесе қалыптасқан тәжірибеде қолданылатын дәреже.
- Бағалауға тән субъективтілік дәрежесі.
- Бастапқы деректердің сенімділігі мен көлемі.

604.9 A4 Қауіптен қорғайтын әрекеттердің мысалдары:

- Қызмет көрсету үшін аудит тобының мүшелері болып табылмайтын кәсіпқойларды пайдалану өзін-өзі тексеру немесе қорғау қатерлерін жоюға көмектеседі.
- Қызмет көрсетуге қатыспаған, орындалған аудиторлық жұмысты немесе қызметті тексеретін тиісті тексерушінің болуы, бұл өзін-өзі тексеру қатерін жоя алады.
- Салық органдарынан алдын-ала рұқсат алу өзін-өзі тексеру немесе қорғау қаупін жоя алады.

604.9 A5 Фирма немесе желілік фирма сонымен қатар аудитке тапсырыс берген клиентке салық есептілігі бойынша міндеттемелерімен немесе бағалау нәтижесі қаржылық есептілікке тікелей әсер ететін салықтық жоспарлау мақсаттарымен көмектесу үшін салықтық бағалауды жүргізе алады. Мұндай жағдайларда бағалау жөніндегі қызметтерге

қатысты 603-кіші бөлімде жазылған талаптар мен қолданбалы материалдар қолданылады.

Салық дауларын шешуге көмек

Барлық аудит клиенттері

- 604.10 A1 Аудит тапсырыс берушісіне салықтық дауларды шешуге көмек көрсету өзін-өзі тексеру немесе қорғау қаупін тудыруы мүмкін.
- 604.10 A2 Салық дауы салық органдары аудит тапсырыс берушісіне белгілі бір мәселе бойынша дәлелдер қабылданбағаны туралы хабарлаған кезде және салық органы немесе клиент мәселені ресми іс жүргізу аясында, мысалы, қоғамдық сотқа немесе сотқа дейін қарау үшін жіберген кезде жетуі мүмкін.
- 604.10 A3 604.3 а 2 параграфына қосымша, аудит тапсырыс берушісіне салық дауларын шешуге көмек көрсету кезінде туындаған өзін-өзі талдау немесе қорғау қауіптерінің деңгейін бағалау үшін маңызы бар факторларға мыналар жатады:
- Дауды шешудегі басшылықтың рөлі.
 - Даудың нәтижесі фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер ететін дәреже.
 - Берілген кеңес салықтық даудың мәні болып табыла ма.
 - Сұрақ салық заңнамасымен немесе нормативтік актімен, басқа прецедентпен немесе қалыптасқан тәжірибемен расталатын дәреже.
 - Сот талқылауы жария етіледі ме.
- 604.10 A4 Қауіптен қорғайтын әрекеттердің мысалдары:
- Қызмет көрсету үшін аудит тобының мүшелері болып табылмайтын кәсіпқойларды пайдалану өзін-өзі тексеру немесе қорғау қатерлерін жоюға көмектеседі.
 - Қызмет көрсетуге қатыспаған, аудиттің жұмысын немесе орындалған қызметті тексеретін тиісті тексерушінің болуы, бұл өзін-өзі тексеру қатерін жоя алады.

Адвокаттың қатысуымен салық мәселелерін шешу

R604.11 Фирма немесе желілік фирма аудит тапсырыс берушісіне салық дауларын шешуге көмек көрсетуге байланысты салық қызметтерін ұсынбауы тиіс, егер:

- (а) Қызметтерге салық дауларын шешу кезінде көпшілік

трибуналда немесе сотта клиенттің аудит бойынша адвокаты ретінде қатысу кіреді; және

(b) Тиісті сомалар компания өз пікірін білдіретін қаржылық есептілік үшін маңызды.

604.11 A1 R604. 11 тармағы фирманың немесе желілік фирманың қоғамдық трибуналда немесе сотта қаралатын мәселеге қатысты консультациялық рөл атқаруын жалғастыруына кедергі келтірмейді, мысалы:

- Ақпарат беру туралы нақты сұрауларға жауап беру.
- Жасалған жұмыс туралы нақты есептер немесе айғақтар беру.
- Клиентке мәселеге байланысты салық мәселелерін талдауға көмектесу.

604.11 A2 «Қоғамдық трибунал немесе сот» дегеніміз не, салық ісі нақты юрисдикцияда қалай қаралатынына байланысты.

605 БӨЛІМШЕ -ІШКІ АУДИТ ҚЫЗМЕТТЕРІ

Кіріспе

605.1 Аудит клиентіне ішкі аудит қызметтерін ұсыну өзін-өзі тексеру қаупін тудыруы мүмкін.

605.2 Осы кіші бөлімдегі нақты талаптар мен қолданбалы материалдарға қосымша 600.1-ден R600.10-ға дейінгі параграфтардағы талаптар мен қолданбалы материал аудитке тапсырыс берген клиентке ішкі аудит қызметтерін ұсыну кезінде тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты болады. Бұл бөлім фирмалар мен желілік фирмаларға кейбір жағдайларда аудит жүргізетін клиенттерге белгілі бір ішкі аудит қызметтерін ұсынуға тыйым салатын талаптарды қамтиды, өйткені жасалған қауіптерді қорғау шараларын қолдану арқылы жою мүмкін емес.

Талаптар және қолданбалы материал

Барлық аудит клиенттері

605.3 A1 Ішкі аудит қызметтері аудитке тапсырыс берген клиентке оның ішкі аудит жөніндегі қызметін орындауға көмек көрсетуді қамтиды. Ішкі аудит қызметі мыналарды қамтуы мүмкін:

- Ішкі бақылау мониторингі-бақылау құралдарын тексеру, олардың жұмысын бақылау және оларды жақсарту

бойынша ұсыныстар.

- Қаржылық және операциялық ақпаратты зерттеу:
 - Қаржылық және операциялық ақпаратты анықтау, өлшеу, жіктеу және ұсыну үшін пайдаланылатын құралдарды талдау.
 - Транзакцияларды, қалдықтарды және процедураларды егжей-тегжейлі тексеруді қоса алғанда, жеке позицияларды арнайы зерттеу.
- Кәсіпорынның қаржылық қызметін қоса алғанда, операциялық қызметтің үнемділігін, тиімділігін және нәтижелілігін тексеру.
- Сәйкестікті тексеру:
 - заңдар, қаулылар және басқа да сыртқы талаптар.
 - басқару саясаты, директивалар және басқа да ішкі талаптар.

605.3 A2

Ішкі аудиттің көлемі мен мақсаттары әр түрлі және ұйымның мөлшері мен құрылымына, сондай-ақ басшылық пен корпоративтік басқаруға жауапты адамдардың талаптарына байланысты.

R605.4

Аудитке тапсырыс берген клиентке ішкі аудит қызметтерін ұсына отырып, компания келесілерге көз жеткізуі керек:

- (a) Клиент жақсырақ жоғары басшылықтың құрамындағы тиісті және құзыретті ресурсты тағайындайды:
 - (i) Әрқашан ішкі аудит қызметі үшін жауапты болады; сондай-ақ
 - (ii) Ішкі бақылауды әзірлеу, енгізу, мониторингілеу және қолдау үшін жауапкершілікті тану.
- (b) Клиенттің басшылығы немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар ішкі аудит қызметтерінің көлемін, тәуекелдерін және жиілігін талдайды, бағалайды және бекітеді;
- (c) Клиент басшылығы ішкі аудит қызметтерінің барабарлығын және олардың жұмыс нәтижелерін бағалайды;
- (d) Клиенттің басшылығы ішкі аудит қызметтерінен алынған қандай ұсыныстарды енгізу керектігін бағалайды және анықтайды және іске асыру процесін басқарады; және

(е) Клиент басшылығы корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға ішкі аудит қызметтерінің жұмысы нәтижесінде алынған маңызды тұжырымдар мен ұсыныстар туралы хабарлайды.

605.4 A1 R600. 7 тармағы фирмаға немесе желілік фирмаға басқарушылық жауапкершілікті өз мойнына алуға тыйым салады. Клиенттің ішкі аудит қызметінің едәуір бөлігін орындау ішкі аудит қызметтерін ұсынатын компанияның немесе желілік компанияның қызметкерлерінің басқарушылық жауапкершілікті өз мойнына алу ықтималдығын арттырады.

605.4 A2 Басқарушылық міндеттерді қабылдауды көздейтін ішкі аудит қызметтерінің мысалдары мыналарды қамтиды:

- Ішкі аудит саясатын немесе ішкі аудит қызметінің стратегиялық бағытын айқындау.
- Ұйымның ішкі аудит қызметкерлерінің іс-әрекетіне басшылық және жауапкершілік.
- Ішкі аудит қызметі нәтижесінде алынған қандай ұсыныстарды орындау туралы шешім қабылдау.
- Басшылық атынан корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға ішкі аудит қызметінің нәтижелері туралы есеп беру.
- Қызметкерлердің деректеріне қол жеткізу құқығының өзгерістерін тексеру және бекіту сияқты ішкі бақылаудың бөлігі болып табылатын рәсімдерді орындау.
- Ішкі бақылауды әзірлеу, енгізу, бақылау және қолдау үшін жауапкершілікті өзіне алу.
- Фирма немесе желілік фирма ішкі аудиттің көлемін анықтауға жауапты болған кезде ішкі аудит функциясының барлық немесе едәуір бөлігін қоса алғанда, сыртқы аудит қызметтерін ұсыну; және жоғарыда көрсетілген бір немесе бірнеше сұрақтарға жауап бере алады.

605.4 A3 Фирма аудиторлық тапсырмада ішкі аудит қызметінің жұмысын пайдаланған кезде, халықаралық аудит стандарттары осы жұмыстың сәйкестігін бағалау үшін процедураларды орындауды талап етеді. Сол сияқты, компания немесе желілік фирма аудитке тапсырыс берген клиентке ішкі аудит қызметтерін ұсынуға келіскен кезде, осы қызметтердің нәтижелерін сыртқы аудит кезінде пайдалануға болады. Бұл өзін-өзі тексеруге қауіп төндіреді, өйткені аудит тобы

ішкі аудит қызметінің нәтижелерін аудиторлық тапсырма мақсаттарынсыз пайдалана алады:

- (a) Осы нәтижелерді тиісінше бағалау; немесе
- (b) Осындай кәсіби скептицизмді көрсету үшін, егер ішкі аудит жұмысын компания мүшелері болып табылмайтын адамдар жүргізсе.

605.4 A4 Мұндай өзін-өзі тексеру қауіпінің деңгейін бағалауға байланысты факторларға келесілер жатқызылады:

- Қаржылық есептіліктің тиісті сомаларының маңыздылығы.
- Қаржылық есептіліктің осы сомаларына қатысты шағымдарды бұрмалау қауіпі.
- Аудиторлық топтың ішкі аудит қызметінің жұмысына, оның ішінде сыртқы аудит барысында жүктейтін сенім дәрежесі.

605.4 A5 Осындай өзін-өзі тексеру қауіпінен қорғауға болатын іс-әрекеттің мысалы аудит тобының мүшелері болып табылмайтын кәсіпқойларды қызмет көрсету үшін пайдалану болып табылады.

Қоғамдық мүдделерді білдіретін клиенттердің аудиті

R605.5 Фирма немесе желілік фирма, егер қызметтер мыналарға қатысты болса, қоғамдық қызығушылық танытатын аудитке тапсырыс берушіге ішкі аудит қызметтерін ұсынбауы керек:

- (a) Қаржылық есептілікті ішкі бақылаудың едәуір бөлігі;
- (b) Фирма өз пікірін білдіретін клиенттің бухгалтерлік жазбалары немесе қаржылық есептері үшін жеке немесе жиынтығында маңызды болып табылатын ақпаратты жинақтайтын қаржылық есепке алу жүйелеріне; немесе
- (c) Немесе жиынтықта қаржылық есептілік үшін елеулі болып табылатын ақпаратты ашу немесе оның сомаларын есепке алу, ол бойынша фирма өз пікірін білдіреді.

606 БӨЛІМШЕ-АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ЖҮЙЕСІНІҢ ҚЫЗМЕТТЕРІ

Кіріспе

606.1 Аудитке тапсырыс берушіге ақпараттық технологиялар (АТ) жүйелері бойынша қызметтер көрсету өзін-өзі тексеру қауіпін

тудыруы мүмкін.

- 606.2 Осы бөлімдегі нақты талаптар мен қолданбалы материалға қосымша, 600.1-ден R600.10-ға дейінгі параграфтардағы талаптар мен қолданбалы материал аудиттің тапсырыс берушісіне ат-жүйелерінің қызметтерін ұсыну кезінде тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты болып табылады. Бұл бөлімде фирмалар мен желілік компанияларға кейбір жағдайларда аудит клиенттері үшін белгілі бір ат жүйелерін ұсынуға тыйым салатын талаптар бар, өйткені жасалған қауіптерді қорғау шараларын қолдану арқылы жою мүмкін емес.

Талаптар және қолданбалы материал

Барлық аудит клиенттері

- 606.3 A1 АТ жүйелерімен байланысты қызметтер аппараттық немесе бағдарламалық жүйелерді әзірлеуді немесе енгізуді қамтиды. АТ жүйелері келесі түрде болуы мүмкін:

- (a) Біріктірілген бастапқы деректер;
- (b) Қаржылық есептілікті ішкі бақылаудың бір бөлігі болып табылуы; немесе
- (c) Бухгалтерлік жазбаларға немесе қаржылық есептілікке әсер ететін ақпаратты, соның ішінде тиісті ақпаратты жасау қажет.

Алайда, АТ-жүйелері аудитке тапсырыс берген клиенттің бухгалтерлік жазбаларына немесе қаржылық есептілікті немесе қаржылық есептілікті ішкі бақылауға байланысты емес мәселелерді де қамтуы мүмкін.

- 606.3 A2 R600. 7 тармағы фирмаға немесе желілік фирмаға басқарушылық жауапкершілікті өз мойнына алуға тыйым салады. Клиентке аудитті, Ақпараттық Технологиялар жүйелерінің келесі қызметтерін ұсыну, әдетте, компанияның немесе желілік фирманың қызметкерлері басқарушылық жауапкершілікті өз мойнына алғанға дейін қауіп төндірмейді:

- (a) Қаржылық есептілікті ішкі бақылауға байланысты емес ақпараттық технологиялар-жүйелерін әзірлеу немесе енгізу;
- (b) Бухгалтерлік жазбалардың немесе қаржылық есептіліктің маңызды бөлігін құрайтын ақпаратты құрмайтын ақпараттық технологиялар жүйелерін әзірлеу немесе енгізу;
- (c) Егер клиенттің қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін қажет

параметр маңызды болмаса, фирма немесе желілік фирма әзірлемеген бухгалтерлік есеп немесе қаржылық есеп беру үшін «дайын» бағдарламалық жасақтаманы енгізу; және

- (d) Басқа қызметтерді жеткізуші немесе клиент әзірлеген, енгізген немесе пайдаланатын ақпараттық технологиялар жүйесіне қатысты бағалау және ұсынымдар беру.

R606.4

Ақпараттық технологиялар жүйелеріне қызмет көрсету аудитке тапсырыс берген клиентке фирма немесе желілік фирма қанағаттануы керек:

- (a) Клиент ішкі бақылау жүйесін құру және бақылау үшін өзінің жауапкершілігін түсінеді;
- (b) Клиент аппараттық немесе бағдарламалық қамтамасыз етуді жобалауға және енгізуге қатысты барлық басқарушылық шешімдерді қабылдау үшін жауапкершілікті құзыретті қызметкерге, жақсырақ жоғары басшылықтың құрамында тапсырады;
- (c) Клиент жобалау және іске асыру процесіне қатысты барлық басқару шешімдерін қабылдайды;
- (d) Тапсырыс беруші жүйені жобалау мен енгізудің барабарлығы мен нәтижелерін бағалайды; сондай-ақ
- (e) Клиент жүйенің (аппараттық немесе бағдарламалық жасақтаманың) жұмысына және ол пайдаланатын немесе жасайтын деректерге жауап береді.

606.4 A1

Аудит клиентіне ақпараттық технологиялар жүйелерін ұсыну нәтижесінде туындаған өзін-өзі тексеру қаупінің деңгейін бағалауға байланысты факторларға келесілер жатады:

- Қызмет сипаты.
- Ақпараттық технологиялар жүйелерінің сипаты және олардың бухгалтерлік жазбаларға немесе клиенттің қаржылық есептілігіне әсер ететін немесе әсер ететін дәрежесі.
- Аудит шеңберінде нақты ақпараттық технологиялар - жүйелеріне көрсетілетін сенім дәрежесі.

606.4 A2

Осындай өзін-өзі тексеру қаупінен қорғауға болатын іс-әрекеттің мысалы аудит тобының мүшелері болып табылмайтын

кәсіпқойларды қызмет көрсету үшін пайдалану болып табылады.

Қоғамдық мүдделерді білдіретін клиенттердің аудиті

R606.5 Фирма немесе желілік фирма, егер қызметтерге ақпараттық технологиялар жүйелерін әзірлеу немесе енгізу кіретін болса, қоғамдық қызығушылық танытатын аудитке тапсырыс берушіге ақпараттық технологиялар жүйелерінің қызметтерін ұсынбауы керек:

- (a) Қаржылық есептілікті ішкі бақылаудың едәуір бөлігін құрайды; немесе
- (b) Клиенттің бухгалтерлік есебі немесе қаржылық есептілігі үшін маңызы бар ақпаратты қалыптастырады, ол бойынша фирма өз пікірін білдіреді.

607 БӨЛІМШЕ-СОТ ПРОЦЕСТЕРІН ҚОЛДАУ ЖӨНІНДЕГІ ҚЫЗМЕТТЕР

Кіріспе

607.1 Клиентке аудит, сот процесін қолдау бойынша белгілі бір қызметтер ұсыну өзін-өзі тексеру немесе қорғау қаупін тудыруы мүмкін.

607.2 Осы бөлімшедегі нақты қолданбалы материалдарға қосымша 600.1-ден R600.10-ға дейінгі параграфтардағы талаптар мен қолданбалы материалдар аудит тапсырыс берушісіне сот процесін қолдау қызметін ұсыну кезінде тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты болады.

Қолданбалы материалдар

Барлық аудит клиенттері

607.3 A1 Сот ісін жүргізуді қолдау қызметтері келесі әрекеттерді қамтуы мүмкін:

- Құжаттарды басқаруға және оларды іздеуге көмектесу.
- Куәгер, оның ішінде сарапшы куәгер ретінде сөз сөйлеу.
- Болжамды залалды немесе сот талқылауы немесе басқа да заңды дау нәтижесінде алынуы немесе төленуі мүмкін басқа да сомаларды есептеу.

607.3 A2 Аудит клиентіне сот ісін жүргізуді қолдау қызметтерін ұсыну нәтижесінде туындаған өзін-өзі тексеру немесе қорғау қауіптерінің деңгейін бағалауға байланысты факторларға келесілер жатады:

- Қызмет көрсетілетін құқықтық және нормативтік орта, мысалы, сот таңдаған ба, сарапшы тағайындалған ба деген

сұрақтар анықталуы тиіс.

- Қызметтің мәні мен сипаттамалары.
- Сот процестерін қолдау қызметінің нәтижелері фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етеді.

607.3 А3 Осындай өзін-өзі тексеру немесе қорғау қауіпінен қорғауға болатын іс-әрекеттің мысалы-аудиторлық топтың мүшесі болмаған кәсіпқойды қызмет көрсету үшін пайдалану.

607.3 А4 Егер фирма немесе желілік фирма аудитке тапсырыс берген клиентке сот талқылауын қолдау қызметін ұсынса және бұл қызмет фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікке әсер ететін шығындарды немесе басқа сомаларды бағалауды қамтыса, бағалау қызметтеріне қатысты 603-кіші бөлімде баяндалған талаптар мен қолданбалы материалдар қолданылады.

608 БӨЛІМШЕ -ЗАҢ ҚЫЗМЕТТЕРІ

Кіріспе

608.1 Аудит клиентіне құқықтық қызмет көрсету өзін-өзі тексеру немесе қорғау қауіпін тудыруы мүмкін.

608.2 Осы бөлімдегі нақты талаптар мен қолданбалы материалдарға қосымша, 600.1-ден R600.10-ға дейінгі параграфтардағы талаптар мен қолданбалы материалдар аудитке тапсырыс берген клиентке заң қызметтерін ұсыну кезінде тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты болады. Бұл бөлім фирмалар мен желілік фирмаларға белгілі бір жағдайларда аудит клиенттеріне белгілі бір заңды қызметтерді ұсынуға тыйым салатын талаптарды қамтиды, өйткені қауіптерді қорғау шараларын қолдану арқылы жою мүмкін емес.

Талаптар және қолданбалы материал

Барлық аудит клиенттері

608.3 А1 Заңды қызметтер қызмет көрсететін тұлға қандай да бір қызмет ретінде анықталады:

- (a) Заң практикасы үшін қажетті заңгерлік білімі болуы; немесе
- (b) Осындай қызметтер көрсетілуі тиіс юрисдикция соттарында заң практикасына жіберілуге тиіс.

Keңесші ретінде әрекет ету

608.4 А1 Юрисдикцияға байланысты заңгерлік кеңес беру қызметтері аудит клиенттері үшін корпоративтік және коммерциялық қызметтерді қоса

алғанда, қызмет көрсету салаларының кең және алуан түрін қамтуы мүмкін, мысалы:

- Келісімшартты сүйемелдеу.
- Транзакцияны орындау кезінде аудит клиентін қолдау.
- Бірігу және сіңіру.
- Аудитке тапсырыс берген клиенттің ішкі заң бөліміне қолдау көрсету және көмек көрсету.
- Заңды тексеру және қайта құрылымдау.

608.4 A2 Факторлар қатысы бар деңгейін бағалау, қауіп-қатерлерді өзін-өзі қорғау немесе құрылатын ұсына отырып, заңды консультациялық қызметтерді клиентке аудиттің мыналарды қамтиды:

- Клиенттің қаржылық есептілігіне қатысты нақты мәселенің маңыздылығы.
- Заңды мәселенің күрделілігі және қызмет көрсету үшін қажетті парасаттылық дәрежесі.

608.4 A3 Қауіптен қорғайтын әрекеттердің мысалдары ретінде келесілерді көрсетуге болады:

- Қызмет көрсету үшін аудит тобының мүшелері болып табылмайтын кәсіпқойларды пайдалану өзін-өзі тексеру немесе қорғау қаупін жоя алады.
- Қызмет көрсетуге қатыспаған, аудиттің жұмысын немесе орындалған қызметті тексеретін тиісті тексерушінің болуы, бұл өзін-өзі тексеру қатерін жоя алады.

Бас кеңесші ретінде жұмыс істейді

R608.5 Фирманың немесе желілік фирманың серіктесі немесе қызметкері аудитке тапсырыс берген клиенттің құқықтық мәселелер жөніндегі бас кеңесшісі бола алмайды.

608.5 A1 Бас кеңесші лауазымы, әдетте, компанияның құқықтық мәселелеріне кең жауап беретін жоғары басшылық лауазымын білдіреді.

Адвокат ретінде әрекет етіңіз

R608.6 Фирма немесе желілік фирма дау немесе сот ісін қарау кезінде аудит клиенті үшін адвокат ретінде әрекет етпеуі керек, егер тартылған сомалар компания өз пікірін білдіретін қаржылық есеп беру үшін маңызды болған жағдайда.

608.6 A1 Аудит клиенті үшін адвокат рөлін орындау кезінде туындайтын өзін-өзі тексеру қаупін жою үшін қорғаныс шаралары болуы мүмкін

әрекеттердің мысалдары, егер компания өз пікірін білдіретін қаржылық есеп беру үшін тартылған сомалар маңызды болмаса, келесілерді қамтиды:

- Қызмет көрсету үшін аудиторлық топтың мүшелері болып табылмайтын кәсіпқойларды пайдалану.
- Қызмет көрсетуге қатыспаған, аудит жұмысын немесе орындалған қызметті тексеретін тиісті рецензенттің болуы.

609 БӨЛІМШЕ -РЕКРУТИНГТІК ҚЫЗМЕТТЕР

Кіріспе

609.1 Аудит клиенті үшін жалдау қызметтерін ұсыну жеке қызығушылық, танысу немесе қорқыту қаупін тудыруы мүмкін.

609.2 Осы бөлімдегі нақты талаптар мен қолданбалы материалдарға қосымша, 600.1-ден R600.10-ға дейінгі параграфтардағы талаптар мен қолданбалы материалдар аудитке тапсырыс беруші үшін персоналды іріктеу қызметтерін ұсыну кезінде тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты. Бұл бөлім фирмалар мен желілік фирмаларға белгілі бір жағдайларда аудиторлық клиенттерге жалдау қызметтерінің белгілі бір түрлерін ұсынуға тыйым салатын талаптарды қамтиды, өйткені жасалған қауіптерді сақтық шараларын қолдану арқылы жою мүмкін емес.

Талаптар және қолданбалы материал

Барлық аудит клиенттері

609.3 A1 Рекрутингтік қызметтер мыналарды қамтуы мүмкін:

- Лауазымдық нұсқаулықтарды әзірлеу.
- Әлеуетті үміткерлерді анықтау және іріктеу процесін әзірлеу.
- Үміткерлерді іздеу.
- Рөлге әлеуетті үміткерлерді іріктеу:
 - Ізденушілердің кәсіби біліктілігін немесе құзыреттілігін тексеру және олардың лауазымға жарамдылығын анықтау;
 - Әлеуетті үміткерлердің ұсынымдарын тексеру.
 - Сәйкес кандидаттарды іріктеу және әңгімелесу және кандидаттардың құзыреттілігі мәселелері бойынша консультация беру.
- Жалдау шарттары мен жалақы, сағаттар және басқа да

өтемақылар сияқты келіссөздердің егжей-тегжейін анықтау.

609.3 A2 R600.7 тармағы фирмаға немесе желілік фирмаға басқарушылық жауапкершілікті өз мойнына алуға тыйым салады. Келесі қызметтерді ұсыну, әдетте, фирманың немесе желілік фирманың қызметкерлері басқарушылық жауапкершілікті өз мойнына алғанға дейін қауіп төндірмейді:

- Бірқатар үміткерлердің кәсіби біліктілігін тексеру және олардың лауазымға сәйкестігіне қатысты ұсынымдар беру.
- Кандидаттармен әңгімелесу жүргізу және кандидаттың қаржылық есеп, әкімшілік немесе бақылау лауазымдарындағы құзыреттілігі мәселелері бойынша кеңес беру.

R609.4 Компания немесе желілік компания аудитке тапсырыс берген клиентке жалдау қызметін ұсынған кезде, ол:

- (a) Клиент лауазымға кандидатты жалдауға қатысты барлық басқарушылық шешімдерді қабылдау үшін жауапкершілікті құзыретті қызметкерге, жақсырақ жоғары басшылықтың құрамына жүктейді; және
- (b) Клиент жалдау процесіне қатысты барлық басқару шешімдерін қабылдайды, соның ішінде:
- Әлеуетті үміткерлердің жарамдылығын анықтау және лауазымға лайықты үміткерлерді таңдау.
 - Жалдау шарттары мен жалақы, сағаттар және басқа да өтемақылар сияқты келіссөздердің егжей-тегжейін анықтау.

609.5 A1 Аудит клиентіне қызметкерлерді іріктеу қызметтерін ұсыну нәтижесінде туындаған жеке қызығушылық, танысу немесе қорқыту деңгейін бағалауға байланысты факторларға мыналар жатады:

- Сұраныс білдіріліген көмектің сипаты.
- Жалданған адамның рөлі.
- Кандидаттар мен кеңес немесе қызмет көрсететін фирма арасында болуы мүмкін кез-келген мүдделер қақтығысы немесе қарым-қатынас.

609.5 A2 Жеке қызығушылықтың, таныстың немесе қорқытудың осындай қауіп-қатерінен қорғауға болатын іс-әрекеттің мысалы-аудиторлық топтың мүшелері болып табылмайтын кәсіпқойларды қызмет көрсету үшін пайдалану.

Тыйым салынған рекрутингтік қызметтер

- R609.6** Аудитке тапсырыс берген клиент үшін қызметкерлерді іріктеу бойынша қызметтерді ұсына отырып, фирма немесе желілік фирма клиенттің атынан келіссөз жүргізуші ретінде әрекет етпеуі тиіс.
- R609.7** Фирма немесе желілік фирма, егер қызметке қатысты болса, аудит тапсырыс берушісіне жалдау қызметін ұсынбауы керек:
- (a) Кандидаттарды іздеу; немесе
 - (b) Келесі позициялар бойынша әлеуетті кандидаттардың ұсынымдарын тексеру:
 - (i) Заңды тұлғаның директоры немесе лауазымды адамы; немесе
 - (ii) Компания өз пікірін білдіретін клиенттің бухгалтерлік жазбаларын немесе қаржылық есептерді дайындауға айтарлықтай әсер ете алатын жоғары басшылықтың мүшесі.

610 БӨЛІМШЕ-КОРПОРАТИВТІК ҚАРЖЫ ҚЫЗМЕТТЕРІ

Кіріспе

- 610.1 Аудитке тапсырыс берген клиентке корпоративтік қаржы қызметтерін ұсыну өзін-өзі тексеру немесе мүдделерді қорғау қаупін тудыруы мүмкін.
- 610.2 Осы бөлімдегі нақты талаптар мен қолданбалы материалға қосымша, 600.1-ден R600.10-ға дейінгі параграфтардағы талаптар мен қолданбалы материал аудитке тапсырыс берген клиентке корпоративтік қаржы қызметтерін ұсыну кезінде тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты болады. Бұл бөлімде фирмалар мен желілік фирмаларға аудит клиенттері үшін белгілі бір жағдайларда корпоративтік қаржыландырудың белгілі бір қызметтерін ұсынуға тыйым салатын талаптар бар, өйткені жасалған қауіптерді қорғау шараларын қолдану арқылы жою мүмкін емес.

Талаптар және қолданбалы материал

Барлық аудит клиенттері

- 610.3 A1 Өзін-өзі тексеру немесе қорғау қауіпін тудыруы мүмкін корпоративтік қаржылық қызметтердің мысалдары:
- Корпоративтік стратегияларды әзірлеуде аудит тапсырыс берушісіне жәрдемдесу.
 - Аудит клиенті үшін мүмкін мақсаттарды анықтау.

- Иеліктен шығару мәмілелері бойынша консультациялар.
- Қаржыландыруды тарту бойынша мәмілелерді сүйемелдеу.
- Құрылымдау бойынша кеңес беру.
- Фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікте көрсетілетін сомаларға тікелей әсер ететін корпоративтік қаржыландыру операцияларын немесе қаржылық тетіктерді құрылымдау мәселелері бойынша кеңестер.

610.3 А2 Аудитке тапсырыс берушіге корпоративтік қаржы қызметтерін ұсыну нәтижесінде туындаған осындай қауіптердің деңгейін бағалау үшін маңызды факторларға келесілер жатады:

- Қаржылық есептіліктегі корпоративтік қаржы жөніндегі ұсынымдардың нәтижелері мен салдарларын тиісінше өңдеуді айқындау кезіндегі субъективтілік дәрежесі.
- Дәрежесі, оның ішінде:
 - Корпоративтік қаржы бойынша консультацияның нәтижесі қаржылық есептілікте көрсетілген сомаларға тікелей әсер етеді.
 - Қаржы есептілігі үшін сомалар маңызды.
- Корпоративтік қаржы жөніндегі ұсынымдардың тиімділігі бухгалтерлік есептің немесе қаржылық есептілікте ұсынудың нақты әдісіне байланысты ма және қаржылық есептілікті дайындаудың тиісті тұжырымдамасына сәйкес есепке алудың немесе ұсынудың тиісті тәртібінің орындылығына қатысты күмән бар ма.

610.3 А3 Қауіптен қорғайтын әрекеттердің мысалдары:

- Қызмет көрсету үшін аудит тобының мүшелері болып табылмайтын кәсіпқойларды пайдалану өзін-өзі тексеру немесе қорғау қатерлерін жоюға көмектеседі.
- Қызмет көрсетуге қатыспаған, орындалған аудиторлық жұмысты немесе қызметті тексеретін тиісті тексерушінің болуы, бұл өзін-өзі тексеру қатерін жоя алады.

Тыйым салынған корпоративтік қаржы қызметтері

R610.4 Фирма немесе желілік фирма аудит бойынша клиентке аудит бойынша клиенттің акцияларын жылжыту, сату немесе кепілдендіруді қамтитын корпоративтік қаржы қызметтерін ұсынбауы тиіс.

R610.5 Фирма немесе желілік фирма аудитке тапсырыс берген клиентке, егер мұндай ұсынымдардың тиімділігі нақты есепке алу рәсіміне

немесе фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептіліктегі ұсынысқа байланысты болса, корпоративтік қаржы жөнінде консультациялар бермеуге тиіс:

- (a) Аудиторлық топтың қаржылық есептілікті дайындаудың тиісті тұжырымдамасына сәйкес бухгалтерлік есепті жүргізудің немесе ұсынудың тиісті тәртібінің орындылығына қатысты негізделген күмәні бар; сонымен қатар
- (b) Корпоративтік қаржы бойынша кеңес берудің нәтижесі немесе салдары компания өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етеді.

800 БӨЛІМ

ПАЙДАЛАНУҒА ЖӘНЕ ТАРАТУҒА ШЕКТЕУЛЕРДІ ҚАМТИТЫН ЕРЕКШЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕР БОЙЫНША ЕСЕП БЕРУ (АУДИТ ЖӘНЕ СЕΝІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР)

Кіріспе

- 800.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі принциптерді сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі..
- 800.2 Бұл бөлімде есепті пайдалану мен таратуға шектеу енгізілген кезде арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік аудитін қоса алғанда, белгілі бір жағдайларда рұқсат етілген 4А бөлігіндегі белгілі бір өзгерістер баяндалған. Бұл бөлімде R800.3 тармағында баяндалған жағдайларда пайдалануға және таратуға шектеу қойылған есеп беруді шығару жөніндегі тапсырма «қолайлы аудиторлық тапсырма»деп аталады.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

R800.3 Фирма пайдалану мен таратуды шектеуді қамтитын арнайы қаржылық есептіліктің аудиті туралы есеп беруді шығаруға ниет білдірген кезде, 4А бөлігінде жазылған тәуелсіздік талаптары осы бөлімде рұқсат етілген модификацияларға құқылы болуы керек, бірақ егер:

- (a) Фирма болжамды пайдаланушыларға қызмет көрсету кезінде қолданылуы тиіс тәуелсіздіктің өзгертілген талаптары туралы есепті хабарлайды; сондай-ақ
- (b) Есеп беруді пайдаланушылар есеп берудің мақсаты мен шектеулерін түсінеді және өзгерістерді қолдануға тікелей келіседі.

800.3 A1 Есеп беруді болжамды пайдаланушылар тапсырманың сипаты мен көлемін белгілеу кезінде болжамды пайдаланушылардың атынан әрекет етуге өкілеттігі бар өкіл арқылы тікелей немесе жанама қатысу арқылы есеп берудің мақсаттары мен шектеулері туралы түсінік ала алады. Қалай болғанда да, мұндай қатысу компанияға тәуелсіздік мәселелері бойынша болжамды пайдаланушылармен, оның ішінде тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты жағдайлармен байланысуға көмектеседі. Сондай-ақ, бұл компанияға

тәуелсіздіктің өзгертілген талаптарымен болжамды пайдаланушылардың келісімін алуға мүмкіндік береді.

R800.4 Егер болжамды пайдаланушылар тапсырманың шарттарын анықтау кезінде аттарын аты-жөнімен анықтау мүмкін емес пайдаланушылар класына жататын болса, онда кейіннен компания мұндай пайдаланушыларды олардың өкілімен келісілген өзгертілген тәуелсіздік талаптары туралы хабардар етуі керек.

800.4 A1 Мысалы, егер болжамды пайдаланушылар синдикатталған несие беру келісіміндегі кредиторлар сияқты пайдаланушылар класына жататын болса, фирма өзгертілген тәуелсіздік талаптарын несие берушілердің өкіліне келісім хатында сипаттай алады. Содан кейін өкіл фирмаға осындай пайдаланушыларды өкілмен келісілген өзгертілген тәуелсіздік талаптары туралы хабардар ету туралы талапты орындау үшін несие берушілер тобының мүшелеріне фирманың келісім хатын қол жетімді ете алады.

R800.5 Фирма қолайлы аудиторлық тапсырманы орындаған кезде, 4А Бөлігіндегі кез келген өзгерістер R800.7-ден R800.14-ке дейінгі параграфтарда жазылған өзгерістермен шектелуі тиіс. Егер қаржылық есептілік аудиті заңмен немесе нормативтік актілермен талап етілсе, фирма бұл өзгерістерді қолданбауы керек.

R800.6 Егер фирма сонымен бірге бір клиент үшін пайдалану және тарату шектеулерін қамтымайтын аудиторлық есеп шығарса, фирма осы аудиторлық тапсырмаға 4А Бөлігін қолдануы керек.

Қоғамдық мүдде субъектілері

R800.7 Фирма қолайлы аудиторлық тапсырманы орындаған кезде, оған 4А Бөлігінде көрсетілген тәуелсіздік талаптарын қолданудың қажеті жоқ, олар тек қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдардың аудиторлық тапсырмаларына қолданылады.

Байланысты объектілер

R800.8 Фирма қолайлы аудиторлық тапсырманы орындаған кезде «аудиторлық тапсырыс берушіге» 4А Бөлігіндегі сілтемелер онымен байланысты заңды тұлғаларды міндетті түрде қамтымауы тиіс. Алайда, егер аудиторлық топ клиенттің байланысты ұйымына қатысты қатынастар немесе жағдайлар фирманың клиенттен тәуелсіздігін бағалауға қатысты болса, аудиторлық топ осы байланысты ұйымды тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою кезінде қамтуы керек.

Желілер мен желілік фирмалар

R800.9 Компания қолайлы аудиторлық тапсырманы орындаған кезде, 4А Бөлігінде көрсетілген желілік фирмаларға қойылатын арнайы талаптар қолданылмауы керек. Алайда, егер компания тәуелсіздік қауіп-қатері желілік фирманың кез-келген мүдделері мен қатынастарынан туындайтынын білсе немесе оған сенуге негіз болса, ол кез-келген қауіпті бағалап, жоюы керек.

Қаржылық мүдделер, несиелер мен кепілдіктер, тығыз іскерлік қатынастар, отбасылық және жеке қарым қатынастар

R800.10 Компания қолайлы аудиторлық тапсырманы орындаған кезде:

- (a) Бөлімдерде жазылған тиісті ережелер 510, 511, 520, 521, 522, 524 және 525, тек аудиторлық топ мүшелеріне, олардың жақын туыстарына және, егер мүмкін болса, жақын отбасы мүшелеріне қолданылуы керек;
- (b) Фирма 510, 511, 520, 521, 522, 524 және 525 бөлімдерде көрсетілгендей мүдделер мен қатынастардан аудитке тапсырыс беруші мен аудит тобының келесі мүшелері арасында:
 - (i) Техникалық немесе салалық мәселелер, транзакциялар немесе оқиғалар бойынша консультациялар беретін тұлғалар; сондай-ақ
 - (ii) Шолу сапасын бақылау жөніндегі тапсырманы орындаушыларды қоса алғанда, тапсырманың орындалу сапасын бақылауды қамтамасыз ететіндер;туындаған тәуелсіздіктің кез-келген қауіптерін анықтауы, бағалауы және жоюы керек, сондай-ақ
- (c) Фирма аудиторлық топтың пікірі бойынша аудитке тапсырыс беруші мен фирма ішіндегі аудиторлық тапсырманың нәтижесіне тікелей әсер етуі мүмкін басқа да тұлғалар арасындағы мүдделер мен қатынастардан туындаған кез келген қатерлерді бағалауы және жоюы тиіс.

800.10 A1 Аудиторлық тапсырманың нәтижесіне тікелей әсер етуі мүмкін фирманың басқа қызметкерлеріне аудиторлық тапсырманы орындауға байланысты өтемақыны ұсынатындар немесе тікелей қадағалауды, басқаруды немесе аудиторлық тапсырма бойынша серіктеске басқа да қадағалауды қамтамасыз ететіндер, соның ішінде

жобаның серіктесінен жоғары деңгейдегі адамдар кіреді. фирманың аға немесе басқарушы серіктесі (Бас атқарушы директор немесе оның баламасы).

R800.11 Фирма қолайлы аудиторлық тапсырманы орындаған кезде, ол R510.4 (с) және (d), R510.5, R510.7 және 510.10 A5 және A9 тармақтарда жазылғандай, аудиторлық топтың пікірі бойынша аудит жөніндегі клиенттегі қаржылық мүдделерден туындаған кез келген қауіптерді бағалауы және жоюы тиіс.

R800.12 Фирма қолайлы аудиторлық тапсырманы орындаған кезде, ол R510.4 (a), R510.6 және R510.7 параграфтарында жазылған ережелерді фирманың мүддесі үшін қолдана отырып, аудитке тапсырыс берген клиентке деген маңызды тікелей немесе маңызды жанама қаржылық қызығушылықтың болмауы керек.

Аудит бойынша клиентпен жұмыс

R800.13 Компания қолайлы аудиторлық тапсырманы орындаған кезде, ол 524.3 A1 - 524.5 A3 тармақтарында көрсетілгендей, кез-келген еңбек қатынастарынан туындаған кез-келген қауіптерді бағалауы және жоюы керек.

Сенім білдірумен байланысты емес қызметтер көрсету

R800.14 Егер фирма қолайлы аудиторлық тапсырманы орындаса және аудит клиентіне сенімділік білдірумен байланысты емес қызметтерді ұсынса, ол R800.7-ден R800.9-ға дейінгі параграфтарға сәйкес 410-430 Бөлімдерді және оның бөлімшелерін қоса алғанда 600 Бөлімді сақтауы тиіс.

4В БӨЛІГІ -АУДИТ ЖӘНЕ ШОЛУ ТЕКСЕРІСІ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАРДАН БАСҚА СЕНІМДІЛІК БІЛДІРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР ҮШІН ТӘУЕЛСІЗДІК

		Бет
900 Бөлім	Аудит пен шолу қамтамасыз етуді қамтамасыз ету саласында тәуелсіздік үшін тұжырымдамалық негізді қолдану	218
905 Бөлім	Алымдар.....	228
906 Бөлім	Сыйлықтар мен қонақжайлылық	230
907 Бөлім	Нақты сот талқылауы немесе қауіп төнген сот талқылауы.....	233
910 Бөлім	Қаржылық мүдделер	237
911 Бөлім	Неселер мен кепілдіктер.....	239
920 Бөлім	Іскерлік қарым қатынас	239
921 Бөлім	Отбасылық және жеке бас қатынастары	241
922. Бөлім	Сенімділік білдіру бойынша клиентке жуырдағы қызмет	245
923 Бөлім	Сенімділік білдіру бойынша клиенттің директоры немесе лауазымды тұлғасы ретіндегі жұмыс	247
924 Бөлім	Сенімділік білдіру бойынша клиентпен жұмыс	249
940 Бөлім	Сенімділік білдіру бойынша клиентпен қызметкерлердің ұзақ байланысы.....	252
950 Бөлім	Аудит және шолу тексеруі бойынша тапсырма бойынша клиенттерден басқа, сенімділікті қамтамасыз ететін клиенттерге сенімділік білдірумен байланысты емес қызметтерді ұсыну	255
990 Бөлім	Пайдалануға және таратуға шектеуді қамтитын есеп беру (аудит және шолу тексерісі бойынша тапсырмалардан басқа сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар)	260

4В БӨЛІГІ - АУДИТ ПЕН ШОЛУ ТЕКСЕРУЛЕРІНЕН БАСҚА СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ТАПСЫРМАЛАРЫНА ҚАТЫСТЫ ТӘУЕЛСІЗДІК

900 БӨЛІМ

АУДИТ ПЕН ШОЛУДЫ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ САЛАСЫНДА ТӘУЕЛСІЗДІК ҮШІН ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДІ ҚОЛДАНУ

Кіріспе

Жалпы

900.1 Осы бөлім аудит және шолу тексерісі бойынша тапсырмаларды қоспағанда, сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі тапсырмаларға қолданылады (бұл бөлікте «сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар»деп аталады). Мұндай міндеттемелердің мысалдары:

- Қаржылық есептіліктің жеке элементтерін, шоттарын немесе баптарын тексеру.
- Компания қызметінің негізгі көрсеткіштері бойынша тиімділікті қамтамасыз ету.

900.2 Бұл бөлімде «кәсіби бухгалтер» термині жеке көпшілік алдында жұмыс істейтін кәсіби бухгалтерлерге және олардың фирмаларына қатысты.

900.3 ISQC 1 фирмдан фирманың, оның қызметкерлерінің және қай жерде қолданылатынына, тәуелсіздік талаптары қолданылатын басқа адамдардың, егер тиісті Этика стандарттары талап етсе, тәуелсіздігін сақтайтынына сенімді сенімділікті қамтамасыз етуге арналған саясат пен процедураларды жасауды талап етеді. ISAE жоба серіктестері мен жоба топларына тапсырма деңгейінде міндеттер қояды. Компания ішіндегі жауапкершілікті бөлу оның мөлшеріне, құрылымына және ұйымдастырылуына байланысты болады. 4В бөліміндегі көптеген ережелер фирмадағы жеке тұлғалардың тәуелсіздікке байланысты іс-әрекеттері үшін нақты жауапкершілігін белгілемейді, оның орнына сілтемені жеңілдету үшін «фирмаға» сілтеме жасайды. Фирмалар ISQC 1-ге сәйкес белгілі бір іс-әрекет үшін жауапкершілікті жеке адамға немесе адамдар тобына (мысалы, сенім білдіру жобасы Тобы) жүктейді. Сонымен қатар, жеке кәсіби бухгалтер осы бухгалтердің қызметіне, мүдделеріне қатысты кез-келген ережелерді сақтауға жауапты болып қала береді. немесе

қарым-қатынас.

900.4

Тәуелсіздік объективтілік пен адалдық қағидаларымен байланысты. Ол мынаны қамтиды:

- (a) Ақыл-ойдың тәуелсіздігі - бұл адамның адал әрекет етуіне және объективтілік пен кәсіби скептицизмді көрсетуге мүмкіндік беретін, кәсіби шешімге қауіп-қатердің ықпалына ұшырамастан қорытынды жасауға мүмкіндік беретін ақыл-ой жағдайы.
- (b) Сыртқы тәуелсіздік - бұл маңызды фактілер мен жағдайларды болдырмау, сондықтан ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап фирманың немесе сенім білдіру жобасы бойынша топ мүшесінің адалдығы, объективтілігі немесе кәсіби скептицизмі қауіп төндірді деп қорытынды жасай алуды айтамыз.

Бұл бөлімде «тәуелсіз» болып табылатын жеке немесе заңды тұлғаға сілтемелер жеке немесе заңды тұлғаның осы бөліктің ережелерін орындағанын білдіреді.

900.5

Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды орындау кезінде Кодекс фирмалардан негізгі принциптерді ұстануды және тәуелсіз болуды талап етеді. Бұл бөлімде осындай тапсырмаларды орындау кезінде Тәуелсіздікті сақтау үшін тұжырымдамалық негізді қалай қолдану керектігі туралы нақты талаптар мен қолданбалы материалдар берілген. 120-бөлімде баяндалған тұжырымдамалық негіз 110-бөлімде жазылған іргелі қағидаттар сияқты тәуелсіздікке де қолданылады.

900.6

Бұл бөлім сипаттайды:

- (a) Тәуелсіздікке қауіп төндіретін немесе төндіруі мүмкін кәсіби қызметті, мүдделер мен қатынастарды қоса алғанда, фактілер мен мән-жайлар
- (b) Кез келген осындай қауіптерді жою үшін жарамды болуы мүмкін сақтық шараларын қоса алғанда, ықтимал іс-әрекеттер; сондай-ақ
- (c) Қауіптерді жою мүмкін емес немесе қауіптерді қолайлы деңгейге дейін төмендетуге кепілдік болмайтын кейбір жағдайлар.

Сенімділік тапсырмаларының сипаттамасы

- 900.7 Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар болжамды пайдаланушылардың тапсырма тақырыбын критерийлер бойынша бағалау немесе өлшеу нәтижелеріне деген сенімділік дәрежесін арттыруға арналған. Сенімділікті қамтамасыз ететін ғимаратта фирма болжамды пайдаланушылардың (жауапты тараптан басқа) тапсырма нысанасын өлшемдер бойынша бағалау немесе өлшеу нәтижелеріне сенімділік дәрежесін арттыруға арналған қорытынды жасайды. Сенімділікті қамтамасыз ету тұжырымдамасы сенімділікті білдіретін тапсырманың элементтері мен мақсаттарын сипаттайды және ISAEs қолданылатын келісімдерді анықтайды. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың элементтері мен мақсаттарының сипаттамасын сенімділікті қамтамасыз ету тұжырымдамасынан қараңыз.
- 900.8 Тапсырма тақырыбын бағалау немесе өлшеу нәтижесі-тапсырма тақырыбына критерийлерді қолдану нәтижесінде алынған ақпарат. «Тапсырма тақырыбы туралы ақпарат» термині Объектіні бағалау немесе өлшеу нәтижесін көрсету үшін қолданылады. Мысалы, «кепілдік құрылымы» құжатында ішкі бақылаудың тиімділігі туралы мәлімдеме (тапсырма тақырыбы туралы ақпарат) COSO немесе CoCo (критерийлер) сияқты ішкі бақылаудың тиімділігін бағалау тұжырымдамасын ішкі бақылауға, процеске (пәнге) қолдану нәтижесі болып табылады.
- 900.9 Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға растау тапсырмалары да, тікелей бағалау тапсырмалары да кіреді. Қалай болғанда да, оларға үш бөлек тарап қатысады: фирма, жауапты тарап және болжамды пайдаланушылар.
- 900.10 Растау тапсырмасында тапсырманың тақырыбын бағалауды немесе өлшеуді жауапты тарап орындайды. Тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат жауапты тараптың болжамды пайдаланушыларға ұсынатын бекіту түрінде ұсынылған.
- 900.11 Тікелей бағалау тапсырмасы аясында, фирма:
- (a) Затты бағалауды немесе өзгертуді тікелей орындайды; немесе
 - (b) Ұсынылған пайдаланушыларға қол жетімді емес бағалауды немесе өлшеуді орындаған жауапты тараптан көрініс алады. Тапсырма тақырыбы туралы ақпарат болжамды пайдаланушыларға сенімділікті қамтамасыз ететін есепте беріледі.

Пайдалануға және таратуға шектеуі бар есептер

900.12 Растау туралы есеп пайдалану мен таратуды шектеуді қамтуы мүмкін. Егер бұл солай болса және 990-бөлімде баяндалған шарттар сақталса, онда осы бөліктегі тәуелсіздік талаптары 990-бөлімде көзделгендей өзгертілуі мүмкін.

Аудит және шолу тексерісі бойынша тапсырмалар

900.13 Аудиторлық және шолу тапсырмаларына арналған Тәуелсіздік стандарттары 4А - *Аудиттің және шолуды тексерудің тәуелсіздігі* бөлігінде көрсетілген. Егер фирма бір клиентке сенімділік пен аудит немесе шолу тапсырмасын орындаса, 4А бөлімінің талаптары фирмаға, желілік фирмаға және аудит немесе тексеру тобының мүшелеріне қолданыла береді.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

R900.14 Тапсырманы орындайтын, сенімділікті қамтамасыз ететін компания тәуелсіз болуы керек.

R900.15 Фирма сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаға қатысты Тәуелсіздік қатерлерін анықтау, бағалау және жою үшін 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдануы керек.

Желілік фирмалар

R900.16 Егер компания желілік фирманың мүдделері мен қарым-қатынасы оның тәуелсіздігіне қауіп төндіреді деп сенуге негіз болса, ол кез-келген қауіпті бағалап, жоюы керек.

900.16 A1 Желілік фирмалар 400.50 A1-ден 400.54 A1-ге дейінгі параграфтарда талқыланады.

Байланысты объектілер

R900.17 Егер сенім білдіру тапсырмасы бойынша команда клиенттің байланысты ұйымын қамтитын қатынастар немесе жағдайлар фирманың клиенттен тәуелсіздігін бағалауға қатысты болса, сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ Тәуелсіздік қаупін анықтау, бағалау және қарау кезінде осы байланысты ұйымды қамтуы керек.

Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар түрлері

Растау тапсырмалары

R900.18 Растау тапсырмасын орындау кезінде:

- (a) Сенімділік білдіру тапсырмасы бойынша команда мүшелері мен фирма осы бөлікте көрсетілгендей сенімділік білдіру бойынша клиенттен тәуелсіз болуы тиіс (тапсырманың нысанасы туралы ақпаратқа жауапты және тапсырманың нысанасы үшін жауапты болатын Тараптар). Осы бөлікте баяндалған Тәуелсіздік талаптары клиенттің сенімділік білдіру тапсырмасы бойынша команда мүшелері және (i) директорлары немесе лауазымды тұлғалары және (ii) жекелеген тұлғалары арасындағы тапсырманың мәні туралы ақпаратқа елеулі әсер етуі мүмкін белгілі бір қатынастарға тыйым салады;
- (b) Фирма 120-бөлімде көрсетілген концептуалды негізді клиенттің тапсырма тақырыбына айтарлықтай әсер етуі мүмкін адамдармен қарым-қатынасына қолдануы керек; сондай-ақ
- (c) Компания желілік компанияның мүдделері мен қатынастарынан туындаған кез-келген қауіпті бағалауы және жоюы керек.

R900.19

Растау жөніндегі тапсырманы орындау кезінде, жауапты тарап тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат үшін жауапты болған кезде, Бірақ тапсырманың тақырыбы үшін емес:

- (a) Сенімділік білдіру тапсырмасы бойынша команда мүшелері мен фирма тапсырманың нысанасы туралы ақпарат үшін жауапты тараптан (сенімділік білдіру бойынша клиенттен) тәуелсіз болуға тиіс; сондай-ақ
- (b) Фирма фирманың пікірі бойынша сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі, фирма, желілік фирма және тапсырманың тақырыбына жауапты тарап арасындағы мүдделер мен қатынастардан туындаған кез келген қауіптерді бағалауы және жоюы керек.

900.19 A1

Көптеген растау тапсырмаларында жауапты тарап тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат үшін де, тапсырманың тақырыбы үшін де жауап береді. Алайда, кейбір жағдайларда жауапты тарап тапсырманың тақырыбы үшін жауап бермеуі мүмкін Мысал ретінде қоршаған ортаны қорғау жөніндегі кеңесші компанияның тұрақты даму әдістері туралы есепті болжамды пайдаланушылар арасында тарату үшін дайындаған есеп беру тапсырмасын орындайтын

компания бола алады. Бұл жағдайда қоршаған орта жөніндегі кеңесші тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат үшін жауапты тарап болып табылады, бірақ компания тапсырманың тақырыбы (тұрақты даму әдістері) үшін жауапты болады.

Тікелей бағалау тапсырмалары

R900.20 Тікелей бағалау бойынша тапсырманы орындау кезінде:

- (a) Сенімділік білдіру тапсырмасы бойынша команда мүшелері мен фирма сенімділік білдіру бойынша клиенттен тәуелсіз болуы тиіс (тапсырма тақырыбына жауапты тарап); сондай-ақ,
- (b) Фирма тәуелсіздіктің кез-келген қауіп-қатерін бағалауы және жоюы керек, компанияның пікірінше, желілік компанияның мүдделері мен қатынастарынан туындаған.

Бірнеше жауапты Тараптар

900.21 A1 Сенім білдіру жөніндегі кейбір тапсырмаларда және растау жөніндегі тапсырмаларда және тікелей бағалау жөніндегі тапсырмаларда бірнеше жауапты Тараптар болуы мүмкін. Осындай тапсырмаларда осы бөліктің ережелерін әр жауапты тарапқа қолдану қажет пе, жоқ па, соны анықтаған кезде компания белгілі бір сұрақтарды ескеруі мүмкін. Бұл сұрақтарға фирманың немесе сенім білдіру тобының мүшесі мен белгілі бір жауапты тарап арасындағы мүдделер немесе қатынастар тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат тұрғысынан маңызды емес және маңызды емес тәуелсіздікке қауіп төндіруі мүмкін бе деген сұрақ кіреді. Бұл анықтама келесі факторларды ескереді:

- (a) Нақты жауапты тарап жауапты болатын тапсырманың нысанасы (немесе тапсырманың нысанасы) туралы ақпараттың мәнділігі.
- (b) Тапсырмаға байланысты қоғамдық қызығушылық дәрежесі.

Егер компания кез-келген осындай қызығушылық немесе белгілі бір жауапты тараппен қарым-қатынас тудыратын қауіптің маңызды емес және маңызды емес екенін анықтаса, онда осы бөлімнің барлық ережелерін осы жауапты тарапқа қолдану қажет болмауы мүмкін.

[900.22–900.29-тармақтар әдейі бос қалдырылған]

Тәуелсіздік талап етілетін кезең

R900.30 Бұл бөлім талап еткендей, тәуелсіздік келесідей сақталуы керек:

(a) Келісім кезеңінде; сондай-ақ

(b) Оқу пәні туралы ақпаратпен қамтылатын кезеңде.

900.30 A1

Тапсырма кезеңі сенімділікті білдіру жобасы бойынша топ нақты тапсырмаға қатысты сенімділікті білдіру бойынша қызметтер көрсете бастаған кезде басталады. Тапсырма кезеңі сенімділікті қамтамасыз ететін есеп шыққан кезде аяқталады. Егер тапсырма қайталанатын сипатта болса, ол тараптардың кез келгеніне кәсіби қатынастардың тоқтатылғаны туралы хабарлағаннан немесе түпкілікті растау берілгеннен кейін аяқталады.

R900.31

Егер ұйым зерттеу нысаны туралы ақпаратпен қамтылған кезең ішінде немесе одан кейін сенімділік білдіру жөніндегі келісімде клиент болып табылса, онда фирма қорытынды жасайды, фирма тәуелсіздікке қандай да бір қауіп-қатер төніп тұрғанын анықтауы керек:

(a) Зерделеу мәні туралы ақпаратпен қамтылған кезең ішінде немесе одан кейін сенімділікті білдіру туралы келісім қабылданғанға дейін сенімділік білдіру бойынша клиентпен қаржылық немесе іскерлік қатынастар жасау; немесе

(b) Сенімділікті білдіру бойынша клиентке көрсетілген алдыңғы қызметтер.

R900.32

Егер сенімділік білдірумен байланысты емес қызмет клиентке зерттеу мәні туралы ақпаратпен қамтылған кезең ішінде немесе одан кейін сенімділік білдіру жөніндегі топ сенімділік білдіру жөніндегі қызметтерді көрсете бастағанға дейін және қызмет кезең ішінде рұқсат етілмегенге дейін сенімділік білдіру бойынша ұсынылса, Тәуелсіздік қаупі туындайды. келісім кезеңі. Мұндай жағдайда фирма қызмет тудыратын тәуелсіздіктің кез келген қатерін бағалап, жоюы керек. Егер қауіп-қатер қолайлы деңгейде болмаса, фирма қауіп-қатер қолайлы деңгейге дейін төмендеген жағдайда ғана сенім білдіру туралы келісімді қабылдауы керек.

900.32 A1

Мұндай қауіп-қатерлерден қорғануға мыналар мысал бола алады:

- Қызмет көрсету үшін сенімділікті білдіру жобасы бойынша топтың мүшесі болып табылмайтын кәсібилерді пайдалану.
- Жағдайға байланысты сенімділікті білдіруге байланысты емес жұмыстарды және сенімділікті қамтамасыз ететін жұмыстарды тексеру үшін сәйкес сын-пікір білдірушінің болуы.

R900.33

Сенімділікті қамтамасыз ету келісіміне байланысты кәсіби қызметті көрсетуге дейін қызметті толығымен аяқтамау немесе тоқтату,

тапсырманы орындау кезеңі бойында рұқсат берілмейтін сенімділікті білдіруге байланысты емес қызметтер болса, онда фирма тек қана сенімділікті растауды қабылдауы тиіс.

- (a) Егер фирма мынаған қанағаттанған болса:
 - (i) Сенімділікті білдіруге байланысты емес қызметтер қысқа мерзімде аяқталса;
 - (ii) Қысқа мерзім ішінде қызметті басқа жабдықтаушыға беру жөнінде клиент келісіп қойған болса;
- (b) Қызмет көрсету кезеңі бойында фирма қажет болған жағдайда қауіпсіздік шараларын қолданған болса; сондай-ақ
- (c) Бұл мәселені фирма корпоративтік басқаруға жауапты тұлғамен талқылаған болса.

[900.34–900.39-тармақтар әдейі бос қалдырылған]

Аудит және шолу тексерісі бойынша тапсырмалардан басқа сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар үшін Тәуелсіздік туралы жалпы құжаттама

R900.40. Компания осы бөліктің сәйкестігі туралы қорытындыларды, сондай-ақ осы тұжырымдарды растайтын кез келген тиісті талқылаулардың мәнін құжаттауы керек. Әсіресе:

- (a) Қауіпті жою үшін сақтық шаралары қолданылған кезде, фирма қауіптің сипатын және қолданыстағы немесе қолданылатын сақтық шараларын құжаттауы керек; және
- (b) Егер қауіп айтарлықтай талдауды қажет етсе және компания қауіп қолайлы деңгейге жетті деген қорытындыға келсе, онда ол қауіптің сипаты мен тұжырымның негіздемесін құжаттауы керек.

900.40 A1 Құжаттама осы бөліктің сақталуына қатысты қорытынды жасау кезінде компанияның пікірлерінің дәлелдерін ұсынады. Алайда, құжаттаманың болмауы фирманың нақты мәселені қарастырғанын немесе фирманың тәуелсіз екенін анықтамайды.

[900.41–900.49-тармақтар әдейі бос қалдырылған]

Аудит және шолу тексерісі бойынша тапсырмалардан басқа сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар үшін Тәуелсіздік туралы ережені бұзу

Фирма бұзушылықты анықтаған кезде

R900.50 Егер компания осы бөліктің талабын бұзу орын алды деген қорытындыға келсе, онда ол:

- (a) Бұзуға әкелген мүддені немесе қарым-қатынасты тоқтату, тоқтата тұру немесе жою;
- (b) Бұзушылықтың маңыздылығын және оның компанияның объективтілігіне әсерін және оның сенімділікті қамтамасыз ететін есеп дайындау қабілетін бағалау; сонымен қатар
- (c) Бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде жоятын әрекеттерді жасауға болатындығын анықтау.

Осы шешімді қабылдаған кезде фирма кәсіби пайымдауды қолдануы керек және ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тараптың фирманың объективтілігіне қауіп төнеді деген қорытынды жасау ықтималдығын ескеруі керек, сондықтан фирма сенімділікті қамтамасыз ететін есеп шығара алмайды.

R900.51 Егер фирма бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде жою үшін іс-әрекеттің қабылданбайтынын анықтаса, ол фирманы жалдаған тарапты немесе жағдайларға байланысты корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды мүмкіндігінше тезірек хабардар етуі керек. Фирма сонымен қатар сенімділік туралы тапсырманы аяқтауға қатысты кез келген қолданыстағы заңнамалық немесе нормативтік талаптарға сәйкес сенімділік туралы тапсырманы аяқтау үшін қажетті шараларды қабылдауы керек.

R900.52 Егер фирма бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде жою үшін іс-шаралар қабылдануы мүмкін екенін анықтаса, онда ол фирманы тартқан тараппен немесе жағдайға байланысты корпоративтік басқаруға жауапты адамдармен жасалған немесе қабылданған әрекеттерді талқылауы керек. Компания тапсырма мен бұзушылықтың мән-жайларын ескере отырып, бұзушылық пен ұсынылған әрекеттерді уақытылы талқылауы керек.

R900.53 Егер Фирманы жалдаған Тарап немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар R900.50 (c) тармағына сәйкес фирма ұсынған іс-әрекет бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде

жоятындығымен келіспесе, фирма сенімділік білдіру туралы тапсырманы аяқтауға қатысты қолданылатын кез келген заңнамалық немесе нормативтік талаптарға сәйкес сенімділік білдіру туралы тапсырманы аяқтау үшін қажетті қадамдар жасауы тиіс.

Құжаттама

R900.54 R900.50 - R900. 53 параграфтарының талаптарына сәйкес фирма құжаттауы керек:

- (a) Бұзушылық;
- (b) Қабылданған әрекеттер;
- (c) Қабылданған түйінді шешімдер; сондай-ақ
- (d) Компанияны тартқан тараппен немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен талқыланатын барлық мәселелер.

R900.55 Егер компания сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындауды жалғастырса, ол құжатталуы керек:

- (a) Фирманың кәсіби ұйғарымына сәйкес объективтілік бұзылмады деген қорытынды; сондай-ақ
- (b) Фирма сенімділікті қамтамасыз ететін есеп шығаруы үшін жасалған әрекеттер бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде жойғанын негіздеу.

905 БӨЛІМ

АЛЫМДАР

Кіріспе

905.1 Фирмалардан Тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.

905.2 Қаламақылардың немесе сыйақының басқа түрлерінің сипаты мен деңгейі жеке мүдделілікке немесе қорқытуға қауіп төндіруі мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Төлемдер-салыстырмалы өлшем

905.3 A1 Клиенттен сенім білдіру үшін алынған жалпы төлемдер фирманың сенім білдіру тапсырмасында өз пікірін білдіретін фирма осы фирманың жалпы төлемінің едәуір бөлігін құраса, сол клиентке тәуелділік және клиенттің жоғалуы туралы алаңдаушылық жеке мүддені немесе қорқыту қауіпін тудырады.

905.3 A2 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:

- Фирманың әрекет етуші құрылымы.
- Компанияның танымал немесе жаңа екендігі.
- Клиенттің фирма үшін сапалы және/немесе сандық маңыздылығы.

905.3 A3 Жеке мүдденің немесе қорқытудың осындай қауіп-қатерінен қорғауға болатын іс-әрекеттің мысалы - клиентке сенім білдіру арқылы тәуелділікті азайту үшін фирмадағы клиент базасын ұлғайту.

905.3 A4 Жеке мүдде немесе қорқыту қауіпі компанияның клиенттен алған сыйақысы жеке серіктестің клиенттерінен түсетін кірістің едәуір бөлігін құраған кезде де пайда болады.

905.3 A5 Жеке мүдденің немесе қорқытудың осындай қауіпінен қорғайтын әрекеттердің мысалдары:

Сенімді білдіру бойынша клиентке тәуелділікті төмендету үшін серіктестің клиенттік базасын ұлғайту.

Жұмысты тексеру үшін сенім білдіру жобасы бойынша топ мүшесі

болмаған тиісті тексерушінің болуы.

Комиссиялық мерзімі өткен

905.4 A1 Егер сыйақының едәуір бөлігі сенім білдіру туралы есеп шығарылғанға дейін, егер бар болса, келесі кезең үшін төленбесе, жеке мүдделілік қатері туындауы мүмкін. Әдетте фирма кез-келген осындай есеп шығарылғанға дейін осындай төлемдерді төлеуді талап етеді деп күтілуде. Қарыздар мен кепілдіктерге қатысты 911-бөлімде баяндалған талаптар мен қолданбалы материалдар осындай төленбеген алымдар болған жағдайларда да қолданылуы мүмкін.

905.4 A2 Жеке мүдденің осындай қаупінен қорғайтын әрекеттердің мысалдары:

- Мерзімі өткен төлемдерді ішінара төлеу.
- Сенімді қамтамасыз ететін тапсырмаға қатыспаған, орындалған жұмысты тексеретін тиісті тексерушінің болуы.

R905.5 Егер клиенттен сенім білдіру үшін төленетін төлемдердің едәуір бөлігі ұзақ уақыт бойы төленбесе, фирма анықтауы керек:

- (a) Мерзімі өткен комиссия клиенттің несиесіне балама бола алатындығын; және
- (b) Компанияны қайта тағайындау немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы жалғастыру қолайлы екендігін.

Шартты алымдар

905.6 A1 Шартты комиссиялар - бұл транзакцияның нәтижесіне немесе көрсетілген қызметтердің нәтижесіне байланысты алдын ала белгіленген негізде есептелетін комиссиялар. Делдал арқылы алынатын шартты комиссия жанама шартты комиссияның мысалы болып табылады. Бұл бөлімде комиссия, егер оны сот немесе басқа мемлекеттік орган белгілесе, шартты болып саналмайды.

R905.7 Фирма сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма үшін шартты комиссияны тікелей немесе жанама түрде өндіріп алмауы керек.

R905.8 Егер сенімділік білдірумен байланысты емес қызмет нәтижесі болса, Фирма клиентке сенімділік білдіру арқылы берілген сенімділік білдірумен байланысты емес қызмет үшін шартты комиссияны тікелей немесе жанама түрде өндіріп алмауы керек, сондықтан комиссия мөлшері Болашаққа немесе қазіргі заманға байланысты болады. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмадағы тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат үшін маңызды мәселе.

905.9 A1 R905.7 және R905.8 тармақтары фирмаға клиентпен сенімділік

білдіру бойынша шартты комиссиялар туралы белгілі бір келісімдер жасасуға тыйым салады. Шартты комиссия туралы уағдаластық клиентке сенім білдіру бойынша сенім білдірумен байланысты емес қызметтер көрсету кезінде жоққа шығарылмаса да, жеке мүдделілік қаупі әлі де туындауы мүмкін.

905.9 А2 Мұндай қауіптің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:

- Комиссияның ықтимал өлшемдерінің диапазоны.
- Тиісті орган шартты сыйақы тәуелді болатын нәтижені анықтайтындығы.
- Болжалды пайдаланушыларға фирма жасаған жұмысты және сыйақы негіздерін ашу.
- Қызмет сипаты.
- Оқиғаның немесе транзакцияның тапсырма тақырыбы туралы ақпаратқа әсері.

905.9 А3 Жеке мүдденің осындай қаупінен қорғайтын әрекеттердің мысалдары:

- Сенімділікті қамтамасыз ететін тиісті жұмысты тексеру үшін сенімділікті білдірумен байланысты емес қызметтерді орындауға қатыспаған тиісті тексерушінің болуы.
- Клиентпен сыйақы негізінде алдын ала жазбаша келісім алу.

906 БӨЛІМ

СЫЙЛЫҚТАР ЖӘНЕ ҚОНАҚЖАЙЛЫЛЫҚ

Кіріспе

- 906.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 906.2 Клиенттен сыйлықтар мен қонақжайлылық белгілерін сенім білдіру арқылы қабылдау жеке мүдде, Таныстық немесе қорқыту қауіпін тудыруы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материал баяндалады.

Талаптар және қолданбалы материалдар

- R906.3** Фирма немесе сенімділік тобының мүшесі, егер олардың құны тривиалды емес және маңызды емес болса, клиенттен сыйлықтар мен қонақжайлылық белгілерін қабылдамауы керек.
- 906.3 A1 Егер фирма немесе сенім білдіру жөніндегі топ мүшесі клиентке сенім білдіру жөніндегі тапсырмаларды ұсынса немесе көтермелесе, 340-бөлімде баяндалған талаптар мен қолданбалы материалдар қолданылады және осы талаптарды сақтамау тәуелсіздікке қауіп төндіруі мүмкін.
- 906.3 A2 340-бөлімде ұсынылған немесе көтермелеуді қабылдауға қатысты талаптар, егер олардың мәні маңызды болмаса да, мінез-құлыққа дұрыс әсер етпеу ниеті болса, онда фирмаға немесе топ мүшесіне сенім білдіру тапсырмасы бойынша сыйлықтар мен қонақжайлылық белгілерін қабылдауға мүмкіндік бермейді.

907 БӨЛІМ

НАҚТЫ НЕМЕСЕ СОТ ІСІН ЖҮРГІЗУ ҚАУІП

Кіріспе

- 907.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 907.2 Клиентпен сенімділік туралы сот ісі туындаған кезде немесе мүмкін болып көрінсе, жеке мүдде мен қорқыту қаупі болады. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты қолданбалы материалдар баяндалады.

Қолданбалы материалдар

Жалпы

- 907.3 A1 Клиенттің басшылығы мен топ мүшелері арасындағы сенім білдіру тапсырмасы бойынша қарым-қатынас клиенттің барлық аспектілері туралы ақпараттың толық ашықтық және толық ашылуымен сипатталуы керек. Қарама-қайшылықты ұстанымдар нақты сот ісін жүргізу немесе клиент пен фирма немесе сенім білдіру жөніндегі топ мүшесі арасындағы сот ісін жүргізу қаупі нәтижесінде туындауы мүмкін. Мұндай дұшпандық ұстанымдар басшылықтың ақпаратты толығымен ашуға дайын болуына әсер етуі мүмкін және жеке мүдде мен қорқыту қаупін тудыруы мүмкін.
- 907.3 A2 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Сот талқылауының маңыздылығы.
 - Сот ісінің сенімділікті қамтамасыз ететін алдыңғы тапсырмаға қатысының болуы.
- 907.3 A3 Егер сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі сот үрдісіне қатысса, жеке мүдде мен қорқытудың осындай қауіптерін жоя алатын іс-әрекеттің мысалы-бұл адамды сенім білдіру тапсырмасы бойынша топтан шығару.
- 907.3 A4 Жеке мүдде мен қорқытудың осындай қауіп-қатерлерінен қорғайтын іс-әрекеттің мысалы-орындалған жұмысты тексеру үшін тиісті тексерушінің болуы.

910 БӨЛІМ

ҚАРЖЫЛЫҚ МҮДДЕЛЕР

Кіріспе

- 910.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 910.2 Клиентке сенім білдіру үшін қаржылық мүдденің болуы жеке мүдделілік қаупін тудыруы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

- 910.3 A1 Қаржылық мүдде тікелей немесе жанама түрде ұжымдық инвестициялау тетігі, жылжымайтын мүлік немесе сенім сияқты делдал арқылы болуы мүмкін. Бенефициарлық меншік иесі делдалды бақылаған кезде немесе оның инвестициялық шешімдеріне ықпал ету мүмкіндігі болған кезде, Кодекс мұндай қаржылық мүддені тікелей деп анықтайды. Керісінше, бенефициарлық меншік иесі делдалды басқармаса немесе оның инвестициялық шешімдеріне ықпал ете алмаса, Кодекс мұндай қаржылық мүддені жанама деп анықтайды.
- 910.3 A2 Бұл бөлімде қаржылық мүдденің «маңыздылығына» сілтемелер жасаған. Мұндай мүдденің адам үшін маңызды екенін анықтаған кезде, осы адамның және оның жақын мүшелерінің жиынтық жағдайы ескерілуі мүмкін.
- 910.3 A3 Клиентке сенімділік білдіру бойынша қаржылық мүддені сақтаумен туындайтын жеке мүдделілік қаупінің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Қаржылық мүддесі бар адамның рөлі.
 - Қаржылық мүдденің тікелей немесе жанама екендігі.
 - Қаржылық мүдденің маңыздылығы.

Компанияның қаржылық мүдделері, сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшелері және жақын туыстары

- R910.4** Клиентке сенімділік білдіру бойынша тікелей қаржылық мүдделілік немесе елеулі жанама қаржылық мүдделілік сақталмауы тиіс:
- (a) Фирма; немесе

- (b) Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі немесе осы адамның жақын туыстарының бірі.

Клиентті сенім білдіру бойынша бақылайтын ұйымдағы қаржылық мүдделер

R910.5 Ұйым клиенттің сенім білдіру жөніндегі бақылау пакетіне ие болған кезде және Клиент ұйым үшін маңызды болса, фирма да, сенім білдіру тобының мүшесі де, осы адамның жақын туыстарының бірі де осы ұйымда тікелей немесе маңызды жанама қаржылық мүддеге ие болмауы керек.

Сенімгерлік басқарушы ретінде қаржылық мүдделер

R910.6 R910. 4-тармақ, сондай-ақ фирма немесе жеке тұлға сенімгерлік басқарушы ретінде әрекет ететін сенім білдіру бойынша клиентке қаржылық мүдделілікке қолданылуы тиіс, егер:

- (a) Келесі тұлғалардың ешқайсысы трастың бенефициары болып табылмайды: сенімгер, сенім білдіру тобының мүшесі немесе осы адамның жақын туыстарының бірі немесе фирма;
- (b) Клиенттің сенім білдіру бойынша сенімі сенім үшін маңызды емес;
- (c) Сенім клиентке сенім білдіру арқылы айтарлықтай ықпал ете алмайды; сондай-ақ
- (d) Төмендегілердің ешқайсысы клиентке сенімділік білдіру бойынша қаржылық мүддеге байланысты кез келген инвестициялық шешімге айтарлықтай әсер ете алмайды: сенімгер, сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі немесе осы адамның жақын туыстарының бірі немесе фирма.

Байқаусызда алынған қаржылық мүдделер

R910.7 Егер фирма, сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі немесе осы тұлғаның жақын туыстарының бірі тікелей қаржылық мүддені немесе мұралық, сыйлық түрінде, бірігу нәтижесінде немесе өзгеше түрде сенімділік білдіру бойынша клиенттен елеулі жанама қаржылық мүддені алса, мән-жайлар мен мүдделерді осы бөлімге сәйкес ұстап қалуға болмайтын еді, онда:

- (a) Егер пайызды фирма алған болса, қаржылық мүдде дереу жүзеге асырылуы керек немесе қалған пайыздық мөлшерлеме маңызды болмай қалуы үшін жанама қаржылық мүдденің жеткілікті мөлшері жүзеге асырылуы керек; немесе

- (b) Егер мүдде сенім білдіру тобының мүшесі немесе осы адамның кез келген жақын туыстары алса, қаржылық мүдде алған адам қаржылық мүддеден тез арада арылуға немесе қалған мүддені бұдан былай маңызды болмауы үшін жанама қаржылық мүддеден арылуға тиісті.

Қаржылық мүдделер-басқа жағдайлар

Жақын туыстар

- 910.8 A1 Егер сенім білдіру жөніндегі тапсырма тобының мүшесі жақын отбасы мүшесінің тікелей қаржылық мүддесі немесе клиентке сенімділік білдіру бойынша елеулі жанама қаржылық мүддесі бар екенін білсе, жеке мүдделілік қатері туындауы мүмкін.
- 910.8 A2 Мұндай қауіптің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі мен жақын отбасы мүшесі арасындағы қарым-қатынас сипаты.
 - Қаржылық мүдденің тікелей немесе жанама екендігі.
 - Отбасының жақын мүшесі үшін қаржылық мүдденің маңыздылығы.
- 910.8 A3 Жеке мүдде қауіпін жоюға болатын әрекеттердің мысалдары:
- Отбасының жақын мүшесіне барлық қаржылық мүддеден тезірек арылуға немесе қалған мүддені бұдан былай маңызды болмауы үшін жеткілікті жанама қаржылық мүддеден арылуға нұсқау беру.
 - Сенімді білдіру тапсырмасы бойынша адамды топтан шығару.
- 910.8 A4 Мұндай жеке мүдде қауіпінен қорғауға болатын іс-әрекеттің мысалы, топ мүшесінің сенім білдіру тапсырмасы бойынша жұмысын тиісті тексерушінің тексеруі.

Басқа тұлғалар

- 910.8 A5 Егер сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі клиентке сенімділік білдіру бойынша қаржылық мүдде мынадай тұлғаларға тиесілі екенін білсе, жеке мүдделілік қатері туындауы мүмкін:
- R910.4 параграфына сәйкес осындай қаржылық мүдделерге ие болуға нақты рұқсат етілмегендерді немесе олардың жақын туыстарын қоспағанда, фирманың серіктестері мен кәсіби қызметкерлері.
 - Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесімен тығыз жеке

қарым-қатынаста болатын адамдар.

910.8 А6 Жеке мүддетың осындай қатерін жоя алатын іс-әрекеттің мысалы-жеке қарым-қатынасы бар сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесін сенім білдіру тапсырмасы бойынша топтан шығару.

910.8 А7 Жеке мүдденің осындай қаупінен қорғайтын әрекеттердің мысалдары:

- Сенім білдіру жөніндегі топ мүшесін сенім білдіру жөніндегі тапсырмаға қатысты қандай да бір маңызды шешімдер қабылдаудан шығару.
- Сенімді білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесінің жұмысын тексеру үшін тиісті тексерушінің болуы.

911 БӨЛІМ

НЕСИЕЛЕР МЕН КЕПІЛДІКТЕР

Кіріспе

- 911.1 Фирмалардан Тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларын сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 911.2 Клиентке сенім білдіру арқылы несиені немесе несиені беру жеке мүдделілік қаупін тудыруы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материал баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

- 911.3 A1 Бұл бөлімде несиенің немесе кепілдіктің «маңыздылығына» сілтемелер бар. Мұндай несиені немесе кепілдік жеке тұлға үшін маңызды ма, жоқ па, соны анықтау кезінде осы адамның және оның жақын туыстарының жалпы қаржылық байлығы ескерілуі мүмкін.

Клиентпен сенімділік білдіру бойынша несиелер мен кепілдіктер

- R911.4** Фирма, сенім білдіру тобының мүшесі немесе осы адамның кез-келген жақын туыстары, егер несиені немесе кепілдік екеуі үшін де маңызды болмаса, клиентке сенім білдіру тапсырмаларын бермеуі немесе кепілдік бермеуі керек:

- (a) Жағдайға байланысты несиені немесе кепілдік беретін фирма немесе жеке тұлға; және
- (b) Клиент.

Банк немесе соған ұқсас мекеме болып табылатын сенімді білдіру бойынша клиентпен берілетін несиелер мен кепілдіктер

- R911.5** Фирма, сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі немесе осы тұлғаның жақын туыстарының бірі, егер несиені немесе кепілдік әдеттегі Кредиттеу рәсімдері, мерзімдері мен шарттары шеңберінде ұсынылмаса, банк немесе соған ұқсас мекеме болып табылатын клиенттің сенім білдіру бойынша несиесін немесе несиені кепілдігін қабылдамауға тиіс.

- 911.5 A1 Несиелердің мысалына ипотекалық несиелер, банктік овердрафттар, автокредиттер және несиені карталарындағы қалдықтар жатады.

- 911.5 A2 Егер фирма әдеттегі рәсімдер мен несиені шарттарына сәйкес банк

немесе соған ұқсас мекеме болып табылатын клиенттен несие алса да, несие клиент үшін немесе несие алған фирма үшін маңызды болса, жеке мүдде қауіпін тудыруы мүмкін.

911.5 А3 Жеке мүддені осындай қауіп-қатерінен қорғайтын іс-әрекеттің мысалы-несие алушы болып табылмайтын желілік компаниядан сенім білдіру тобының мүшесі болып табылмайтын тиісті тексерушінің жұмысын қарастыру.

Депозиттік немесе брокерлік шоттар

R911.6 Фирма, сенім білдіру жөніндегі топ мүшесі немесе осы тұлғаның жақын туыстарының бірінде депозит немесе шот әдеттегі коммерциялық шарттарда сақталатын жағдайларды қоспағанда, банк, брокер немесе ұқсас мекеме болып табылатын клиенттің сенім білдіру жөніндегі депозиттері немесе брокерлік шоты болмауға тиіс.

Банк немесе соған ұқсас мекеме болып табылмайтын сенімді білдіру бойынша клиентпен берілетін несиелер мен кепілдіктер

R911.7 Фирма немесе сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі немесе осы тұлғаның кез келген жақын туыстары, екі тарап үшін де қарыз немесе кепілдік маңызды емес жағдайларды қоспағанда, банк немесе ұқсас мекеме болып табылмайтын клиенттен сенім білдіру бойынша несие алмауы немесе ол кепілдік берген қарызы болмауы тиіс:

- (a) Жағдайға байланысты несие немесе кепілдік алған фирма немесе жеке тұлға; сондай-ақ
- (b) Клиент.

920 БӨЛІМ

ІСКЕРЛІК ҚАРЫМ - ҚАТЫНАСТАР

Кіріспе

- 920.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларын сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 920.2 Клиентпен сенім білдіру немесе оның басшылығымен тығыз іскерлік қарым-қатынас жеке мүдде немесе қорқыту қауіпін тудыруы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

- 920.3 A1 Бұл бөлімде қаржылық мүддетың «маңыздылығы» және іскерлік қатынастардың «маңыздылығы» туралы сілтемелер бар. Мұндай қаржылық мүдденің адам үшін маңызы бар-жоғын анықтау кезінде осы адамның және оның жақын мүшелерінің жалпы қаржылық жағдайы ескерілуі мүмкін.
- 920.3 A2 Коммерциялық қатынастардан немесе жалпы қаржылық мүдделерден туындайтын тығыз іскерлік қатынастардың мысалдары:
- Клиентпен немесе бақылаушы иесімен, директормен немесе лауазымды адаммен немесе сол клиент үшін көшбасшылық қызметті жүзеге асыратын басқа адаммен бірлескен кәсіпорында қаржылық мүддетың болуы.
 - Фирманың бір немесе бірнеше қызметтерін немесе өнімдерін клиенттің бір немесе бірнеше қызметтерімен немесе өнімдерімен біріктіру және екі тарапқа сілтеме жасай отырып пакетті жылжыту туралы келісімдер.
 - Тарату немесе маркетингтік келісімдер, оған сәйкес фирма клиенттің өнімдерін немесе қызметтерін таратады немесе сатады, немесе клиент фирманың өнімдерін немесе қызметтерін таратады немесе сатады.

Фирма, сенім білдіру бойынша команда мүшесі немесе осы тұлғаның отбасы мүшесінің арасындағы іскерлік қарым-қатынас

- R920.4** Қандай да бір қаржылық мүдде маңызды емес, ал іскерлік қатынастар клиент немесе оның басшылығы, сондай-ақ фирма немесе сенім

білдіру жөніндегі топ мүшесі үшін маңызды емес жағдайларды қоспағанда, Фирма немесе сенім білдіру жөніндегі топ мүшесі клиентпен сенім білдіру немесе оның басшылығы бойынша тығыз іскерлік қатынастарға ие болмауы тиіс.

920.4 A1 Жеке мүдде немесе қорқыту қауіпі клиент немесе оның басшылығы мен сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесінің жақын туыстары арасында тығыз іскерлік қатынастар болған жағдайда туындауы мүмкін.

Тауарларды немесе қызметтерді сатып алу

920.5 A1 Клиенттен сенім білдіру үшін тауарлар мен қызметтерді сатып алу, егер мәміле әдеттегі экономикалық қызмет барысында және коммерциялық негізде жүзеге асырылса, компанияның немесе сенім білдіру жөніндегі топ мүшесінің немесе осы адамның кез келген жақын туыстарының сатып алуы, әдетте, тәуелсіздікке қауіп төндірмейді. Алайда, мұндай операциялар жеке мүддеге қауіп төндіретін сипатта және ауқымда болуы мүмкін.

920.5 A2 Жеке мүдде қауіпін жоюға болатын әрекеттерге мынандай мысалдар келтіруге болады:

- Мәміле сомасын алып тастау немесе азайту.
- Сенімді білдіру тапсырмасы бойынша адамды топтан шығару.

921 БӨЛІМ

ЖАНҰЯ ЖӘНЕ ЖЕКЕ ҚАРЫМ - ҚАТЫНАСТАР

Кіріспе

- 921.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларын сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 921.2 Клиенттің қызметкерлерімен отбасылық немесе жеке қарым-қатынас жеке мүдде, Таныстық немесе қорқыту қаупін тудыруы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

- 921.3 A1 Жеке мүдде, Таныстық немесе қорқыту қаупін топ мүшесі мен директор немесе лауазымды тұлға немесе олардың рөліне байланысты клиенттің кейбір қызметкерлері арасындағы сенім білдіру тапсырмасы бойынша отбасылық және жеке қарым-қатынас жасауы мүмкін.
- 921.3 A2 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Сенімділік білдіру тапсырмасы бойынша топдағы адамның міндеттері.
 - Клиенттің отбасы мүшесінің немесе басқа адамның рөлі және қарым-қатынастың жақындығы.

Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесінің жақын туыстары

- 921.4 A1 Жеке мүдде, Таныстық немесе қорқыту қаупі сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесінің ең жақын отбасы мүшесі тапсырманың тақырыбына айтарлықтай ықпал етуі мүмкін қызметкер болған кезде пайда болады.
- 921.4 A2 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Отбасының ең жақын мүшесі алатын лауазым.
 - Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесінің рөлі.
- 921.4 A3 Жеке мүдде, Таныстық немесе қорқыту қаупін жоя алатын әрекеттің мысалы-адамды сенім білдіру тапсырмасы бойынша топтан шығару.
- 921.4 A4 Жеке мүдделіліктің, таныстық немесе қорқытудың осындай қауіп-

қатерінен қорғауға болатын іс-әрекеттің мысалы - сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі жақын туыстарының жауапкершілік саласына кіретін мәселелермен айналыспайтындай етіп сенімділік білдіру тапсырмасы бойынша топтың міндеттерін құрылымдау.

R921.5

Жеке тұлға, егер осы адамның жақын туыстарының бірі сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі ретінде қатыспауға тиіс:

- (a) Клиенттің сенім білдіру жөніндегі директоры немесе лауазымды тұлғасы болып табылады;
- (b) Сенімділік білдіру жөніндегі тапсырмадағы тапсырманың нысанасы туралы ақпаратқа елеулі ықпал ету мүмкіндігі бар қызметкер болып табылады; немесе
- (c) Тапсырмамен немесе тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратпен қамтылған кез келген кезең ішінде осындай жағдай орын алса.

Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесінің жақын туыстары

921.6 A1 Жеке мүдде, Таныстық немесе қорқыту қаупі сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесінің жақын отбасы мүшесі болған кезде пайда болады:

- (a) Клиенттің сенім білдіру жөніндегі директоры немесе лауазымды адамы; немесе
- (b) Сенімділік тапсырмасындағы тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа айтарлықтай ықпал етуі мүмкін қызметкер.

921.6 A2 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:

- Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі мен жақын отбасы мүшесі арасындағы қарым-қатынас сипаты.
- Отбасының жақын мүшесі алатын лауазым.
- Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесінің рөлі.

921.6 A3 Жеке мүдде, Таныстық немесе қорқыту қаупін жоя алатын әрекеттің мысалы-адамды сенім білдіру тапсырмасы бойынша топтан шығару.

921.6 A4 Жеке мүдденің, таныстың немесе қорқытудың осындай қауіп-қатерінен қорғайтын іс-әрекеттің мысалы - сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі жақын туыстарының жауапкершілік саласына кіретін мәселелермен айналыспайтындай етіп сенімділік білдіру

тапсырмасы бойынша топтың міндеттерін құрылымдау.

Топ мүшесінің сенім білдіру тапсырмасы бойынша басқа да жақын қарым-қатынасы

R921.7 Егер сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі отбасының тікелей немесе жақын мүшесі болып табылмайтын, бірақ компанияның саясаты мен рәсімдеріне сәйкес тығыз қарым-қатынаста болса, онда сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі кеңесуі керек:

- (a) Клиенттің сенім білдіру жөніндегі директоры немесе лауазымды адамы; немесе
- (b) Сенімділік тапсырмасындағы тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа айтарлықтай әсер етуі мүмкін қызметкер.

921.7 A1 Жеке мүдде, Таныстық немесе осындай қатынастар тудыратын қорқыту қаупін бағалауға байланысты факторларға мыналар жатады:

- Жеке тұлға мен топ мүшесі арасындағы сенім білдіру тапсырмасы бойынша қарым-қатынас сипаты.
- Адамның клиентке қатысты ұстанымы.
- Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесінің рөлі.

921.7 A2 Жеке мүдде, Таныстық немесе қорқыту қаупін жоя алатын әрекеттің мысалы-адамды сенім білдіру тапсырмасы бойынша топтан шығару.

921.7 A3 Жеке мүдденің, таныстың немесе қорқытудың осындай қауіп-қатерінен қорғайтын іс-әрекеттің мысалы - сенім білдіру тобының мүшесі жауапкершілік саласына кіретін мәселелермен айналыспайтындай етіп сенімділік білдіру тапсырмасы бойынша топтың, сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі жақын қарым-қатынаста болатын адамның міндеттерін құрылымдау.

Фирманың серіктестері мен қызметкерлерінің қарым-қатынасы

921.8 A1 Жеке мүдде, Таныстық немесе қорқыту қаупі жеке немесе отбасылық қатынастар арасында жасалуы мүмкін:

- (a) Сенімділік білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі болып табылмайтын фирманың серіктесі немесе қызметкері; және
- (b) Клиенттің сенім білдіру жөніндегі директоры немесе лауазымды адамы немесе сенім білдіру жөніндегі келісімдегі зерттеу нысанасы туралы ақпаратқа елеулі ықпал ете алатын қызметкер.

- 921.8 А2 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Фирманың серіктесі немесе қызметкері мен клиенттің директоры, лауазымды тұлғасы немесе қызметкері арасындағы қарым-қатынас сипаты.
 - Сенімді білдіру тапсырмасы бойынша серіктес немесе фирма қызметкерінің топпен өзара әрекеттесу дәрежесі.
 - Фирмадағы серіктестің немесе қызметкердің жағдайы.
 - Клиенттегі тұлғаның рөлі.
- 921.8 А3 Жеке мүдде, Таныстық немесе қорқыту сияқты қауіп-қатерлерден қорғайтын әрекеттердің мысалдары мыналарды қамтиды:
- Сенімді білдіру тапсырмасына кез келген ықтимал әсерді азайту үшін серіктестің немесе қызметкердің міндеттерін құрылымдау.
 - Сенімділікті қамтамасыз ететін орындалған тиісті жұмысты тексеру үшін тиісті тексерушінің болуы.

922 БӨЛІМ

СЕНІМДІЛІК БІЛДІРУІ БОЙЫНША КЛИЕНТТЕГІ ЖУЫРДАҒЫ ҚЫЗМЕТ

Кіріспе

- 922.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 922.2 Егер сенім білдіру тобының мүшесі жақында директор, лауазымды тұлға немесе клиенттің сенімді қызметкері болып жұмыс істесе, жеке мүдде, өзін-өзі тексеру немесе тамыр-таныстық қаупі туындауы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материал баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларда қамтылған кезең ішіндегі қызмет

- R922.3** Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топқа сенім білдіру жөніндегі есеппен қамтылған кезең ішінде адам кірмеуге тиіс:
- (a) Клиенттің сенім білдіру жөніндегі директоры немесе лауазымды тұлғасы ретінде жұмыс істеген; немесе
 - (b) Ол сенімділік туралы тапсырмадағы тапсырманың мәні туралы ақпаратқа айтарлықтай ықпал ететін лауазымдағы қызметкер болған болса.

Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалармен қамтылған кезеңге дейінгі Сервис

- 922.4 A1 Егер сенім білдіру тапсырмасы бойынша есепте қамтылған кезеңге дейін сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі болған болса, жеке мүдде, өзін-өзі тексеру немесе таныстық қаупі туындауы мүмкін:
- (a) Клиенттің сенім білдіру жөніндегі директоры немесе лауазымды тұлғасы ретінде жұмыс істеген; немесе
 - (b) Ол сенімділік туралы тапсырмадағы тапсырманың мәні туралы ақпаратқа айтарлықтай ықпал ететін лауазымдағы қызметкер болған болса.

Мысалы, егер адам клиентпен жұмыс істеген алдыңғы кезеңдегі шешімі немесе жұмыс ағымдағы кезеңде ағымдағы сенімділік тапсырмасының бөлігі ретінде бағаланса, онда қауіп туындауы мүмкін.

922.4 А2 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:

- Адамның клиентке қатысты ұстанымы.
- Адам клиенттен кеткен сәттен бастап уақыттың ұзақтығы.
- Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесінің рөлі.

922.4 А3 Жеке мүдде, өзін-өзі тексеру немесе таныстық сияқты қауіп-қатерлерден қорғайтын іс-әрекеттің мысалы тиісті тексерушіден сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі жасаған жұмысты талдауды талап етеді.

923 БӨЛІМ

СЕНІМДІЛІК БІЛДІРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАҒА ТАПСЫРЫС БЕРУШІНІҢ ДИРЕКТОРЫ НЕМЕСЕ ЛАУАЗЫМДЫ ТҮЛҒАСЫ РЕТІНДЕ ЖҰМЫС ІСТЕУ

Кіріспе

- 923.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 923.2 Клиенттің сенім білдіру жөніндегі директоры немесе лауазымды тұлғасы ретінде жұмыс істеу өзін-өзі тексеру және жеке мүдде қауіпін тудырады. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Директор немесе лауазымды тұлға ретіндегі қызмет

- R923.3** Компанияның серіктесі немесе қызметкері сенім білдіру үшін директор немесе клиенттің лауазымды тұлғасы бола алмайды.

Компания хатшысының қызметі

- R923.4** Серіктес немесе компания қызметкері клиентке сенімді білдіру үшін компания хатшысының қызметін орындай алмайды, тек:

- (a) Мұндай практика жергілікті заңнамамен, кәсіби ережелермен немесе практикамен арнайы рұқсат етілген болса;
- (b) Барлық шешімдерді басшылық қабылдайтын болса; сондай-ақ
- (c) Орындалатын міндеттер мен іс-әрекеттер хаттамаларды дайындау және ресми есептерді жүргізу сияқты күнделікті және әкімшілік міндеттермен шектелген болса.

- 923.4 A1 Компания хатшысының лауазымы әр түрлі юрисдикцияларда әр түрлі мағынаға ие болады. Міндеттер әкімшілік міндеттерден (мысалы, персоналды басқару және компанияның құжаттамасы мен регистрі) компанияның нормативтік талаптарды орындауын қамтамасыз ету немесе корпоративтік басқару мәселелері бойынша кеңес беру сияқты әр түрлі міндеттерге дейін болуы мүмкін. Әдетте бұл ұстаным тақырыппен тығыз байланысты білдіреді деп саналады. Демек, егер серіктес немесе фирманың қызметкері клиентке сенімді білдіру үшін компанияның хатшысы қызметін атқарса, қауіп туындайды.

(Клиентке сенім білдіру бойынша сенім білдірумен байланысты емес қызметтер көрсету туралы қосымша ақпарат 950-бөлімде көрсетілген, Клиентке сенім білдіру бойынша сенім білдірумен байланысты емес қызметтер көрсетілген.)

924 БӨЛІМ

СЕНІМДІЛІК БІЛДІРУ БОЙЫНША КЛИЕНТТЕ ЖҰМЫС

Кіріспе

- 924.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 924.2 Клиентпен сенім білдіру арқылы еңбек қатынастары жеке мүдде, таныстық немесе қорқыту қаупін тудыруы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

- 924.3 A1 Таныстық немесе қорқыту қаупі келесі адамдардың кез келгені сенім білдіру немесе фирманың серіктесінің тапсырмасы бойынша топ мүшесі болған жағдайда пайда болуы мүмкін:
- Клиенттің сенім білдіру жөніндегі директоры немесе лауазымды тұлғасы.
 - Сенімді білдіру тапсырмасындағы тапсырма тақырыбы туралы ақпаратқа айтарлықтай ықпал етуі мүмкін қызметкер.

Сенімділік білдіру тапсырмасы бойынша бұрынғы серіктес немесе топ мүшесі үшін шектеулер

R924.4 Егер бұрынғы серіктес клиентке сенім білдіру тапсырмасы бойынша қосылса немесе сенім білдіру тобының бұрынғы мүшесі клиентке сенім білдіру үшін қосылса:

- (a) Директор немесе басқарушы; немесе
- (b) сенімділік білдіру жөніндегі келісімдегі зерделеу нысанасы туралы ақпаратқа елеулі ықпал ету мүмкіндігі бар қызметкер,

жеке тұлға фирманың іскерлік немесе кәсіби қызметіне қатысуды жалғастырмауы тиіс.

924.4 A1 R924.4 тармағында сипатталған тұлғалардың бірі клиентке осындай лауазымға сенім білдіру арқылы қосылса да, фирманың коммерциялық немесе кәсіби қызметіне қатысуды жалғастырмаса да, таныстық немесе қорқыту қаупі әлі де туындауы мүмкін.

- 924.4 A2 Таныстық немесе қорқыту қаупі, егер фирманың бұрынғы серіктесі 924.3 A1 тармағында сипатталған позициялардың бірінде ұйымға қосылса және ұйым кейіннен сенім білдіру бойынша фирманың клиентіне айналғанда туындауы мүмкін.
- 924.4 A3 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Адамның клиентке қатысты ұстанымы.
 - Адамның сенім білдіру тапсырмасы бойынша топқа кез келген жағдайдағы қатысуы.
 - Берілген тұлға сенім білдіру тобының мүшесі немесе фирманың серіктесі болған сәттен бастап өткен уақыт.
 - Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топтағы немесе фирмадағы тұлғаның бұрынғы жағдайы. Мысал ретінде жеке тұлға клиенттің басшылығымен немесе корпоративтік басқаруға жауапты адамдармен үнемі байланыста болуға жауаптылығы
- 924.4 A4 Мұндай таныстық немесе қорқыту қаупінен қорғайтын әрекеттердің мысалдары:
- Алдын ала белгіленген келісімдерге сәйкес жасалған жағдайларды қоспағанда, жеке тұлғаның фирмадан қандай да бір жеңілдіктер немесе төлемдер алуға құқығы жоқ шараларды қабылдау.
 - Жеке тұлғаға тиесілі кез келген сома фирма үшін маңызды болмайтын шараларды қабылдау.
 - Сенімділік білдіру туралы тапсырманың жоспарын өзгерту.
 - Клиентке қосылған тұлғамен салыстырғанда жеткілікті тәжірибесі бар тұлғалардың сенімін білдіру тапсырмасы бойынша топқа тағайындалуы.
 - Сенімді білдіру тапсырмасы бойынша бұрынғы топ мүшесінің жұмысын тексеру үшін тиісті тексерушінің болуы.

Топ мүшелері сенім білдіру тапсырмасы бойынша клиентпен жалдау туралы келіссөздерге қатысуы

R924.5 Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшелерінен сенім білдіру үшін клиентпен жалдау туралы келіссөздерге кіріскен кезде компанияға хабарлауды талап ететін саясат пен рәсімдер фирмада болуы керек.

924.5 A1 Жеке мүдде қаупі сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі сенім білдіру тапсырмасына қатысқан кезде, сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі болашақта клиентке қосылатынын

немесе қосыла алатындығын біле отырып туындауы мүмкін.

- 924.5 А2 Жеке мүдденің осындай қауіп-қатерін жоя алатын іс-әрекеттің мысалы-адамды сенім білдіру міндетінен шығару.
- 924.5 А3 Жеке мүдденің осындай қаупінен қорғайтын іс-әрекеттің мысалы, тиісті тексеруші топта болған кезде сенімділік білдіру тапсырмасы бойынша топтың осы мүшесі жасаған кез келген маңызды пікірлерді талдауды қажет етеді.

940 БӨЛІМ

СЕНІМ БІЛДІРУ БОЙЫНША КЛИЕНТПЕН ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРДІҢ ҰЗАҚ МЕРЗІМДІ БАЙЛАНЫСЫ

Кіріспе

- 940.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 940.2 Адам ұзақ уақыт бойы қайталанатын сипаттағы сенімділікті білдіру тапсырмасына қатысқан кезде, оның таныстық және жеке мүдде қаупі туындауы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты талаптар мен қолданбалы материал баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

- 940.3 A1 Таныстық қаупі адамның ұзақ уақыт байланысы нәтижесінде пайда болуы мүмкін:
- (a) сенім білдіру бойынша клиент;
 - (b) клиенттің сенім білдіру жөніндегі жоғары басшылығы; немесе
 - (c) сенімділік беретін тапсырма тақырыбы туралы ақпарат.
- 940.3 A2 Жеке мүдде қаупі адамның клиентті жоғалту туралы алаңдаушылығынан немесе жоғары басшылық мүшесімен немесе корпоративтік басқаруға жауапты адамдармен тығыз жеке қарым-қатынасты сақтауға деген мүддесінен туындауы мүмкін. Мұндай қауіп адамның пікіріне дұрыс ықпал етпеуі мүмкін.
- 940.3 A3 Мұндай хабардарлық немесе жеке мүдде қаупін бағалауға қатысты факторларға мыналар жатады:
- Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманың сипаты.
 - Адам қанша уақыт бойы сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі болды, оның топтағы еңбек өтілі және орындалатын рөлдердің сипаты, соның ішінде егер адам алдыңғы фирмада жұмыс істеген кезде осындай қарым-қатынаста болған болса.
 - Адамның жұмыс дәрежесін аға персонал тексереді және бақылайды.
 - Жеке тұлғаның еңбек өтіліне байланысты сенімділік тапсырмасының нәтижесіне ықпал етуі мүмкін дәрежесі,

мысалы, негізгі шешімдер қабылдау немесе аудиторлық топтың басқа мүшелерінің жұмысын басқару арқылы.

- Адамның клиентпен жеке қарым-қатынасының сенім білдіру арқылы немесе қажет болса, жоғары басшылықпен жақындығы.
- Жеке тұлға мен клиент арасындағы сенім білдіру бойынша өзара іс-қимылдың сипаты, жиілігі және дәрежесі.
- Тапсырма тақырыбының немесе тапсырма тақырыбы туралы ақпараттың сипаты немесе күрделілігінің өзгергендігі.
- Соңғы уақытта жауапты тарап болып табылатын тұлғада немесе тұлғаларда немесе қажет болса, жоғары басшылықта қандай да бір өзгерістердің болғандығы.

940.3 A4 Екі немесе одан да көп факторлардың үйлесуі қауіп-қатер деңгейін арттыруы немесе төмендетуі мүмкін. Мысалы, уақыт өте келе сенім білдіру үшін адам мен клиент арасындағы тығыз қарым-қатынас нәтижесінде пайда болатын таныстық қауіптерді жауапты тарап болып табылатын адамның күтімі арқылы азайтылуы мүмкін.

940.3 A5 Белгілі бір тапсырмаға қатысты таныстық мен жеке мүдде қауіпін жоятын әрекеттің мысалы қызметкерді сенім білдіру тапсырмасы бойынша топтан ауыстыру болуы мүмкін.

940.3 A6 Мұндай хабардарлық немесе жеке мүдде қауіпінен қорғайтын іс-әрекеттердің мысалдары мыналарды қамтиды:

- Өзіне сенімділік немесе орындайтын тапсырмалардың сипаты мен көлемін білдіру тапсырмасы бойынша топтағы тұлғаның рөлін өзгерту.
- Берілген адамның жұмысын тексеру үшін сенім білдіру тобының мүшесі болмаған дұрыс тексерушінің болуы.
- Тапсырманы орындау сапасын тұрақты тәуелсіз ішкі немесе сыртқы тексеру.

R940.4 Егер фирма туындаған қауіп-қатердің деңгейі адамды сенім білдіру тапсырмасы бойынша топтан ротациялау арқылы ғана жойылуы мүмкін деп шешсе, ол осы адам болмайтын тиісті кезеңді айқындауы тиіс:

- (a) Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша аудиторлық топтың мүшесі болу;
- (b) Сенімділік білдіру туралы тапсырма үшін сапаны бақылауды қамтамасыз ету; немесе
- (c) Сенімділік тапсырмасының нәтижесіне тікелей ықпал ету.

Бұл кезең жақындық пен өзімшілдікке байланысты қауіптерді жою үшін жеткілікті болуы керек.

950 БӨЛІМ

СЕНІМДІЛІК БІЛДІРУ БОЙЫНША КЛИЕНТТЕРГЕ СЕНІМ БІЛДІРУМЕН БАЙЛАНЫСТЫ ЕМЕС ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНУ

Кіріспе

- 950.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 950.2 Фирмалар өз клиенттеріне өздерінің дағдылары мен тәжірибелеріне сәйкес сенімділік білдірумен байланысты емес бірқатар қызметтерді ұсына алады. Клиенттерге сенім білдірумен байланысты емес белгілі бір қызметтерді ұсыну тәуелсіздіктің іргелі қағидалары мен қауіптерін сақтауға қауіп төндіруі мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

- Р950.3** Компания клиентке сенім білдірумен байланысты емес қызмет көрсету туралы тапсырманы қабылдас бұрын, ол мұндай қызметті ұсыну тәуелсіздікке қауіп төндіретінін анықтауы керек.
- 950.3 A1 Осы бөлімдегі талаптар мен қолданбалы материалдар фирмаларға сенім білдірумен байланысты емес қызметтердің белгілі бір түрлерін және фирма клиентке сенім білдірумен байланысты емес қызметтерді қабылдаған немесе ұсынған кезде туындауы мүмкін қауіптерді талдауға көмектеседі.
- 950.3 A2 Бизнесі жүргізудің жаңа әдістері, қаржы нарықтарының эволюциясы және ақпараттық технологиялардың өзгеруі - бұл клиентке сенім білдіру арқылы ұсынылатын сенімділік білдірмейтін қызметтердің толық тізімін жасауға мүмкіндік бермейтін әзірлемелер болып табылады. Нәтижесінде Кодекс клиентке сенімділік білдіру бойынша ұсынылуы мүмкін сенімділік білдірумен байланысты емес барлық қызметтердің толық тізбесін қамтымайды.

Қатерлерді бағалау

- 950.4 A1 Клиентке сенім білдіру бойынша сенім білдірумен байланысты емес қызметтерді ұсынудан туындайтын қауіп деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Қызметтің мәні, көлемі және мақсаты.
 - Сенімділік білдіру жөніндегі келісім шеңберінде қызмет

нәтижесіне сүйенетін дәреже.

- Қызмет көрсетілетін құқықтық және нормативтік орта.
- Қызмет нәтижесі тапсырма тақырыбында көрсетілген сұрақтарға немесе сенімділік тапсырмасындағы тапсырма тақырыбы туралы ақпаратқа ықпал ететіндігі, егер болса:
 - Қызмет нәтижесі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманың тақырыбына айтарлықтай ықпал ету дәрежесі.
 - Клиенттің пайымдаумен байланысты маңызды мәселелерді анықтауға сенімділік білдіру дәрежесі.
- Көрсетілетін қызмет түріне қатысты клиенттің басшылығы мен қызметкерлерінің құзыреттілік деңгейі.

Сенімділік білдіру бойынша клиенттің ақпаратына қатысты маңыздылық

950.4 A2 Клиенттің ақпаратына қатысты сенімділік білдіру жөніндегі маңыздылық *Тұжырымдамасы тарихи қаржылық ақпараттың аудиттері мен шолуларынан басқа сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың (ISAE) 3000* (қайта қаралған) халықаралық стандартына, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларда қаралады. Маңыздылықты анықтау кәсіби пайымдауды қолдануды қамтиды, сандық және сапалық факторларға байланысты. Бұған пайдаланушылардың қаржылық немесе басқа ақпараттық қажеттіліктерін қабылдау да ықпал етеді.

Сенімділік білдірумен байланысты емес бірнеше қызметтер бір клиентке сенімділік білдіру бойынша ұсынылады.

950.4 A3 Фирма клиентке сенімділік білдірумен байланысты емес бірнеше қызметтерді ұсына алады. Мұндай жағдайларда, осы қызметтерді ұсыну нәтижесінде туындаған қауіптердің жиынтық әсері фирманың қауіптерді бағалауы үшін маңызды.

Қатерлерді жою

950.5 A1 120.10 A2 тармағы сақтық шараларын сипаттауды қамтиды. Клиенттерге сенімділік білдіру бойынша сенімділік білдірумен байланысты емес қызметтерді ұсынуға қатысты қорғау шаралары - бұл тәуелсіз болу қаупін қолайлы деңгейге дейін тиімді төмендететін фирма қабылдайтын жеке немесе үйлесімдегі іс-қимылдар. Кейбір жағдайларда клиентке сенім білдіру үшін қызмет көрсету кезінде қауіп туындаған кезде сақтық шаралары қол жетімді болмауы мүмкін. Мұндай жағдайларда 120-бөлімде баяндалған тұжырымдамалық негізді қолдану фирмадан сенім білдірумен

байланысты емес қызметті немесе сенімділік білдіру жөніндегі тапсырманы қабылдамауды немесе тоқтатуды талап етеді.

Басқарушылық міндеттерді қабылдауға тыйым салу

R950.6 Фирма басшылықтың тапсырманың тақырыбына немесе фирма берген сенімді білдіру тапсырмасындағы тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа қатысты жауапкершілігін өз мойнына алмауы керек. Егер компания клиентке сенім білдіру үшін ұсынылатын кез келген басқа қызмет аясында басқарушылық жауапкершілікті өз мойнына алса, онда ол жауапкершілік тапсырма тақырыбымен немесе компания берген сенімділік тапсырмасындағы тапсырма тақырыбы туралы ақпаратпен байланысты емес екендігіне кепілдік беруі керек.

950.6 A1 Басшылықтың міндеттері ұйымды бақылауды және басқаруды, оның ішінде адами, қаржылық, технологиялық, заттай және материалдық емес ресурстарды сатып алуға, пайдалануға және бақылауға қатысты шешімдер қабылдауды қамтиды.

950.6 A2 Егер компания қызмет көрсету кезінде басшылықтың жауапкершілігін өз мойнына алса, онда клиентке сенім білдірумен байланысты емес қызмет көрсету өзін-өзі тексеру және жеке мүдде қаупін тудырады. Тапсырма тақырыбына немесе фирма берген сенімділік тапсырмасындағы тапсырма тақырыбы туралы ақпаратқа байланысты қызмет көрсетуге қатысты басшылықтың жауапкершілігін қабылдау таныстық қаупін тудырады және мүдделерді қорғау қаупін тудыруы мүмкін, өйткені фирма басқару көзқарастары мен мүдделерімен тым тығыз байланысты болады.

950.6 A3 Іс-әрекеттің көшбасшылық міндеті екенін анықтау жағдайға байланысты және кәсіби пайымдауды қажет етеді. Басшылықтың міндеті деп саналатын іс-әрекеттің мысалдары:

- Саясат пен стратегиялық бағытты анықтау.
- Қызметкерлерді жалдау немесе жұмыстан шығару.
- Кәсіпорындағы қызметкерлердің жұмысына қатысты қызметкерлердің іс-әрекетіне басшылық ету және жауапкершілікте болу.
- Транзакцияларды авторизациялау.
- Банктік шоттарды немесе инвестицияларды бақылау немесе басқару.
- Фирманың немесе басқа үшінші тұлғалардың қандай да бір ұсыныстарын орындау туралы шешім қабылдау.
- Басшылық атынан корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға

есеп беру.

- Ішкі бақылауды әзірлеу, енгізу, бақылау және қолдау үшін жауапкершілікті өзіне алу.

950.6 A4 Клиенттің басшылығына оның міндеттерін орындауға сенімді болуға көмектесетін кеңестер мен ұсыныстар беру басшылықтың жауапкершілігін білдірмейді. (Сілтеме: 950.6-дан 950.6 A3-ке дейінгі тармақтар).

R950.7 Клиентке сенімділік білдірумен байланысты емес, тапсырманың тақырыбымен немесе сенімділік тапсырмасындағы тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратпен байланысты қызметтерді ұсыну кезінде басшылықтың жауапкершілігін қабылдамау үшін, фирма клиенттің басшылығы басшылықтың жауапкершілігіне сәйкес келетін барлық тиісті шешімдер мен шешімдер қабылдайтындығымен қанағаттандырылуы керек. Бұл клиенттің нұсқаулығын қамтамасыз етуді қамтиды:

(a) Тиісті дағдылары, білімі мен тәжірибесі бар адамды тағайындайды, ол әрқашан клиенттің шешімдеріне жауап береді және қызметтерді бақылайды. Мұндай адам, ең алдымен, жоғары басшылықтан түсінуі керек:

(i) Қызметтердің мақсаттарымен, оның сипаты мен нәтижелерін; сондай-ақ

(ii) Клиенттің және фирманың тиісті міндеттерімен.

Алайда, адамнан қызметтерді орындау немесе қайта көрсету үшін тәжірибені талап ету қажет емес.

(b) Қызметтерді қадағалауды жүзеге асырады және көрсетілген қызметтер нәтижелерінің клиенттің мақсаттарына барабарлығын бағалайды; сондай-ақ

(c) Қызмет көрсету нәтижесінде қабылданған іс-әрекеттер үшін жауапкершілікті өзіне алады.

Сенім білдірумен байланысты емес нақты қызметтерді ұсынумен байланысты басқа да пікірлер

950.8 A1 Егер компания тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратты дайындауға қатысса, өзін-өзі тексеру қаупі туындауы мүмкін, ол кейіннен сенімділікті қамтамасыз ететін келісімдегі тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа айналады. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмадағы тапсырманың мәні туралы ақпаратпен

байланысты қызметтерді ұсыну кезінде өзін-өзі тексерудің осындай қатерлерін тудыруы мүмкін сенімділікті білдіруге байланысты емес қызметтердің мысалдары мыналарды қамтиды:

- (a) Кейіннен осы ақпаратқа сенімділік бере отырып, болжамды ақпаратты әзірлеу және дайындау.
- (b) Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмадағы тапсырма тақырыбы туралы ақпараттың бөлігі болып табылатын бағалауды жүргізу.

990 БӨЛІМ

ПАЙДАЛАНУҒА ЖӘНЕ ТАРАТУҒА ШЕКТЕУЛЕРДІ ҚАМТИТЫН ЕСЕП БЕРУЛЕР (АУДИТ ЖӘНЕ ШОЛУЛЫҚ ТЕКСЕРУ ТАПСЫРМАЛАРЫН ҚОСПАҒАНДА, СЕНІМДІЛІК БІЛДІРУ ЖӨНІНДЕГІ ТАПСЫРМАЛАР)

Кіріспе

- 990.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 990.2 Бұл бөлімде 4В бөлігінің белгілі бір модификациялары баяндалған, олар есепті пайдалану мен таратуға шектеу енгізілген кезде сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға байланысты белгілі бір жағдайларда рұқсат етіледі. Бұл бөлімде R990.3 тармағында баяндалған жағдайларда шектеулі пайдалану мен таратуға сенімділікті қамтамасыз ететін есепті шығару жөніндегі тапсырма «сенімділікті қамтамасыз ететін қолайлы тапсырма» деп аталады.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

- R990.3** Фирма пайдалану мен таратуды шектеуді қамтитын сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма туралы есепті шығаруға ниет білдірген кезде, 4В бөлігінде көрсетілген тәуелсіздік талаптары осы бөлімде рұқсат етілген модификацияларға құқылы болуы керек, бірақ егер:
- (a) Фирма ұсынылған пайдаланушыларға қызмет көрсету кезінде қолданылуы тиіс тәуелсіздіктің өзгертілген талаптары туралы есепті хабарлайды; сондай-ақ
 - (b) Есепті пайдаланушылар мақсатты, тақырып туралы ақпаратты және есеп шектеулерін түсінеді және өзгертулерді қолдануға тікелей келіседі.
- 990.3 A1 Есепті болжамды пайдаланушылар тапсырманың сипаты мен көлемін белгілеу кезінде болжамды пайдаланушылардың атынан әрекет етуге өкілеттігі бар өкіл арқылы тікелей немесе жанама қатысу арқылы есептің мақсатын, зерделеу мәні мен шектеулері туралы ақпаратты түсіне алады. Қалай болғанда да, мұндай қатысу компанияға тәуелсіздік мәселелері бойынша болжамды пайдаланушылармен, оның ішінде тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты жағдайлармен байланысуға көмектеседі. Сондай-ақ, бұл компанияға

тәуелсіздіктің өзгертілген талаптарымен болжамды пайдаланушылардың келісімін алуға мүмкіндік береді.

R990.4 Егер болжамды пайдаланушылар тапсырманың шарттарын анықтаған кезде аты-жөнін анықтау мүмкін емес пайдаланушылар сыныбы болса, фирма кейіннен мұндай пайдаланушыларға олардың өкілімен келісілген өзгертілген тәуелсіздік талаптары туралы хабарлауы керек.

990.4 A1 Мысалы, егер болжамды пайдаланушылар синдикатталған несие беру келісіміндегі несие алушылар сияқты пайдаланушылар сыныбы болса, фирма өзгертілген тәуелсіздік талаптарын несие берушілердің өкіліне келісім хатында сипаттай алады. Содан кейін өкіл фирмаға осындай пайдаланушыларды өкілмен келісілген өзгертілген тәуелсіздік талаптары туралы хабардар ету туралы талапты орындау үшін несие берушілер тобының мүшелеріне фирманың келісім хатын қол жетімді ете алады.

R990.5 Компания сенімді білдіру үшін қолайлы тапсырманы орындаған кезде, 4B бөлігінің кез келген модификациясы R990.7 және R990.8 тармақтарында көрсетілген өзгерістермен шектелуі керек.

R990.6 Егер фирма сонымен бірге бір клиент үшін пайдалану және тарату шектеулерін қамтымайтын сенімділік туралы есеп шығарса, онда ол 4B бөлігін сенімділікті қамтамасыз ететін осы тапсырмаға қолдануы керек.

Қаржылық мүдделер, несиелер мен кепілдіктер, тығыз іскерлік, отбасылық және жеке қатынастар

R990.7 Компания сенімді білдіру үшін қолайлы тапсырманы орындаған кезде:

- (a) 910, 911, 920, 921, 922 және 924-бөлімдерде жазылған тиісті ережелер аудиторлық топ мүшелеріне, сондай-ақ олардың жег-жат және жақын отбасы мүшелеріне ғана қолданылуы тиіс;
- (b) Фирма 910, 911, 920, 921, 922 және 924-бөлімдерде көрсетілгендей, клиент пен сенім білдіру тапсырмасы бойынша топтың келесі мүшелері арасында мүдделер мен қатынастардан туындаған тәуелсіздіктің кез келген қауіптерін анықтау, бағалау және жоюы керек:
 - (i) Техникалық немесе салалық мәселелер, транзакциялар немесе оқиғалар бойынша кеңес беретін тұлғалар; сондай-ақ

(ii) Тапсырманың орындалу сапасын бақылауды қамтамасыз ететін тұлғалар, оның ішінде тапсырманың орындалу сапасын бақылау шолуын орындайтындар; сондай-ақ

(b) Фирма 910, 911, 920, 921, 922 және 924-бөлімдерде жазылғандай, аудиторлық топтың пікірі бойынша клиенттің сенім білдіру жөніндегі мүдделері мен қарым-қатынастарынан және фирма ішіндегі сенімділік білдіру жөніндегі тапсырманың нәтижесіне тікелей ықпал етуі мүмкін басқа да тұлғалардан туындаған кез келген қатерлерді бағалауы және жоюы тиіс.

990.7 A1 Сенімді білдіру тапсырмасының нәтижесіне тікелей ықпал етуі мүмкін компанияның басқа қызметкерлеріне өтемақы төлеуді немесе сенімді білдіру тапсырмасын орындауға байланысты сенімділік тапсырмасы бойынша серіктесті тікелей бақылау, басқару немесе басқа қадағалауды ұсынатындар кіреді.

R990.8 Компания сенімді білдіру үшін қолайлы тапсырманы орындаған кезде, ол сенімді білдіру үшін клиентке тікелей немесе елеулі жанама қаржылық мүддеге ие болмауы керек

ҚЫСҚАРТУЛАР ТІЗІМІН ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ ГЛОССАРИЙ

Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп кодексінде (Халықаралық тәуелсіздік стандарттарын қоса алғанда) жекеше де, көпше де түсіндірілетін төмендегі терминдердің мынандай мәні бар.

Осы глоссарииде жекелеген терминдерді түсіндіру жай шрифтімен көрсетілген; Кодекстің белгілі бір бөлігіндегі берлігілі бір мәнге ие терминдерді түсіндіру үшін немесе белгілі бір терминдерді қосымша түсіндіру үшін курсив қолданылған. Сонымен қатар Кодексте жазылған терминдерге сілтеме берілген.

Қолайлы деңгей Бухгалтер негізгі қағидаларды ұстанады деген тұжырымға келуі мүмкін, үшінші тараптың ақылға қонымды және ақпараттандырылған тестісін қолданатын кәсіби бухгалтердің деңгейі.

Жарнама Кәсіби бизнесті қамтамасыз ету мақсатында тәжірибелі кәсіби бухгалтердің жария етуге ұсынылған қызметтері немесе дағдылары туралы қоғамға ұсынылатын ақпараттар.

Тиісті рецензент Тиісті сын пікір білдіруші - Орындалған жұмысқа немесе көрсетілген қызметке сәйкес объективті тексеру үшін қажетті білімге, дағдыға, тәжірибе мен құзыреттілікке ие профессионал.
Бұл термин 300.8 А4. тармақта баяндалған.

Сенім білдіру бойынша клиент Жауапты жақ - бұл:
(a) Тікелей есептілік туралы мәміледе зерделеу пәні үшін жауап беретін; немесе
(b) Бекітуге негізделген тапсырмадағы зерделеу пәні туралы ақпаратқа жауап беретін және зерделеу пәні үшін жауапты болатын тұлға.

Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма

бағалау нәтижелеріндегі немесе критерий бойынша пәнді өлшеудегі жауапты жақтарды қоспағанда болжалды тұтынушылардың сенімділік дәрежесін арттыруға бағытталған тәжірибелі кәсіби бухгалтер қорытынды беру барысындағы тапсырма.

(Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша нұсқаулық, аудиттің халықаралық стандарттары және ақпараттардың шынайылығын растау бойынша Кеңес шығарған сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың Халықаралық қағидаларын қараңыз. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық қағидаларында сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың мақсаты мен міндеттері сипатталады, сондай-ақ Аудиттің халықаралық стандарттары (АХС), Шолу тексерісі бойынша тапсырмалардың Халықаралық стандарты (ISRE) қолданылатын және сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың Халықаралық стандарттарына (ISAE) қатысты тапсырмаларды анықтайды.)

Сенім білдіру бойынша топ

(a) Сенімділікті қамтамасыз ететін мәміле бойынша аудиторлық топтардың барлық мүшелері;

(b) сенімділікті білдіру бойынша мәміленің нәтижесіне тікелей ықпал ете алатын фирманың барлық қалған қызметкерлері келесілерді қоса алғанда:

(i) өтемақыға кеңес берген немесе тікелей қадағалауды жүзеге асыратын тұлға, сенімділікті білдіру бойынша мәмілені орындауға байланысты әріптесті басқаратын немесе өзге де қадағалаушы;

(ii) сенімділікті білдіру бойынша мәмілеге байланысты операциялар немесе оқиғалар, техникалық немесе салалық мәселелер бойынша кеңес беретін тұлға, сондай-ақ

(iii) сенімділікті білдіру бойынша

мәміленің сапасына шолу бақылауды орындайтынды қоса алғанда сенімділікті білдіру бойынша мәміленің сапасын бақылауды қамтамасыз ететін тұлға.

Аудит

4А бөліміндегі «аудит» терминіне тең дәрежеде «тексеру» сөзі қолданылады.

Клиенттің аудиті

Аудит өткізетін фирмаға қатысты ұйым. Клиент тіркелген тұлға болса аудиттің клиенті әрқашан оған байланысты объектіні де қоса енгізеті. Егер аудитке тапсырыс беруші тіркелмеген тұлға болса, онда аудитке тапсырыс берушіге клиент тікелей немесе жанама бақылау жасайтын субъектілер кіреді. (R400.20.параграф қараңыз)

4А бөліміндегі «аудитке тапсырыс беруші» терминіне тең дәрежеде «тексеріске тапсырыс беруші» сөзі қолданылады.

Аудиторлық тапсырма

Есептілік тұжырымдамасында қолданылатын қаржылық ережелерге сәйкес барлық маңызды жағдайларда қаржылық есептіліктің даярланғандығы жөнінде (барлық маңызды жағдайларда шынайы ұсынылғандығын немесе шындық пен шынайы көрініс беретіндігін) тәжірибелі кәсіби бухгалтердің пікірін білдіру кезінде ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма. Мысалы, Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес өткізілген тапсырмалар. Бұл заңдамада қарастырылған немесе өзге де нормативтік актілерге сәйкес міндетті аудитке енгізіледі.

4А бөліміндегі «аудиторлық тапсырма» терминіне тең дәрежеде «шолу тексерісі бойынша тапсырма» сөзі қолданылады.

Аудиторлық есеп

4А бөліміндегі «аудиторлық есеп» терминіне тең дәрежеде «тексеріс туралы есеп» сөзі қолданылады.

Аудиторлық топ

(a) Аудиторлық тапсырма үшін аудиторлық топтың барлық мүшелері;

(b) Аудиторлық тапсырманың нәтижесіне тікелей ықпал ететін фирманың барлық қалған қызметкерлері, соның ішінде:

(i) аудиторлық тапсырманы орындауға байланысты тапсырманы орындаушының өзгеше қадағалау немесе басқару, қадағалауды тікелей қамтамасыз ететін немесе сыйақы ұсынатын тұлға, соның ішінде жоба бойынша жоғары деңгейдегі барлық тізбектегі әріптестер, фирманың аға жетекшілері немесе басқарушы әріптестер (бас директор немесе орынбасары);

(ii) техникалық немесе салалық мәселелер, келісімге байланысты трансакциялар немесе оқиғалар бойынша кеңес беретін тұлға;

(iii) тапсырманың орындалу сапасына бақылауды қамтамасыз ететін тұлға, соның ішінде, тапсырманың орындалу сапасына шолу бақылауды жүргізетін тұлға;

Аудиторлық тапсырманың нәтижесіне тікелей ықпал ететін желілік фирманың барлық қызметкерлері.

4А бөліміндегі «аудит тобы» терминіне тең дәрежеде «тексеру тобы» сөзі қолданылады.

Жақын туыстар

ата-анасы, баласы, ағасы немесе әпкесі, отбасының жақын мүшелері болып табылмайтындар.

Тұжырымдамасылық негіз

Бұл сөз 120 бөлімде сипатталған.

Шартты жинақ

Фирманың көрсеткен қызметінің нәтижесі немесе трансакция нәтижесіне байланысты алдын ала белгілі бір негізде анықталып есептелген төлем. Соттың немесе өзге де мемлекеттік органның бекіткен төлемі

шартты болып табылмайды.

Ойлау кезеңі	<i>Бұл термин R540.11 - R540.19 параграфтардың мақсаты үшін R540.5 параграфта сипатталған.</i>
Тікелей қаржылық мүдде	Қаржылық мүдде: (а) Жеке немесе заңды тұлғаның иелігінде немесе тікелей бақылауында болады (оның ішінде дискрециялық негізде басқа тұлғалар басқаратын); (б) ұжымдық инвестициялау тетігі арқылы жылжымайтын мүлік, сенімгерлік немесе өзге де делдалдар, инвестициялық шешімдерге бақылау жасайтын немесе ықпал етуге қабілетті жеке немесе заңды тұлғаның бенефициарлық меншігі.
Директор немесе офицер	Корпоративтік басқаруға жауапты тұлға немесе олардың атауына қарамастан, ұқсас сипатта әрекет етеді, олар юрисдикциядан юрисдикцияға дейін өзгеруі мүмкін..
Қолайлы аудиторлық тапсырма	<i>Бұл термин 800 бөлімнің мақсаты үшін 800.2 параграфта сипатталған.</i>
Сенімділікті қамтамасыз ететін қолайлы келісім	<i>Бұл термин 990 бөлімнің мақсаты үшін 990.2 параграфта сипатталған.</i>
Өзара әрекеттесу бойынша әріптес	тапсырмаға және оның орындалуына жауапты әріптес немесе фирмадағы өзге тұлға, сондай-ақ фирма атынан жарияланатын есепке жауапты, қажет болған жағдайда тиісті кәсіби, заңнамалық құзыреті бар немесе реттеуші орган.
Келісім кезеңі (аудит және шолу тексерісі	Тапсырма кезеңі аудиторлық топ аудиторлық тексеруді бастаған кезде басталады. Тапсырма кезеңі

бойынша тапсырма)	аудиторлық қорытынды шығарылғаннан кейін аяқталады. Егер тапсырма қайталанатын болса, онда кез келген жақтың кәсіби қарым-қатынасты тоқтату туралы хабарламасынан кейін немесе соңғы аудиторлық қорытынды шығарылғаннан кейін аяқталады.
Келісім кезеңі (аудит және шолу тексерісі бойынша тапсырмадан басқа сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма)	Тапсырма кезеңі нақты тапсырмаға қатысты сенімділікті білдіру бойынша команда қызметті көрсетуді бастағанда басталады. Тапсырма кезеңі сенімділікті қамтамасыз ететін есеп шыққаннан кейін аяқталады. егер тапсырма қайланатын сипатқа ие болса, онда кез келген жақтың кәсіби қарым-қатынасты тоқтату туралы хабарламасынан кейін немесе соңғы аудиторлық қорытынды шығарылғаннан кейін аяқталады.
Тапсырманы орындау сапасын шолу бақылау	Есепті құру кезінде немесе шығарғанға дейін аудиторлық команданың жасаған шешімдерігі маңызды пікірлерді объективті бағалауды қамтамасыз етуге арналған үрдіс.
Өзара әрекет ететін топ	Тапсырманы орындайтын барлық әріптестер мен қызметкерлер, сонымен қатар тапсырмаға қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін рәсімдерді орындайтын фирма немесе фирма желісі тартқан кез келген тұлға. Бұған фирма немесе фирма желісі тартқан сыртқы эксперттер кірмейді. <i>«Аудиторлық топ» терминіне аудиторлық тапсырмаға тікелей көмек көрсететін клиенттің ішкі аудиторлық қызметі кірмейді, сыртқы аудитор 610 ХАС (2013 ж қайта қарастырылған) «Ішкі аудитордың қызметін пайдалану» талаптарын сақтайды.</i>

Өрекеттегі бухгалтер	Қазіргі уақытта аудиторлық тексерумен айналысатын немесе клиентке бухгалтерлік, салықтық, кеңес беру немесе ұқсас кәсіби қызметтерді көрсететін тәжірибелі кәсіби бухгалтер.
Сыртқы эксперт	Бухгалтерлік есеп немесе аудиттен басқа салада дағдысы, білімі және тәжірибесі бар жеке тұлға (фирманың немесе желілік фирманың уақытша персоналын қоса алғанда әріптес немесе кәсіби персоналдардың мүшесіне кірмейтін тұлға) немесе ұйым, олардың жұмысы жеткілікті, қажетті дәлелдерді алу кезінде кәсіби бухгалтерге көмек көрсету үшін пайдаланылады.
Қаржылық мүдде	Үлесті және үлеске тікелей байланысты туынды құралдарды сатып алу жөніндегі құқықтар мен міндеттерді қоса алғанда, капиталдағы немесе басқа да бағалы қағаздағы, борыштық міндеттемедегі, несиеледегі немесе ұйымның басқа да борыштық құралындағы үлесі.
Қаржылық есеп	Белгілі бір уақытта ұйымның экономикалық ресурстары, міндеттемелері туралы немесе қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасына сәйкес уақыт кезеңіндегі олардағы өзгерістер туралы хабарлауға арналған тиісті ескертпелерді қоса алғанда, құрылымдалған тарихи қаржылық ақпаратты ұсыну. Тиісті ескертпелер, әдетте, есеп саясатының негізгі қағидаларының қысқаша мазмұнын және басқа да түсіндірме ақпаратты қамтиды. Термин қаржылық есептердің толық жиынтығын білдіруі мүмкін, бірақ ол жеке қаржылық есепті, мысалы, балансты немесе кірістер мен шығыстар туралы есепті, сондай-ақ тиісті түсіндірме ескертулерді де білдіруі мүмкін.

Фирма пікірін білдіретін қаржылық есептілік Жекелеген кәсіпорын жағдайында - осы кәсіпорынның қаржылық есептілігі. Шоғырландырылған қаржылық есептілік , сондай-ақ топтардың қаржылық есептілігі жағдайында шоғырландырылған қаржылық есептілікті айтамыз.

Фирма

(a) ЖЕКЕ тәжірибелі, серіктестік немесе кәсіби бухгалтерлер корпорациясы;

(b) иелік ету, басқару немесе өзге де тәсілдер арқылы бақылау жасайтын ұйым;

(c) иелік ету, басқару немесе өзге де тәсілдер арқылы бақылау жасайтын ұйым субъекті.

400.4 және 900.3-тармақтарда «фирма» сөзі тиісінше 4А және 4В бөліктерін сақтау үшін кәсіби бухгалтерлер мен фирмалардың жауапкершілігін белгілеу үшін қалай қолданылатыны түсіндіріледі.

Базалық қағидалар

Бұл термин 110.1 А1 параграфта сипатталған. Әрбір негізгі қағидлар келесі параграфта сипатталған:

Адалдық R111.1

Объективтілік R112.1

Кәсіби құзыреттілік және тиісті R113.1

қамқорлық R114.1

Құпиялылық R115.1

Кәсіби мінез-құлық

Тарихи қаржылық ақпарат

Белгілі бір ұйымға қатысты қаржылық тұрғыдан көрсетілген, негізінен осы ұйымның бухгалтерлік есеп жүйесінен алынған, өткен уақыт кезеңдерінде болған экономикалық оқиғалар туралы немесе өткен уақыттың белгілі бір сәттеріндегі экономикалық жағдайлар немесе жағдайлар туралы ақпарат.

Жақын туыстар

Жұбайы (немесе баламасы) немесе асыраушысы.

Тәуелсіздік

Тәуелсіздік мыналарды қамтиды:

(а) Ақыл-ойдың тәуелсіздігі - бұл кәсіби шешімге қауіп төндірместен қорытынды жасауға мүмкіндік беретін, осылайша адамға адал әрекет етуге, объективтілік пен кәсіби скептицизмді көрсетуге мүмкіндік беретін ақыл-ой жағдайы.

(б) Сыртқы тәуелсіздік - фактілер мен жағдайларды болдырмау, сондықтан ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап фирманың, аудитордың немесе сенім білдіру тобының мүшесінің адалдығы, объективтілігі немесе кәсіби скептицизмі қауіп төндірді деп қорытынды жасай алады. .

400.5 және 900.4 параграфтарда көрсетілгендей, «тәуелсіз» болып табылатын жеке немесе заңды тұлғаға сілтемелер жеке немесе заңды тұлға жағдайға байланысты 4А және 4В бөліктерін орындағанын білдіреді.

Жанама қаржылық мүдде

Ұжымдық инвестициялау тетігі арқылы жылжымайтын мүлік, сенімгерлік немесе өзге де делдалдар, инвестициялық шешімдерге бақылау жасайтын немесе ықпал етуге қабілетті жеке немесе заңды тұлғаның бенефициарлық меншігі болып табылатын қаржылық мүдде.

Ынталандыру

Басқа адамның мінез-құлқына әсер ету құралы ретінде қолданылатын объект, жағдай немесе әрекет, бірақ міндетті түрде сол адамның мінез-құлқына дұрыс әсер ету ниетімен емес.

Ынталандыру іскерлік әріптестер арасындағы (бизнестегі кәсіби бухгалтерлер үшін) немесе кәсіби бухгалтерлер мен бар немесе әлеуетті клиенттер арасындағы (тәжірибелі кәсіби бухгалтерлер үшін) қонақжайлылықтың шамалы көріністерінен заңдар мен ережелерді сақтамауға әкелетін әрекеттерге дейін болуы мүмкін. Ынталандыру әр түрлі нысанда болуы мүмкін, мысалы:

- *Сыйлықтар.*
- *Қонақ жайлылық.*
- *Көңіл көтеру.*
- *Саяси немесе қайырымдылық көмектер.*
- *Достыққа және сенімділікке шақыру.*
- *Жұмыс немесе өзге де коммерциялық мүмкіндіктер.*
- *Преференциялық режим, құқықтар немесе артықшылықтар.*

Аудит бойынша негізгі серіктес

Тапсырманың жетекшісі, тапсырманың сапасын бақылауды карауға жауапты тұлға және аудиторлық топтағы басқа да әріптестер, егер бар болса, компания өз пікірін білдіретін қаржылық есептілік аудитіне қатысты маңызды мәселелер бойынша негізгі шешімдер немесе пікірлер қабылдайды. Аудитке қатысатын адамдардың жағдайлары мен рөліне байланысты «басқа аудит әріптестері», мысалы, маңызды еншілес компаниялар немесе бөлімшелер үшін жауапты аудит әріптестерін қамтуы мүмкін.

Тіркелген ұйым

Акциялары немесе борыштық міндеттемелері танылған қор биржасында айналатын, танылған қор

биржасының немесе басқа ұқсас органның ережелеріне сәйкес сатылатын ұйым.

Мүмкін

Бұл термин Кодексте белгілі бір жағдайларда белгілі бір әрекеттерді орындауға рұқсат беру үшін, оның ішінде талаптан ерекшелік ретінде қолданылады. Ол мүмкіндікті көрсету үшін пайдаланылмайды.

Мүмкін еді

Бұл термин Кодексте мәселенің пайда болу мүмкіндігін, оқиганың басталуын немесе қабылданған әрекеттерді білдіру үшін қолданылады. Бұл термин қауіп-қатермен бірге қолданылған кезде мүмкіндіктің немесе ықтималдылықтың нақты деңгейін сипаттамайды, өйткені қауіп-қатер деңгейін бағалау кез-келген нақты мәселенің, оқиганың немесе іс-қимыл бағытының фактілері мен жағдайларына байланысты болады.

Желі

Аса ірі құрылым:

- (a) Бұл ынтымақтастыққа бағытталған;
- (b) Бұл пайдаға немесе шығындарға қатысуға, я болмаса бірлескен меншікке, бақылауға немесе басқаруға, бақылау саясаты мен рәсімдердің жалпы сапасына, жалпы бизнес стратегиясына, жалпы сауда маркасын немесе кәсіби ресурстардың көп бөлігін пайдалануға бағытталған.

Желілік фирма

Желіге кіретін фирма немесе заңды тұлға.

Қосымша ақпарат алу үшін 400.50 A1 - 400.54 A1 параграфты қараңыз.

Заңдар мен ережені сақтамау
(Бизнестегі кәсіби бухгалтер)

Заңдар мен нормативтік актілерді сақтамау («сақтамау») келесі Тараптар жасаған, қолданыстағы заңдарға немесе қаулыларға қайшы келетін қасақана немесе әдейі жасалмаған олқылықтарды немесе әрекеттерді қамтиды:

- (a) Кәсіби бухгалтердің жұмыс беруші ұйымы;
- (b) Жұмыс беруші ұйымдағы корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар;
- (c) Жұмыс беруші-ұйымды басқару;
- (d) Жұмыс беруші ұйымда немесе оның басшылығымен жұмыс істейтін басқа адамдар.

Бұл термин 260.5 А1 параграфында сипатталған.

Заңдар мен ережені сақтамау
(тәжірибелі кәсіби бухгалтер)

Заңдар мен нормативтік актілерді сақтамау («сақтамау») келесі тараптар жасаған, қолданыстағы заңдарға немесе қаулыларға қайшы келетін қасақана немесе әдейі жасалмаған олқылықтарды немесе әрекеттерді қамтиды:

- (a) Клиент;
- (b) корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар;
- (c) Клиентті басқару;
- (d) Клиентке немесе оның басшылығымен жұмыс істейтін басқа адамдар

Бұл термин 360.5 А1 параграфында сипатталған.

Кеңсе

Географиялық қағида немесе практикалық белгі бойынша ұйымдастырылғанына қарамастан, жеке кіші топ.

Алдыңғы бухгалтер

Егер клиентте әлі бухгалтері болмаса, онда жақында ғана аудиторлық жиналыс өткізген немесе клиентке бухгалтерлік есеп, салық, кеңес беру немесе ұқсас кәсіби қызмет көрсеткен тәжірибелі кәсіби

бухгалтер.

Кәсіби бухгалтер

ХБФ мүшесі болып табылатын тұлға.

1-бөлімде «кәсіби бухгалтер» термині бизнестегі жеке кәсіби бухгалтерлерге және тәжірибелі кәсіби бухгалтерлер мен олардың фирмаларына қатысты.

2-бөлімде «кәсіби бухгалтер» термині бизнесте жұмыс істейтін кәсіби бухгалтерлерге қатысты.

3, 4а және 4В бөліктерінде «кәсіби бухгалтер» термині тәжірибелі кәсіби бухгалтерлер мен олардың фирмаларын білдіреді.

Бизнестегі кәсіби бухгалтер

Сауда, өнеркәсіп, қызмет көрсету, мемлекеттік сектор, білім беру, коммерциялық емес сектор сияқты салаларда немесе қызметкер, мердігер, серіктес, директор (басқарушы немесе коммерциялық емес орындаушы), иелік етуші менеджер немесе ерікті бола алатын реттеуші немесе кәсіби органдарда жұмыс істейтін кәсіби бухгалтер.

Тәжірибелі кәсіби бухгалтер

Фирмадағы функционалды жіктеуге қарамастан (мысалы, аудит, салық салу немесе кеңес беру) кәсіби қызмет көрсететін кәсіби бухгалтер.

«Тәжірибелі кәсіби бухгалтер» термині кәсіби бухгалтерлердің көпшілік алдында жұмыс істейтін фирмасына қатысты қолданылады.

Кәсіби қызмет

Бухгалтерлік есепті немесе байланысты дағдыларды талап ететін, бухгалтерлік есепті, аудитті, салық салуды, басқарушылық кеңес беруді және қаржылық басқаруды қоса алғанда, кәсіби бухгалтер орындайтын қызмет.

Кәсіби қызметтер

Клиент үшін кәсіби қызметтер.

Ұсынылатын бухгалтер

Аудиторды тағайындау немесе болашақ клиент үшін (немесе кейбір жағдайларда бар клиент үшін) бухгалтерлік, салықтық, кеңес беру немесе ұқсас кәсіби қызметтерді ұсыну туралы келісімді қарастыратын тәжірибелі кәсіби бухгалтер.

Қоғамдық мүдденің субъектісі

(a) Тіркелген ұйым;

(b) Мәні:

(i) Нормативтік актімен немесе заңнамамен қоғамдық мүдде субъектісі ретінде айқындалады; немесе

(ii) Нормативтік актілерге немесе заңдарға сәйкес аудит листингке енгізілген ұйымдардың аудитіне қолданылатын тәуелсіздік талаптарына сәйкес жүргізілуі керек. Мұндай реттеуді аудит жөніндегі реттеуші органды қоса алғанда, кез келген тиісті реттеуші орган жариялауы мүмкін.

Басқа ұйымдар, сондай-ақ 400.8-тармақта көрсетілгендей, қоғамдық мүддені білдіретін ұйымдар болып саналуы мүмкін.

Ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап

Ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап тесті

Екінші тарап осындай қорытындыға келе ала ма, жоқ па деген қорытындыға келу үшін ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тараптың тестісін кәсіби бухгалтер қарастырады. Мұндай қарау ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тараптың көзқарасы тұрғысынан жүргізіледі, ол бухгалтер білетін немесе қорытынды жасалған уақытта білетін болады деп негізді түрде болжай алатын іске қатысты барлық фактілер мен мән-жайларды өлшейді. Ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап бухгалтер болудың қажеті жоқ, бірақ бухгалтердің

тұжырымдарының орындылығын бейтарап түсіну және бағалау үшін тиісті білім мен тәжірибеге ие болуы керек.

Бұл шарттар 120.5 А4 параграфында сипатталған.

Байланысты ұйымдар

Мәні клиентпен кез келген келесі қарым-қанығастарға ие ұйымдар:

- (a) Егер клиенті маңызды болып табылса, онда клиентті тікелей немесе жанама бақылайтын ұйым;
- (b) Егер ұйым клиентке елеулі ықпал ететін және клиенттегі мүддесі ұйым үшін маңызды болса, онда клиенттегі қаржылық мүддеге тікелей ие ұйым;
- (c) Клиенттің тікелей немесе жанама бақылауындағы субъекті;
- (d) Жоғарыдағы (c) тармаққа сәйкес клиент немесе клиентпен байланысты ұйым оған осындай ұйымға елеулі ықпал ететін тікелей қаржылық мүддеге ие болатын және осы мүдде клиент және (c) тармағындағы онымен байланысты ұйым үшін маңызды болып табылатын ұйым; сондай-ақ
- (e) Егер еншілес ұйым мен клиент клиентті де, еншілес ұйымды да бақылайтын ұйым үшін маңызды болса, клиенттің жалпы бақылауында болатын ұйым («еншілес ұйым»).

Клиентті тексеру

Фирма өзіне қатысты шолу тексеруін жүргізетін ұйым.

Өзара әрекет етуді шолу

Тәжірибелі кәсіби бухгалтер аудит барысында рәсімдер негізінде талап етілетін барлық дәлелдемелер ұсынылмады деген қорытынды жасауға және барлық маңызды қатынастарында қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес дайындалмаған деген болжам жасауға алып келетін халықаралық шолу тексерулерінің стандарттарына немесе олардың

баламаларына сәйкес жүргізілетін сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма.

Тексеру тобы

(a) Шолу тексерісі бойынша тапсырма үшін аудиторлық топтың барлық мүшелері; сондай-ақ

(b) Тексеру тапсырмасының нәтижесіне тікелей ықпал етуі мүмкін компанияның барлық басқа қызметкерлері, соның ішінде:

(i) шолу тексерісі бойынша тапсырманы орындауға байланысты, оның ішінде жоба бойынша әріптесінен жоғары барлық жүйелі жоғары деңгейлерде, фирманың қызметкері болып табылатын тұлғаға дейін, жоба бойынша серіктеске сыйақы ұсынатын немесе тікелей қадағалауды, басқаруды немесе өзге де қадағалауды қамтамасыз ететін адамдар аға немесе басқарушы серіктес (бас директор немесе баламасы);

(ii) Келісімге байланысты техникалық немесе салалық мәселелер, транзакциялар немесе оқиғалар бойынша кеңес беретін тұлғалар; сондай-ақ

(iii) Тапсырманың орындалу сапасын бақылауды қамтамасыз ететін тұлғалар, оның ішінде тапсырманың орындалу сапасын шолу бақылауды орындайтындар; сондай-ақ

Тексеру нәтижесіне тікелей ықпал ете алатын желілік компанияның барлық қызметкерлері.

Кепілдіктер

Сақтық шаралары - бұл кәсіби бухгалтер негізгі принциптерді сақтау қаупін қолайлы деңгейге дейін тиімді төмендетуге мүмкіндік беретін жеке немесе аралас әрекеттер.

Бұл термин 120.10 A2 параграфында сипатталған.

Бизнес бойынша аға кәсіби бухгалтер
бухгалтер

Бизнестегі аға кәсіби бухгалтерлер - бұл жұмыс беруші ұйымның адами, қаржылық, технологиялық, физикалық және материалдық емес ресурстарын сатып алуға, орналастыруға және бақылауға қатысты айтарлықтай әсер етуге және шешім қабылдауға қабілетті директорлар, лауазымды тұлғалар немесе аға қызметкерлер.

Бұл термин 260.11 А1 параграфында сипатталған.

Елеулі зиян

Бұл термин 260.5 А3 және 360.5 А3 тармақтарында сипатталған.

Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік

Белгілі бір пайдаланушылардың қаржылық ақпаратқа деген қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін әзірленген қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасына сәйкес дайындалған қаржылық есептілік.

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлға

Ұйым қызметінің стратегиялық бағытын және ұйымның есеп беруіне байланысты міндеттемелерді қадағалауға жауапты адам (дар) немесе ұйым (дар) (мысалы, корпоративтік қамқоршы). Бұл қаржылық есеп беру процесін бақылауды қамтиды. Кейбір ұйымдарда, кейбір юрисдикцияларда, корпоративті басқаруға жауапты адамдарға басқарушы персонал кіруі мүмкін, мысалы, жеке немесе мемлекеттік сектор ұйымының басқарушы кеңесінің атқарушы мүшелері немесе басқарушы-меншік иесі.

Қауіп-қатер

Бұл термин 120.6 А3 тармағында сипатталған және келесі санаттарды қамтиды:

Жеке мүдде 120,6 А3 (а)

Өзіндік тексеру 120,6 А3 (b)

Насихаттау 120,6 А3 (c)

Танысу 120,6 А3 (d)

Қорқытып-үркіту

120,6 А3 (е)

Әрекет ету мерзімі

Бұл термин R540.5 тармағында сипатталады.

КОДЕКСТА КӨРСЕТІЛГЕН ҚЫСҚАРТУЛАР МЕН СТАНДАРТТАРДЫҢ ТІЗІМІ

ҚЫСҚАРТУЛАР ТІЗІМІ

Қысқартуы	түсіндірме
Assurance Framework	Сенімділікті қамтамасыз ететін келісімдер үшін халықаралық негіз
COSO	Тредуэй комиссиясының демеуші-ұйымдары комитеті
CoCo	Канаданың дипломды кәсіби бухгалтерлері Бақылау критерийлері
IAASB	Аудиттің халықаралық стандарттары және ақпараттың дұрыстығын растау жөніндегі Кеңес
IESBA	Бухгалтерлер этикасының халықаралық стандарттары жөніндегі Кеңес
IFAC	Бухгалтерлердің халықаралық Федерациясы
ISAs	Аудит халықаралық стандарттары
ISAES	Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық стандарттары
ISQCs	Сапаны бақылаудың халықаралық стандарттары
ISREs	Аудиторлық тексерудің халықаралық стандарттары

КОДЕКСТЕ АТАЛҒАН СТАНДАРТТАР ТІЗІМІ

Стандарт	Толық атауы
ISA 320	Аудитті жоспарлау және жүргізу кезіндегі маңыздылық
ISA 610 (2013 г.)	Ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану
ISAE 3000 (қайта қарастырылған)	Тарихи қаржылық ақпаратты аудиттаудан немесе шолулардан басқа сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар
ISQC 1	Қаржылық есептілікке аудит және шолу жүргізетін фирмалар үшін сапаны бақылау, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін басқа да тапсырмалар мен ілеспе қызметтер
ISRE 2400 (қайта қарастырылған)	Өткен кезеңдер үшін қаржылық есептілікті шолып тексеру бойынша тапсырмалар

КҮШІНЕ ЕНУ КҮНІ

Кодекс қолданыста.

КОДЕКСТАҒЫ ӨЗГЕРІСТЕР

I . 3000 СЕҢІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТЫНДА ПАЙДАЛАНЫЛАТЫН ТЕРМИНДЕР МЕН ҰҒЫМДАРДЫ КӨРСЕТЕТІН КОДЕКСТІҢ 4В БӨЛІГІНЕ ӨЗГЕРІСТЕР

МАЗМҰНЫ

	Бет
900 БӨЛІМ.....	251
905 БӨЛІМ.....	259
906 БӨЛІМ.....	262
907 БӨЛІМ.....	263
910 БӨЛІМ.....	264
911 БӨЛІМ.....	267
920 БӨЛІМ.....	269
921 БӨЛІМ.....	271
922 БӨЛІМ.....	275
923 БӨЛІМ.....	277
924 БӨЛІМ.....	278
940 БӨЛІМ.....	280
950 БӨЛІМ.....	283
990 БӨЛІМ.....	287
ГЛОССАРИИДАҒЫ ӨЗГЕРІСТЕР	290
КҮШІНЕ ЕНУ КҮНІ	292

[Қолданыстағы 4В бөлігі төменде көрсетілген 4В бөлігімен ауыстырылады (қайта қаралады).]

4В БӨЛІГІ –(ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) АУДИТ ЖӘНЕ ШОЛУ ТЕКСЕРІСІ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАРДАН БАСҚА СЕНІМДІЛІК БІЛДІРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР ҮШІН ТӘУЕЛСІЗДІК

	Бет
900 Бөлім Аудит пен шолу қамтамасыз етуді қамтамасыз ету саласында тәуелсіздік үшін тұжырымдамалық негізді қолдану	218
905 Бөлім Алымдар.....	228
906 Бөлім Сыйлықтар мен қонақжайлылық	230
907 Бөлім Нақты сот талқылауы немесе қауіп төнген сот талқылауы.....	232
910 Бөлім Қаржылық мүдделер	233
911 Бөлім Несиелер мен кепілдіктер.....	237
920 Бөлім Іскерлік қарым-қатынастар	239
921 Бөлім Жанұя және жеке бас қатынастары	241
922. Бөлім Сенімділік білдіру бойынша клиентке жуырдағы қызмет	245
923 Бөлім Сенімділік білдіру бойынша клиенттің директоры немесе лауазымды тұлғасы ретіндегі жұмыс	247
924 Бөлім Сенімділік білдіру бойынша клиентте жұмыс.....	249
940 Бөлім Сенімділік білдіру бойынша клиентпен қызметкерлердің ұзақ мерзімді байланысы	252
950 Бөлім Сенімділік білдіру бойынша клиенттерге сенім білдірумен байланысты емес қызметтерді ұсыну.....	255
990 Бөлім Пайдалануды және таратуды шектеулерді қамтитын есеп берулер (аудит және шолулық тексеру тапсырмаларын қоспағанда,сенімділік білдіру жөніндегі тапсырмалар.....	260

900 БӨЛІМ

АУДИТ ПЕН ШОЛУДЫ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ САЛАСЫНДА ТӘУЕЛСІЗДІК ҮШІН ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДІ ҚОЛДАНУ

Кіріспе

Жалпы

- 900.1 Бұл бөлім аудиторлық тапсырма мен шолу тексерісі бойынша тапсырмадан басқа сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға қолданылады. Мұндай жағдайдағы мысалға мыналар кіреді:
- Компания тиімділігінің негізгі көрсеткіштерін растау.
 - Ұйымның заңды немесе нормативтік актіні сақтауға кепілдігі.
 - Мемлекеттік сектор органы қол жеткізген баға мен сапаның арақатынасы сияқты тиімділік критерийлері бойынша кепілдік.
 - Ұйымның ішкі бақылау жүйесінің тиімділігін растау.
 - Парниктік газдар түтіні туралы есепті куәландыру.
 - Қаржылық есептіліктің жекелеген элементтерінің, шоттарының немесе баптарының аудиті.
- 900.2 Бұл бөлімде «кәсіби бухгалтер» термині жеке көпшілік алдында жұмыс істейтін кәсіби бухгалтерлерге және олардың фирмаларына қатысты.
- 900.3 ISQC 1 фирмалардан фирманың, оның қызметкерлерінің және қай жерде қолданылатынына, тәуелсіздік талаптары қолданылатын басқа адамдардың, егер тиісті Этика стандарттары талап етсе, тәуелсіздігін сақтайтынына сенімді сенімділікті қамтамасыз етуге арналған саясат пен процедураларды жасауды талап етеді. ISAE және ISA жоба серіктестері мен жоба топтарына тапсырма деңгейінде міндеттер қояды. Компания ішіндегі жауапкершілікті бөлу оның мөлшеріне, құрылымына және ұйымдастырылуына байланысты болады. 4B бөліміндегі көптеген ережелер фирмадағы жеке тұлғалардың тәуелсіздікке байланысты іс-әрекеттері үшін нақты жауапкершілігін белгілемейді, оның орнына сілтемені жеңілдету үшін «фирмаға» сілтеме жасайды. Фирмалар ISQC 1-ге сәйкес белгілі бір іс-әрекет үшін жауапкершілікті жеке адамға немесе адамдар тобына (мысалы, сенім білдіру жобасы Тобы) жүктейді. Сонымен қатар, жеке кәсіби бухгалтер осы бухгалтердің қызметіне, мүдделеріне қатысты кез-келген ережелерді сақтауға жауапты болып қала береді. немесе қарым-қатынас.

900.4 Тәуелсіздік объективтілік пен адалдық қағидаларымен байланысты. Ол мынаны қамтиды:

- (a) Ақыл-ойдың тәуелсіздігі - бұл адамның адал әрекет етуіне және объективтілік пен кәсіби скептицизмді көрсетуге мүмкіндік беретін, кәсіби шешімге қауіп-қатердің ықпалына ұшырамастан қорытынды жасауға мүмкіндік беретін ақыл-ой жағдайы.
- (b) Сыртқы тәуелсіздік - бұл маңызды фактілер мен жағдайларды болдырмау, сондықтан ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап фирманың немесе сенім білдіру жобасы бойынша топ мүшесінің адалдығы, объективтілігі немесе кәсіби скептицизмі қауіп төндіреді деп қорытынды жасай алуды айтамыз.

Бұл бөлімде «тәуелсіз» болып табылатын жеке немесе заңды тұлғаға сілтемелер жеке немесе заңды тұлғаның осы бөліктің ережелерін орындағанын білдіреді.

900.5 Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды орындау кезінде Кодекс фирмалардан негізгі қағидаларды ұстануды және тәуелсіз болуды талап етеді. Бұл бөлімде аудит немесе шолу тексеруінен басқа сенімділік білдіру жөніндегі тапсырмаларды орындау кезінде тәуелсіздікті сақтау үшін тұжырымдамалық негізді қалай қолдану керектігі туралы нақты талаптар мен қолданбалы материал баяндалады. 120-бөлімде баяндалған тұжырымдамалық негіз 110-бөлімде жазылған іргелі қағидаттар сияқты тәуелсіздікке де қолданылады.

900.6 Бұл бөлімде сипатталған:

- (a) Тәуелсіздікке қауіп төндіретін немесе төндіруі мүмкін кәсіби қызметті, мүдделер мен қатынастарды қоса алғанда, фактілер мен мән-жайлар;
- (b) Кез келген осындай қауіп-қатерлерді жою үшін жарамды болуы мүмкін сақтық шараларын қоса алғанда, ықтимал іс-әрекеттер; сондай-ақ
- (c) Қауіптерді жою мүмкін емес немесе қауіптерді қолайлы деңгейге дейін төмендетуге кепілдік жоқ кейбір жағдайлар.

Сенімділік тапсырмаларының сипаттамасы

900.7 Сенімділікті қамтамасыз ету келісімінде фирма зерттеу тақырыбы

туралы ақпаратқа жауапты тараптан басқа, болжамды пайдаланушылардың сенімділік дәрежесін арттыруға арналған қорытынды жасау үшін жеткілікті тиісті дәлелдер алуға тырысады. ISAE 3000 (қайта қаралған) осы стандартқа сәйкес берілген сенімділіктің элементтері мен мақсаттарын сипаттайды, ал сенімділікті қамтамасыз ету тұжырымдамасы сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың жалпы сипаттамасын береді. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма - растау туралы келісім немесе тікелей тапсырма болуы мүмкін.

900.8 Бұл бөлімде «сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма» термині аудиторлық тапсырмалар мен шолу тапсырмаларынан басқа сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды білдіреді.

Пайдалануға және таратуға шектеуі бар есептер

900.9 Есеп пайдалану мен таратуды шектеуді қамтуы мүмкін. Егер солай болса және 990-бөлімде баяндалған шарттар сақталса, онда осы бөліктегі тәуелсіздік талаптары 990-бөлімде көзделгендей өзгертілуі мүмкін.

Аудит және шолу тексерісі бойынша тапсырмалар

900.10 Аудиторлық және шолу тексеруіне арналған тәуелсіздік стандарттары 4А - *Аудиттің және шолуды тексерудің тәуелсіздігі* бөлігінде көрсетілген. Егер фирма бір клиентке сенімділік пен аудит немесе шолу тапсырмасын орындаса, 4А бөлімінің талаптары фирмаға, желілік фирмаға және аудит немесе тексеру тобының мүшелеріне қолданыла береді.

Талаптар және өтінім материалы

Жалпы

R900.11 Сенімділік тапсырмасын орындайтын компания клиенттен сенім білдіру үшін тәуелсіз болуы керек.

900.11 A1 Осы бөліктің мақсаттары үшін клиент сенімділік білдіру жөніндегі келісімде жауапты тарап, сондай-ақ растау жөніндегі келісімде зерттеу нысанасы туралы ақпарат үшін жауапты қабылдайтын тарап (ол жауапты тарап сияқты болуы мүмкін) болып табылады.

900.11 A2 Сенімділік білдіру жөніндегі келісімге қатысушы тараптардың рөлдері ерекшеленуі және осы бөлікте тәуелсіздік туралы ережелердің қолданылуына ықпал етуі мүмкін. Сертификаттау тапсырмаларының көпшілігінде жауапты тарап және зерттеу тақырыбы туралы ақпарат үшін жауапкершілік алатын тарап сәйкес

келеді. Бұған жауапты тарап екінші тарапты бағаланатын зерделеу нысанасын өлшемдер бойынша өлшеу немесе бағалау үшін (өлшегіш немесе бағалаушы) тартқан, жауапты тарап зерттеу нысанасы туралы ақпарат үшін, сондай-ақ негіздегі зерделеу нысанасы үшін жауапкершілікті өзіне алған мән-жайлар кіреді. Бұл жағдайда жауапты тарап та, тапсырма нысанасы туралы ақпарат үшін жауапты тарап та осы бөліктің мақсаттары үшін сенімділік білдіру жөніндегі клиенттер болып табылады.

900.11 A3 Жауапты тараптан басқа және растау бойынша тапсырманы орындау кезінде тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат үшін жауапкершілікті өзіне алатын тараптар тапсырмада басқа тараптар да болуы мүмкін. Мысалы, жеке тапсырыс беруші тарап немесе өлшеу құралы немесе бағалаушы тарап болуы мүмкін, бірақ зерттеу тақырыбы туралы ақпарат үшін жауапты тарап. Мұндай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдану кәсіби бухгалтерден 310-бөлімде сипатталғандай ықтимал мүдделер қақтығысын қоса алғанда, осындай тараптармен кез келген мүдделер немесе қатынастар тудыратын негізгі қағидаларға төнетін қауіп-қатерлерді анықтауды және бағалауды талап етеді.

R900.12 Фирма 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді сенімділікті қамтамасыз ететін келісімге қатысты тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін қолдануы керек.

Көптеген жауапты тараптар және талқылау нысанасы туралы ақпарат үшін жауапкершілік алатын тараптар

900.13 A1 Кейбір сенімділік тапсырмаларында, растау тапсырмасы немесе тікелей тапсырма болсын, бірнеше жауапты тараптар немесе растау тапсырмасында зерттеу тақырыбы туралы ақпарат үшін жауапкершілік алатын бірнеше тараптар болуы мүмкін. Осы бөліктің ережелерін әрбір жеке жауапты тарапқа немесе осындай келісімдердегі зерделеу нысанасы туралы ақпарат үшін жауапты әрбір жеке тарапқа қолдану қажет екендігін айқындау кезінде фирма белгілі бір мәселелерді назарға ала алады. Бұл сұрақтарға сенімді білдіру жобасының фирмасы немесе топ мүшесі мен белгілі бір жауапты тарап немесе зерттеу тақырыбы туралы ақпарат үшін жауап беретін тарап арасындағы мүдделер немесе қатынастар тәуелсіздік қауіпін тудыруы мүмкін бе деген сұрақ кіреді және тақырып тұрғысынан маңызды ақпарат болып табылады. Бұл анықтама мынандай факторларды анықтайды:

(а) Бағаланатын зерделеу нысанасының немесе нақты тарап сенімділікті қамтамасыз ететін жалпы тапсырма контексінде

жауапты болатын зерделеу нысанасы туралы ақпараттың елеулілігі.

- (b) Сенім білдіру жөніндегі келісімге байланысты қоғамдық мүдде дәрежесі.

Егер компания кез келген осындай мүдде немесе белгілі бір тараппен қарым-қатынас тудыратын қауіптің тривиалды және маңызды емес екенін анықтаса, онда осы бөлімнің барлық ережелерін осы тарапқа қолдану қажет болмауы мүмкін.

Фирмалар желісі

R900.14 Компания желілік фирманың мүдделері мен қарым-қатынасы компанияның тәуелсіздігіне қауіп төндіретінін білсе немесе оған сенуге негіз болса, ол кез-келген қауіпті бағалап, жоюы керек.

900.14 A1 Желілік фирмалар 400.50 A1-ден 400.54 A1-ге дейінгі параграфтарда талқыланады.

Байланысты субъектілер

R900.15 Егер сенімділікті білдіру жобасы бойынша топ фирманың клиенттен тәуелсіздігін бағалауға қатысты сенімділікті білдіру бойынша клиентпен байланысты ұйымның қарым-қатынасы бар екендігін білсе немесе олай деуге негіз болса, онда сенімділікті білдіру жобасы бойынша топ тәуелсіздікке қауіп-қатер төндіру бағалау және анықтау кезіндегі байланысты ұйымды енгізуі тиіс.

[900.16–900.29-тармақтар әдейі бос қалдырылған]

Тәуелсіздік талап етілетін кезең

R900.30 Бұл бөлім талап еткендей, тәуелсіздік келесідей сақталуы керек:

(a) Келісім кезеңінде; сондай-ақ

(b) Оқу пәні туралы ақпаратпен қамтылатын кезеңде.

900.30 A1 Тапсырма кезеңі сенімділікті білдіру жобасы бойынша топ нақты тапсырмаға қатысты сенімділікті білдіру бойынша қызметтер көрсете бастаған кезде басталады. Тапсырма кезеңі сенімділікті қамтамасыз ететін есеп шыққан кезде аяқталады. Егер тапсырма қайталанатын сипатта болса, ол тараптардың кез келгеніне кәсіби қатынастардың тоқтатылғаны туралы хабарлағаннан немесе түпкілікті растау есебін шығарғаннан кейін аяқталады.

R900.31 Егер ұйым зерттеу нысаны туралы ақпаратпен қамтылған кезең ішінде немесе одан кейін сенімділік білдіру жөніндегі келісімде

клиент болып табылса, онда фирма қорытынды жасайды, фирма тәуелсіздікке қандай да бір қауіп-қатер төніп тұрғанын анықтауы керек:

- (a) Зерделеу мәні туралы ақпаратпен қамтылған кезең ішінде немесе одан кейін сенімділікті білдіру туралы келісім қабылданғанға дейін сенімділік білдіру бойынша клиентпен қаржылық немесе іскерлік қатынастар жасау; немесе
- (b) Сенімділікті білдіру бойынша клиентке көрсетілген алдыңғы қызметтер.

R900.32

Егер сенімділік білдірумен байланысты емес қызмет клиентке зерттеу мәні туралы ақпаратпен қамтылған кезең ішінде немесе одан кейін сенімділік білдіру жөніндегі топ сенімділік білдіру жөніндегі қызметтерді көрсете бастағанға дейін және қызмет кезең ішінде рұқсат етілмегенге дейін сенімділік білдіру бойынша ұсынылса, Тәуелсіздік қаупі туындайды. келісім кезеңі. Мұндай жағдайда фирма қызмет тудыратын тәуелсіздіктің кез келген қатерін бағалап, жоюы керек. Егер қауіп-қатер қолайлы деңгейде болмаса, фирма қауіп-қатер қолайлы деңгейге дейін төмендеген жағдайда ғана сенім білдіру туралы келісімді қабылдауы керек.

900.32 A1

Мұндай қауіп-қатерлерден қорғануға мыналар мысал бола алады:

- Қызмет көрсету үшін сенімділікті білдіру жобасы бойынша топтың мүшесі болып табылмайтын кәсібилерді пайдалану.
- Жағдайға байланысты сенімділікті білдіруге байланысты емес жұмыстарды және сенімділікті қамтамасыз ететін жұмыстарды тексеру үшін сәйкес сын-пікір білдірушінің болуы.

R900.33

Сенімділікті қамтамасыз ету келісіміне байланысты кәсіби қызметті көрсетуге дейін қызметті толығымен аяқтамау немесе тоқтату, тапсырманы орындау кезеңі бойында рұқсат берілмейтін сенімділікті білдіруге байланысты емес қызметтер болса, онда фирма тек қана сенімділікті растауды қабылдауы тиіс.

- (a) Егер фирма мынаған қанағаттанған болса:
 - (i) Сенімділікті білдіруге байланысты емес қызметтер қысқа мерзімде аяқталса;
 - (ii) Қысқа мерзім ішінде қызметті басқа жабдықтаушыға беру жөнінде клиент келісіп қойған болса;
- (b) Қызмет көрсету кезеңі бойында фирма қажет болған жағдайда қауіпсіздік шараларын қолданған болса; сондай-ақ

- (с) Бұл мәселені фирма корпоративтік басқаруға жауапты тұлғамен талқылаған болса.

[900.34–900.39-тармақтар әдейі бос қалдырылған]

Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар үшін тәуелсіздік туралы жалпы құжаттама

R900.40. Компания осы бөліктің сәйкестігі туралы қорытындыларды, сондай-ақ осы тұжырымдарды растайтын кез келген тиісті талқылаулардың мәнін құжаттауы керек. Әсіресе:

- (a) Қауіпті жою үшін сақтық шаралары қолданылған кезде, фирма қауіптің сипатын және қолданыстағы немесе қолданылатын сақтық шараларын құжаттауы керек; және
- (b) Егер қауіп айтарлықтай талдауды қажет етсе және компания қауіп қолайлы деңгейге жетті деген қорытындыға келсе, онда ол қауіптің сипаты мен тұжырымның негіздемесін құжаттауы керек.

900.40 A1 Құжаттама осы бөліктің сақталуына қатысты қорытынды жасау кезінде компанияның пікірлерінің дәлелдерін ұсынады. Алайда, құжаттаманың болмауы фирманың нақты мәселені қарастырғанын немесе фирманың тәуелсіз екенін анықтамайды.

[900.41–900.49-тармақтар әдейі бос қалдырылған]

Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар үшін тәуелсіздік туралы ережені бұзу

Фирма бұзушылықты анықтаған кезде

R900.50 Егер компания осы бөліктің талабын бұзу орын алды деген қорытындыға келсе, онда ол:

- (a) Бұзуға әкелген мүддені немесе қарым-қатынасты тоқтату, тоқтата тұру немесе жою;
- (b) Бұзушылықтың маңыздылығын және оның компанияның объективтілігіне әсерін және оның сенімділікті қамтамасыз ететін есеп дайындау қабілетін бағалау; сонымен қатар
- (с) Бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде жоятын әрекеттерді жасауға болатындығын анықтау.

Осы шешімді қабылдаған кезде фирма кәсіби пайымдауды қолдануы

керек және ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тараптың фирманың объективтілігіне қауіп төнеді деген қорытынды жасау ықтималдығын ескеруі керек, сондықтан фирма сенімділікті қамтамасыз ететін есеп шығара алмайды.

R900.51 Егер фирма бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде жою үшін іс-әрекеттің қабылданбайтынын анықтаса, ол фирманы жалдаған тарапты немесе жағдайларға байланысты корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды мүмкіндігінше тезірек хабардар етуі керек. Фирма сонымен қатар сенімділік туралы тапсырманы аяқтауға қатысты кез келген қолданыстағы заңнамалық немесе нормативтік талаптарға сәйкес сенімділік туралы тапсырманы аяқтау үшін қажетті шараларды қабылдауы керек.

R900.52 Егер фирма бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде жою үшін іс-шаралар қабылдануы мүмкін екенін анықтаса, онда ол фирманы тартқан тараппен немесе жағдайға байланысты корпоративтік басқаруға жауапты адамдармен жасалған немесе қабылданған әрекеттерді талқылауы керек. Компания тапсырма мен бұзушылықтың мән-жайларын ескере отырып, бұзушылық пен ұсынылған әрекеттерді уақытылы талқылауы керек.

R900.53 Егер Фирманы жалдаған Тарап немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар R900.50 (с) тармағына сәйкес фирма ұсынған іс-әрекет бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде жоятындығымен келіспесе, фирма сенімділік білдіру туралы тапсырманы аяқтауға қатысты қолданылатын кез келген заңнамалық немесе нормативтік талаптарға сәйкес сенімділік білдіру туралы тапсырманы аяқтау үшін қажетті қадамдар жасауы тиіс.

Құжаттама

R900.54 R900.50 - R900. 53 параграфтарының талаптарына сәйкес фирма құжаттауы керек:

- (a) Бұзушылық;
- (b) Қабылданған әрекеттер;
- (c) Қабылданған түйінді шешімдер; сондай-ақ
- (d) Компанияны тартқан тараппен немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен талқыланатын барлық мәселелер.

R900.55 Егер компания сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындауды жалғастырса, ол құжатталуы керек:

- (a) Фирманың кәсіби ұйғарымына сәйкес объективтілік бұзылмады деген қорытынды; сондай-ақ
- (b) Фирма сенімділікті қамтамасыз ететін есеп шығаруы үшін жасалған әрекеттер бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде жойғанын негіздеу.

905 БӨЛІМ

АЛЫМДАР

Кіріспе

- 905.1 Фирмалардан Тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 905.2 Қаламақылардың немесе сыйақының басқа түрлерінің сипаты мен деңгейі жеке мүдделілікке немесе қорқытуға қауіп төндіруі мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Төлемдер-салыстырмалы өлшем

- 905.3 A1 Клиенттен сенім білдіру үшін алынған жалпы төлемдер фирманың сенім білдіру тапсырмасында өз пікірін білдіретін фирма осы фирманың жалпы төлемінің едәуір бөлігін құраса, сол клиентке тәуелділік және клиенттің жоғалуы туралы алаңдаушылық жеке мүддені немесе қорқыту қауіпін тудырады.
- 905.3 A2 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Фирманың әрекет етуші құрылымы.
 - Компанияның танымал немесе жаңа екендігі.
 - Клиенттің фирма үшін сапалы және/немесе сандық маңыздылығы.
- 905.3 A3 Жеке мүдденің немесе қорқытудың осындай қауіп-қатерінен қорғауға болатын іс-әрекеттің мысалы - клиентке сенім білдіру арқылы тәуелділікті азайту үшін фирмадағы клиент базасын ұлғайту.
- 905.3 A4 Жеке мүдде немесе қорқыту қауіпі компанияның клиенттен алған сыйақысы жеке серіктестің клиенттерінен түсетін кірістің едәуір бөлігін құраған кезде де пайда болады.
- 905.3 A5 Жеке мүдденің немесе қорқытудың осындай қауіпінен қорғайтын әрекеттердің мысалдары:
- Сенімді білдіру бойынша клиентке тәуелділікті төмендету үшін серіктестің клиенттік базасын ұлғайту.

- Жұмысты тексеру үшін сенім білдіру жобасы бойынша топ мүшесі болмаған тиісті тексерушінің болуы.

Комиссиялық - мерзімі өткен

905.4 A1 Егер сыйақының едәуір бөлігі сенім білдіру туралы есеп шығарылғанға дейін, егер бар болса, келесі кезең үшін төленбесе, жеке мүдделілік қатері туындауы мүмкін. Әдетте фирма кез-келген осындай есеп шығарылғанға дейін осындай төлемдерді төлеуді талап етеді деп күтілуде. Қарыздар мен кепілдіктерге қатысты 911-бөлімде баяндалған талаптар мен қолданбалы материалдар осындай төленбеген алымдар болған жағдайларда да қолданылуы мүмкін.

905.4 A2 Жеке мүдденің осындай қаупінен қорғайтын әрекеттердің мысалдары:

- Мерзімі өткен төлемдерді ішінара төлеу.
- Сенімді қамтамасыз ететін тапсырмаға қатыспаған, орындалған жұмысты тексеретін тиісті тексерушінің болуы.

R905.5 Егер клиенттен сенім білдіру үшін төленетін төлемдердің едәуір бөлігі ұзақ уақыт бойы төленбесе, фирма анықтауы керек:

- (a) Мерзімі өткен комиссия клиенттің несиесіне балама бола алатындығын; және
- (b) Компанияны қайта тағайындау немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы жалғастыру қолайлы екендігін.

Шартты алымдар

905.6 A1 Шартты комиссиялар - бұл транзакцияның нәтижесіне немесе көрсетілген қызметтердің нәтижесіне байланысты алдын ала белгіленген негізде есептелетін комиссиялар. Делдал арқылы алынатын шартты комиссия жанама шартты комиссияның мысалы болып табылады. Бұл бөлімде комиссия, егер оны сот немесе басқа мемлекеттік орган белгілесе, шартты болып саналмайды.

R905.7 Фирма сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма үшін шартты комиссияны тікелей немесе жанама түрде өндіріп алмауы керек.

R905.8 Егер сенімділік білдірумен байланысты емес қызмет нәтижесі болса, Фирма клиентке сенімділік білдіру арқылы берілген сенімділік білдірумен байланысты емес қызмет үшін шартты комиссияны тікелей немесе жанама түрде өндіріп алмауы керек, сондықтан комиссия мөлшері Болашаққа немесе қазіргі заманға байланысты болады. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмадағы тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат үшін маңызды мәселе.

- 905.9 A1 R905.7 және R905.8 тармақтары фирмаға клиентпен сенімділік білдіру бойынша шартты комиссиялар туралы белгілі бір келісімдер жасасуға тыйым салады. Шартты комиссия туралы уағдаластық клиентке сенім білдіру бойынша сенім білдірумен байланысты емес қызметтер көрсету кезінде жоққа шығарылмаса да, жеке мүдделілік қаупі әлі де туындауы мүмкін.
- 905.9 A2 Мұндай қауіптің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Комиссияның ықтимал өлшемдерінің диапазоны.
 - Тиісті орган шартты сыйақы тәуелді болатын нәтижені анықтайтындығы.
 - Болжалды пайдаланушыларға фирма жасаған жұмысты және сыйақы негіздерін ашу.
 - Қызмет сипаты.
 - Оқиғаның немесе транзакцияның тапсырма тақырыбы туралы ақпаратқа әсері.
- 905.9 A3 Жеке мүдденің осындай қаупінен қорғайтын әрекеттердің мысалдары:
- Сенімділікті қамтамасыз ететін тиісті жұмысты тексеру үшін сенімділікті білдірумен байланысты емес қызметтерді орындауға қатыспаған тиісті тексерушінің болуы.
 - Клиентпен сыйақы негізінде алдын ала жазбаша келісім алу.

906 БӨЛІМ

СЫЙЛЫҚТАР ЖӘНЕ ҚОНАҚЖАЙЛЫЛЫҚ

Кіріспе

- 906.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 906.2 Клиенттен сыйлықтар мен қонақжайлылық белгілерін сенім білдіру арқылы қабылдау жеке мүдде, Таныстық немесе қорқыту қаупін тудыруы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материал баяндалады.

Талаптар және қолданбалы материалдар

- R906.3** Фирма немесе сенімділік тобының мүшесі, егер олардың құны тривиалды емес және маңызды емес болса, клиенттен сыйлықтар мен қонақжайлылық белгілерін қабылдамауы керек.
- 906.3 A1 Егер фирма немесе сенім білдіру жөніндегі топ мүшесі клиентке сенім білдіру жөніндегі ынталандыру ұсынса немесе қабылдаса, 340-бөлімде баяндалған талаптар мен қолданбалы материалдар қолданылады және осы талаптарды сақтамау тәуелсіздікке қауіп төндіруі мүмкін.
- 906.3 A2 340-бөлімде ұсынылған немесе көтермелеуді қабылдауға қатысты талаптар, егер олардың мәні маңызды болмаса да, мінез-құлыққа дұрыс әсер етпеу ниеті болса, онда фирмаға немесе топ мүшесіне сенім білдіру тапсырмасы бойынша сыйлықтар мен қонақжайлылық белгілерін қабылдауға мүмкіндік бермейді.

907 БӨЛІМ

НАҚТЫ НЕМЕСЕ СОТ ІСІН ЖҮРГІЗУ ҚАУІП

Кіріспе

- 907.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 907.2 Клиентпен сенімділік туралы сот ісі туындаған кезде немесе мүмкін болып көрінсе, жеке мүдде мен қорқыту қаупі болады. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты қолданбалы материалдар баяндалады.

Қолданбалы материалдар

Жалпы

- 907.3 A1 Клиенттің басшылығы мен топ мүшелері арасындағы сенім білдіру тапсырмасы бойынша қарым-қатынас клиенттің барлық аспектілері туралы ақпараттың толық ашықтық және толық ашылуымен сипатталуы керек. Қарама-қайшылықты ұстанымдар нақты сот ісін жүргізу немесе клиент пен фирма немесе сенім білдіру жөніндегі топ мүшесі арасындағы сот ісін жүргізу қаупі нәтижесінде туындауы мүмкін. Мұндай дұшпандық ұстанымдар басшылықтың ақпаратты толығымен ашуға дайын болуына әсер етуі мүмкін және жеке мүдде мен қорқыту қаупін тудыруы мүмкін.
- 907.3 A2 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Сот талқылауының маңыздылығы.
 - Сот ісінің сенімділікті қамтамасыз ететін алдыңғы тапсырмаға қатысының болуы.
- 907.3 A3 Егер сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі сот үрдісіне қатысса, жеке мүдде мен қорқытудың осындай қауіптерін жоя алатын іс-әрекеттің мысалы-бұл адамды сенім білдіру тапсырмасы бойынша топтан шығару.
- 907.3 A4 Жеке мүдде мен қорқытудың осындай қауіп-қатерлерінен қорғайтын іс-әрекеттің мысалы-орындалған жұмысты тексеру үшін тиісті тексерушінің болуы.

910 БӨЛІМ

ҚАРЖЫЛЫҚ МҮДДЕЛЕР

Кіріспе

- 910.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 910.2 Клиентке сенім білдіру үшін қаржылық мүдденің болуы жеке мүдделілік қаупін тудыруы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

- 910.3 A1 Қаржылық мүдде тікелей немесе жанама түрде ұжымдық инвестициялау тетігі, жылжымайтын мүлік немесе сенім сияқты делдал арқылы болуы мүмкін. Бенефициарлық меншік иесі делдалды бақылаған кезде немесе оның инвестициялық шешімдеріне ықпал ету мүмкіндігі болған кезде, Кодекс мұндай қаржылық мүддені тікелей деп анықтайды. Керісінше, бенефициарлық меншік иесі делдалды басқармаса немесе оның инвестициялық шешімдеріне ықпал ете алмаса, Кодекс мұндай қаржылық мүддені жанама деп анықтайды.
- 910.3 A2 Бұл бөлімде қаржылық мүдденің «маңыздылығына» сілтемелер жасаған. Мұндай мүдденің адам үшін маңызды екенін анықтаған кезде, осы адамның және оның жақын мүшелерінің жиынтық қаржылық жағдайы ескерілуі мүмкін.
- 910.3 A3 Клиентке сенімділік білдіру бойынша қаржылық мүддені сақтаумен туындайтын жеке мүдделілік қаупінің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Қаржылық мүддесі бар адамның рөлі.
 - Қаржылық мүдденің тікелей немесе жанама екендігі.
 - Қаржылық мүдденің маңыздылығы.

Компанияның қаржылық мүдделері, сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшелері және жақын туыстары

- R910.4** Клиентке сенімділік білдіру бойынша тікелей қаржылық мүдделілік немесе елеулі жанама қаржылық мүдделілік сақталмауы тиіс:

- (a) Фирма; немесе
- (b) Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі немесе осы адамның жақын туыстарының бірі.

Клиентті сенім білдіру бойынша бақылайтын ұйымдағы қаржылық мүдделер

R910.5 Ұйым клиенттің сенім білдіру жөніндегі бақылау пакетіне ие болған кезде және Клиент ұйым үшін маңызды болса, фирма да, сенім білдіру тобының мүшесі де, осы адамның жақын туыстарының бірі де осы ұйымда тікелей немесе маңызды жанама қаржылық мүддеге ие болмауы керек.

Сенімгерлік басқарушы ретінде қаржылық мүдделер

R910.6 R910. 4-тармақ, сондай-ақ фирма немесе жеке тұлға сенімгерлік басқарушы ретінде әрекет ететін сенім білдіру бойынша клиентке қаржылық мүдделілікке қолданылуы тиіс, егер:

- (a) Келесі тұлғалардың ешқайсысы трастың бенефициары болып табылмайды: сенімгер, сенім білдіру тобының мүшесі немесе осы адамның жақын туыстарының бірі немесе фирма;
- (b) Клиенттің сенім білдіру бойынша сенімі сенім үшін маңызды емес;
- (c) Сенім клиентке сенім білдіру арқылы айтарлықтай ықпал ете алмайды; сондай-ақ
- (d) Төмендегілердің ешқайсысы клиентке сенімділік білдіру бойынша қаржылық мүддеге байланысты кез келген инвестициялық шешімге айтарлықтай әсер ете алмайды: сенімгер, сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі немесе осы адамның жақын туыстарының бірі немесе фирма.

Байқаусызда алынған қаржылық мүдделер

R910.7 Егер фирма, сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі немесе осы тұлғаның жақын туыстарының бірі тікелей қаржылық мүддені немесе мұралық, сыйлық түрінде, бірігу нәтижесінде немесе өзгеше түрде сенімділік білдіру бойынша клиенттен елеулі жанама қаржылық мүддені алса, мүдделерді осы бөлімге сәйкес ұстап қалуға болмайтын еді, онда:

- (a) Егер мүдде фирма алған болса, қаржылық мүдде дереу жүзеге асырылуы керек немесе қалған мүдде маңызды болмай қалуы

үшін жанама қаржылық мүдденің жеткілікті мөлшері жүзеге асырылуы керек; немесе

- (b) Егер мүдде сенім білдіру тобының мүшесі немесе осы адамның кез келген жақын туыстары алса, қаржылық мүдде алған адам қаржылық мүддеден тез арада арылуға немесе қалған мүддені бұдан былай маңызды болмауы үшін жанама қаржылық мүддеден арылуға тиісті.

Қаржылық мүдделер-басқа жағдайлар

Жақын туыстар

910.8 A1 Егер сенім білдіру тапсырмасы бойынша команда мүшесі жақын отбасы мүшесінің тікелей қаржылық мүддесі немесе клиентке сенімділік білдіру бойынша елеулі жанама қаржылық мүддесі бар екенін білсе, жеке мүдделілік қатері туындауы мүмкін.

910.8 A2 Мұндай қауіптің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:

- Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі мен жақын отбасы мүшесі арасындағы қарым-қатынас сипаты.
- Қаржылық мүдденің тікелей немесе жанама екендігі.
- Отбасының жақын мүшесі үшін қаржылық мүдденің маңыздылығы.

910.8 A3 Жеке мүдде қауіпін жоюға болатын әрекеттердің мысалдары:

- Отбасының жақын мүшесіне барлық қаржылық мүддеден тезірек арылуға немесе қалған мүддені бұдан былай маңызды болмауы үшін жеткілікті жанама қаржылық мүддеден арылуға нұсқау беру.
- Сенімді білдіру тапсырмасы бойынша адамды топтан шығару.

910.8 A4 Мұндай жеке мүдде қауіпінен қорғауға болатын іс-әрекеттің мысалы, топ мүшесінің сенім білдіру тапсырмасы бойынша жұмысын тиісті тексерушінің тексеруі.

Басқа тұлғалар

910.8 A5 Егер сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі клиентке сенімділік білдіру бойынша қаржылық мүдде мынадай тұлғаларға тиесілі екенін білсе, жеке мүдделілік қатері туындауы мүмкін:

- R910.4 параграфына сәйкес осындай қаржылық мүдделерге ие болуға нақты рұқсат етілмегендерді немесе олардың жақын туыстарын қоспағанда, фирманың серіктестері мен кәсіби

қызметкерлері.

- Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесімен тығыз жеке қарым-қатынаста болатын адамдар.

910.8 А6 Жеке мүддетың осындай қатерін жоя алатын іс-әрекеттің мысалы-жеке қарым-қатынасы бар сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесін сенім білдіру тапсырмасы бойынша топтан шығару.

910.8 А7 Жеке мүдденің осындай қаупінен қорғайтын әрекеттердің мысалдары:

- Сенім білдіру жөніндегі топ мүшесін сенім білдіру жөніндегі тапсырмаға қатысты қандай да бір маңызды шешімдер қабылдаудан шығару.
- Сенімді білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесінің жұмысын тексеру үшін тиісті тексерушінің болуы.

911 БӨЛІМ

НЕСИЕЛЕР МЕН КЕПІЛДІКТЕР

Кіріспе

911.1 Фирмалардан Тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларын сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.

911.2 Клиентке сенім білдіру арқылы несие немесе несие беру жеке мүдделілік қаупін тудыруы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материал баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

911.3 A1 Бұл бөлімде несиенің немесе кепілдіктің «маңыздылығына» сілтемелер бар. Мұндай несие немесе кепілдік жеке тұлға үшін маңызды ма, жоқ па, соны анықтау кезінде осы адамның және оның жақын туыстарының жалпы қаржылық жағдай ескерілуі мүмкін.

Клиентпен сенімділік білдіру бойынша несиелер мен кепілдіктер

R911.4 Фирма, сенім білдіру тобының мүшесі немесе осы адамның кез-келген жақын туыстары, егер несие немесе кепілдік екеуі үшін де маңызды болмаса, клиентке сенім білдіру бермеуі немесе кепілдік бермеуі керек:

- (a) Жағдайға байланысты несие немесе кепілдік беретін фирма немесе жеке тұлға; және
- (b) Клиент.

Банк немесе соған ұқсас мекеме болып табылатын сенімді білдіру бойынша клиентпен берілетін несиелер мен кепілдіктер

R911.5 Фирма, сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі немесе осы тұлғаның жақын туыстарының бірі, егер несие немесе кепілдік әдеттегі Кредиттеу рәсімдері, мерзімдері мен шарттары шеңберінде ұсынылмаса, банк немесе соған ұқсас мекеме болып табылатын клиенттің сенім білдіру бойынша несиесін немесе несие кепілдігін қабылдамауға тиіс.

911.5 A1 Несиелердің мысалына ипотекалық несиелер, банктік овердрафттар, автокредиттер және несие карталарындағы қалдықтар жатады.

- 911.5 A2 Егер фирма әдеттегі рәсімдер мен несиелік шарттарына сәйкес банк немесе соған ұқсас мекеме болып табылатын клиенттен несиелік аласа да, несиелік клиент үшін немесе несиелік алған фирма үшін маңызды болса, жеке мүдде қауіпін тудыруы мүмкін.
- 911.5 A3 Жеке мүддені осындай қауіп-қатерінен қорғайтын іс-әрекеттің мысалы-несиелік алушы болып табылмайтын желілік компаниядан сенім білдіру тобының мүшесі болып табылмайтын тиісті тексерушінің жұмысын қарастыру.

Депозиттік немесе брокерлік шоттар

- R911.6** Фирма, сенім білдіру жөніндегі топ мүшесі немесе осы тұлғаның жақын туыстарының бірінде депозит немесе шот әдеттегі коммерциялық шарттарда сақталатын жағдайларды қоспағанда, банк, брокер немесе ұқсас мекеме болып табылатын клиенттің сенім білдіру жөніндегі депозиттері немесе брокерлік шоты болмауға тиіс.

Банк немесе соған ұқсас мекеме болып табылмайтын сенімді білдіру бойынша клиентпен берілетін несиелер мен кепілдіктер

- R911.7** Фирма немесе сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі немесе осы тұлғаның кез келген жақын туыстары, екі тарап үшін де қарыз немесе кепілдік маңызды емес жағдайларды қоспағанда, банк немесе ұқсас мекеме болып табылмайтын клиенттен сенім білдіру бойынша несиелік алмауы немесе ол кепілдік берген қарызы болмауы тиіс:
- (a) Жағдайға байланысты несиелік немесе кепілдік алған фирма немесе жеке тұлға; және
 - (b) Клиент.

920 БӨЛІМ

ІСКЕРЛІК ҚАТЫНАСТАР

Кіріспе

- 920.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларын сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 920.2 Клиентпен сенім білдіру немесе оның басшылығымен тығыз іскерлік қарым-қатынас жеке мүдде немесе қорқыту қауіпін тудыруы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

- 920.3 A1 Бұл бөлімде қаржылық мүддетың «маңыздылығы» және іскерлік қатынастардың «маңыздылығы» туралы сілтемелер бар. Мұндай қаржылық мүдденің адам үшін маңызы бар-жоғын анықтау кезінде осы адамның және оның жақын мүшелерінің жалпы қаржылық жағдайы ескерілуі мүмкін.
- 920.3 A2 Коммерциялық қатынастардан немесе жалпы қаржылық мүдделерден туындайтын тығыз іскерлік қатынастардың мысалдары:
- Сенім білдіру бойынша клиентпен немесе бақылаушы иесімен, директормен немесе лауазымды адаммен немесе сол клиент үшін көшбасшылық қызметті жүзеге асыратын басқа адаммен бірлескен кәсіпорында қаржылық мүддетың болуы.
 - Фирманың бір немесе бірнеше қызметтерін немесе өнімдерін клиенттің бір немесе бірнеше қызметтерімен немесе өнімдерімен біріктіру және екі тарапқа сілтеме жасай отырып пакетті жылжыту туралы келісімдер.
 - Тарату немесе маркетингтік келісімдер, оған сәйкес фирма клиенттің өнімдерін немесе қызметтерін таратады немесе сатады, немесе клиент фирманың өнімдерін немесе қызметтерін таратады немесе сатады.

Фирма, сенім білдіру бойынша команда мүшесі немесе осы тұлғаның отбасы мүшесінің арасындағы іскерлік қарым-қатынас

- R920.4** Қандай да бір қаржылық мүдде маңызды емес, ал іскерлік қатынастар

клиент немесе оның басшылығы, сондай-ақ фирма немесе сенім білдіру жөніндегі топ мүшесі үшін маңызды емес жағдайларды қоспағанда, Фирма немесе сенім білдіру жөніндегі топ мүшесі клиентпен сенім білдіру немесе оның басшылығы бойынша тығыз іскерлік қатынастарға ие болмауы тиіс.

920.4 A1 Жеке мүдде немесе қорқыту қаупі клиент немесе оның басшылығы мен сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесінің жақын туыстары арасында тығыз іскерлік қатынастар болған жағдайда туындауы мүмкін.

Тауарларды немесе қызметтерді сатып алу

920.5 A1 Клиенттен сенім білдіру үшін тауарлар мен қызметтерді сатып алу, егер мәміле әдеттегі экономикалық қызмет барысында және коммерциялық негізде жүзеге асырылса, компанияның немесе сенім білдіру жөніндегі топ мүшесінің немесе осы адамның кез келген жақын туыстарының сатып алуы, әдетте, тәуелсіздікке қауіп төндірмейді. Алайда, мұндай операциялар жеке мүддеге қауіп төндіретін сипатта және ауқымда болуы мүмкін.

920.5 A2 Жеке мүдде қауіпін жоюға болатын әрекеттерге мынандай мысалдар келтіруге болады:

- Мәміле сомасын алып тастау немесе азайту.
- Сенімді білдіру тапсырмасы бойынша адамды топтан шығару.

921 БӨЛІМ

ОТБАСЫЛЫҚ ЖӘНЕ ЖЕКЕ ҚАТЫНАСТАР

Кіріспе

- 921.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларын сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 921.2 Клиенттің қызметкерлерімен отбасылық немесе жеке қарым-қатынас жеке мүдде, Таныстық немесе қорқыту қаупін тудыруы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

- 921.3 A1 Жеке мүдде, Таныстық немесе қорқыту қаупін топ мүшесі мен директор немесе лауазымды тұлға немесе олардың рөліне байланысты клиенттің кейбір қызметкерлері арасындағы сенім білдіру тапсырмасы бойынша отбасылық және жеке қарым-қатынас жасауы мүмкін.
- 921.3 A2 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Сенімділік білдіру тапсырмасы бойынша топдағы адамның міндеттері.
 - Клиенттің отбасы мүшесінің немесе сенім білдіру бойынша клиенттің басқа адамның рөлі және қарым-қатынастың жақындығы.

Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесінің жақын туыстары

- 921.4 A1 Жеке мүдде, Таныстық немесе қорқыту қаупі сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесінің ең жақын отбасы мүшесі сенім білдіру бойынша тапсырманың тақырыбына айтарлықтай ықпал етуі мүмкін қызметкер болған кезде пайда болады.
- 921.4 A2 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Отбасының ең жақын мүшесі алатын лауазым.
 - Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесінің рөлі.

- 921.4 A3 Жеке мүдде, Таныстық немесе қорқыту қаупін жоя алатын әрекеттің мысалы-адамды сенім білдіру тапсырмасы бойынша топтан шығару.
- 921.4 A4 Жеке мүдделіліктің, таныстың немесе қорқытудың осындай қауіп-қатерінен қорғауға болатын іс-әрекеттің мысалы - сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі жақын туыстарының жауапкершілік саласына кіретін мәселелермен айналыспайтындай етіп сенімділік білдіру тапсырмасы бойынша топтың міндеттерін құрылымдау.

R921.5 Жеке тұлға, егер осы адамның жақын туыстарының бірі сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі ретінде қатыспауға тиіс:

- (a) Клиенттің сенім білдіру жөніндегі директоры немесе лауазымды тұлғасы болып табылады;
- (b) Сенімділік білдіру жөніндегі тапсырмадағы тапсырманың нысанасы туралы ақпаратқа елеулі ықпал ету мүмкіндігі бар сенім білдіру жөніндегі тапсырмада қызметкер болып табылады; немесе
- (c) Тапсырмамен немесе тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратпен қамтылған кез келген кезең ішінде осындай жағдай орын алса.

Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесінің жақын туыстары

921.6 A1 Жеке мүдде, Таныстық немесе қорқыту қаупі сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесінің жақын отбасы мүшесі болған кезде пайда болады:

- (a) Клиенттің сенім білдіру жөніндегі директоры немесе лауазымды адамы; немесе
- (b) Тапсырманың тақырыбына айтарлықтай әсер етуі мүмкін қызметкер немесе растау тапсырмасының бөлігі ретінде сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмадағы тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа айтарлықтай әсер етуі мүмкін қызметкер.

921.6 A2 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:

- Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі мен жақын отбасы мүшесі арасындағы қарым-қатынас сипаты.
- Отбасының жақын мүшесі алатын лауазым.

- Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесінің рөлі.

921.6 A3 Жеке мүдде, Таныстық немесе қорқыту қаупін жоя алатын әрекеттің мысалы-адамды сенім білдіру тапсырмасы бойынша топтан шығару.

921.6 A4 Жеке мүдденің, таныстың немесе қорқытудың осындай қауіп-қатерінен қорғайтын іс-әрекеттің мысалы - сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі жақын туыстарының жауапкершілік саласына кіретін мәселелермен айналыспайтындай етіп сенімділік білдіру тапсырмасы бойынша топтың міндеттерін құрылымдау.

Топ мүшесінің сенім білдіру тапсырмасы бойынша басқа да жақын қарым-қатынасы

R921.7 Егер сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі отбасының тікелей немесе жақын мүшесі болып табылмайтын, бірақ компанияның саясаты мен рәсімдеріне сәйкес тығыз қарым-қатынаста болса, онда сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі кеңесуі керек:

- (a) Клиенттің сенім білдіру жөніндегі директоры немесе лауазымды адамы; немесе
- (b) Тапсырманың тақырыбына айтарлықтай әсер етуі мүмкін қызметкер немесе растау тапсырмасының бөлігі ретінде сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмадағы тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа айтарлықтай әсер етуі мүмкін қызметкер.

921.7 A1 Жеке мүдде, Таныстық немесе осындай қатынастар тудыратын қорқыту қаупін бағалауға байланысты факторларға мыналар жатады:

- Жеке тұлға мен топ мүшесі арасындағы сенім білдіру тапсырмасы бойынша қарым-қатынас сипаты.
- Адамның клиентке қатысты ұстанымы.
- Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесінің рөлі.

921.7 A2 Жеке мүдде, Таныстық немесе қорқыту қаупін жоя алатын әрекеттің мысалы-адамды сенім білдіру тапсырмасы бойынша топтан шығару.

921.7 A3 Жеке мүдденің, таныстың немесе қорқытудың осындай қауіп-қатерінен қорғайтын іс-әрекеттің мысалы - сенім білдіру тобының мүшесі жауапкершілік саласына кіретін мәселелермен айналыспайтындай етіп сенімділік білдіру тапсырмасы бойынша топтың, сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі жақын қарым-қатынаста болатын адамның міндеттерін құрылымдау.

Фирманың серіктестері мен қызметкерлерінің қарым-қатынасы

- 921.8 A1 Жеке мүдде, Таныстық немесе қорқыту қауіпі жеке немесе отбасылық қатынастар арасында жасалуы мүмкін:
- (a) Сенімділік білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі болып табылмайтын фирманың серіктесі немесе қызметкері; және
 - (b) Клиенттің сенім білдіру жөніндегі төмендегі кез келген тұлғасымен:
 - i. Директор немесе басқарушы;
 - ii. Тапсырманың тақырыбына айтарлықтай әсер етуі мүмкін қызметкер немесе растау тапсырмасының бөлігі ретінде сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмадағы тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа айтарлықтай әсер етуі мүмкін қызметкер.
- 921.8 A2 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Фирманың серіктесі немесе қызметкері мен клиенттің директоры, лауазымды тұлғасы немесе қызметкері арасындағы қарым-қатынас сипаты.
 - Сенімді білдіру тапсырмасы бойынша серіктес немесе фирма қызметкерінің топпен өзара әрекеттесу дәрежесі.
 - Фирмадағы серіктестің немесе қызметкердің жағдайы.
 - Клиенттегі тұлғаның рөлі.
- 921.8 A3 Жеке мүдде, Таныстық немесе қорқыту сияқты қауіп-қатерлерден қорғайтын әрекеттердің мысалдары мыналарды қамтиды:
- Сенімді білдіру тапсырмасына кез келген ықтимал әсерді азайту үшін серіктестің немесе қызметкердің міндеттерін құрылымдау.
 - Сенімділікті қамтамасыз ететін орындалған тиісті жұмысты тексеру үшін тиісті тексерушінің болуы.

922 БӨЛІМ

СЕНІМДІЛІК БІЛДІРУІ БОЙЫНША КЛИЕНТТЕГІ ЖУЫРДАҒЫ ҚЫЗМЕТ

Кіріспе

922.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.

922.2 Егер сенім білдіру тобының мүшесі жақында директор, лауазымды тұлға немесе клиенттің сенімді қызметкері болып жұмыс істесе, жеке мүдде, өзін-өзі тексеру немесе тамыр-таныстық қаупі туындауы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материал баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды қамтылған кезең ішіндегі қызмет

R922.3 Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топқа сенім білдіру жөніндегі есеппен қамтылған кезең ішінде адам кірмеуге тиіс:

- (a) Клиенттің сенім білдіру жөніндегі директоры немесе лауазымды тұлғасы ретінде жұмыс істеген; немесе
- (b) Ол тапсырманың тақырыбына айтарлықтай әсер ете алатын қызметкер, немесе растау тапсырмасының бөлігі ретінде сенімділікті растау тапсырмасындағы тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа айтарлықтай әсер ете алатын қызметкер болған.

Сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды қамтылған кезеңге дейінгі қызмет

922.4 A1 Егер сенім білдіру тапсырмасы бойынша есепте қамтылған кезеңге дейін сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі болған болса, жеке мүдде, өзін-өзі тексеру немесе таныстық қаупі туындауы мүмкін:

- (a) Клиенттің сенім білдіру жөніндегі директоры немесе лауазымды тұлғасы ретінде жұмыс істеген; немесе
- (b) Ол зерттеу тақырыбына айтарлықтай әсер ете алатын

қызметкер, немесе растау тапсырмасының бөлігі ретінде сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмадағы тапсырма тақырыбы туралы ақпаратқа айтарлықтай әсер ете алатын қызметкер болған.

Мысалы, егер адам клиентпен жұмыс істеген алдыңғы кезеңдегі шешімі немесе жұмыс ағымдағы кезеңде ағымдағы сенімділік тапсырмасының бөлігі ретінде бағаланса, онда қауіп туындауы мүмкін.

922.4 А2 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:

- Адамның клиентке қатысты ұстанымы.
- Адам клиенттен кеткен сәттен бастап уақыттың ұзақтығы.
- Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесінің рөлі.

922.4 А3 Жеке мүдде, өзін-өзі тексеру немесе таныстық сияқты қауіп-қатерлерден қорғайтын іс-әрекеттің мысалы тиісті тексерушіден сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі жасаған жұмысты талдауды талап етеді.

923 БӨЛІМ

СЕНІМДІЛІК БІЛДІРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАҒА ТАПСЫРЫС БЕРУШІНІҢ ДИРЕКТОРЫ НЕМЕСЕ ЛАУАЗЫМДЫ ТҮЛҒАСЫ РЕТІНДЕ ЖҰМЫС ІСТЕУ

Кіріспе

- 923.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 923.2 Клиенттің сенім білдіру жөніндегі директоры немесе лауазымды тұлғасы ретінде жұмыс істеу өзін-өзі тексеру және жеке мүдде қауіпін тудырады. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Директор немесе лауазымды тұлға ретіндегі қызмет

- R923.3** Компанияның серіктесі немесе қызметкері сенім білдіру үшін директор немесе клиенттің лауазымды тұлғасы бола алмайды.

Компания хатшысының қызметі

- R923.4** Серіктес немесе компания қызметкері клиентке сенімді білдіру үшін компания хатшысының қызметін орындай алмайды, тек:

- (a) Мұндай практика жергілікті заңнамамен, кәсіби ережелермен немесе практикамен арнайы рұқсат етілген болса;
- (b) Барлық шешімдерді басшылық қабылдайтын болса; сондай-ақ
- (c) Орындалатын міндеттер мен іс-әрекеттер хаттамаларды дайындау және ресми есептерді жүргізу сияқты күнделікті және әкімшілік міндеттермен шектелген болса.

- 923.4 A1 Компания хатшысының лауазымы әр түрлі юрисдикцияларда әр түрлі мағынаға ие болады. Міндеттер әкімшілік міндеттерден (мысалы, персоналды басқару және компанияның құжаттамасы мен регистрі) компанияның нормативтік талаптарды орындауын қамтамасыз ету немесе корпоративтік басқару мәселелері бойынша кеңес беру сияқты әр түрлі міндеттерге дейін болуы мүмкін. Өдетте бұл ұстаным тақырыппен тығыз байланысты білдіреді деп саналады. Демек, егер

серіктес немесе фирманың қызметкері клиентке сенімді білдіру үшін компанияның хатшысы қызметін атқарса, қауіп туындайды. (Клиентке сенім білдіру бойынша сенім білдірумен байланысты емес қызметтер көрсету туралы қосымша ақпарат 950-бөлімде көрсетілген, *Клиентке сенім білдіру бойынша сенім білдірумен байланысты емес қызметтер көрсетілген.*)

924 БӨЛІМ

СЕНІМДІЛІК БІЛДІРУ БОЙЫНША КЛИЕНТТЕ ЖҰМЫС

Кіріспе

- 924.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 924.2 Клиентпен сенім білдіру арқылы еңбек қатынастары жеке мүдде, таныстық немесе қорқыту қаупін тудыруы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

924.3 A1 Таныстық немесе қорқыту қаупі келесі адамдардың кез келгені сенім білдіру немесе фирманың серіктесінің тапсырмасы бойынша топ мүшесі болған жағдайда пайда болуы мүмкін:

- Клиенттің сенім білдіру жөніндегі директоры немесе лауазымды тұлғасы.
- Тапсырманың тақырыбына айтарлықтай әсер етуі мүмкін қызметкер немесе растау тапсырмасының бөлігі ретінде сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмадағы тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа айтарлықтай әсер етуі мүмкін қызметкер.

Сенімділік білдіру тапсырмасы бойынша бұрынғы серіктес немесе топ мүшесі үшін шектеулер

R924.4 Егер бұрынғы серіктес клиентке сенім білдіру тапсырмасы бойынша қосылса немесе сенім білдіру тобының бұрынғы мүшесі клиентке сенім білдіру үшін қосылса:

- (a) Директор немесе басқарушы; немесе
- (b) Тапсырманың тақырыбына айтарлықтай әсер ете алатын қызметкер немесе растау тапсырмасының бөлігі ретінде сенім білдіру тапсырмасындағы тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа айтарлықтай әсер ете алатын қызметкер жеке тұлға компанияның іскерлік немесе кәсіби қызметіне қатысуды жалғастырмауы керек.

- 924.4 A1 R924.4 тармағында сипатталған тұлғалардың бірі клиентке осындай лауазымға сенім білдіру арқылы қосылса да, фирманың коммерциялық немесе кәсіби қызметіне қатысуды жалғастырмаса да, таныстық немесе қорқыту қаупі әлі де туындауы мүмкін.
- 924.4 A2 Таныстық немесе қорқыту қаупі, егер фирманың бұрынғы серіктесі 924.3 A1 тармағында сипатталған позициялардың бірінде ұйымға қосылса және ұйым кейіннен сенім білдіру бойынша фирманың клиентіне айналғанда туындауы мүмкін.
- 924.4 A3 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- (a) Адамның клиентке қатысты ұстанымы.
 - (b) Адамның сенім білдіру тапсырмасы бойынша топқа кез келген жағдайдағы қатысуы.
 - (c) Берілген тұлға сенім білдіру тобының мүшесі немесе фирманың серіктесі болған сәттен бастап өткен уақыт.
 - (d) Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топтағы немесе фирмадағы тұлғаның бұрынғы жағдайы. Мысал ретінде жеке тұлға клиенттің басшылығымен немесе корпоративтік басқаруға жауапты адамдармен үнемі байланыста болуға жауаптылығы
- 924.4 A4 Мұндай таныстық немесе қорқыту қаупінен қорғайтын әрекеттердің мысалдары:
- (a) Алдын ала белгіленген келісімдерге сәйкес жасалған жағдайларды қоспағанда, жеке тұлғаның фирмандан қандай да бір жеңілдіктер немесе төлемдер алуға құқығы жоқ шараларды қабылдау.
 - (b) Жеке тұлғаға тиесілі кез келген сома фирма үшін маңызды болмайтын шараларды қабылдау.
 - (c) Сенімділік білдіру туралы тапсырманың жоспарын өзгерту.
 - (d) Клиентке қосылған тұлғамен салыстырғанда жеткілікті тәжірибесі бар тұлғалардың сенімін білдіру тапсырмасы бойынша топқа тағайындалуы.
 - (e) Сенімді білдіру жоба бойынша бұрынғы топ мүшесінің жұмысын тексеру үшін тиісті тексерушінің болуы.

Топ мүшелері сенім білдіру тапсырмасы бойынша клиентпен жалдау туралы келіссөздерге қатысуы

R924.5 Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшелерінен сенім білдіру үшін клиентпен жалдау туралы келіссөздерге кіріскен кезде

компанияға хабарлауды талап ететін саясат пен рәсімдер фирмада болуы керек.

- 924.5 A1 Жеке мүдде қауіп сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі сенім білдіру тапсырмасына қатысқан кезде, сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі болашақта клиентке қосылатынын немесе қосыла алатындығын біле отырып туындауы мүмкін.
- 924.5 A2 Жеке мүдденің осындай қауіп-қатерін жоя алатын іс-әрекеттің мысалы-адамды сенім білдіру міндетінен шығару.
- 924.5 A3 Мұндай жеке қызығушылық қауіпінен қорғауға болатын іс-әрекеттің мысалы-топтың осы мүшесі топта болған кезде сенімділік білдіру тапсырмасы бойынша жасаған кез келген маңызды пікірлерді тиісті тексерушінің тексеруі.

940 БӨЛІМ

СЕНІМ БІЛДІРУ БОЙЫНША КЛИЕНТПЕН ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРДІҢ ҰЗАҚ МЕРЗІМДІ БАЙЛАНЫСЫ

Кіріспе

- 940.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 940.2 Адам ұзақ уақыт бойы қайталанатын сипаттағы сенімділікті білдіру тапсырмасына қатысқан кезде, оның таныстық және жеке мүдде қаупі туындауы мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты талаптар мен қолданбалы материал айқындайды.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

- 940.3 A1 Таныстық қаупі адамның ұзақ уақыт байланысы нәтижесінде пайда болуы мүмкін:
- (a) сенім білдіру бойынша клиент;
 - (b) клиенттің сенім білдіру жөніндегі жоғары басшылығы; немесе
 - (c) Тапсырманың негізгі тақырыбы немесе растау тапсырмасында сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат.
- 940.3 A2 Жеке мүдде қаупі адамның сенім білдіру бойынша клиентті жоғалту туралы аландаушылығынан немесе жоғары басшылық мүшесімен немесе корпоративтік басқаруға жауапты адамдармен тығыз жеке қарым-қатынасты сақтауға деген мүддесінен туындауы мүмкін. Мұндай қауіп адамның пікіріне дұрыс ықпал етпеуі мүмкін.
- 940.3 A3 Мұндай хабардарлық немесе жеке мүдде қаупін бағалауға қатысты факторларға мыналар жатады:
- Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманың сипаты.
 - Адам қанша уақыт бойы сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі болды, оның топтағы еңбек өтілі және орындалатын рөлдердің сипаты, соның ішінде егер адам алдыңғы фирмада жұмыс істеген кезде осындай қарым-қатынаста болған болса.

- Адамның жұмыс дәрежесін аға персонал тексереді және бақылайды.
- Жеке тұлғаның еңбек өтіліне байланысты сенімділік тапсырмасының нәтижесіне ықпал етуі мүмкін дәрежесі, мысалы, негізгі шешімдер қабылдау немесе топтың басқа мүшелерінің жұмысын басқару арқылы.
- Адамның клиентпен жеке қарым-қатынасының сенім білдіру арқылы немесе қажет болса, жоғары басшылықпен жақындығы.
- Жеке тұлға мен клиент арасындағы сенім білдіру бойынша өзара іс-қимылдың сипаты, жиілігі және дәрежесі.
- Бағаланатын тапсырма тақырыбының немесе тапсырма тақырыбы туралы ақпараттың сипаты немесе күрделілігінің өзгергендігі.
- Соңғы уақытта тапсырманың бағаланатын пәні үшін жауап беретін клиенттің тұлғасында немесе тұлғаларында қандай да бір өзгерістердің болғандығын немесе растау тапсырмасы аясында тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат немесе қажет болған жағдайда жоғары басшылық.

940.3 A4 Екі немесе одан да көп факторлардың үйлесуі қауіп-қатер деңгейін арттыруы немесе төмендетуі мүмкін. Мысалы, уақыт өте келе сенімділік білдірудің тапсырмасы бойынша топ мүшесі мен тапсырманың негізгі тақырыбына немесе растау тапсырмасында тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа айтарлықтай әсер ете алатын сенімділік білдіруші тұлға арасындағы тығыз қарым-қатынас нәтижесінде пайда болатын танысу қауіптері азаяды, бұл адамның клиенттен кетуіне байланысты.

940.3 A5 Белгілі бір тапсырмаға қатысты таныстық мен жеке мүдде қауіпін жоятын әрекеттің мысалы қызметкерді сенім білдіру тапсырмасы бойынша топтан ауыстыру болуы мүмкін.

940.3 A6 Мұндай хабардарлық немесе жеке мүдде қауіпінен қорғайтын іс-әрекеттердің мысалдары мыналарды қамтиды:

- Өзіне сенімділік немесе орындайтын тапсырмалардың сипаты мен көлемін білдіру тапсырмасы бойынша топтағы тұлғаның рөлін өзгерту.
- Берілген адамның жұмысын тексеру үшін сенім білдіру тобының мүшесі болмаған дұрыс тексерушінің болуы.
- Тапсырманы орындау сапасын тұрақты тәуелсіз ішкі немесе

сыртқы тексеру.

R940.4

Егер фирма туындаған қауіп-қатердің деңгейі адамды сенім білдіру тапсырмасы бойынша топтан ротациялау арқылы ғана жойылуы мүмкін деп шешсе, ол осы адам болмайтын тиісті кезенді айқындауы тиіс:

- (a) Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша топтың мүшесі болу;
- (b) Сенімділік білдіру туралы тапсырма үшін сапаны бақылауды қамтамасыз ету; немесе
- (c) Сенімділік тапсырмасының нәтижесіне тікелей ықпал ету.

Бұл кезең таныстық және жеке бас мүддесінің қауіптерін жою үшін жеткілікті болуы керек.

950 БӨЛІМ

СЕНІМДІЛІК БІЛДІРУ БОЙЫНША КЛИЕНТТЕРГЕ СЕНІМ БІЛДІРУМЕН БАЙЛАНЫСТЫ ЕМЕС ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНУ

Кіріспе

- 950.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 950.2 Фирмалар өз клиенттеріне өздерінің дағдылары мен тәжірибелеріне сәйкес сенімділік білдірумен байланысты емес бірқатар қызметтерді ұсына алады. Клиенттерге сенім білдірумен байланысты емес белгілі бір қызметтерді ұсыну тәуелсіздіктің іргелі қағидалары мен қауіптерін сақтауға қауіп төндіруі мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

- R950.3** Компания клиентке сенім білдірумен байланысты емес қызмет көрсету туралы тапсырманы қабылдас бұрын, ол мұндай қызметті ұсыну тәуелсіздікке қауіп төндіретінін анықтауы керек.
- 950.3 A1 Осы бөлімдегі талаптар мен қолданбалы материалдар фирмаларға сенім білдірумен байланысты емес қызметтердің белгілі бір түрлерін және фирма клиентке сенім білдірумен байланысты емес қызметтерді қабылдаған немесе ұсынған кезде туындауы мүмкін қауіптерді талдауға көмектеседі.
- 950.3 A2 Бизнесті жүргізудің жаңа әдістері, қаржы нарықтарының эволюциясы және ақпараттық технологиялардың өзгеруі - бұл клиентке сенім білдіру арқылы ұсынылатын сенімділік білдірмейтін қызметтердің толық тізімін жасауға мүмкіндік бермейтін әзірлемелер болып табылады. Нәтижесінде Кодекс клиентке сенімділік білдіру бойынша ұсынылуы мүмкін сенімділік білдірумен байланысты емес барлық қызметтердің толық тізбесін қамтымайды.

Қатерлерді бағалау

- 950.4 A1 Клиентке сенім білдіру бойынша сенім білдірумен байланысты емес қызметтерді ұсынудан туындайтын қауіп деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Қызметтің мәні, көлемі және мақсаты.

- Сенімділік білдіру жөніндегі тапсырма шеңберінде қызмет нәтижесіне сүйенетін дәреже.
- Қызмет көрсетілетін құқықтық және нормативтік орта.
- Қызмет нәтижесі тапсырманың тақырыбына және растау тапсырмасында сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмадағы тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратта көрсетілген сұрақтарға ықпал ететін болса:
 - Қызмет нәтижесі тапсырманың бағаланатын тақырыбына және растау тапсырмасында сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмадағы тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа айтарлықтай немесе айтарлықтай әсер ететін дәреже.
 - Клиенттің пайымдаумен байланысты маңызды мәселелерді анықтауға сенімділік білдіру дәрежесі.
- Көрсетілетін қызмет түріне қатысты клиенттің басшылығы мен қызметкерлерінің құзыреттілік деңгейі.

Сенімділік білдіру бойынша клиенттің ақпаратына қатысты маңыздылық

950.4 A2 Клиенттің ақпаратына қатысты сенімділік білдіру жөніндегі маңыздылық *Тұжырымдамасы тарихи қаржылық ақпараттың аудиттері мен шолуларынан басқа сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың (ISAE) 3000 (қайта қаралған) халықаралық стандартына*, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларда қаралады. Маңыздылықты анықтау кәсіби пайымдауды қолдануды қамтиды, сандық және сапалық факторларға байланысты. Бұған пайдаланушылардың қаржылық немесе басқа ақпараттық қажеттіліктерін қабылдау да ықпал етеді.

Сенімділік білдірумен байланысты емес бірнеше қызметтер бір клиентке сенімділік білдіру бойынша ұсынылады.

950.4 A3 Фирма клиентке сенімділік білдірумен байланысты емес бірнеше қызметтерді ұсына алады. Мұндай жағдайларда, осы қызметтерді ұсыну нәтижесінде туындаған қауіптердің жиынтық әсері фирманың қауіптерді бағалауы үшін маңызды.

Қатерлерді жою

950.5 A1 120.10 A2 тармағы сақтық шараларын сипаттауды қамтиды. Клиенттерге сенімділік білдіру бойынша сенімділік білдірумен байланысты емес қызметтерді ұсынуға қатысты қорғау шаралары - бұл тәуелсіз болу қаупін қолайлы деңгейге дейін тиімді төмендететін фирма қабылдайтын жеке немесе үйлесімдегі іс-қимылдар. Кейбір

жағдайларда клиентке сенім білдіру үшін қызмет көрсету кезінде қауіп туындаған кезде сақтық шаралары қол жетімді болмауы мүмкін. Мұндай жағдайларда 120-бөлімде баяндалған тұжырымдамалық негізді қолдану фирмадан сенім білдірумен байланысты емес қызметті немесе сенімділік білдіру жөніндегі тапсырманы қабылдамауды немесе тоқтатуды талап етеді.

Басқарушылық міндеттерді қабылдауға тыйым салу

R950.6 Фирма басшылықтың тапсырманың бағаланатын тақырыбына қатысты және растау тапсырмасы шеңберінде фирма берген сенімділік білдіру жөніндегі тапсырмадағы тапсырма тақырыбы туралы ақпаратты өзіне алмауы тиіс. Егер компания клиентке сенімділік тапсырмасында берілген кез келген басқа қызмет аясында басқарушылық жауапкершілікті өз мойнына алса, компания жауапкершілік тапсырманың негізгі тақырыбымен, ал растау тапсырмасында-тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратпен байланысты емес екендігіне кепілдік беруі керек.

950.6 A1 Басшылықтың міндеттері ұйымды бақылауды және басқаруды, оның ішінде адами, қаржылық, технологиялық, заттай және материалдық емес ресурстарды сатып алуға, пайдалануға және бақылауға қатысты шешімдер қабылдауды қамтиды.

950.6 A2 Клиентке сенім білдірумен байланысты емес қызмет көрсету, егер компания қызмет көрсету кезінде басшылықтың жауапкершілігін өз мойнына алса, өзін-өзі тексеру және жеке мүдде қауіпін тудырады. Тапсырманың негізгі тақырыбына байланысты қызмет көрсетуге қатысты және растау тапсырмасы болған жағдайда, фирма берген сенімділік тапсырмасындағы тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат басшылықтың жауапкершілігін қабылдау танысу қауіпін тудырады және қорғаныс қауіпін тудыруы мүмкін, өйткені фирма басшылықтың көзқарастары мен мүдделерімен тым тығыз байланысты болады.

950.6 A3 Іс-әрекеттің көшбасшылық міндеті екенін анықтау жағдайға байланысты және кәсіби пайымдауды қажет етеді. Басшылықтың міндеті деп саналатын іс-әрекеттің мысалдары:

- Саясат пен стратегиялық бағытты анықтау.
- Қызметкерлерді жалдау немесе жұмыстан шығару.
- Кәсіпорындағы қызметкерлердің жұмысына қатысты қызметкерлердің іс-әрекетіне басшылық ету және жауапкершілікте болу.
- Транзакцияларды авторизациялау.

- Банктік шоттарды немесе инвестицияларды бақылау немесе басқару.
- Фирманың немесе басқа үшінші тұлғалардың қандай да бір ұсыныстарын орындау туралы шешім қабылдау.
- Басшылық атынан корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға есеп беру.
- Ішкі бақылауды әзірлеу, енгізу, бақылау және қолдау үшін жауапкершілікті өзіне алу.

950.6 A4

Клиенттің басшылығына оның міндеттерін орындауға сенімді болуға көмектесетін кеңестер мен ұсыныстар беру басшылықтың жауапкершілігін білдірмейді. (Сілтеме: 950.6-дан 950.6 A3-ке дейінгі тармақтар).

R950.7

Клиентке сенімділік білдірумен байланысты емес, тапсырманың негізгі тақырыбымен, ал растау келісінде - сенімділік тапсырмасындағы тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратпен байланысты қызметтерді ұсыну кезінде басшылықтың жауапкершілігін қабылдамау үшін компания клиенттің басшылығы басшылық жауап беретін барлық ықтимал тиісті шешімдер мен шешімдер қабылдайтындығымен қанағаттандырылуы керек. Бұл клиенттің нұсқаулығын қамтамасыз етуді қамтиды:

- (a) Тиісті дағдылары, білімі мен тәжірибесі бар адамды тағайындайды, ол әрқашан клиенттің шешімдеріне жауап береді және қызметтерді бақылайды. Мұндай адам, ең алдымен, жоғары басшылықтан түсінуі керек:
- (i) Қызметтердің мақсаттарымен, оның сипаты мен нәтижелерін; сондай-ақ
 - (ii) Клиенттің және фирманың тиісті міндеттерімен.

Алайда, адамнан қызметтерді орындау немесе қайта көрсету үшін тәжірибені талап ету қажет емес.

- (b) Қызметтерді қадағалауды жүзеге асырады және көрсетілген қызметтер нәтижелерінің клиенттің мақсаттарына барабарлығын бағалайды; сондай-ақ
- (c) Қызмет көрсету нәтижесінде қабылданған іс-әрекеттер үшін жауапкершілікті өзіне алады.

Сенім білдірумен байланысты емес нақты қызметтерді ұсынумен байланысты басқа да пікірлер

950.8 A1 Егер компания тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратты дайындауға қатысса, өзін-өзі тексеру қаупі туындауы мүмкін, ол кейіннен сенімділікті қамтамасыз ететін келісімдегі тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа айналады. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмадағы тапсырманың мәні туралы ақпаратпен байланысты қызметтерді ұсыну кезінде өзін-өзі тексерудің осындай қатерлерін тудыруы мүмкін сенімділікті білдіруге байланысты емес қызметтердің мысалдары мыналарды қамтиды:

- (a) Осы ақпаратқа сенімділікті қамтамасыз ететін есепті кейіннен шығара отырып, болжанатын ақпаратты әзірлеу және дайындау.
- (b) Сенімділік білдіру жөніндегі келісімдегі тапсырманың нысанасы туралы ақпаратпен байланысты немесе оның бөлігін құрайтын бағалауды орындау.

990 БӨЛІМ

ПАЙДАЛАНУҒА ЖӘНЕ ТАРАТУҒА ШЕКТЕУЛЕРДІ ҚАМТИТЫН ЕСЕП БЕРУЛЕР (АУДИТ ЖӘНЕ ШОЛУЛЫҚ ТЕКСЕРУ ТАПСЫРМАЛАРЫН ҚОСПАҒАНДА, СЕНІМДІЛІК БІЛДІРУ ЖӨНІНДЕГІ ТАПСЫРМАЛАР)

Кіріспе

- 990.1 Фирмалардан тәуелсіздік қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін іргелі қағидаларды сақтау, тәуелсіз болу және 120-бөлімде көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі.
- 990.2 Бұл бөлімде 4В бөлігінің белгілі бір модификациялары баяндалған, олар есепті пайдалану мен таратуға шектеу енгізілген кезде сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға байланысты белгілі бір жағдайларда рұқсат етіледі. Бұл бөлімде R990.3 тармағында баяндалған жағдайларда шектеулі пайдалану мен таратуға сенімділікті қамтамасыз ететін есепті шығару жөніндегі тапсырма «сенімділікті қамтамасыз ететін қолайлы тапсырма» деп аталады.

Талаптар және қолданбалы материал

Жалпы

R990.3 Фирма пайдалану мен таратуды шектеуді қамтитын сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма туралы есепті шығаруға ниет білдірген кезде, 4В бөлігінде көрсетілген тәуелсіздік талаптары осы бөлімде рұқсат етілген модификацияларға құқылы болуы керек, бірақ егер:

- (a) Фирма ұсынылған пайдаланушыларға қызмет көрсету кезінде қолданылуы тиіс тәуелсіздіктің өзгертілген талаптары туралы есепті хабарлайды; сондай-ақ
- (b) Есепті пайдаланушылар мақсатты, тапсырыстың тақырыбы туралы ақпаратты және есеп шектеулерін түсінеді және өзгертулерді қолдануға тікелей келіседі.

990.3 A1 Есепті болжамды пайдаланушылар тапсырманың сипаты мен көлемін белгілеу кезінде болжамды пайдаланушылардың атынан әрекет етуге өкілеттігі бар өкіл арқылы тікелей немесе жанама қатысу арқылы есептің мақсатын, тапсырыстың мәні мен шектеулері туралы ақпаратты түсіне алады. Қалай болғанда да, мұндай қатысу компанияға тәуелсіздік мәселелері бойынша болжамды пайдаланушылармен, оның ішінде тұжырымдамалық негізді

қолдануға қатысты жағдайлармен байланысуға көмектеседі. Сондай-ақ, бұл компанияға тәуелсіздіктің өзгертілген талаптарымен болжамды пайдаланушылардың келісімін алуға мүмкіндік береді.

R990.4 Егер болжамды пайдаланушылар тапсырманың шарттарын анықтаған кезде аты-жөнін анықтау мүмкін емес пайдаланушылар сыныбы болса, фирма кейіннен мұндай пайдаланушыларға олардың өкілімен келісілген өзгертілген тәуелсіздік талаптары туралы хабарлауы керек.

990.4 A1 Мысалы, егер болжамды пайдаланушылар синдикатталған несие беру келісіміндегі несие алушылар сияқты пайдаланушылар сыныбы болса, фирма өзгертілген тәуелсіздік талаптарын несие берушілердің өкіліне келісім хатында сипаттай алады. Содан кейін өкіл фирмаға осындай пайдаланушыларды өкілмен келісілген өзгертілген тәуелсіздік талаптары туралы хабардар ету туралы талапты орындау үшін несие берушілер тобының мүшелеріне фирманың келісім хатын қол жетімді ете алады.

R990.5 Компания сенімді білдіру үшін қолайлы тапсырманы орындаған кезде, 4B бөлігінің кез келген модификациясы R990.7 және R990.8 тармақтарында көрсетілген өзгерістермен шектелуі керек.

R990.6 Егер фирма сонымен бірге бір клиент үшін пайдалану және тарату шектеулерін қамтымайтын сенімділік туралы есеп шығарса, онда ол 4B бөлігін сенімділікті қамтамасыз ететін осы тапсырмаға қолдануы керек.

Қаржылық мүдделер, несиелер мен кепілдіктер, тығыз іскерлік, отбасылық және жеке қатынастар

R990.7 Компания сенімді білдіру үшін қолайлы тапсырманы орындаған кезде:

- (a) 910, 911, 920, 921, 922 және 924-бөлімдерде жазылған тиісті ережелер сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшелеріне, сондай-ақ олардың жег-жатына және жақын отбасы мүшелеріне ғана қолданылуы тиіс;
- (b) Фирма 910, 911, 920, 921, 922 және 924-бөлімдерде көрсетілгендей, клиент пен сенім білдіру тапсырмасы бойынша топтың келесі мүшелері арасында мүдделер мен қатынастардан туындаған тәуелсіздіктің кез келген қауіптерін анықтау, бағалау және жоюы керек:
 - (i) Техникалық немесе салалық мәселелер, транзакциялар немесе оқиғалар бойынша кеңес беретін тұлғалар;

сондай-ақ

(ii) Тапсырманың орындалу сапасын бақылауды қамтамасыз ететін тұлғалар, оның ішінде тапсырманың орындалу сапасын бақылау шолуын орындайтындар; сондай-ақ

(c) Фирма 910, 911, 920, 921, 922 және 924-бөлімдерде жазылғандай, аудиторлық топтың пікірі бойынша клиенттің сенім білдіру жөніндегі мүдделері мен қарым-қатынастарынан және фирма ішіндегі сенімділік білдіру жөніндегі тапсырманың нәтижесіне тікелей ықпал етуі мүмкін басқа да тұлғалардан туындаған кез келген қатерлерді бағалауы және жоюы тиіс.

990.7 A1

Сенімді білдіру тапсырмасының нәтижесіне тікелей ықпал етуі мүмкін компанияның басқа қызметкерлеріне өтемақы төлеуді немесе сенімді білдіру тапсырмасын орындауға байланысты сенімділік тапсырмасы бойынша серіктесті тікелей бақылау, басқару немесе басқа қадағалауды ұсынатындар кіреді.

R990.8

Компания сенімді білдіру үшін қолайлы тапсырманы орындаған кезде, ол сенімді білдіру үшін клиентке тікелей немесе елеулі жанама қаржылық мүддеге ие болмауы керек.

ГЛОССАРИЙ, ҚЫСҚАРТУЛАР ТІЗІМІН ҚОСА

...

[Қолданыстағы «сенім білдіру бойынша клиент», «сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма» және «қаржылық есептілік» терминдері төменде келтірілген терминдермен алмастырылады.]

...

Сенім білдіру Жауапты тарап, сондай-ақ растау жөніндегі бойынша клиент тапсырмада тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат үшін өзіне жауапкершілік алатын тарап (ол жауапты тарап сияқты болуы мүмкін).

Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма Көпшілік алдында жұмыс істейтін кәсіби бухгалтер қорытынды жасау үшін жеткілікті тиісті дәлелдер алуға тырысатын тапсырма, жауапты тараптан басқа, күтілетін пайдаланушылардың тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа деген сенімін арттыруға бағытталған.

ISAE 3000 (қайта қаралған) осы стандартқа сәйкес сенім білдіру бойынша тапсырманың элементтері мен мақсаттарын сипаттайды, ал сенімділікті қамтамасыз ету тұжырымдамасы Халықаралық аудит стандарттары (ISA), Шолу тексерісі тапсырмасының халықаралық стандарттары (ISRE) және сенімділікті қамтамасыз ету тапсырмаларының халықаралық стандарттары (ISAE) қолданылатын сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың жалпы сипаттамасын береді.)

4B бөлігіндегі «сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма» термині аудиторлық тапсырмалардан немесе шолып тексеру жөніндегі тапсырмалардан басқа сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға жатады

Қаржылық есептілік

Белгілі бір уақытта Ұйымның экономикалық ресурстары немесе міндеттемелері туралы немесе қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасына сәйкес уақыт кезеңі ішінде олардағы өзгерістер туралы хабарлауға арналған тиісті ескертпелерді қоса алғанда, тарихи қаржылық ақпаратты құрылымдап ұсыну. Тиісті ескертпелер, әдетте, есеп саясатының негізгі қағидаттарының қысқаша мазмұнын және басқа да түсіндірме ақпаратты қамтиды. Термин қаржылық есептердің толық жиынтығын білдіруі мүмкін, бірақ ол жеке қаржылық есепті, мысалы, балансты немесе кірістер мен шығыстар туралы есепті, сондай-ақ тиісті түсіндірме ескертулерді де білдіруі мүмкін.

Бұл Термин қаржылық есептіліктің нақты элементтеріне, шоттарына немесе баптарына қолданылмайды.

[Төменде келтірілген «растау тапсырмасы», «критерийлер», «тікелей бағалау тапсырмасы», «жауапты тарап», «тапсырма тақырыбы туралы ақпарат» және «тапсырма тақырыбы» терминдері глоссарийге қосылады.]

Растау тапсырмасы Көпшілік алдында кәсіби бухгалтер болып табылмайтын тарап тапсырманың тақырыбын өлшемдер бойынша өлшейтін немесе бағалайтын сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма. Бухгалтер болып табылмайтын тарап тапсырма тақырыбы туралы алынған ақпаратты есепте немесе өтініште жиі ұсынады. Алайда, кейбір жағдайларда есепші тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратты сенімділікті қамтамасыз ететін есепте ұсына алады. Растау тапсырмасын орындау кезінде бухгалтердің қорытындысында тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат елеулі бұрмаланулардың жоқтығына қатысты болады.

Бухгалтердің қорытындысы келесідей тұжырымдалуы мүмкін:

- (i) тапсырманың тақырыбы және қолданылатын критерийлер;
- (ii) тапсырма тақырыбы туралы ақпарат және қолданылатын критерийлер; немесе
- (iii) тиісті тараптың өтініші.

Критерилер Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмада тапсырманың бағаланатын пәнін өлшеу немесе бағалау үшін пайдаланылатын бақылау көрсеткіштері. «Қолданылатын критерийлер» - бұл белгілі бір тапсырма үшін қолданылатын критерийлер.

Тікелей бағалау тапсырмасы	Көпшілік алдында жұмыс істейтін кәсіби бухгалтер тапсырманың бағаланатын тақырыбын қолданыстағы өлшемдерге сәйкес өлшейтін немесе бағалайтын сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма, ал бухгалтер тапсырманың тақырыбы туралы алынған ақпаратты бөлігі ретінде немесе сенімділікті қамтамасыз ететін есеппен бірге ұсынады. Тікелей тапсырма кезінде бухгалтердің қорытындысы критерийлер бойынша тапсырманың тақырыбын өлшеу немесе бағалаудың мәлімделген нәтижелеріне қатысты болады.
Жауапты тарап	Сенімділікті қамтамасыз ететін келісімде-тапсырманың тақырыбына жауапты тарап.
Тапсырма тақырыбы туралы ақпарат	Критерий бойынша тапсырманың бағаланатын пәнін өлшеу немесе бағалау нәтижесі, яғни тапсырманың бағаланатын пәніне критерийлерді қолдану нәтижесінде алынған ақпарат.
Тапсырма тақырыбы	Критерийлер арқылы өлшенетін немесе бағаланатын құбылыс.

КҮШІНЕ ЕНУ КҮНІ

Кезеңдерді қамтитын тапсырманың бағаланатын тақырыбына сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың тәуелсіздігіне қатысты 4В бөлігі 2021 жылғы 15 Маусымда немесе одан кеш басталатын кезеңдер үшін күшіне енеді; басқа жағдайда ол 2021 жылғы 15 маусымда күшіне енеді. Мерзімінен бұрын қолдануға рұқсат етіледі.

**II. КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕРДЕН КҮТІЛЕТІН РӨЛДЕР МЕН ОЙЛАРДЫ
ІЛГЕРІЛЕТУГЕ АРНАЛҒАН ӨЗГЕРІСТЕР**

МАЗМҰНЫ

100 БӨЛІМ.....	336
110 БӨЛІМ.....	339
111 БӨЛІМШЕ - ШЫНШЫЛДЫҚ.....	340
112 БӨЛІМШЕ - ОБЪЕКТИВТІЛІК.....	340
113 БӨЛІМШЕ - КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІК ЖӘНЕ ТИІСТІ САҚТЫҚ...	340
115 БӨЛІМШЕ – КӘСІБИ МІНЕЗ ҚҰЛЫҚ	340
120 БӨЛІМ.....	342
200 БӨЛІМ.....	350
220 БӨЛІМ.....	351
ГЛОССАРИИДАҒЫ ӨЗГЕРІСТЕР	353
КҮШІНЕ ЕНУ КҮНІ	354

1-БӨЛІМ - КОДЕКСТІҢ САҚТАЛУЫ, НЕГІЗГІ ҚАҒИДАЛАР ЖӘНЕ ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕР

100 БӨЛІМ

КОДЕКСТІҢ САҚТАЛУЫ

[100.1–100.7A1 тармақтары төмендегі тақырыптармен бірге қолданыстағы 100.1 A1–100.3 A2 параграфтарын және 100.1 A1 тармағының үстіндегі тақырыпты алмастырады.]

Кіріспе

- 100.1 Бухгалтерлік кәсіптің ерекшелігі-оның қоғамдық мүдделер үшін әрекет ету жауапкершілігін қабылдауы.
- 100.2 Бухгалтер кәсібіне деген сенімділік компаниялардың, үкіметтердің және басқа ұйымдардың қаржылық және корпоративтік есеп беру, сертификаттау және басқа да кәсіби қызметтерді қоса алғанда, көптеген салаларда кәсіби бухгалтерлерді тартуының себебі болып табылады. Бухгалтерлер мұндай сенімділік бухгалтерлердің кәсіби қызметіне әкелетін дағдылары мен құндылықтарына негізделгенін түсінеді және мойындайды, соның ішінде:
- (a) этикалық қағидаттар мен кәсіптік стандарттарды сақтау;
 - (b) іскерлік шеберлікті пайдалану;
 - (c) техникалық және басқа да мәселелер бойынша сараптаманы қолдану; сондай-ақ
 - (d) кәсіби пікір білдіру.
- Осы дағдылар мен құндылықтарды қолдану бухгалтерлерге берілген мақсатқа сәйкес келетін және осындай нәтижелердің болжамды пайдаланушылары сене алатын кеңестер немесе басқа нәтижелер беруге мүмкіндік береді
- 100.3 Кодекс Халықаралық бухгалтерлер федерациясының (ХБФ) мүшелері болып табылатын кәсіби бухгалтерлік ұйымдардың қабылдауы үшін немесе осындай мүшелердің этикалық кодекстерінің негізі ретінде пайдалануы үшін кәсіби бухгалтерлердің этикалық мінез-құлқының жоғары стандарттарын белгілейді. Кодексті белгілі бір секторларда немесе юрисдикцияларда кәсіби бухгалтерлер үшін Этика стандарттарын орнатуға жауапты адамдар, сондай-ақ фирмалар өздерінің этика және Тәуелсіздік саясатын әзірлеу кезінде қолдана алады немесе қабылдай алады.

- 100.4 Кодексте барлық кәсіби бухгалтерлер сақтауға тиісті бес негізгі қағида белгіленген. Ол сондай-ақ осы іргелі қағидаттардың сақталуына төнетін қатерлерді анықтау, бағалау және жою үшін, сондай-ақ тексерулер мен Тәуелсіздіктің қауіп-қатерін қамтамасыз ететін басқа да міндеттер үшін қолданылатын көзқарасты белгілейтін тұжырымдамалық негізді қамтиды. Сондай-ақ, Кодексте бухгалтерлер бизнесте немесе қоғамдық тәжірибеде кездесетін бірқатар фактілер мен жағдайларға негізгі принциптер мен тұжырымдамалық негіз қолданылады.

Талаптар және қолданбалы материал

- 100.5 A1 Кодекстің «R» әрпімен белгіленген талаптары міндеттемелерді жүктейді.
- 100.5 A2 «A» әрпімен белгіленген қолданбалы материалдарда мәнмәтін, түсіндірмелер, іс-әрекеттер немесе ескеру қажет мәселелер жөніндегі ұсыныстар, бейнелеулер және кодексті дұрыс түсінуге қатысты басқа да нұсқаулар қамтылған. Атап айтқанда, өтінім материалы кәсіби бухгалтерге белгілі бір жағдайларға тұжырымдамалық негізді қалай қолдануға болатындығын, сондай-ақ нақты талапты түсінуге және орындауға көмектесуге арналған. Мұндай қолданбалы материалдың өзі ешқандай талап қоймаса да, материалды қарастыру кодекстің талаптарын, оның ішінде тұжырымдамалық негізді қолдану үшін қажет.
- R100.6** Кәсіби бухгалтер Кодексті сақтау қажет.
- 100.6 A1 Негізгі қағидаттарды сақтау және Кодекстің ерекше талаптарына сәйкес болу кәсіби бухгалтерлерге өз міндеттерін орындауға және қоғамдық мүдделер үшін әрекет етуге мүмкіндік береді.
- 100.6 A2 Кодексті сақтау нақты талаптардың мақсаты мен ниетіне тиісті назар аударуды қамтиды.
- 100.6 A3 Кодекстің талаптарын сақтау кәсіби бухгалтерлердің әрқашан өз міндеттерін атқаратындығын және қоғамдық мүдделер үшін әрекет ететіндігін білдірмейді. Бухгалтер кодекстің талаптарын немесе талаптарын сақтау қоғамдық мүдделерге жауап бермеуі немесе сәйкес емес нәтижеге әкелуі мүмкін деп санайтын ерекше немесе әдеттен тыс жағдайлар туындауы мүмкін. Мұндай жағдайларда бухгалтерге тиісті органмен, мысалы, кәсіби немесе реттеуші органмен кеңесу ұсынылады.
- 100.6 A4 Қоғамдық мүдделер үшін әрекет ете отырып, кәсіби бухгалтер жеке клиенттің немесе жұмыс беруші ұйымның қалауы мен талаптарын ғана емес, сонымен қатар кәсіби қызметті орындау кезінде басқа мүдделі тараптардың мүдделерін де ескереді.

R100.7 Егер заңдар немесе нормативтік актілер кәсіби бухгалтерге Кодекстің белгілі бір бөліктерін сақтауға мүмкіндік бермейтін жағдайлар туындаса, онда бұл заңдар мен қаулылар басым болады, ал бухгалтер Кодекстің барлық басқа бөліктерін сақтауы керек.

100.7 А1 Кәсіби мінез-құлық принципі кәсіби бухгалтерден тиісті заңдар мен ережелерді сақтауды талап етеді. Кейбір юрисдикцияларда Кодекстің ережелерінен өзгеше немесе олардың шеңберінен тыс ережелер болуы мүмкін. Осы юрисдикциялардағы бухгалтерлер осы айырмашылықтарды білуі керек және егер заңмен немесе заңмен тыйым салынбаған болса, қатаң ережелерді сақтау керек.

Кодексті Бұзу

[Қолданыстағы R100.4-100.4 А1 тармақтарын нөмірлеу R100.8-100.8 А1 тармақтарына өзгертілетін болады.]

110 БӨЛІМ

НЕГІЗГІ ҚАҒИДАЛАР

Жалпы

[110.1 А1 тармағындағы (b) және (e) тармақшалар төмендегі (b) және (e) тармақшалармен ауыстырылады.]

...

...

- (b) Объективтілік - кәсіби немесе іскерлік пайымдауды төмендегілердің ықпалынсыз бұзбай білдіру:
 - (i) Екіжүзділік;
 - (ii) Мүдделер қақтығысы; немесе
 - (iii) Жеке тұлғаларға, ұйымдарға, технологияларға немесе басқа факторларға шамадан тыс әсер ету немесе шамадан тыс тәуелділік

...

- (e) Кәсіби мінез-құлық:
 - (i) Тиісті заңдар мен ережелерді сақтау; сондай-ақ
 - (ii) Техникалық және кәсіптік стандарттарға сәйкес әрекет ету кәсіптің міндеттеріне сәйкес өзін-өзі ұстау барлық кәсіби қызмет пен іскерлік қатынастарда қоғамдық мүдделер үшін әрекет ету; сондай-ақ
 - (iii) Кәсіби бухгалтер білетін немесе білуі керек кез-келген мінез-құлықтан аулақ болыңыз, бұл оның кәсібіне нұқсан келтіруі мүмкін.

...

[Қолданыстағы 110.2 А1 тармағы төмендегі 110.2 А1 тармағымен ауыстырылады.]

110.2 А1 Этиканың негізгі принциптері кәсіби бухгалтерден күтілетін мінез-құлық стандартын белгілейді. Тұжырымдамалық негіз бухгалтер осы негізгі қағидаларды сақтау үшін қолдануы керек көзқарасты белгілейді. 111-115 бөлімшелерде негіз қалаушы қағидаттардың әрқайсысына қатысты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған.

...

111 БӨЛІМШЕ - АДАЛДЫҚ

[Қолданыстағы 111.1 А1 тармағы төмендегі 111.1 А1 тармағымен ауыстырылады.]

111.1 А1 Адалдық адалдықты, шыншылдықты және мінез-құлықтың тиісті түрде әрекет ету күшін қамтиды, тіпті егер сіз басқаша әрекет етуге мәжбүр ететін қысымға тап болсаңыз немесе ол жеке немесе ұйымдастырушылық жағымсыз салдарға әкелуі мүмкін болса.

[Төмендегі 111.1 А2-тармақ 111.1А1-тармақтан кейін қосылады.]

111.1 А2 Дұрыс мінез-құлық мыналарды қамтиды:

- (a) Дилеммалар мен қиын жағдайларға төзімділік; немесе
- (b) Жағдайларға сәйкес келетін тәсілмен басқа мән-жайлар талап еткенде басқаларға қарсы шығу

....

112 БӨЛІМШЕ- ОБЪЕКТИВТІЛІК

[Қолданыстағы R112.1 параграфы төмендегі R112.1 параграфымен ауыстырылады.]

R112.1 Кәсіби бухгалтер бухгалтерден кәсіби немесе іскерлік пікірлерді төмендегілердің ықпалынан зиянсыз шығаруды талап ететін объективтілік принципін ұстануы керек:

- (a) Екіжүзділік;
- (b) Мүдделер қақтығысы; немесе
- (c) Жеке тұлғаларға, ұйымдарға, технологияларға немесе басқа факторларға шамадан тыс әсер ету немесе шамадан тыс тәуелділік.

...

113 БӨЛІМШЕ - КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІК ЖӘНЕ ТИІСТІ ҚАМҚОРЛЫҚ

...

[Қолданыстағы 113.1 А2 параграфы төмендегі 113.1 А2 параграфымен ауыстырылады.]

113.1 А2 Кәсіби құзыреттілікті қолдау тиісті техникалық, кәсіптік, іскерлік және технологиялық әзірлемелер туралы үнемі хабардар болуды және түсінуді талап етеді. Үздіксіз кәсіби даму кәсіби бухгалтерге кәсіби ортада Құзыретті жұмыс істеу қабілеттерін дамытуға және қолдауға мүмкіндік береді.

...

115-ІШКІ БӨЛІМ - КӘСІБИ МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚ

[Қолданыстағы R115.1 параграфы төмендегі R115.1 параграфымен ауыстырылады.]

R115.1 Кәсіби бухгалтер бухгалтерден талап ететін кәсіби мінез-құлық принципін ұстануы керек:

- (a) Тиісті заңдар мен ережелерді сақтау;
- (b) Кәсіптің міндеттеріне сәйкес Өзін-өзі ұстау, барлық кәсіби қызмет пен іскерлік қатынастарда қоғамдық мүдделер үшін әрекет ету; және
- (c) Бухгалтер білетін немесе білуі керек кез-келген мінез-құлықтан аулақ болу оның кәсібіне нұқсан келтіруі мүмкін.

Кәсіби бухгалтер кәсіптің адалдығына, объективтілігіне немесе жақсы беделіне нұқсан келтіретін немесе зиян келтіруі мүмкін кез-келген кәсіппен, кәсіппен немесе қызметпен саналы түрде айналыспауы керек, нәтижесінде негізгі принциптерге сәйкес келмейді.

...

120-БӨЛІМ

ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗ

Кіріспе

...

Талаптар және қолданбалы материалдар

Жалпы

Общий

...

[R120.5–120,5 А3 тармақтары төмендегі тақырыптармен бірге қолданыстағы R120.5–120,5 А3 тармақтарын алмастырады.]

R120.5 Тұжырымдамалық негізді қолдану кезінде кәсіби бухгалтер міндетті:

- (a) Ізденуші ақыл;
- (b) Кәсіби пайымдауды қолдану; сондай-ақ
- (c) 120.5 А6 параграфында баяндалған үшінші жақтың ақылға қонымды және ақпараттардырылған тестісін қолдану қажет.

Ізденуші ақыл

120.5 А1 Ізденгіш ақыл-тұжырымдамалық негізді дұрыс қолдану үшін қажет белгілі фактілер мен жағдайларды түсінудің алғышарты. Ізденгіш ақыл мыналарды қамтиды:

- (a) жүзеге асырылатын кәсіптік қызметтің сипатын, көлемі мен нәтижелерін ескере отырып, алынған ақпараттың дереккөзін, өзектілігі мен жеткіліктілігін назарға алуға; сондай-ақ
- (b) одан әрі тергеуге немесе басқа әрекеттерге ашықтық пен дайындық.

120.5 А2 Алынған ақпараттың көзін, өзектілігі мен жеткіліктілігін қарастыру кезінде кәсіби бухгалтер, басқалармен қатар, мыналарды ескеруі

мүмкін:

- Жаңа ақпарат пайда болды немесе фактілер мен жағдайлар өзгерді.
- Ақпарат немесе оның көзі алалаушылыққа немесе жеке мүдделерге байланысты болуы мүмкін.
- Бухгалтерге белгілі фактілер мен жағдайларда ықтимал маңызды ақпарат болмауы мүмкін деп қорқуға негіз бар.
- Белгілі фактілер мен жағдайлар мен бухгалтердің үміттері арасында сәйкессіздік бар.
- Ақпарат қорытынды жасау үшін ақылға қонымды негіз береді.
- Алынған ақпараттан басқа да ақылға қонымды қорытындылар жасауға болады.

120.5 A3 R120.5 тармағы барлық кәсіби бухгалтерлерден негізгі қағидаттарға төнетін қатерлерді анықтау, бағалау және жою кезінде ақыл-ойды талап етеді. Тұжырымдамалық негізді қолданудың бұл шарты барлық бухгалтерлерге, олардың кәсіби қызметіне қарамастан қолданылады. Аудит, шолулық тексеру және ақпараттың дұрыстығын растайтын басқа стандарттарға, соның ішінде IAASB стандарттарына сәйкес бухгалтерлер дәлелдемелерді сыни бағалауды қамтитын кәсіби скептицизмге ие болуы керек.

Кәсіби пайымдау практикасы

120.5 A4 Кәсіби пайымдау нақты кәсіби қызметтің сипаты мен көлемін, сондай-ақ тартылған мүдделер мен қатынастарды ескере отырып, фактілер мен жағдайларға сәйкес келетін тиісті оқытуды, кәсіби білімді, шеберлік пен тәжірибені қолдануды қамтиды.

120.5 A5 Кәсіби бухгалтер қол жетімді іс-қимыл курстары туралы негізделген шешімдер қабылдау және мұндай шешімдердің осы жағдайларға сәйкес келетіндігін анықтау үшін тұжырымдамалық негізді қолданған кезде кәсіби шешім қажет. Осы шешімді қабылдаған кезде бухгалтер келесідей мәселелерді қарастыра алады:

- Бухгалтердің білімі мен тәжірибесі қорытынды жасау үшін жеткілікті.
- Тиісті білімі немесе тәжірибесі бар басқа адамдармен кеңесу керек.
- Бухгалтердің өз пікірлері немесе пікірлері оның кәсіби пікіріне әсер етуі мүмкін.

[Қолданыстағы 120.5 А4 тармағының нөмірленуі 120.5 А6-ға өзгертіледі.]

...

Қауіпті анықтау

...

[120.6 А3 тармағындағы (b) тармақша төмендегі (b) тармақшамен ауыстырылады.]

...

- (b) Өзін-өзі тексеру қауіп-кәсіби бухгалтер бұрын шығарылған сот шешімінің немесе бухгалтердің немесе басқа тұлғаның бухгалтерлік фирмада немесе жұмыс беруші ұйымда жасаған іс-әрекетінің нәтижелерін тиісті түрде бағаламайтын қауіп, бұл жағдайда есепші ағымдағы қызметті орындау бөлігі ретінде сот шешімін қалыптастыру кезінде сүйенеді;

...

Қауіпті бағалау

...

Қауіп деңгейін бағалауға әсер ететін факторлар

...

[Қолданыстағы 120.8 А2 тармағы төмендегі 120.8 А2 тармағымен ауыстырылады.]

120.8 А2 120.6 А1 тармағында сипатталған шарттардың, саясаттар мен рәсімдердің болуы, сондай-ақ іргелі қағидаттарды сақтау қатерлерінің деңгейін бағалау кезінде маңызы бар факторлар болуы мүмкін. Мұндай шарттардың, саясаттар мен процедуралардың мысалдары:

- Корпоративтік басқаруға қойылатын талаптар.
- Мамандық бойынша білім алуға, оқуға және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар.
- Кәсіби бухгалтер мен жалпы жұртшылыққа этикалық емес мінез-құлыққа назар аударуға мүмкіндік беретін шағымдарды қараудың тиімді жүйелері.

- Этикалық талаптардың бұзылуы туралы хабарлау үшін нақты міндеттеме.
- Кәсіби немесе реттеуші мониторинг және тәртіптік рәсімдер.

...

[120.12 A1 - 120.13 A3 тармақтары төмендегі тақырыптармен бірге R120.11 тармағынан кейін қосылады.]

Тұжырымдамалық негізді қолдану кезіндегі басқа да ойлар

Екіжүзділік алалаушылық

- 120.12 A1 Саналы немесе бейсаналық жағымсыздық негізгі принциптерді сақтау қатерлерін анықтау, бағалау және жою кезінде кәсіби пайымдауды қолдануға әсер етеді..
- 120.12 A2 Кәсіби шешім қабылдау кезінде есте сақтау керек ықтимал жаңсақ қарсы пікірлердің мысалдары:
- Екіжүзділікті бекіту, яғни бастапқы ақпаратты бекіту ретінде пайдалану үрдісі, оған сәйкес кейінгі ақпарат жеткіліксіз бағаланады.
 - Автоматтандырудың бұрмалануы, бұл автоматтандырылған жүйелер жасаған нәтижелердің пайдасына, тіпті адамның ойлауы немесе қарама-қайшылықты ақпарат мұндай нәтиженің сенімді немесе жарамды екендігі туралы сұрақтар туғызады.
 - Қол жетімділікке қатысты пікірлер, бұл бірден ойға келетін немесе қол жетімді емес оқиғаларға немесе тәжірибеге көбірек мән беру үрдісін білдіреді.
 - Растаудың бұрмалануы, яғни бұл сенімге қайшы келетін немесе күмән тудыратын ақпаратқа қарағанда, бар сенімді растайтын ақпаратқа көбірек салмақ беру үрдісі.
 - Топтық ойлау, бұл адамдар тобының жеке шығармашылық пен жауапкершілікке кедергі жасау тенденциясын білдіреді, нәтижесінде сыни пікірлерсіз немесе баламаларды қарастырмай шешім қабылдауға болады.
 - Шамадан тыс өзіне-өзі сенімділік, бұл қауіпті немесе басқа пайымдауларды немесе шешімдерді дәл бағалау қабілетін асыра бағалау тенденциясын білдіреді.
 - Өкілдік деп саналатын тәжірибе, оқиғалар немесе нанымдардың үлгісіне негізделген түсінікке негізделген көзқарас.

- Таңдамалы қабылдау, бұл адамның белгілі бір сұраққа немесе адамға қалай қарайтынына әсер ету тенденциясын білдіреді.

120.12 A3 Екіжүзділік әсерін жұмсартатын әрекеттер мыналарды қамтиды:

- Қосымша ақпарат алу үшін сарапшылардан кеңес алу.
- Бағалау процесінде мәселені шешу үшін басқалармен кеңесіңіз.
- Кәсіби даму шеңберінде біржақтылықты анықтауға байланысты оқытудан өту.

Ұйымдастырушылық мәдениет

120.13 A1 Кәсіби бухгалтердің тұжырымдамалық негізді тиімді қолдануы Кодексте белгіленген негізгі қағидаттар мен басқа ережелерге сәйкес келетін этикалық құндылықтардың маңыздылығы бухгалтерлік ұйымның ішкі мәдениеті арқылы алға жылжыған кезде артады.

120.13 A2 Ұйымдағы этикалық мәдениетті насихаттау ең тиімді болып табылады төмендегілер орындалса:

- Көшбасшылар мен басшылық лауазымдарды атқаратын адамдар ұйымның этикалық құндылықтарының маңыздылығын насихаттайды және оларды көрсету үшін жауапкершілік жүктейді;
- тиісті оқыту және даярлау бағдарламалары, басқару процестері, сондай-ақ жұмысты бағалау және этикалық мәдениетті дамытуға ықпал ететін сыйақы критерийлері бар;
- ақпарат берушілерді қоса алғанда, іс жүзіндегі немесе болжанып отырған заңсыз немесе әдепке жат іс-әрекеттер туралы хабарлайтындарды көтермелеу және қорғау үшін тиімді саясаттар мен рәсімдер қолданылады; сондай-ақ
- ұйым үшінші тараптармен қарым-қатынаста этикалық құндылықтарды ұстанады.

120.13 A3 Кәсіби бухгалтерлер олардың лауазымы мен тәжірибесін ескере отырып, ұйымда этикаға негізделген мәдениетті көтермелейді және насихаттайды деп күтілуде.

[120.14 A1 тармағы төмендегі тақырыптармен бірге қолданыстағы 120.12 A1 тармағының үстіне қосылады.]

Аудиттер, шолулар, сенімділікті қамтамасыз ететін басқа да тапсырмалар және ілеспе қызметтер туралы пікірлер

Корпоративтік мәдениет

120.14 A1 Сапаны басқарудың халықаралық стандарты (ISQM) 1 корпоративтік мәдениетке қатысты талаптарды және қолданбалы материалды компанияның қаржылық есептілікті немесе сенімділікті қамтамасыз ететін басқа да тапсырмаларды немесе байланысты қызметтерді тексеру немесе шолу үшін сапа менеджменті жүйесін әзірлеу, енгізу және пайдалану міндеттері тұрғысынан белгілейді.

Тәуелсіздік

[Қолданыстағы 120.12 A1-120.12 A2 тармақтарын нөмірлеу 120.15 A1 - 120.15 A5 тармақтарына өзгертіледі.]

Кәсіби скептицизм

[Қолданыстағы 120.13 A1 тармағының нөмірленуі 120.16 A1-ге өзгертіледі]

[Қолданыстағы 120.13 A2 тармағы төмендегі 120.16 A2 тармағымен ауыстырылады.]

120.16 A2 Қаржылық есептілік аудитінде жеке және ұжымдық негізде негізгі қағидаттарды сақтау келесі мысалдарда көрсетілгендей Кәсіби скептицизмді қолдануға ықпал етеді:

- *Адалдық* кәсіби бухгалтерден тікелей және адал болуды талап етеді. Мысалы, бухгалтер адалдық принципін ұстанады:
 - клиенттің ұстанымына қатысты алаңдаушылықты қарапайым және адал айту.
 - қарама-қайшылықты ақпарат сұрауларын жіберу және жалған немесе адастыруы мүмкін мәлімдемелерге қатысты алаңдаушылықты жою үшін қосымша аудиторлық дәлелдерді іздеу, қалыптасқан жағдайда іс-әрекеттің тиісті тәртібі туралы негізделген шешімдер қабылдау.
 - басқа нәрсе жасау үшін қысымға тап болған кезде немесе әрекет ықтимал қолайсыз жеке немесе ұйымдастырушылық салдарға әкелуі мүмкін болса да, тиісті түрде әрекет етуге мүмкіндік беретін мінез-құлық күшінің болуы. Дұрыс мінез-құлық мыналарды қамтиды:
 - (a) Дилеммалар мен қиын жағдайларға төзімділік; немесе
 - (b) Мән-жайлар талап еткенде, жағдайларға сәйкес

келетін тәсілмен басқаларға қарсы шығу

Сонымен қатар, бухгалтер аудиторлық дәлелдерге сыни баға береді, бұл кәсіби скептицизмнің көрінісіне ықпал етеді.

- *Объективтілік* кәсіби бухгалтерден кәсіби немесе іскерлік пікірлерді төмендегілерге зиянсыз шығаруды талап етеді:
 - (a) Екіжүзділік;
 - (b) Мүдделер қақтығысы; немесе
 - (c) Жеке тұлғаларға, ұйымдарға, технологияларға немесе басқа факторларға шамадан тыс әсер ету немесе шамадан тыс тәуелділік.

Мысалы, бухгалтер объективтілік принципін келесі жолдармен сақтайды:

- (a) бухгалтердің кәсіби немесе іскерлік пікірлеріне қауіп төндіруі мүмкін клиентпен танысу сияқты жағдайларды немесе қатынастарды тану; сондай-ақ
- (b) клиенттің қаржылық есептілігі үшін маңызды мәселеге қатысты аудиторлық дәлелдемелердің жеткіліктілігі мен орындылығын бағалау кезінде осындай мән-жайлар мен өзара қатынастардың бухгалтердің пікіріне әсерін қарау.

Бухгалтердің бұл әрекеті кәсіби скептицизмнің көрінісіне ықпал етеді.

- *Кәсіби құзыреттілік және тиісті күтім* кәсіби бухгалтерден білікті кәсіби қызметтерді ұсынуды қамтамасыз ету үшін қажетті деңгейде кәсіби білім мен дағдыларды талап етеді және қолданыстағы стандарттарға, заңдарға және ережелерге сәйкес мұқият әрекет етеді. Мысалы, бухгалтер кәсіби құзыреттілік және тиісті мұқияттылық қағидатын төмендегілер арқылы сақтайды:
 - (a) Елеулі бұрмалану тәуекелдерін тиісінше анықтау мақсатында нақты клиенттің саласына және бизнес-қызметіне қатысты білімді қолдану;
 - (b) тиісті аудиторлық рәсімдерді әзірлеу және орындау; сондай-ақ

- (с) аудиторлық дәлелдемелердің осы жағдайларда жеткілікті және орынды болып табылатындығын сыни бағалау кезінде тиісті білімді қолдану.

Бұл мінез-құлықпен бухгалтер кәсіби скептицизмнің көрінісіне ықпал етеді.

2-БӨЛІМ - БИЗНЕСТЕГІ КӘСІБИ БУХГАЛТЕР

200-БӨЛІМ

БИЗНЕСТЕГІ КӘСІБИ БУХГАЛТЕР ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДІ ҚОЛДАНУ

...

Талаптар және қолданбалы материалдар

Жалпы

...

[Қолданыстағы 200.5 А3 тармағы төмендегі 200.5 А3 тармағымен ауыстырылады.]

200.5 А3 Кәсіби бухгалтердің лауазымы неғұрлым жоғары болса, Ақпаратқа қол жеткізу және жұмыс беруші ұйыммен байланысты басқа адамдардың саясатына, шешімдеріне және әрекеттеріне әсер ету мүмкіндігі мен мүмкіндігі соғұрлым жоғары болады. Олар мұны жасай алатын дәрежеде, ұйымдағы орны мен тәжірибесін ескере отырып, бухгалтерлер 120.13 А3 параграфына сәйкес ұйымда этикаға негізделген мәдениетті көтермелеп, алға жылжытуы керек. Жасалуы мүмкін іс-әрекеттердің мысалдары енгізу және қадағалауды қамтиды:

- Әдеп бойынша білім беру және оқыту бағдарламаларымен.
- Этикалық мәдениеттің дамуына ықпал ететін басқару процестері, тиімділікті бағалау және сыйақы критерийлері
- Әдеп және әшкерелеу саясаты.
- Зандар мен қаулыларды сақтамаудың алдын алуға бағытталған саясат пен рәсімдер.

Қауіп-қатерді анықтау

...

220-БӨЛІМ

АҚПАРАТТАРДЫ ДАЙЫНДАУ ЖӘНЕ ҰСЫНУ

...

Талап және өтінім материалы

Жалпы

...

[Қолданыстағы R220.4 параграфы төмендегі R220.4 параграфымен ауыстырылады.]

R220.4 Ақпаратты дайындау немесе ұсыну кезінде кәсіби бухгалтер төмендегілерге міндетті:

- (a) Егер қолданылатын болса, тиісті есептілік жүйесіне сәйкес ақпарат дайындау немесе ұсыну;
- (b) Ақпаратты шатастырмайтындай немесе шарттық немесе нормативтік нәтижелерге тиісті түрде әсер етпейтіндей етіп дайындау немесе ұсыну;
- (c) Кәсіби пікір білдіруге:
 - (i) барлық маңызды қатынастарда фактілерді дәл және толық көрсетіңіз;
 - (ii) іскерлік операциялардың немесе қызметтің шынайы сипатын нақты сипаттау; сондай-ақ
 - (iii) ақпаратты уақтылы және тиісті түрде жіктеу және жазу;
- (d) Ақпаратты жаңылыстыратын немесе шарттық немесе нормативтік нәтижелерге тиісінше әсер етпейтін етіп жасау ниетімен ештеңені жіберіп алмау;
- (e) Жеке тұлғаларға, ұйымдарға немесе технологияларға шамадан тыс әсер етуден немесе шамадан тыс тәуелділіктен аулақ болу; және
- (f) Біржақты қате ой қаупі туралы есте ұстау.

...

Біреудің жұмысына сену

[Қолданыстағы R220.7 параграфы төмендегі R220.7 параграфымен

ауыстырылады.]

R220.7 Жұмыс беруші ұйымға немесе басқа ұйымдарға қатысты ішкі немесе сыртқы адамдардың жұмысына сенім артуға ниет білдірген кәсіби бухгалтер R220.4-тармақта көрсетілген міндеттерді орындау үшін қандай қадамдар жасау керектігін анықтау үшін кәсіби шешім қабылдауы керек..

ГЛОССАРИЙ, ҚЫСҚАРТУЛАР ТІЗІМІН ҚОСА

...

[Төмендегі «кәсіби пайымдау» термині глоссарийге қосылады.]

Кәсіби пайымдау *Кәсіби пайымдау нақты кәсіби қызметтің сипаты мен көлемін, сондай-ақ тартылған мүдделер мен өзара қатынастарды ескере отырып, фактілер мен мән-жайларға сәйкес келетін тиісті даярлықты, кәсіби білімді, дағдылар мен тәжірибені қолдануды көздейді.*

Бұл термин 120.5 А4 параграфында сипатталған.

...

[«Үшінші тарап негіздеген және ақпараттандырған тест» сипаттамасының соңғы жолындағы қолданыстағы 120.5 А4 параграфына айқас сілтеме төменде көрсетілгендей 120.5 А6 параграфымен ауыстырылады.]

Ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап *Үшінші тараптың ақылға қонымды және ақпараттандырылған тестін кәсіби бухгалтер екінші тараптың осындай қорытындыға келуі мүмкін екендігі туралы қарайды. Мұндай қарау ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тараптың көзқарасы тұрғысынан жүргізіледі, ол бухгалтер білетін немесе қорытынды жасалған уақытта білетін болады деп болжауға болатын барлық фактілер мен жағдайларды өлшейді. Ақылды және ақпараттандырылған үшінші тарап бухгалтер болудың қажеті жоқ, бірақ бухгалтердің тұжырымдарының орындылығын бейтарап түсіну және бағалау үшін тиісті білім мен тәжірибеге ие болуы керек.*

Бұл шарттар 120.5 А6 тармағында сипатталған.

...

КҮШІНЕ ЕНУ КҮНІ

Рөл мен ойлау тәсіліндегі өзгерістер 2021 жылдың 31 желтоқсанынан бастап күшіне енеді. Мерзімінен бұрын қолдануға рұқсат етіледі.

International
Federation
of Accountants®

529 бесінші даңғыл, Нью-Йорк, 10017
T +1 (212) 286-9344 F +1 (212) 286-9570
www.ifac.org
ISBN: 978-1-60815-483-8